

నవ వసంతం - 1

తెలుగు వాచకం

ఆరో తరసి

(తెలుగు, అంద్ర మాధ్యమాలకు)

Free

తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వ ప్రచురణ, హైదరాబాదు

ತೆಲಂಗಾಣ ಪ್ರಭುತ್ವಂಚೇ ಉಚಿತ ಪಂಪಿಣೀ

తెలంగాణ ప్రభుత్వంచే ఉచిత పంపిడీ

విద్యార్థులకు సూచనలు

పిల్లలు!...

- ◆ మీరందరూ ధారాళంగా చదువగలగాలి. తెలిసిన దాని గురించి సాంతంగా రాయగలగాలి. ఒకవేళ మీరు చదువడం, రాయడం చేయలేకుంటే మీ ఉపాధ్యాయుని సాయంతో చదువడం, రాయడం నేర్చుకోవాలి.
- ◆ మీకోసం మీరు నేర్చుకోవలసిన అంశాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని తెలుగు పుస్తకాన్ని రూపొందించారు. మీ పుస్తకంలో మీరు నేర్చుకోవలసిన సాముద్రాల గురించి ఒక పేజీలో ఇచ్చారు. విద్యాసంపత్తురం పూర్తయ్యేసరికి మీరు వీటిని చేయగలగాలి. వాటిని తప్పకుండా చదువాలి.
- ◆ ప్రతి పాఠం ప్రారంభంలో బొమ్మ ఉంటుంది. వాటి గురించి మాట్లాడాలి. ప్రశ్నలకు జవాబులు చెప్పాలి.
- ◆ ‘విద్యార్థులకు సూచనలు’ అనే శీర్షికన ఉన్న సూచనలు చదివి ఆర్థం చేసుకొని పదాల అర్థాలు తెలుసుకొండి.
- ◆ మీ ఉపాధ్యాయుడు పాఠంలోని విషయం గురించి బోధించేటప్పుడు తప్పనిసరిగ మీకు తెలియని పదాలు, వాక్యాలు, విషయాల గురించి ప్రశ్నించాలి, చర్చించి తెలుసుకోవాలి.
- ◆ తరగతిగదిలో చర్చలు జరుగుతున్నప్పుడు, జట్టువసులు నిర్వహిస్తున్నప్పుడు మీరు కూడ పాల్గొనాలి, మాట్లాడాలి, అవసరం అయితే ప్రశ్నించాలి.
- ◆ పాఠం తర్వాత ‘జివి చేయండి’ అనే పేరుతో అభ్యాసాలు ఉన్నాయి. వీటిని మీరు సాంతంగా చేయాలి. ప్రశ్నలకు మీరే ఆలోచించి సాంతంగా జవాబులు రాయాలి. ఎట్టి పరిస్థితుల్లో గైడ్లు, స్టడీ మెలీరియల్, ప్రశ్నల జవాబులు చూసి రాయకూడు. ఒకవేళ అట్లా రాస్తే పాశ్చేట్లివ మూల్యాంకనంలో మీకు మార్పులు ఇష్టారు.
- ◆ పాఠంలోని ప్రాజెక్టుపనులు, ప్రశంసకు సంబంధించిన అభ్యాసాలను మీరు మీ మిత్రుల సహాయంతో చేయవచ్చు. వీటిని ఎట్లా చేయాలో మీ ఉపాధ్యాయుణ్ణి ఆడిగి తెలుసుకొండి. వీటిని చేసిన తర్వాత మీరు ఏం చేశారు? ఎట్లా చేశారు? ఏం నేర్చుకున్నారు? మొదలైనవి మీ సాంతంగా చెప్పవలసి ఉంటుంది.
- ◆ సృజనాత్మకతలోని అంశాలను ఎట్లా చేయాలో తరగతిగదిలో మీ ఉపాధ్యాయుణ్ణి ఆడిగి తెలుసుకోవాలి. సూచనల అధారంగా మీరు తరగతిలో రాసి చూపించాలి. దీనిపైన చర్చ జరిగిన తర్వాతనే మీ నోట్లుపుస్తకాలలో రాయాలి.
- ◆ చదువడం, పదజాలంలోని అభ్యాసాలను మీరే సాంతంగా చేయండి. చేయలేని వాటి గురించి మాత్రమే ఉపాధ్యాయుణ్ణి ఆడిగి తెలుసుకోవాలి.
- ◆ అభ్యాసాలలో ఇచ్చిన ‘భాషను గురించి తెలుసుకుండాం’లోని వ్యాకరణాంశాలు మీకు ఆర్థంకావడానికి మొదట ఉదాహరణలు ఇచ్చారు. వాటి అధారంగా మీకు ఆర్థమయ్యేటట్లు సూత్రాన్ని ఇచ్చారు. కాబట్టి ఉదాహరణలను జాగ్రత్తగా పరిశీలించి వాటిని విశేషించి సూత్రాన్ని తెలుసుకోవాలి.
- ◆ ప్రతిపాఠంలో చివరకు ‘నేనివి చేయగలనా?’ అనే పేరుతో పట్టికలో కొన్ని వాక్యాలు ఉన్నాయి. ఒక్కొక్క వాక్యాన్ని చదువండి. చేయగలిగితే ‘అవను’ వద్ద, చేయలేకుంటే ‘కాదు’ వద్ద ‘✓’ పెట్టండి. వీటిలో మీరు చేయలేనివాటి గురించి మీ ఉపాధ్యాయుడి సహాయంతో పునరభ్యాసం చేయాలి.
- ◆ ఉపవాచకం పాఠాలను మీరే సాంతంగా చదువాలి. వాటి గురించి మాట్లాడాలి.
- ◆ పాఠాలకు సంబంధించిన ఇతర పుస్తకాలను, గ్రంథాలను పాఠశాల గ్రంథాలయానికి వెళ్ళి ఆడిగి తీసుకొని చదువాలి.
- ◆ మీరు తప్పనిసరిగా నిఫుంటువును ఉపయోగించడం అలవాటుచేసుకోవాలి. వార్తాపత్రికలు, మ్యాగ్జైన్లు, కథల పుస్తకాలు మొదలైన వాటిని చదువడం అలవాటుగా చేసుకోవాలి.
- ◆ కొన్ని పాఠాలలో నాటకీకరణ చేయడం, ఏకపాత్రాభినయం చేయడం, గేయాలను రాగంతో పాడడం - అభినయం చేయడం, పద్యాలను కంరస్టం చేసి రాగ భావయుక్తంగా పాడడం వంటివి ఉన్నాయి. వీటిని మీరు తప్పనిసరిగా సాధనచేయాలి.
- ◆ మీరు తప్పనిసరిగా వ్యాసాలు, లేఖలు, నినాదాలు, గేయం, కవిత, సంభాషణ, పోస్టరు తయారీ వంటివి రాయగలగాలి.
- ◆ సృజనాత్మకతలోని అంశాలను మీరు రాసిన తరవాత ఒక పుస్తక రూపంలో సంకలనంచేసి తరగతిలో ప్రదర్శించాలి.

కొన్ని తెలంగాణ పదాలు

తెలంగాణ పదం	అర్థం	తెలంగాణ పదం	అర్థం
గమ్మను	-	మాట్లాడకుండ	ఇమానం
పిరం	-	ధర ఎక్కువ	కమ్మ
గొట్టు	-	కలినం	చెవికమ్మలు
జరంత	-	కొంచెం	కీసా
లొల్లి	-	గొడవ	ఇగురం
మన్ను	-	ఎక్కువ	పొత్రం
బీరాన	-	తొందర	విసుర్యాయి
సైదం	-	గోధుమపిండి	అంగి
ముత్తెమంత	-	కొంచెం	గుల్ల
పైలం	-	పదిలం, జాగ్రత్త	పలారం
బరిగె	-	బెత్తం	గుమ్మ
నొసలు	-	సుదురు	కాక
గజ్జెలు	-	పట్టీలు / పట్టగొలుసులు	సర్వతం/సర్గతం
ఎనకసిరి	-	తరువాత	గీర, పయ్య
పిసరంత	-	కొంచెం	మడుగులు
సర్ది	-	జలుబు	కల్యమాకు
నివడి	-	నిజం	ఆగమాగం

కొన్ని మన జాతీయాలు

1. అందెవేసిన చేయి	13. కత్తినూరుట	25. ముక్కుపుచులారని
2. అడకత్తెరలో పోకచెక్కు	14. కన్నుకుట్టు	26. మేకవన్నెపులి
3. ఆద్దుపద్దు	15. కన్నులు నెత్తికెక్కు	27. మొనలికనీరు
4. అన్నెము పున్నెము	16. కప్పుల తక్కెడు	28. రెండునాలుకలు
5. ఇల్లుగుల్లచేయు	17. కలగురగంప	29. నోటికి తాళంవేయు
6. ఆరబీపండొలచినట్లు	18. కాలికి బుద్దిచెప్పు	30. చేతికి ఎముకలేనోడు
7. అరచేతనిమ్మపండు	19. కాలుగాలిన పిల్లి	31. తేగేదాకా లాగొద్దు
8. ఉగ్గుపాలతోపెట్టు	20. కొండపిండిగొట్టు	32. తీగెకు కాయబరువా
9. కంకణముకట్టుకొను	21. నేతిబీరకాయ	33. ఎంగిలిచేత్తో కాకినికొట్టడు
10. కంట్లో వత్తులేసుకుని	22. కొట్టినపిండి	34. తేనెలో నీటిబొట్టు
11. కడుపులో పెట్టుకొను	23. కొమ్ములు తిరిగినవారు	35. కుండ బద్దలుకొట్టినట్లు
12. కడుపులో చల్ల కడులకుండ	24. పెడజెవినిబెట్టు	36. అరచేతిలో వైకుంరం

నవ వసంతం - 1

తెలుగు వాచకం (తెలుగు, ఆంగ్ల మాధ్యమాలకు)

ఆరో తరగతి

సంపాదకమండలి

ఆచార్య ఎన్. గోపి, పూర్వ ఉపకులపతి, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్.

ఆచార్య బస్న అయిలయ్య, తెలుగుశాఖ, కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయం, వరంగల్ జిల్లా.

డా॥ జి. బాలశ్రీనివాస మూర్తి, అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్, తెలుగుశాఖ, తెలంగాణ విశ్వవిద్యాలయం, నిజామాబాద్ జిల్లా.

డా॥ దహగాం సాంబమూర్తి, విక్రాంత ప్రధానాచార్యుడు, ప్రభుత్వ ఉపాధ్యాయ విద్యాకళాశాల, వరంగల్.

డా॥ ముదిగంటి సుజాతారెడ్డి, విక్రాంత అసోసియేట్ ప్రొఫెసర్, ఆర్.బి.వి.ఆర్. కళాశాల, హైదరాబాద్.

దేశపతి శ్రీనివాస్, ఆఫీసర్ ఆన్ స్పెషల్ డూటీ, ముఖ్యమంత్రి కార్యాలయం, హైదరాబాద్, తెలంగాణ.

సమస్వయం, విషయసిఫులు

సువర్ణ వినాయక్,

కో-ఆర్డినేటర్,

ఎన్.సి.ఇ.ఆర్.టి.,

హైదరాబాద్, తెలంగాణ.

డా॥ సమ్మాను ఉపీందరీ రెడ్డి,

సలహోదారు, విద్యా సంస్కరణలు,

పారశాల విద్యాశాఖ,

హైదరాబాద్, తెలంగాణ.

ముఖ్యమంత్రి : కూరెళ్ల శ్రీనివాస్, ప్రధానోపాధ్యాయుడు, జి.ప.ఉ.పా. కుర్చేడు, నల్గొండ జిల్లా.

పార్యవుస్తుక ప్రచురణ సమీక్ష

ఎస్. జగన్నాథ రెడ్డి

సంచాలకులు,
రాష్ట్ర విద్యాపరిశోధన, శిక్షణాసంస్థ,
తెలంగాణ, హైదరాబాద్.

కె. కృష్ణమోహన్ రావు

ప్రొఫెసర్, విద్యాప్రణాళిక,
పార్యవుస్తుక విభాగం,
రాష్ట్ర విద్యాపరిశోధన, శిక్షణాసంస్థ,
తెలంగాణ, హైదరాబాద్.

జి. సుధాకర్

సంచాలకులు,
ప్రభుత్వ పార్యవుస్తుక ముద్రణాలయం
తెలంగాణ, హైదరాబాద్.

విద్యావల్ల ఎదగాలి
వినయంతో మెలగాలి

చట్టాలను గౌరవించాలి
హక్కులను పొందాలి

“నా తెలంగాణ కోటి రత్నాల శీఖ”

తెలంగాణ ప్రభుత్వ ప్రచురణ, హైదరాబాద్

© Government of Telangana, Hyderabad

*First Published 2015
New Impressions 2016, 2017, 2018, 2019, 2020*

All rights reserved

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior permission in writing of the publisher, nor be otherwise circulated in any form of binding or cover other than that in which it is published and without a similar condition including this condition being imposed on the subsequent purchaser.

The copy right holder of this book is the Director of School Education, Hyderabad, Telangana

This Book has been printed on 70 G.S.M. Maplitho
Title Page 200 G.S.M. White Art Card

తెలంగాణ ప్రభుత్వంచే ఉచిత పంపిణీ 2020-21

Printed in India
at the Telangana Govt.Text Book Press,
Mint Compound, Khiratabad, Hyderabad,
Telangana.

ముందుమాట

2014 జూన్ 2వ తేదీన తెలంగాణ రాష్ట్రం ఆవిర్భవించింది. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన సందర్భంగా మన రాష్ట్రప్రభుత్వం తెలంగాణ సంస్కృతి, సాహిత్యం, చరిత్రను తెలివే విధంగా పారాలు ఉండాలని నిర్ణయించింది. ఇందుకోసం కవులు, రచయితలు, భాషావేత్తలు, క్లైటస్టాయి విషయనిపుణులతో ఒక కమిటీని నియమించింది. కమిటీ సభ్యులు ప్రస్తుతం అమల్లో ఉన్న తెలుగు పార్యపుస్తకాలను పరిశీలించి తెలంగాణ సాహిత్యం, సంస్కృతి ప్రతిబింబించేటట్లు పార్యపుస్తకాలను రూపొందించారు. తెలుగు సాహిత్యంపట్ల అవగాహన ఏర్పడడానికి ఇతర ప్రాంతాలకు చెందిన కవులు, రచయితల పారాలను కూడా పొందుపరిచారు.

భాషాసామర్ధాలు, సృజనాత్మకత, మానవీయ విలువలు పెంపొందించడానికి వీలుగా తెలుగు వాచకాలను రూపొందించారు. దీని ద్వారా పిల్లల్లో అవగాహన చేసుకొని ప్రతిస్పందించే సామర్ధాలు, స్వీయ రచనాశక్తితోపాటు డేశబ్లక్, భాషాభిరుచి, ప్రకృతిచిత్రణ, చరిత్ర-సంస్కృతి, సైతికవిలవలు, పిల్లల ఆసక్తులు, సహారం, వ్యక్తిత్వ వికసనం, జీవన సైఫుణ్ణం, మానవీయ విలువలు, పర్యావరణం మొదలైన ఇతివృత్తాల ఆధారంగా తెలంగాణ రాష్ట్రంలోని కవులు, రచయితల ప్రాచీన, ఆధునిక సాహిత్యాల నుండి పార్యాంశాలను ఎంపికచేశారు. పార్యాంశాలు గేయం, స్వగతం, పద్యం, లేఖారచన, ద్విపద, కథ, వచనకవిత, జానపదకథ, పాట, సంభాషణ మొదలైన ప్రక్రియల్లో ఉన్నాయి. విస్తారపరసానికి తెలంగాణ పల్లెలు-సంస్కృతి, మనజాతర-జనజాతర పారాలను, పిల్లల్లో ఆనందాభిరుచిని కలిగించే ఎలుకుమ్మెళ్ళి మొదలైన అంశాలను ఉపవాచకంగా పెట్టారు. ఉత్తమ వ్యక్తిత్వ నిర్మాణానికి, తెలంగాణ కళలు, కళాకారులవట్ల అభిరుచి, ఆదరణ కలిగించడానికి ఈ వాచకం తోడ్పడుతుంది.

ప్రతి పారంలో సామర్ధాల సాధనకనుగుణంగా ‘ఇవి చేయండి’ శీర్షికతో అభ్యాసాలున్నాయి. ఆలోచించడం, ప్రతిస్పందించడం, అభిప్రాయాలు చెప్పడం, బహుకోణాల్లో విశ్లేషించడం, బిభిన్న కోణాల్లో ఆలోచించడం, సహేతుకంగా వివరించడం, అన్వయించడం, సృజనాత్మకంగా, ప్రశంసాత్మకంగా వ్యక్తికరించడం వీటి స్వభావం. పిల్లలు పార్యపుస్తక పరిధిని దాటి నేర్చుకోవడానికి వీలుగా ప్రాజెక్టుపనుల వందివి చేర్చారు. ఇవి స్వీయ అధ్యయనాన్ని, అదనపు / పరామర్థ గ్రంథాలను సంప్రదించడాన్ని ప్రోత్సహించేలా ఉన్నాయి. పారంలోని విషయాన్ని అవగాహన చేసుకొనుటకు వీలుగా సందర్భంలో చేయించిత అర్థాలను ‘పదాలు-అర్థాలు’ పేరుతో పుస్తకం చివర చేర్చారు. వీటిలో వీలయినంత మేరకు తెలంగాణలో వినియోగించే పదజాలాన్ని పొందుపరిచారు.

ఉపాధ్యాయులు సోపానకమం ప్రకారం పాలాన్ని బోధించడానికి వీలుగా పారంలోని విషయాలను పొందుపరిచారు. గద్య, పద్య పారాలను వేర్వేరుగా ఇవ్వకుండా పారాల స్వభావం, నిదివి ఆధారంగా వరుస క్రమంలో ఉంచారు. వ్యాపకణ సూత్రాలను సులభంగా ఆకశింపు చేసుకునేలా ఉదాహరణలు పొందుపరిచారు. భాషాపాధ్యాయులు పారంలోని విషయాన్ని నేరుగా బోధించకుండా పార్యాంశం ముందున్న అంశాలతో ప్రారంభించాలి. తర్వాత పార్యాంశాన్ని చర్చలు, ప్రతిచర్చల ద్వారా అవగాహన కల్పించాలి. ఆలోచింపజసే ప్రత్యులు అడగాలి. అభ్యాసాలపై సాధన చేయించాలి. పార్యాంశంలోని జాతీయాలు, పదబంధాలు, ముఖ్యమైన సందేశాత్మక వాక్యాలు, సంఘటనల గురించి లోనైన చర్చద్వారా అవగాహన, విమర్శనాత్మక దృష్టకాన్ని పెంపొందించాలి. భాషాసామర్ధాల సాధనలో పార్యపుస్తకం ఉపాధ్యాయుడికి ఒక సహకారి మాత్రమే. పరామర్థ గ్రంథాలను, పారశాల గ్రంథాలయాన్ని తాను వినియోగించుకుంటూ పిల్లలు వినియోగించుకునేటట్లు భాషావాతావరణాన్ని కల్పించాలి.

తెలంగాణ రాష్ట్రంలో వచ్చిన తొలి వాచకం ఇది. కాబట్టి భాషాపరంగా లేదా ఇతర అంశాల గురించి విజ్ఞలు ఇచ్చే సలహోలు, సూచనలను ఎస్.సి.ఇ.ఆర్.టి. స్వీకరించి తగు చర్యలు చేపడుతుంది. పార్యపుస్తకాల రూపకల్పనకోసం ఎప్పటిక్కప్పుడు సలహోలు సూచనలు ఇచ్చి ప్రోత్సహించిన తెలంగాణ రాష్ట్ర తొలి ముఖ్యమంత్రి గౌ॥ శ్రీ కల్యాకుంటల్ చంద్రశేఖరరావు గారికి, విద్యాశాఖామంత్రి శ్రీ కడియం శ్రీహరి గారికి, విద్యాశాఖ పూర్వమంత్రి శ్రీ జి.జగదీశ్ రెడ్డి గారికి, పారశాల విద్యాశాఖ పూర్వ సంచాలకులు శ్రీ ఎమ్.జగదీశ్వర్ గారికి, ప్రస్తుత సంచాలకులు శ్రీ టి.చిరంజీవులు గారికి, పారశాల విద్యాశాఖ కార్యదర్శి శ్రీమతి రంజీవ్.ఆర్.ఆచార్య గారికి, రాష్ట్ర ప్రభుత్వ సలహోదారు డా॥ కె.వి.రమణాచారి గారికి ప్రత్యేక ధన్యవాదాలు. ఈ వాచక రూపకల్పనలో పాల్గొన్న కమిటీ సభ్యులు, సంపాదక మండలి సభ్యులు, విషయ నిపుణులు, ఉపాధ్యాయులు, చిత్రకారులకు ధన్యవాదాలు. ఈ వాచకం పిల్లల్లో భాషాభిరుచి, సాహిత్యభిలాప, భాషాసామర్ధాల సాధనకు దోహదపడి ఉత్తమ వైభరులు కల్గిన వ్యక్తులుగా ఎవగడానికి తోడ్పడుతుందని ఆశిస్తున్నాం.

తేది : 31-01-2015

స్థలం : హైదరాబాద్.

సంచాలకులు

రాష్ట్ర విద్యాపరిశోధన, శిక్షణసంస్థ, తెలంగాణ, హైదరాబాద్.

పార్వతున్తక సమీక్ష మరియు అజ్ఞవృద్ధి కమిటీ సభ్యులు

విశ్వవిద్యాలయ స్థాయి

ఆచార్య రవ్వ శ్రీహరి, పూర్వ ఉపకులపతి, ద్రవిడ విశ్వవిద్యాలయం, కుప్పం.

ఆచార్య ఎన్. గోపి, పూర్వ ఉపకులపతి, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్.

ఆచార్య కోవెల సుప్రసన్నాచార్య, విశ్రాంత ఆచార్యుడు, కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయం, వరంగల్ జిల్లా.

ఆచార్య ఎన్. వి. రామారావు, విశ్రాంత ఆచార్యుడు, ఉస్కానియా విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్.

ఆచార్య బన్న అయిలయ్య, తెలుగుశాఖ, కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయం, వరంగల్ జిల్లా.

డా॥ ఎస్. రఘు, అసిస్టెంట్ ప్రోఫెసర్, తెలుగుశాఖ, ఉస్కానియా విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్.

డా॥ ఎన్. రజని, తెలుగు విభాగాధిపతి, డా॥ బి. ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్.

డా॥ జి. బాలశ్రీనివాస మూర్తి, అసిస్టెంట్ ప్రోఫెసర్, తెలుగుశాఖ, తెలంగాణ విశ్వవిద్యాలయం, నిజమాబాద్ జిల్లా.

విద్యావేత్తలు, విషయనిపుణులు

డా॥ చుక్క రామయ్య, విద్యావేత్త, శాసనమండలి మాజీసభ్యుడు, హైదరాబాద్.

డా॥ దహగాం సాంబమూర్తి, విశ్రాంత ప్రధానాచార్యుడు, ప్రభుత్వ ఉపాధ్యాయ విద్యా కళాశాల, వరంగల్

డా॥ నందిని సిధారెడ్డి, విశ్రాంత ఉపన్యాసకుడు, ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల, సిద్ధిపేట, మెదక్ జిల్లా.

డా॥ నలిమెల భాస్కర్, విశ్రాంత ఉపన్యాసకుడు, ఎస్.ఆర్.ఆర్.ఆర్. డిగ్రీ కళాశాల, కరీంనగర్ జిల్లా.

డా॥ సుంకిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి, విశ్రాంత ప్రధానాచార్యుడు, ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల, చందూరు, నల్గొండ.

డా॥ ముదిగంటి సుజాతారెడ్డి, విశ్రాంత అసోసియేట్ ప్రోఫెసర్, ఆర్.బి.వి.ఆర్.ఆర్. కళాశాల, హైదరాబాద్.

వేణు సంకోజు, విశ్రాంత ఉపన్యాసకుడు, ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల, నల్గొండ జిల్లా.

సంగిశెట్టి శ్రీనివాస్, అసిస్టెంట్ ప్రోఫెసర్, ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల, జోగిపేట, మెదక్ జిల్లా.

దేశపతి శ్రీనివాస్, ఆఫీసర్ అన్ స్పెషల్ డ్యూటీ, ముఖ్యమంత్రి కార్యాలయం, హైదరాబాద్, తెలంగాణ.

డా॥ ఎన్. ఉపేందర్ రెడ్డి, సలవోదారు, విద్యా సంస్కరణలు, పారశాల విద్యాశాఖ, హైదరాబాద్, తెలంగాణ.

కె. కృష్ణమోహన్ రావు, ప్రోఫెసర్, ఎస్.సి.ఇ.ఆర్.టి., హైదరాబాద్, తెలంగాణ.

ఎం. దీపిక, ఉపన్యాసకురాలు, విద్యా ప్రణాళిక విభాగం, ఎస్.సి.ఇ.ఆర్.టి., హైదరాబాద్, తెలంగాణ.

సువర్ణ వినాయక్, కో-ఆర్డినేటర్, విద్యా ప్రణాళిక విభాగం, ఎస్.సి.ఇ.ఆర్.టి., హైదరాబాద్, తెలంగాణ.

కె.రాజేందర్ రెడ్డి, కో-ఆర్డినేటర్, విద్యా ప్రణాళిక విభాగం, ఎస్.సి.ఇ.ఆర్.టి., హైదరాబాద్, తెలంగాణ.

తల్లూవజ్జల మహేష్బాబు, ఉపన్యాసకుడు, జిల్లా విద్యా శిక్షణ సంస్థ, నిజమాబాద్.

క్లైట్ స్థాయి

పత్రేరు రామమోహన్ రావు, యస్.ఎ., తెలుగు, జి.ప.ఉ.పా., వేముల, మహబూబ్‌నగర్ జిల్లా.

వి. చెన్నయ్య, యస్.ఎ., తెలుగు, జి.ప.ఉ.పా., జగద్దిరి నగర్, రంగారెడ్డి జిల్లా.

వొజ్జల శరత్ బాబు, తె.పం., ప్ర.ఉ.పా. (బాలుర & బాలికల), సీతాఫల్ మండి, హైదరాబాద్.

అవుసుల భానుప్రకాశ్, యస్.ఎ., తెలుగు, జి.ప.ఉ.పా., లోనికలూన్, మెదక్ జిల్లా.

కందాడై రంగరాజు, యస్.ఎ., తెలుగు, జి.ప.ఉ.పా., రంగాపురం, రంగారెడ్డి జిల్లా.

ఎల్.ఎమ్. ప్రసాద్, తె.పం., ప్ర.ఉ.పా., హిమాయత్ నగర్, సి.పి.ఎల్., అంబర్పేట, హైదరాబాద్.

పల్లి మాధవి, తె.పం., భారతీయ విద్యాభవన్, ఆత్మకూరి రామారావు పారశాల, జూబ్లీహిల్స్, హైదరాబాద్.

పుస్తకం గురించి...

కోట్లాది హృదయాలు అనేక సంవత్సరాలపాటు ఆకాంక్షించిన ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటు అనే మహత్తర సంకల్పం నెరవేరింది. తెలంగాణ ప్రత్యేక రాష్ట్రం అవతరించింది. ఈ సందర్భంలో పార్యవ్స్తకాల మార్పు అవసరమని గుర్తించడం జరిగింది.

ఆణెము అనగా దేశము అని ఆర్థం. తెలుగు, ఆణెము కలిసి ‘తెలంగాణము’ ఆయింది. అనగా తెలుగు మాట్లాడే ప్రాంతం ఆని ఆర్థం. అంటే మన తెలంగాణ రాష్ట్రం అనేక వందల సంవత్సరాలుగా తెలుగు భాషాసాహిత్య సాంస్కృతిక ఫలాలను పుష్టిలంగా పండించిన పుడమి. మన తేట తెనుగు నేలలో ఎంతో సంపన్మైన భాషాసంపద ఉన్నది. అత్యంత సహజమైన పలుకుబడులున్నాయి. మాట తీరులో, రాత పద్ధతుల్లో అచ్చమైన ఆతీయత గుభాళిస్తుంది. నేటికీ పట్టెనీమల్లో తెలంగాణ తెలుగు పరిమళం అందరికి పరిచయమైనదే. అయితే - ఇంతటి ఘనమైన తెలంగాణపు తెలుగుభాషకు ఇప్పటివరకు పెద్దగా గుర్తింపు లభించలేదు. అందువల్ల మనదైన భాషా సాహిత్య అస్తిత్వాన్ని పార్యవ్స్తకాలలో ప్రవేశపెట్టడం ఒక పవిత్రమైన బాధ్యత. ఈ బాధ్యతను నిర్వర్తించే క్రమంలో రచయితలు, సంపాదకులు తమకు సాధ్యమైనంత రీతిలో కృషిచేశారు. తెలంగాణపు తీయని తెలుగును, పసిడి పలుకుబడులను తిరిగి ఈతరానికి చక్కగా పరిచయం చేయడానికి నూతన పుస్తకాలు మనముందుకు వచ్చాయి. ఉపాధ్యాయులు కూడా తమ విధ్యక్త బాధ్యతల్ని, పరిపూర్ణంగా నిర్వహిస్తారని విశ్వసిస్తున్నాం.

ఈ నేలలో వేలమంది కవులు, రచయితలు, కళాకారులు జన్మించారు. వీరిలో పలువురు ప్రతిభావంతులకు వారి స్థాయికి తగిన గుర్తింపురాలేదు. పార్యవ్స్తక రూపకల్పన చేసే క్రమంలో అందరి రచనల్లో పరిగణనలోకి తీసుకోవడం జరిగింది. పార్యవ్స్తక నిర్మాణ, నియమాలకు లోభదగలిగే ఆదర్శవంతమైన అంశాల్ని స్వీకరించడం జరిగింది. పార్యవ్స్తక నిర్మాణాల ఎంపికలో - ఆరవ తరగతి విద్యార్థుల అవగాహనాస్థాయి, వారి భాష, లేఖన సామర్థ్యాలను పరిగణనలోనికి తీసుకోవడం జరిగింది. ఈ నేపథ్యంలో ప్రతి పార్యభాగాన్ని ఆచి తూచి రూపొందించడం జరిగింది.

భాషా సాహిత్యాల తాలూకు పార్యాంశాలు విద్యార్థినీ విద్యార్థుల్లో నైతిక, మానవీయ విలువల్ని పెంపాందించేందుకు తోడ్డుడుతాయి. హృదయాలలో ఆద్రతను పెంపాందిస్తాయి. సమాజం పట్ల ఆదరణను, గౌరవాన్ని పెంచేందుకు ప్రేరణనిస్తాయి. ఒక తరంగుండి మరొక తరానికి స్థానియ సంప్రదాయాలను సంస్కృతిని ప్రసారం చేసేందుకు వాహకాలుగా మారుతాయి. చిన్నారుల్లో దాగి ఉన్న స్పృజనాత్మకతను వెలికితీసేందుకు ఉపకరణాలవుతాయి. భాషాసాహిత్య పార్యాంశాలకు ఉన్న బలాన్ని, సంపూర్ణంగా అంచనాలోనికి తీసుకొని ప్రస్తుత పార్యవ్స్తక రూపకల్పన జరిగింది. విద్యార్థినీ విద్యార్థులు పార్యగ్రంథంలో సూచించిన పద్ధతిలో ఆభ్యసిస్తే ఆశించిన భాషా ఫలాలన్నీ అందుకోగలుగుతారు.

భాషను చక్కగా బ్రతికించగలిగే గొప్ప జౌపథం పార్యవ్స్తకం. సెకండరీ విద్యాస్థాయిలో పార్యవ్స్తకం పట్ల ఏర్పడిన అభిరుచి విద్యార్థినీ విద్యార్థుల్ని అయి అంశాలవైపు ఆకర్షిస్తుంది. వారు ఏస్థాయికి చేరుకున్న ఆ అభిరుచి ఏమాత్రం తగ్గదు. ఈ వాస్తవికతను దృష్టిలో పెట్టుకునే పార్యాంశాల ఎంపిక, రూపకల్పన జరిగింది.

విజ్ఞానశాస్త్రంలో ప్రయోగశాల వంటిదీ తెలుగు బోధనకు గ్రంథాలయం కూడా. గ్రంథాలయాన్ని వినియోగించాలి. తెలుగు పార్యవ్స్తక అభ్యాసాలు విద్యార్థినీ విద్యార్థుల భాషాసక్తులకు మెరుగులు పెడుతాయి. వారిలో భాషాసాహిత్య అధ్యయనాల పట్ల అభిలాష అభ్యాస అంశాల ద్వారా పెంపాందుతుంది. అభ్యాసాలతో భాష పట్ల అవగాహన, పరిజ్ఞానం పెరుగుతాయి. అభ్యాసాలను విద్యార్థినీ విద్యార్థులు సంపూర్ణస్థాయిలో సాధన చేస్తే పార్యవ్స్తకానికి పరిపూర్ణత లభిస్తుంది. అయితే తెలంగాణాలో వినియోగిస్తున్న క్రియాపదాల విషయంలో ఏకాభిప్రాయం చోటుచేసుకోనందున ప్రస్తుతం శిష్ట వ్యవహారిక భాషను వినియోగించడం జరిగింది.

తెలంగాణ సాంస్కృతిక అస్తిత్వాన్ని ప్రతిచించించే విధంగా రూపుద్దుకున్న ఈ పార్యవ్స్తకం మీకు అనేక సంవత్సరాలపాటు భాషా సాహిత్య వికాసంలో మార్గదర్శిగా మారుతుందనే విశ్వాసం ఉన్నది.

తేది : 31-01-2015

స్థలం : హైదరాబాద్.

పార్యవ్స్తక అభివృద్ధి కమిటీ,

తెలంగాణ రాష్ట్రం.

ఉపాధ్యాయులకు సూచనలు

- ◆ ఉపాధ్యాయుల పనిభారాన్ని, పనిదినాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని ఆచరణకు వీలుగా పార్శ్వంశాల సంఖ్యను తగ్గించి రూపొందించిన వాచకం ఇది. ఒక నెలలోని పనిదినాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని మాసవారీగా పాతాలను కేటాయించారు.
- ◆ ‘ముందుమాట, పార్శ్వప్రస్తకం ద్వారా సాధించాల్సిన సామర్థ్యాలను తప్పనిసరిగా చదువాలి. ‘విద్యార్థులకు సూచన’లను ముందుగా మీరు చదువాలి. వాటిని మీ పిల్లలతో చదివించాలి. వారికి అవి అర్థమైనాయో లేదో పరిశేలించాలి.
- ◆ ఈ వాచకాన్ని 180 కాలాంశాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని రూపొందించారు. వీటిలో 168 కాలాంశాలు పార్శ్వంశాల బోధనకు, మిగతా కాలాంశాలను ఉపవాచకంలోని అంశాలను చర్చించడానికి వినియోగించాలి.
- ◆ ఉపవాచకంలోని ఒక్కొక్క పారానికి 2 కాలాంశాలు వినియోగించాలి.
- ◆ ఉపవాచకాన్ని పిల్లలతో తప్పక చదివించాలి. ముఖ్యంశాలపైన మాటల్లాడించాలి. పరువగాహనకు సంబంధించిన అభ్యాసాలను రూపొందించి నిర్వహించాలి.
- ◆ సగటున ఒక్కొక్క పారానికి 14 కాలాంశాలు అవసరమవుతాయి.
- ◆ వీటిలో ‘ఆలోచించండి మాటల్లాడండి, నేపథ్యం / ఉద్దేశం, కవిపరిచయం, విద్యార్థులకు సూచనలు’ శీర్షికన ఇచ్చిన అర్థసంగ్రహం కృత్యాలకు రెండు కాలాంశాలను వినియోగించుకోవాలి.
- ◆ పార్శ్వంశ విషయంపై చర్చించి అవగాహన కల్పించడానికి పారంలోని విషయం నిడివిని బట్టి రెండు నుండి నాలుగు కాలాంశాల వరకు కేటాయించుకోవాలి. ఇందుకనుగుణంగా పారాన్ని విభజించి రోమన్ అంకెల్లో సూచించారు.
- ◆ ‘ఇవిచేయండి’ లో ఇచ్చిన అభ్యాసాలలో విని, అర్థం చేసుకొని, ఆలోచించి మాటల్లాడడం అభ్యాసానికి 1 కాలాంశం, ధారాళంగా చదువడం - అర్థం చేసుకొని ప్రతిస్పందించడం అభ్యాసానికి 1 కాలాంశం, స్వియురచన అభ్యాసానికి 2 కాలాంశాలు, సృజనాత్మకత / ప్రశంస అభ్యాసానికి 1 కాలాంశం, వదజాలం, వ్యాకరణంశాలకు కలిపి 2 కాలాంశాలు, ‘ప్రాజ్క్లపని’ని ప్రదర్శింపజేసి చర్చించడానికి 1 కాలాంశాన్ని కేటాయించుకోవాలి.
- ◆ పారం ప్రారంభంలో ఇచ్చిన ‘ఆలోచించండి - మాటల్లాడండి’ అనే అంశాలు ఉన్నశీలికరణకు సంబంధించినవి. వీటిని పూర్తి తరగతి కృత్యంగా నిర్వహించాలి.
- ◆ పార్శ్వంశం ఉద్దేశం / నేపథ్యం, ప్రార్థభాగ వివరాలు, కవిపరిచయంలోని అంశాలను పిల్లలతో చదివించి చర్చించాలి.
- ◆ ‘విద్యార్థులకు సూచనలు’లోని అర్థసంగ్రహంకృత్యాలను వ్యక్తిగత కృత్యాలుగా నిర్వహించాలి. ఇందుకోసం తరగతి గదిలో తప్పనిసరిగా నిఘంటువులను అందుబాటులో ఉంచాలి.
- ◆ పారంలోని విషయం పట్ల పిల్లలకు అవగాహన కల్పించడానికి చర్చాపద్ధతి, ప్రశ్నేత్తర పద్ధతి, కథాకథనం, ప్రదర్శనా పద్ధతి, నాటకీకరణ వంటి పద్ధతులను ఆయా పారాల స్వభావాన్ని బట్టి ఉపయోగించాలి. పారం మధ్యలో ‘ఆలోచించండి-చెప్పండి’ అనే పేరుతో గడిలో ప్రశ్నలున్నాయి. వీటిని పారం బోధించే సమయంలో అడగాలి. ఆలోచించి జవాబులు చెప్పమాలి.
- ◆ పారం బోధించడమంటే విషయాన్ని వివరించడం మాత్రమే కాదు. దాంత్యోని విలువలను, కవి హృదయాన్ని, అంతరాధాన్ని పిల్లలు అర్థం చేసుకునేలా చూడాలి. ఇందుకోసం ఆలోచింపజేసే ప్రశ్నలు అడగాలి. పదబంధాలు, జాతీయాలు, ఆలోచనాత్మక, సందేశాత్మక వాక్యాలపట్ల చర్చాద్వారా, ప్రశ్నించడం ద్వారా పిల్లలే అవగాహన పొందేటట్లు చేయాలి. పిల్లల అభిప్రాయాలను చెప్పించడం, సమకాలీన అంశాలతో అన్వయించడం, బహుకోణాల్లో విశేషించడం జరగాలి.
- ◆ ‘ఇవిచేయండి’లోని అభ్యాసాలు పిల్లల భాషాసామర్థాలను పెంపాందించడానికి ఉద్దేశించినవి. వీటిని పిల్లలే సొంతంగా రాసేటట్లు చూడాలి.
- ◆ ఒక్కొక్క అభ్యాసానికి కేటాయించిన కాలాంశాలలో పిల్లలు వాటిని ఎట్లా రాయాలో అవగాహన కల్పించాలి. పిల్లలు రాసిన అంశాలను పరిశేలించి సరిదిద్దాలి.
- ◆ పిల్లలు సొంతంగా రాయడాన్ని ప్రోత్సహించాలి. గైత్యు, స్తుదీమేచీరియత్యు, ప్రత్యుల బ్యాంకులు వంటివి మాసి రాయడాన్ని పూర్తిగా నిషేధించాలి. ఎందుకంటే పరీక్షల్లో పుస్తకంలోని ప్రశ్నలు ఉన్నవి ఉన్నట్లుగానే రావు. ఇట్లాంటి స్వభావం కలిగిన ప్రశ్నల వస్తాయి. పారంలోని అభ్యాసాలను సొంతంగా రాయగ్లిన పిల్లలు మాత్రమే వీటికి సమాధానాలు రాయగల్లుతారు.
- ◆ ‘ఏని, అర్థం చేసుకొని ఆలోచించి మాటల్లాడడం’ అంశానికి సంబంధించిన ప్రశ్నలను పూర్తి తరగతి కృత్యంగా నిర్వహించాలి. ‘ధారాళంగా చదువడం - అర్థం చేసుకొని ప్రతిస్పందించడం’ అంశానికి ఉద్దేశించిన అభ్యాసాలను వ్యక్తిగత కృత్యంగా నిర్వహించాలి.
- ◆ ‘స్వియురచన’ అభ్యాసంలోని లఘుసమాధాన ప్రశ్నలను పారం బోధించేటప్పుడే ఇంటివనిగా ఇవ్వాలి. వ్యాసరూప సమాధాన ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయడానికి పూర్తి తరగతి గదిలో చర్చ నిర్వహించాలి. ఆ తర్వాత వ్యక్తిగతంగా రాయించాలి. వాటిని చదివించాలి. పిల్లలు రాసిన అంశాలను భావాత్మకంగా, వాక్యాలు, పదాలు, అక్షరదోషాల పరంగా సరిచేయాలి.

- ◆ ‘స్వజనాత్మకత/ప్రశంస’ కు సంబంధించిన ప్రశ్నలకు పిల్లలు సమాధానాలు రాయడానికి తగిన ఉదాహరణలిచ్చి అవగాహన కల్పించాలి. జట్టులో రాయమనాలి. వీటిని ప్రదర్శింపజేసి చర్చద్వారా సరిదిద్దాలి. ఆ తరువాత వీటిని వ్యక్తిగతంగా రాయమనాలి.
- ◆ ‘ప్రాజెక్టు పనుల’ను కూడా ఇదేవిధంగా నిర్వహించాలి.
- ◆ ‘పదం వినియోగం, భాషను గురించి తెలుసుకుండా’లోని అభ్యాసాలపై కొన్ని ఉదాహరణలతో అవగాహన కల్పించాలి.
- ◆ పారం పూర్తి కావడమంచే ‘ఆలోచించండి మాట్లాడండి’ అనే ఉన్నఫీకరణ అంశంతో మొదలుకొని పారంలో చివర ఇచ్చిన ‘సూక్తి’ వరకు అన్ని అంశాలను ప్రణాళికాబద్ధంగా నిర్వహించి అవగాహన కల్పించడం. ఇందుకనుగుణంగా ఉపాధ్యాయులు తయారుకావాలి.
- ◆ ఇందుకోసం ఉపాధ్యాయులు వార్షిక, పాత్య ప్రణాళికలు రూపొందించుకోవాలి.
- ◆ వార్షిక ప్రణాళికలో కింది అంశాలుంటాయి.
 - 1) తరగతి
 - 2) సభైక్ష (విషయం)
 - 3) అవసరమైన కాలాంశాల సంఖ్య
 - 4) విద్యాసంవత్సరం పూర్తయ్యేసరికి సాధించాల్సిన సామర్థ్యాలు
 - 5) మాసవారీగా పాతాల విభజన

మాసం పేరు	బోధించే పారం	అవసరమైన కాలాంశాలు	అవసరమైన వనరులు / సామగ్రి	నిర్వహించాల్సిన కార్యక్రమాలు, సి.సి.ఇ.

6) ఉపాధ్యాయుడి ప్రతిస్పందనలు 7) ప్రధానోపాధ్యాయుని సలహాలు, సూచనలు

- ◆ ఒక పాతాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకుని పార్యప్రణాళికను కింది విధంగా రూపొందించుకోవాలి.
- 1) పారం పేరు 2) అవసరమైన కాలాంశాల సంఖ్య 3) పారం ద్వారా సాధించాల్సిన సామర్థ్యాలు
- 4) కాలాంశాల వారీగా విభజన

కాలాంశం సంఖ్య	బోధనాంశం	బోధన వ్యాహం	సామగ్రి	మూల్యాంకనం

5) ఉపాధ్యాయుడి తయారి (సంసిద్ధత), అదనపు సమాచారసేకరణ 6) ఉపాధ్యాయుడి ప్రతిస్పందనలు

- ◆ ప్రతికాలాంశంలో భాషాబోధనను కింది సోపానాల ప్రకారం నిర్వహించాలి. అవి –
 - I. ఉపాధ్యాయుడి తయారి (సంసిద్ధత), అదనపు సమాచారసేకరణ, ఉన్నఫీకరణ, శీర్షికా ప్రకటన, ఉద్దేశం, కవిపరిచయం లేదా పలకరింపు, పునశ్చరణ.
 - II. పాతాలం బోధన చర్చ - అవగాహన : విద్యార్థుల ప్రకాశ పరనం, ఉపాధ్యాయుల ఆదర్శ పరనం, మౌనపరనం, అర్థసంగ్రహణం, పాతాలం విషయంపై చర్చ - అవగాహన.
 - III. ‘ఇవి చేయండి’ అధారంగా సామర్థ్యాల సాధన.
- ◆ భాషాబోధనను పార్యపుస్తకాలకే పరిమితం చేయకూడదు. పారశాల గ్రంథాలయాన్ని, అంతర్జాలాన్ని (ఇంటర్వెన్ట్), మేగజైన్లు, వార్తాపత్రికలు, బాలసాహిత్యం వంటివి ఉపయోగించుకునేటట్లు చూడాలి.
- ◆ తరగతి గదిలో పిల్లలు స్వేచ్ఛగా మాట్లాడడం, ప్రశ్నించే వాతావరణాన్ని కల్పించాలి.
- ◆ తరగతి గదిలో భాషావాతావరణాన్ని కల్పించడానికి అవసరమైన నిఘంటువులు, కవుల జీవిత చరిత్రలు, దృశ్యాల్మాలు సామగ్రి వంటివి సమకూర్చుకొని వినియోగించాలి. ఇంటర్వెన్టు ఉంటే కవి పరిచయం కోసం వాడుకోవాలి.
- ◆ పారశాలలో భాషాభిష్ఠుద్దికి దోహదపడే కార్యకలాపాలు, భాషోత్సవాలు, బాలకవిసమేళనాలు, వక్కుత్వం, వ్యాసరచన పోటీలు, వార్షికోత్సవాలు వంటివి నిర్వహించాలి.
- ◆ పిల్లలు రాసిన స్వజనాత్మక అంశాలను సంకలనం చేసి తరగతి గదిలో ప్రదర్శించాలి.
- ◆ ఏ పాతాన్ని (అంశాన్ని) బోధిస్తున్నా సందర్భానుసారంగా మూలాలు విలువలు, కళలు, సంస్కృతి, జాతీయత, సమానత్వం, శాస్త్రీయదృష్టి, పర్యావరణ పరిరక్షణ, ప్రత్యేకావసరాలు గల పిల్లలపట్ల సహానుభూతి తదితరాంశాలపై చర్చింపజేయాలి.
- ◆ సిలబన్ పూర్తికావడమంచే పాతాలు పూర్తిచేయడం మాత్రమే కాదు. పాతాల ఆధారంగా సామర్థ్యాలు సాధించడం. కాబట్టి పారం చివర ఇచ్చిన స్వీయ మూల్యాంకనం ఆధారంగా నిర్ధారించి, అవసరమైతే పునరభ్యాసం కలిగించాలి.

వందేమాతరం

- బంకించండ్ర ఘట్లీ

వందేమాతరం, వందేమాతరం
 నుజలాం నుఫలాం మలయజ శీతలాం
 సస్యశ్యామలాం మాతరం; వందేమాతరం
 శుభ్రజ్యోత్స్మాన్ పులకిత యామినీం
 పుల్లకుసుమిత ద్రుమదళ శోభినీం
 సుహసినీం సుమధుర భాషిణీం
 సుఖదాం వరదాం మాతరం వందేమాతరం.

జాతీయ గీతం

- రఘీంద్రనాథ్ రాగూర్

జనగణమన అధినాయక జయహో !
 భారత భాగ్య విధాతా !
 పంజాబ సింధ్ గుజరాత మరాతా,
 ద్రావిడ ఉత్కృష్ట వంగా !
 వింధ్య హిమాచల యమునా గంగా,
 ఉచ్చల జలధి తరంగా !
 తవ శుభనామే జాగే !
 తవ శుభ ఆశిష మాగే !
 గాహో తవ జయ గాథా !
 జనగణ మంగళదాయక జయహో !
 భారత భాగ్య విధాతా !
 జయహో ! జయహో ! జయహో !
 జయ జయ జయ జయహో !

ప్రతిజ్ఞ

- పైడిమట్రి వేంకట సుబ్బారావు

భారతదేశం నా మాతృభూమి.
 భారతీయులందరూ నా సహాదరులు.
 నేను నా దేశాన్ని ప్రేమిస్తున్నాను.
 సుసంపుష్టైన, బహువిధమైన నా దేశ వారసత్వ సంపద నాకు గర్వకారణం.
 దీనికి అర్థత పొందడానికి సర్వదా నేను కృషి చేస్తాను.
 నా తల్లిదండ్రుల్ని, ఉపాధ్యాయుల్ని, పెద్దలందర్ని గారవిస్తాను.
 ప్రతివారితోను మర్యాదగా నడుచుకొంటాను.
 జంతువులపట్ల దయతో ఉంటాను.
 నా దేశంపట్ల, నా ప్రజలపట్ల, సేవానిరతి కలిగి ఉంటానని ప్రతిజ్ఞ చేస్తున్నాను.
 వారి శ్రేయోభిష్టులే నా ఆనందానికి మూలం.

రూపకల్పనలో పాల్గొన్నవారు

సువర్ణ వినాయక్, కో-ఆర్డినేటర్,
విద్యాప్రణాళిక, పార్శ్వ పుస్తక విభాగం,
రాష్ట్ర విధ్య, పరిశోధన, శిక్షణ సంస్థ, తెలంగాణ, హైదరాబాద్.
అవునుల భానుప్రకాశ్, యస్.ఎ., తెలుగు,
జి.ప.ఉ.పా., లోనికలాన్, మెదక్ జిల్లా.
వౌజుల శరత్ బాబు, భాషోపాధ్యాయుడు,
ప్ర.ఉ.పా., సీతాఫల్మండి, హైదరాబాద్.
ఎల్.ఎమ్. ప్రసాద్, భాషోపాధ్యాయుడు,
ప్ర.ఉ.పా., సి.పి.ఎల్., అంబర్పేట, హైదరాబాద్.
పల్లి మాధవి, భాషోపాధ్యాయుని,
భారతీయ విద్యాభవన్, ఆత్మకూరి రామారావు పారశాల,
జూబ్లిహిల్స్, హైదరాబాద్.
కొండు జనార్థన్, యస్.ఎ., తెలుగు,
జి.ప.ఉ.పా. మంచిర్యాల, ఆదిలాబాద్ జిల్లా.
అల్పాల లక్ష్మణ మూర్తి, యస్.ఎ., తెలుగు,
జి.ప.ఉ.పా. ఊరుకొండపేట, మహబూబ్‌నగర్ జిల్లా.
డా॥ బి.వి.యస్.స్వామి, ఉపాధ్యాయులు,
జిల్లా విద్య శిక్షణ సంస్థ, కరీంనగర్ జిల్లా.
మేండిశెట్టి రవిచంద్ర, భాషోపాధ్యాయుడు,
జి.ప.ఉ.పా., మార్పాల, మహబూబ్‌నగర్ జిల్లా

కంధాడై రంగరాజు, యస్.ఎ., తెలుగు,
జి.ప.ఉ.పారశాల, రంగాపురం, రంగారెడ్డి జిల్లా.
వి. చెన్నయ్య, యస్.ఎ., తెలుగు,
జి.ప.ఉ.పా., జగద్దిరి నగర్, రంగారెడ్డి జిల్లా.
పల్లెర్ర రామమోహన రావు, యస్.ఎ., తెలుగు,
జి.ప.ఉ.పా., వేముల, మహబూబ్‌నగర్ జిల్లా.
తమ్ముళి స్వరూపరాణి, యస్.ఎ., తెలుగు,
జి.ప.ఉ.పా. బీరంగూడ, మెదక్ జిల్లా.
కర్ర రమేష్, యస్.ఎ., తెలుగు,
జి.ప.ఉ.పా. రేచిని, ఆదిలాబాద్ జిల్లా.
ఎం.డి. హమీద్, భాషోపాధ్యాయుడు,
జి.ప.సె.పా., జంగాలపల్లి, వరంగల్ జిల్లా.
డి.వి. సుధాకర్ రావు, యస్.ఎ., తెలుగు,
జి.ప.ఉ.పా., చౌదర్పల్లి, మహబూబ్‌నగర్ జిల్లా.
గంగుల చిన్నస్ను, భాషోపాధ్యాయుడు,
జి.ప.సె.పా., ఏల్పు, ఆదిలాబాద్ జిల్లా.
చక్రవర్తుల శ్రీనివాస్, భాషోపాధ్యాయుడు,
జి.ప.ఉ.పా., చర్లపల్లి, వరంగల్ జిల్లా.
పెద్దింటి అశోక్కుమార్, ఉపాధ్యాయుడు,
యు.పి.ఎస్. రామాజీపేట, కరీంనగర్ జిల్లా.

చిత్రకారులు

కూరెళ్ళ శ్రీనివాస్, ప్రధానోపాధ్యాయులు,
జి.ప.ఉ.పా. కుర్చెడు, నల్గొండ జిల్లా.
బి. కిషోర కుమార్, ఉపాధ్యాయుడు,
యు.పి.ఎస్. ఉట్టుర్మార్, నల్గొండ జిల్లా.
కూరెళ్ళ రాఘువాచారి, ద్రాయంగ్ మాస్టర్,
జి.ప.ఉ.పా. నకిరేకల్, నల్గొండ జిల్లా.
దాసి సుదర్శన్, చిత్రకారులు,
నాగార్జునసాగర్, నల్గొండ జిల్లా.
గుండు శ్రీనివాస్, చిత్రకారుడు,
మిర్యాలగూడ, నల్గొండ జిల్లా.
డి.టి.పి., లే జెట్ & డిజైనింగ్ : మల్లంపాటి కృష్ణరావు, రశ్మి గ్రాఫిక్స్, హైదరాబాద్.

కె.బాబు, ప్రధానోపాధ్యాయులు,
జి.ప.ఉ.పా. వజ్జిపల్లి, నిజామాబాద్ జిల్లా.
టి.వి. రాంకిషన్, ద్రాయంగ్ మాస్టర్
జి.ప.ఉ.పా. దుద్దెడ, మెదక్ జిల్లా.
వద్దేపల్లి వెంకటేష్, ఉపాధ్యాయులు,
పి.ఎస్., సోమవరం, నల్గొండ జిల్లా.
చెంచల వెంకట రమణ, ఉపాధ్యాయులు,
పి.ఎస్., టేకుమట్ల, నల్గొండ జిల్లా.
పి. అందాళమ్మ, చిత్రకారిణి
అంబర్పేట, హైదరాబాద్.

ఆర్థిక అభ్యసన ఫలితాలు

తెలుగు

డక్ తరగతి

విద్యార్థులు ఇవన్నీ నేర్చుకుంటారు....

- వివిధ ధ్వనులను (వర్షం, గాలి, రైలు, బస్సు మొందినవి) విని, తమ అనుభవాలను అపోర పదార్థాల రుచుల వల్ల కలిగిన అనుభవాలను మొదలగు వాటిని సాంతమాటల్లో చెప్పగలరు.
- విన్న చూసిన, చదివిన సంఘటనలు / రచనలు, విషయాల గురించి పిల్లలు నిర్ణయింగా తమదైన తైలిలో మాట్లాడగలరు.
- ప్రసార సాధనాలలో (చీ.వి. రేడియో, పత్రికల్లో) చూసిన, విన్న వార్తలను సాంతమాటల్లో చెప్పగలరు.
- విభిన్న సందర్భాల్లో ఇతరుల వ్యక్తికరించిన అజ్ఞప్రాయాలను తమ కోణంలో సాంతమాటల్లో చెప్పగలరు, రాయగలరు.
- తమ స్థానిక గేయాలను, సామెతలను, పాఠపు కథలను గురించి చర్చిస్తారు.
- ఇతరుల భాష సంప్రదాయాలను, ఆచార వ్యవహర పద్ధతులను గురించి ప్రశంసా పూర్వకంగా మాట్లాడగలరు.
- చిత్రాలను చూసి పార్శ్వంశ విషయాన్ని ఉపాంచగలరు.
- భాషకు సంబంధించిన పరం సామగ్రీ / ప్రసార మాధ్యమాల సామగ్రీ లనగా రేడియో, టి.వి., వార్తాపత్రికలు, కథలు మొందినవి మరియు అంతర్జాలంలో (ఇంటర్వెట్) ఉన్న అంశాలమొదలగు వాటిని అర్థం చేసుకుంటూ చదువుతారు. వాటిపై తమ అజ్ఞప్రాయాలను, ఇష్టాయిష్టాలను చెప్పగలరు, రాయగలరు.
- విద్యార్థులు వివిధ ప్రతీయలలోని భాషాసాందర్భాన్ని ప్రశంసించగలరు. (ఉదా: కవితలలోని ప్రాసపదాలు, వ్యాసాలు, కథలలోని జాతీయాలు, సామెతలు మొందినవి).
- పద్ధం, వచనం, పాట, గేయం, వచన కవిత, జానపద కథ, సంభాషణ, స్పృగతం తదితర అంశాలను శైలిభేదంతో అవగాహనలో హాప్పభావాలతో చదువుగలరు.
- సూతన పదాలకు అర్థాలను తెలుసుకోనేందుకు అస్త్రిని కనబరుస్తూ నిఘంటువును ఉపయోగిస్తారు.
- వివిధ రంగాలు / కళలకు సంబంధించిన పదజాలాన్ని తెలుసుకోవడానికి ఉత్సాహాన్ని చూపిస్తారు. వాటిని ప్రశంసిస్తారు.
- ఇతరులు వ్యక్తికరించిన అనుభవాలను, అజ్ఞప్రాయాలను సందర్భానుసారంగా తమ సాంతమాటల్లో రాయగలుగుతారు.
- వివిధ సందర్భాలలో వివిధ ఉద్దేశాల కొరకు రాసేటప్పడు భాషానియమాలను అనుసరిస్తూ జాతీయాలను, సామెతలను ఉపయోగించగలరు.

ప్రాథమిక శాఖల
ప్రాథమిక ప్రాంతం

విషయాల ప్రాథమిక
ప్రాథమిక ప్రాంతం

వెతరగతి

విషయసూచిక

క్ర.సం.	పాఠం పేరు	కవి / రచయిత	ఇతివృత్తం	ప్రక్రియ	నెల	పుట
1.	అభినందన	శేఖం లక్ష్మీనారాయణాచార్య	దేశభక్తి/క్రమగౌరవం	గేయం	జూన్	2
*2.	స్నేహబంధం	మూలం : చిన్నయసూరి	సైతికవిలువలు	కథ	జూలై	10
*3.	వర్షం	దా॥ పల్లా దుర్గయ్య	ప్రకృతి చిత్రణ	ఖండకావ్యం	జూలై	20
4.	లేఖ		చరిత్ర-సంస్కృతి	లేఖ/యాత్రారచన	ఆగష్టు	30
5.	శతకసుధ	శతక కవులు	సైతిక విలువలు	శతకం	ఆగష్టు	42
6.	పోతన బాల్యం	దా॥ వాసమామలై వరదాచార్యులు	పిల్లల అసక్తులు	కావ్యం	సెప్టెంబర్	54
*7.	ఉడుత సాయం	గోన బుధారెడ్డి	సహకారం	ద్విపద	అక్టోబర్	64
8.	చెరువు		సంస్కృతి/పర్యావరణం	స్వగతం	నవంబర్	74
9.	చీమలబారు	పొట్టపల్లి రామురావు	వ్యక్తిత్వవికాసం	వచనకవిత	నవంబర్	84
*10.	బాలనాగమ్య		సాహసం	జానపదకథ	డిసెంబర్	94
11.	పల్లెటూరి పిల్లగాడా!	సుద్దాల హనుమంతు	మానవీయ విలువలు బాలకార్యికులు	పాట	జనవరి	108
12.	కాపాడుకుండాం		పర్యావరణం	సంభాషణ	ఫిబ్రవరి	118

ఉపవాచకం

1.	సోమవాద్రి	జూలై	131
2.	మన జాతర - జన జాతర	ఆగష్టు	136
3.	ఎలుకమ్మ పెళ్ళి	సెప్టెంబర్	141
4.	తెలంగాణ పల్లెలు - సంస్కృతి	నవంబర్	145
5.	వాగీయకారుడు రామదాసు	డిసెంబర్	151
	పదాలు - అర్థాలు & విశేషాంశాలు		159

గమనిక : 1. పాఠంలో ★ పుష్ప గుర్తుగల పదాలు కంఠస్థం చేయాలి.
 2. విషయసూచికలో * గుర్తుగల పాతాలను కాంపోజిట్ కోర్సువారు చదువాల్సిన అవసరంలేదు.

1. అభినందన

- శేషం లక్ష్మీనారాయణాచార్య

బొమ్మను చూడండి - ఆలోచించండి - మాట్లాడండి

ప్రశ్నలు

- పై బొమ్మలో ఏం జరుగుతున్నది ?
- పిల్లలు ఏమని నినాదాలు ఇస్తున్నారు ?
- జై జవాన్! అని ఎందుకంటున్నారు?
- జవాను దేశానికి సేవ చేస్తాడు కదా! ఇతనివలె దేశం కోసం పాటుపడేవాళ్ళు ఎవరు?

పారం ఉద్దేశం

ఈ దేశం బాగోగులు కోరుతూ, అందుకోసం నిరంతరం శ్రమించే కర్మవీరులు ఎంతోమంది ఉన్నారు. అట్లాంటివారిలో ముందుండేది రైతులు, సైనికులు. వారిని స్వరించుకుంటూ వారి శ్రమసు, గొప్పతనాన్ని తెలియజ్ఞుడమే ఈ పారం ఉద్దేశం.

పార్శ్వభాగ వివరాలు

ఈ పారం గేయ ప్రక్రియకు చెందినది.
గేయం పాడుకోవడానికి వీలుగా ఉంటుంది.
ఈ గేయం శేషం లక్ష్మీనారాయణాచార్య రచించిన ‘స్వరభారతి’
అనే గేయసంకలనం నుండి తీసుకోబడింది.

కవి పరిచయం

(15-04-1947)

(17-05-1998)

శేషం లక్ష్మీనారాయణాచార్య సొంత ఊరు కరీంనగర్ జిల్లాలోని నగునూర్. కనకమ్మ, నరహరిస్వామి దంపతులకు జన్మించిన ఈయన చాలాకాలం రంగారెడ్డి జిల్లాలో తెలుగు భాషోపాధ్యాయునిగా పనిచేశాడు. ఈయన అనేక పద్య, వచన, గేయ కవితలను రచించాడు. అవి వివిధ పత్రికల్లో ప్రచురింపబడ్డాయి. టీవీ, రేడియోల్లో ప్రసారమయ్యాయి. అనేకమంది ట్రోతలను ఆకట్టుకున్నాయి. ఈయన రాసిన విమర్శనావ్యాసాలు దక్షిణభారతపొందీప్రచారసభవారి ‘స్వవంతి’ పత్రికలో ప్రచురించబడ్డాయి.

లలితమనోహరమైన దైవభక్తి, దేశభక్తి గేయాలను రాయడంలో ఈయనది అందేవేసినచేయి.

విద్యార్థులకు సూచనలు

- ★ పారంలోని బొమ్మను చూడండి. పారం ముందున్న ప్రవేశిక వదువండి. పారంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- ★ పాతాన్ని చదువండి. అర్థంకాని పదాలకింద గీతలు గీయండి.
- ★ అర్థంకాని పదాలను, వాక్యాలను గురించి మీ మిత్రులతో చర్చించండి.
- ★ పార్శ్వపుస్తకం చివరన ఉన్న ‘పదాలు - అర్థాలు’ పట్టిక చూసి, తెలియని పదాలకు అర్థాలను తెలుసుకొండి.

ప్రవేశిక

దేశానికి వెన్నెముక రైతు. దేశాన్ని కంటికిర్పులా కాపాదేవాడు సైనికుడు. వారిద్దరూ లేకపోతే దేశప్రజలకు తిండి, దేశానికి రక్షణా ఉండదు. దేశంకోసం వాళ్ళిద్దరూ పదే శ్రమను వర్ణించడానికి ఎన్నిమాటలైనా సరిపోవు. అందుకే లాల్బహదుర్సామ్సి “జై జవాన్ జై కిసాన్” అన్నాడు. అదే భావనను ప్రతిబింబింపజేస్తూ రచయిత సరళమైన పదాలతో వారిని ఎట్లా అభినందించాడో ఈ పారం చదివి తెలుసుకొండి.

I

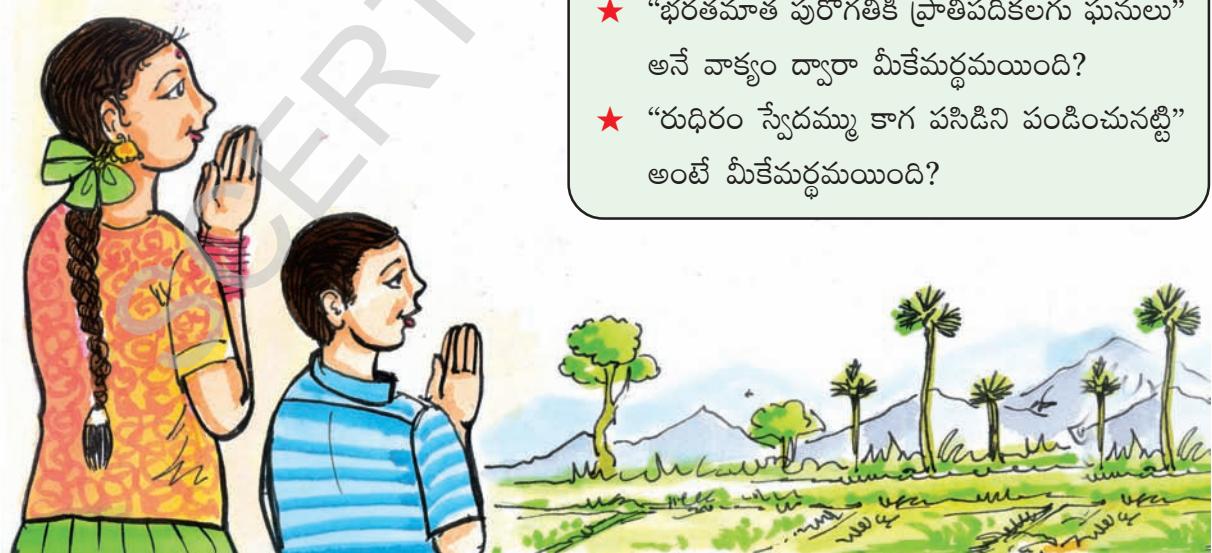
పల్లవి : వందనాలు వందనాలు
అభినందన చందనాలివే
మా అభినందన చందనాలివే

శ్రేష్ఠమాచని హోలికులకు
తలవంచని సైనికులకు
భరతమాత పురోగతికి
ప్రాతిపదికలగు ఘనులకు || వంద ||

పుడమితల్లి పులకింపగ
రుధిరం స్నేధమ్యు కాగ
పసిడిని పండించునట్టి
ప్రగతి మార్గదర్శకులకు

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ రైతులను “శ్రేష్ఠమాచని హోలికులని” ఎందుకన్నారు?
- ★ “భరతమాత పురోగతికి ప్రాతిపదికలగు ఘనులు”
అనే వాక్యం ద్వారా మీకేమర్గమయింది?
- ★ “రుధిరం స్నేధమ్యు కాగ పసిడిని పండించునట్టి”
అంటే మీకేమర్గమయింది?

II

కంటికి కనురెప్పలాగ
చేనుచట్టు కంచెలాగ
జన్మభూమి కవచమైన
ఘనవీరులు జవానులకు

॥ వంద ॥

ప్రతోభాల మాయలోన
పడివోవని నిర్మలురకు
నిమిషమైని విధిమరువని
నీతి కర్మశీలురకు

॥ వంద ॥

అవిటొంత సేద్యంతో
ఆకలిమంటలను ఆర్పి
దేశభక్తి ఖడ్గంగా, శత్రుమూకలను దున్ని
దేశకీర్తి బావుటాను ఎగరేసిన ఘనజనులకు ॥ వంద ॥

అలోచించండి - చెప్పండి

- ★ కంటికి కనురెప్ప, చేనుకు కంచె. ఇట్లా దేనికి ఎవరు రక్క? ఇటువంటివే మరికొన్ని చెప్పండి.
- ★ “జన్మభూమి కవచమైన ఘనవీరులు జవానులు” అని కవి ఎందుకన్నాడు?
- ★ ‘నీతి కర్మశీలురు’ అని ఎవరిని అంటారు?

సారాంశం

రైతులకు సైనికులకు వందనాలు. మెచ్చుకోవడం అనే చల్లని చందనాలను వాళ్ళకు సమర్పిస్తున్నాం.

కష్టాన్ని దాచుకోని రైతులకు, ఎవరికి తలవంచని సైనికులకు దేశాభివృద్ధికి మూలాలైన ఈ గొప్పవారికి వందనాలు. అభినందనలు. నేలతల్లి సంతోషపడేటట్టుగా, నెత్తురు చెమటగా మారుతుండగా, బంగారాన్ని పండిస్తూ, అభివృద్ధికి బాటలు చూపే రైతులకు వందనాలు. కంటికి రెప్పవలె, చేసుచుట్టూ కంచెవలె, ఈ జన్మభూమికి కవచంవలె ఉండి కాపాడుతున్న గొప్ప వీరులైన జవానులకు వందనాలు. దురాశ అనే మాయకు లోబడకుండా మంచి మనసుగలవారై నిమిషం కూడా తమ విధిని మరువకుండా నీతితో ప్రవర్తించే జవానులకు వందనాలు.

విరామం లేకుండా పంటలను పండిస్తూ ఇతరుల ఆకలి మంటలను చల్లారుస్తూ కష్టించి పనిచేసే రైతులకు వందనాలు. దేశభక్తినే ఖడ్డంగా ధరించి, శత్రుసైన్యాలను చంపి, దేశ కీర్తి పతాకాన్ని ఎగరేసిన గొప్ప వీరులగు జవానులకు అభినందనలు.

ఇవి చేయండి

I

విని, అర్థం చేసుకొని, ఆలోచించి మాట్లాడడం

1. గేయాన్ని పాడుతూ అభినయించండి.
2. ప్రగతి మార్గదర్శకులని ఎవరినంటారు? ఇట్లాంటివారి పేర్లు కొన్ని చెప్పండి. సమాజానికి వీరి అవసరం ఏమిటి?

II

ధారాళంగా చదువడం - అర్థం చేసుకొని, ప్రతిస్పందించడం

1. పాతాన్ని చదువండి. రైతుల, సైనికుల గొప్పదనాన్ని తెలిపే ముఖ్యమైన పదాలను గుర్తించి రాయండి.
2. కింది గేయాన్ని చదువండి. భాషీలను పూరించండి.

పల్లెలు మనపాలిటి కల్పతరువులూ - నవభారత గృహాసీమకు మణిదీపాలూ

మానవతకు మందిరాలు మమతలకవి పుట్టినిళ్ళు - మన సంపద నిలయాలు భరతమాత నయనాలు ప్రగతికి సోపానాలూ సుగతికి తార్మాణాలు - మనిషి మనిషిగా బ్రతికే మనుగడ మణిదీపాలు

ఆ. భరతమాతకు నయనాలు

ఆ. పల్లెలు నవభారత గృహాసీమకు

ఇ. ‘ప్రగతికి సోపానాలు’ లో సోపానాలు అంటే

ఈ. నివాసం అనే అర్థం వచ్చే పదాలు

III

స్వయంచన

1. కింది ప్రశ్నలకు ఐదేసి వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.
 - అ. 'దేశపురోగతి' అంటే ఏమిటి? దేశపురోగతికి తోడ్పడిన వారిలో మీకు తెలిసినవారి పేర్లు రాయండి.
 - అ. దేశానికి నీతికర్మశీలుర ఆవశ్యకత ఏమిటి?
 - ఇ. అవిభ్రాంత సేద్యంతో ఆకలిమంటలను ఆర్పించుట ఏమిటి?
 - ఈ. ఈ గేయ రచయిత గురించి సాంతమాటల్లో రాయండి.
2. కింది ప్రశ్నకు 10 వాక్యాల్లో జవాబు రాయండి.
 'అభినందన' గేయ సారాంశాన్ని మీ సాంతమాటల్లో రాయండి.

IV

సృజనాత్మకత / ప్రశంస

“వందనాలు వందనాలు అభినందన చందనాలివే మా అభినందన చందనాలివే” అని రైతులు, సైనికుల గురించి గేయం పాడుకున్నారుకదా! అట్లాగే తల్లి, తండ్రి, గురువు, మంచిమిత్రులు, గొప్పవాళ్ళు... ఇట్లా ఎవరి గురించైనా వందనాలు వందనాలు... అని అభినందనలు తెలుపుతూ ఒక చిన్న గేయాన్ని రాయండి.

V

పదజాల వినియోగం

1. కింది వాక్యాల్లో గీత గీసిన పదాలకు అదే అర్థం వచ్చే పదాలను భాషీలలో రాయండి.
 - అ. స్వీతంత్రోద్యమంలో ఎందరో వీరులు తమ రుధిరం చిందించారు.
 - అ. పసిడి ఆభరణాలకు విలువ ఎక్కువ.
 - ఇ. వర్షం పదగానే హాలికులు పౌలాలు దున్నతారు.
 - ఈ. కార్యాల్యులు తమ స్వేచ్ఛ చిందించి కర్మగారాల్లో వస్తువులను తయారుచేస్తారు.
2. కింది వాక్యాలను చదువండి. ప్రతి వాక్యంలో ఒక పదానికి అదే అర్థం వచ్చే మరికొన్ని పదాలున్నాయి. వాటి కింద గీత గీయండి.
 - అ. భారతదేశానికి రైతు వెన్నెముక. కర్మకుడు కష్టపడి పంట పండిస్తేనే ప్రజల ఆకలి తీరుతుంది. హాలికుల శ్రమకు దేశం బుఱపడి ఉన్నది.

- ఆ. భారతీయులు స్వాతంత్ర్యం సాధించి విజయ బావుటా ఎగుర వేశారు. నాటినుండి జాతీయ పండుగలకు పతాకాన్ని ఎగురవేసి ఆ జెండాకు వందనం చేస్తున్నారు.
- ఇ. పూర్వకాలంలో రాజులు ఖద్దం ధరించేవారు. అసికి పదును పెట్టి యుద్ధరంగంలోకి వెళ్ళేవారు. ఆ కత్తి తోనే యుద్ధం చేసేవారు.

VI

భాషను గురించి తెలుసుకుండాం

ధ్వని అనే మాటకు చప్పుడు, శబ్దం అని అర్థం. భాషా విషయంలో మాత్రం ధ్వని అంటే నోటిషో పలికేది అని అర్థం.

భాషాధ్వనులకు చెందిన అక్షరపు గుర్తుల పట్టికను ‘వర్ణమాల’ లేదా ‘అక్షరమాల’ అని అంటారు.

ఉదా :- ‘అ’ అనేది ఒక ధ్వనిని తెలిపే గుర్తు. అంటే అక్షరం.

★ అ, ఆ, ఇ, ఈ వంటి వర్ణాలను **అచ్చులు** అంటారు.

★ క, ఖ, గ, ఘ వంటి వర్ణాలను **హల్లులు** అంటారు.

★ అక్షరమాలలో ఎట్లా ఉన్నా ‘హల్లు’ అనేది పొల్లుగా పలికే ధ్వని. ‘మ్’, ‘అ’ అనే ధ్వనులు కలిసి ‘ము’ అయింది. మొదటిది హల్లు, రెండోది అచ్చు.

★ కొన్ని అక్షరాల్లో రెండేసిగాని, మూడేసిగాని హల్లులు కలిసి ఉండవచ్చు. ఇవి మూడురకాలు.
1. ద్విత్వాక్షరం 2. సంయుక్తాక్షరం 3. సంశేషాక్షరం

❖ 1. **ద్విత్వాక్షరం :** ఒక హల్లుకు అదే హల్లుకు చెందిన ఒత్తు చేరితే దాన్ని ‘ద్విత్వాక్షరం’ అంటారు.

ఉదా : ‘క్క’ = క్ + క్ (క్) + అ = క్క - ఇక్కడ కకారం రెండుసార్లు వచ్చింది.

2. **సంయుక్తాక్షరం :** ఒక హల్లుకు వేరొక హల్లుకు చెందిన ఒత్తు చేరితే దాన్ని ‘సంయుక్తాక్షరం’ అంటారు.

ఉదా : ‘న్యు’ = న్ + య్ + అ - ఇక్కడ నకార, యకారాలనే రెండు హల్లులు వచ్చాయి.

3. **సంశేషాక్షరం :** ఒక హల్లుకు ఒకటికంటే ఎక్కువ హల్లులకు చెందిన ఒత్తులు చేరితే దాన్ని ‘సంశేషాక్షరం’ అంటారు.

ఉదా : ‘క్షీ’ = క్ + షీ + మ్ + ఇ - ఇక్కడ కకార, షకార, మకారాలనే హల్లులు మూడు కలిశాయి.

1. కింది అక్షరాల్లో రెండేసి వర్ణాలున్నాయి. వాటిని గుర్తించండి.

ఉదా : గా = గ్ + అ = (రెండు ధ్వనులు)

(అ) య = +

(అ) కా = +

(ఇ) వో = +

2. కింది పదాల్లోని సంయుక్త, ద్విత్యాష్టరాల్లోని ధ్వనులు రాయండి.

ఉదా॥ పద్మ = ద్వ + మ + అ = ద్వ (మూడు ధ్వనులు)

(అ) ఎత్తండి = + + =

(అ) దుర్గతి = + + =

(ఇ) సాధ్వి = + + =

❖ వర్గాష్టరాలు : ‘క’ నుండి ‘మ’ వరకు ఉన్న ఆక్షరాలను ఐదు వర్గాలుగా విభజించారు. అవి

క-వర్గం : క - ఖ - గ - ఘ - జ

చ-వర్గం : చ - ఛ - జ - ర్ఘ - ఝ

ట-వర్గం : ట - ఠ - డ - ధ - ణ

త-వర్గం : త - థ - ద - ధ - న

ప-వర్గం : ప - ఫ - బ - భ - మ

3. కింది వాక్యాల్లో ఒక వర్గపు ఆక్షరాలు దాగి ఉన్నాయి. వాచిని గీతగీసి గుర్తించండి.

“బలరాం మంచి ఫలాల కోసం పల్లెలో తోటకు పోయాడు. తోటలో పామును చూసి భయపడ్డాడు”

ప్రాజెక్టుపని

మీ సమీపంలోని రైతులు/విద్రోహిత సైనికులను కలువండి. వారు చేస్తున్న సేవలను గురించి తెలుసుకొని నివేదిక రాయండి.

నేనిని చేయగలనా ?

- ★ గేయాన్ని అభినయంతో పాడగలను. ప్రగతి మార్గదర్శకులను గురించి చెప్పగలను. అవును / కాదు
- ★ అపరిచిత గేయాన్ని చదివి అర్థం చేసుకొని, ప్రశ్నలకు సరైన జవాబులు గుర్తించగలను. అవును / కాదు
- ★ గేయ సారాంశాన్ని సాంతమాటల్లో రాయగలను. అవును / కాదు
- ★ పారం ఆధారంగా కొత్త గేయాన్ని రాయగలను. అవును / కాదు

ధైర్యంగా నువ్వు ఒక్క అడుగు వేస్తే, విజయం

పది అడుగులు ముందుకు వస్తుంది.

- విశ్వకవి రఘీంధ్రనాథ్ రాగుర్

2. స్నేహందం

బొమ్మను చూడండి - ఆలోచించండి - మాట్లాడండి

ప్రశ్నలు

1. బొమ్మలో ఎవరెవరున్నారు?
2. ఆ పిల్లలు ఏం చేస్తున్నారు? ఏం మాట్లాడు తున్నారు?
3. పై బొమ్మ చూస్తే మీకే భావన కలిగింది?

పారం ఉద్దేశం

స్నేహమనేది చాలా విలువైనది. మంచి మిత్రులతో స్నేహం చేయడం చాలా అవసరం. స్నేహంయొక్క గొప్పదనాన్ని తెలియజేయడం, విద్యార్థులలో స్నేహభావాన్ని పెంపాందింపజేయడం ఈ పారం ఉద్దేశం.

పాత్యభాగ వివరాలు

ఈ పాఠం ‘కథ’ అనే ప్రక్రియకు చెందినది.

ఆకట్టుకొనే కథనం, సరళత, పాత్రలకు తగిన సంబంధాలతో కూడుకొని ఉన్నదే కథ.

విష్ణుశర్మ ‘పంచతంత్రం’ ఆధారంగా చిన్నయసూరి తెలుగులోనికి అనువదించిన ‘మిత్రలాభం’లోని కథకు సరళ వచన రూపమే ఈ పాత్యభాగం.

విద్యార్థులకు సూచనలు

- ★ పాఠంలోని బొమ్ము చూడండి. పాఠం ముందున్న ప్రవేశిక చదువండి. పాఠంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- ★ పాతాన్ని చదువండి. అర్థంకాని పదాలకింద గీతలు గీయండి.
- ★ అర్థంకాని పదాలను, వాక్యాలను గురించి ఏమి మిత్రులతో చర్చించండి.
- ★ పాత్యపుస్తకం చివరన ఉన్న ‘పదాలు - అర్థాలు’ పట్టిక చూసి, తెలియని పదాలకు అర్థాలను తెలుసుకొండి.

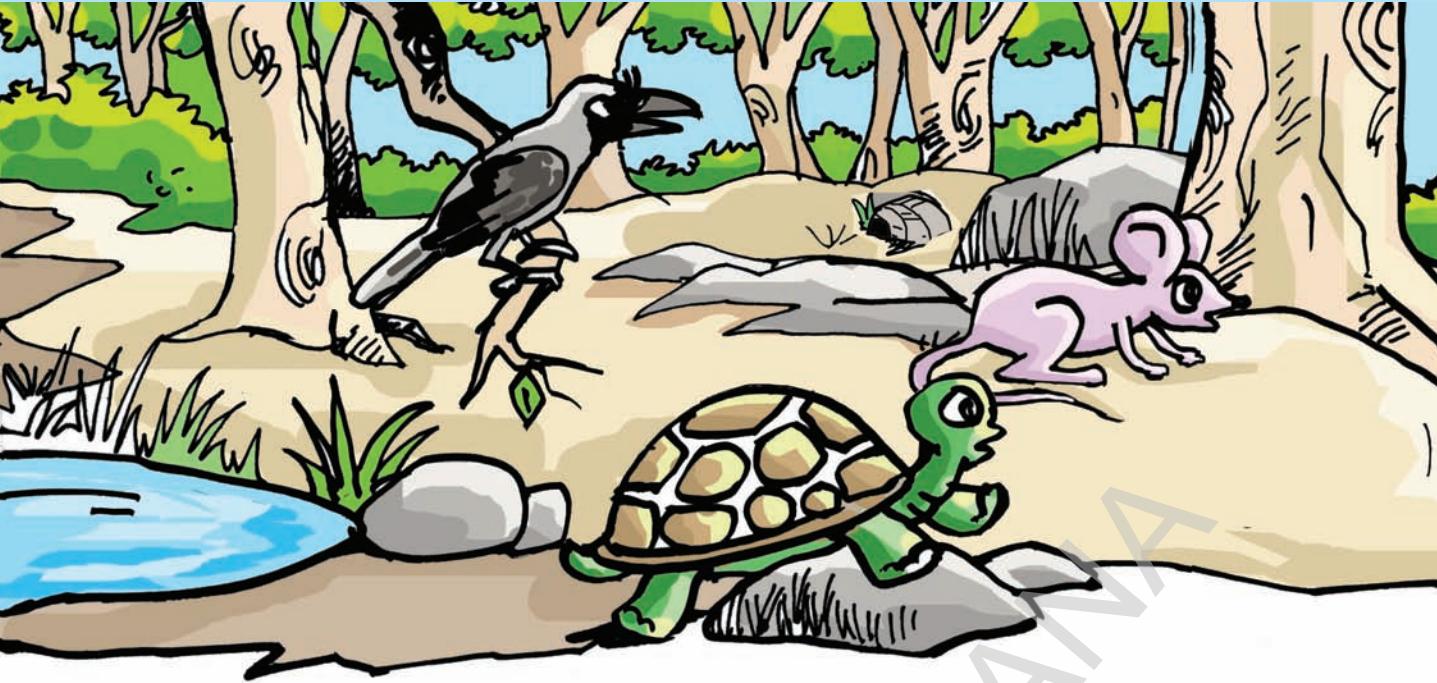
ప్రవేశిక

“చిత్రాంగా! భయపడకు ఇప్పటివరకు మేము ముగ్గురం స్నేహితులం. ఇప్పుడు నువ్వుకూడ కలిశావు. నువ్వు కూడా మాతోనే ఉండు. ఒకరికొకరం సహాయపడుతూ కలిసిమెలిసి ఉండాం” అంటూ మంధరకం అన్నది. ఈ మంధరకం ఎవరు? చిత్రాంగుడు ఎవరు? ఈ మాటలను మంధరకం ఎందుకు అనాల్సి వచ్చింది? మొదలైన విషయాలను ఈ పాఠం చదివి తెలుసుకుండాం.

I

ఒక అడవిలో కాకి, ఎలుక, తాబేలు స్నేహంగా ఉండేవి. కాకి పేరు లఘుపతనకం. ఎలుక పేరు హిరణ్యకం. తాబేలు పేరు మంధరకం. ఇవి ఎప్పుడూ కలిసిమెలిసి ఉండేవి.

ఒకరోజు ఒక జింక భయంతో పరుగెత్తుతూ ఈ స్నేహితుల దగ్గరికి వచ్చింది. ఆ జింక ఎవరో, ఎందుకు పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చిందో ఈ స్నేహితులకు అర్థం కాలేదు. ఎందుకైనా మంచిదని తాబేలు నీటి మడుగులోకి జారుకుంది. ఎలుక కలుగులోకి దూరింది. కాకి చెట్టుమీది కెగిరింది. ఒక కొమ్ముమీద వాలి చుట్టూరా చూసింది. భయపడవలసిన పరిస్థితి ఏదీ లేదని నిశ్చయించుకొని, స్నేహితులను బయటకు రమ్మని పిలిచింది కాకి. మడుగులోనుంచి వచ్చిన తాబేలు జింక దగ్గరకు పాకుతూ వెళ్ళింది. ఎలుక కలుగులోనుండి బయటికి వచ్చింది. కాకి నేలపైకి వచ్చి వాలింది. “నువ్వెవరివి? ఎందుకు పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చావు? ఎందుకు భయపడుతున్నావు?” అని తాబేలు జింకను అడిగింది. జింక ఇంకా రొప్పుతూనే ఉన్నది.

జింక మెల్లగా గొంతు సవరించుకొని “నేను చిత్రాంగుణ్ణి” అన్నది. “ఒక వేటగాడు నన్ను తరుముకుంటూ రాగా, నేను భయపడి ఇటువైపు వచ్చాను. దారి తప్పాను. మీరిక్కడ దేవుడిలా కనిపించారు. మీరే నన్ను కాపాడాలి. మీతో కలిసి ఇక్కడే ఉంటాను. మీ స్నేహం నాకు కావాలి. కాదనకండి” అని వేడుకొన్నది.

అప్పుడు తాబేలు, “చిత్రాంగా ! భయపడకు, ఇప్పటివరకు మేము ముగ్గురం స్నేహితులం. ఇప్పుడు నువ్వు కూడా కలిశాపు. నువ్వు కూడా మాతోనే ఉండు. ఒకరికొకరం సహాయపడుతూ కలిసిమెలిసి ఉందాం. ఈ పక్కనున్న పొదే నీ ఇల్లనుకో. నీకు కావలసినంత పచ్చిక ఈ చుట్టుపక్కల ఉన్నది. తియ్యటి మడుగు నీళ్లు ఇక్కడే ఉన్నాయి. ఇక్కడ నీకు ఏలోటూ ఉండదు. అందరం హాయిగా ఉందాం” అన్నది.

ఎలుక, కాకి, “జౌనొను” అని అన్నాయి.

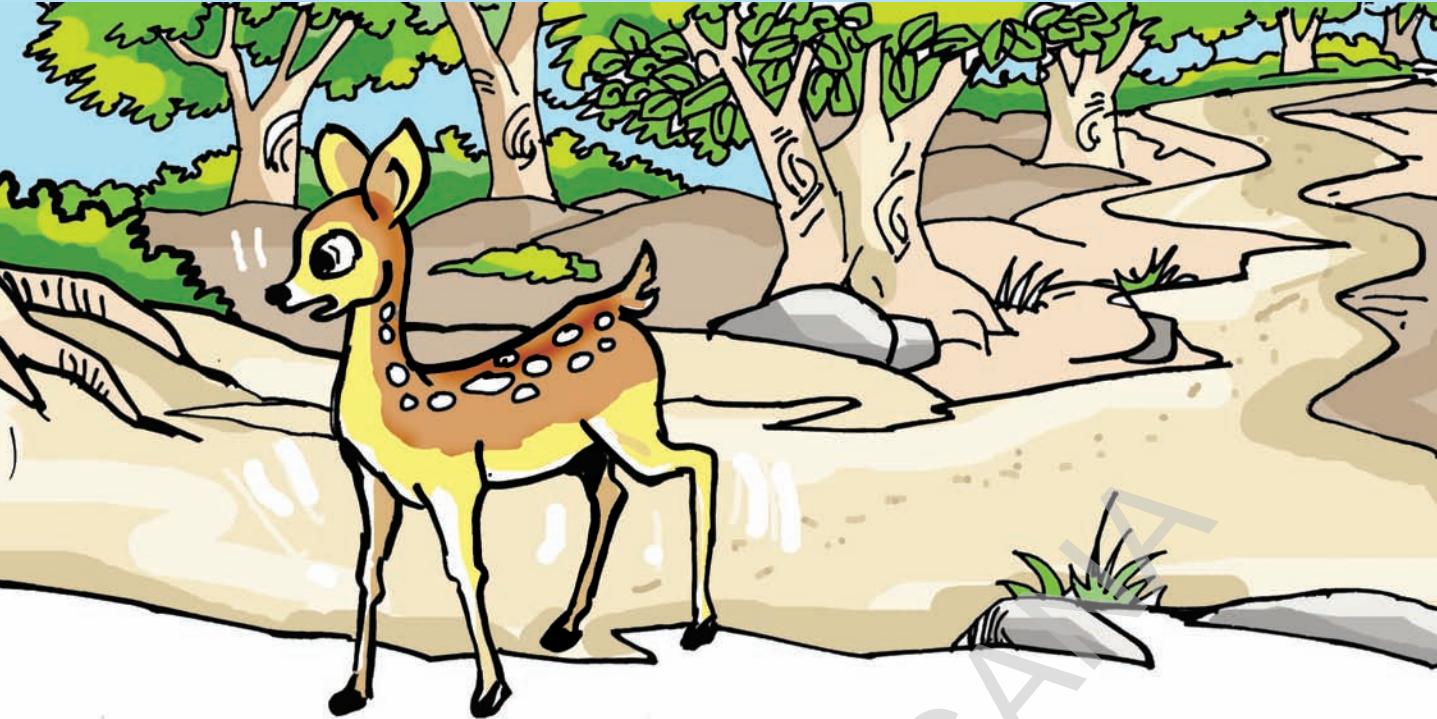
చిత్రాంగుడు ఎంతో సంతోషించాడు. అప్పటి నుండి అవన్నీ స్నేహంగా ఉన్నాయి.

అలోచించండి - చెప్పండి

- ★ తాబేలు కొత్తగా పచ్చిన జింకతో మాట్లాడిన మాటలు విన్నారుకదా. మీరు మీతో కలిసిన కొత్త స్నేహితులతో ఎట్లా మాట్లాడుతారో చెప్పండి.
- ★ కలిసిమెలిసి ఉండడం వలన కలిగే లాభం ఏమిటి?

II

ఒకనాడు పొద్దు వాలుతున్న వేళకు, తాబేలు, కాకి, ఎలుక ఒక చోటికి చేరాయి. కాని, మేతకు వెళ్లిన జింక ఇంకా రాలేదు. ఎందుకు రాలేదో తెలియక మిత్రుడికోసం కలతపడుతున్నాయి. ఏం చేయాలో తెలియలేదు. త్వరత్వరగా చీకటి ముసురుతూ ఉన్నది. తాబేలు గబగబా పాకి వెళ్లేదు. చిత్రాంగుణ్ణి ఎటు పోయి వెదకాలో ఎలుకకు తెలియడం లేదు. కాకి మనసులో తణుక్కున ఒక ఉపాయం మెరిసింది. అప్పుడది రెక్కలు విప్పింది. వటుక్కున లేచింది. గబుక్కున పైకి చూసింది. రివ్వున ఎగిరింది. ఎగురుతూ ఎగురుతూ, కళ్లు విప్పార్చి ఇటూ, అటూ చూస్తూనే ఉన్నది. ఒక చోట దాని చూపు నిలిచింది. హతాత్తుగా కిందికి దిగింది. వలలో చిక్కుక్కున్న జింకను చూసింది. బయటకు రాలేక అల్లాడిపోతున్న నేస్తాన్ని చూసి దుఃఖించింది. చిత్రాంగుడి దగ్గరకు వెళ్ళింది.

“ఎంత ప్రమాదం జరిగింది చిత్రాంగా! నీలాంటి మంచివాడికి రాపలనిన అపాయం కాదిది. కానీ, ముందుగా నువ్వు ఈ ఆపదనుంచి బయటపడాలి” అన్నది.

వెంటనే జింక, “ఎలుక ఇక్కడికి వచ్చి ఈ వలను కొరికేస్తే నేను బయటపడతాను” అన్నది.

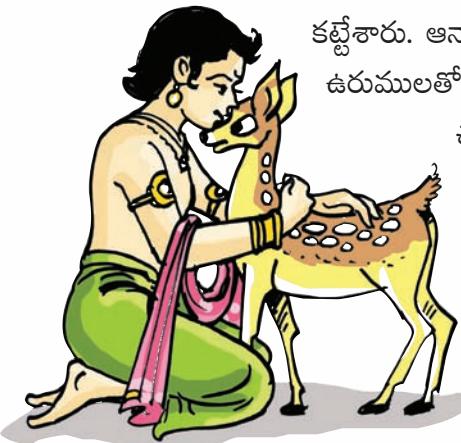
“జౌను ! వేటగాడు రాకముందే ఎలుకను తీసుకురావాలి. నువ్వు బయటపడాలి. నేనిప్పుడే పోయి ఎలుక నేస్తాన్ని తీసుకొస్తాను” అని వెంటనే ఎగిరిపోయింది. చిత్రాంగుడు ఎక్కువసేపు ఎదురుచూసే అవసరం లేకుండానే లఘుపతనకం తిరిగి వచ్చి వలదగ్గర వాలింది. దాని వీస్తుమీదినుండి హిరణ్యకం గబుక్కున కిందికి ఉరికి వలతాళ్లు కొరికింది. ఒకవైపు తాళ్లు కొరకగానే జింక బయటికి వచ్చింది.

సంతోషంగా స్నేహితులు ముగ్గురూ తిరుగు ప్రయాణం సాగించారు.“ ఇంత పెద్ద ఆపదలో నువ్వుందుకు చిక్కుకున్నావు? కొంచెం జాగ్రత్తగా ఉండాలి కదా!” అని అన్నది ఎలుక.

ఆ మాటకు జింక, “ఎంత జాగ్రత్తగా ఉన్నా ఒక్కొక్కప్పుడు అపాయం తప్పదు మిత్రమా ! నా జీవితంలో ఇంతవరకు ఎన్నో అపాయాలు వచ్చాయి. నాకు ఆరునెలలు వయస్సున్నప్పుడు ఒక వేటగాడి ఉచ్చులో చిక్కుకున్నాను. వాడు నన్ను ఆ దేశపు రాజకుమారునికి కానుకగా ఇచ్చాడు. రాజగారి కోటలో నన్నందరూ ముద్దుచేసేవారు. నాకెంతో స్వేచ్ఛనిచ్చారు. నేను నా ఇష్టం వచ్చినచోటికి తిరిగేదాన్ని. నలుగురు కూర్చొని మాటల్లాడుకుంటున్నప్పుడు పక్కన కూర్చొని వినేదాన్ని. నేను కూడా వాళ్లలాగే మాటల్లాడడానికి ప్రయత్నం చేసేదాన్ని.

“ఒకనాడు నేను రాజబవనంలోనుంచి బయటకు వచ్చి వీధిలో తిరుగుతూ ఉంటే, కొంతమంది పిల్లలు నా వెంటపడి నన్ను ముందుకు తరిమారు. నేనెంతో భయపడ్డాను. ఒక పూలతోట కంచెమీదినుంచి లోపలికి దూకాను. ఆ తోటలో ఆ సమయంలో అంతఃపుర ట్రైలు విహారిస్తున్నారు. వాళ్లు నన్ను పట్టుకొని రాజకుమారుని పడకటింటికి దగ్గరగా స్తంభానికి

కట్టేశారు. ఆనాటి రాత్రి కళ్ళు మిరుమిట్లు గొలిపే మెరుపులతో చెపులు బద్దలయ్యటంత ఉరుములతో కుండపోత వాన కురిసింది. నామీద కూడా వాన చినుకులు పడ్డాయి.

చల్లని గాలి వీస్తూ ఉన్నది. అప్పుడు నా చినుపుడు పరుగులు తీసిన అడవి గుర్తుకు వచ్చింది. నన్న కన్నవాళ్ళు, నా స్నేహితులు గుర్తుకు వచ్చారు. ఇలాంటప్పుడు నేను వాళ్ళతో కలసి ఉంటే ఎంత బాగుండునో అనుకున్నాను. ఆ మాట నేను నేర్చిన మానవ భాషలో అన్నాను. నన్న పెంచుకున్న రాజకుమారుడు నా మాటలు విన్నాడు. ఆశ్చర్యపోయాడు.

ఈ వింతను కొలువు కూటంలో చెప్పాడు.

పెద్దల సూచన ప్రకారంగా నన్న అడవిలో విడిచిపెట్టమని తన నేవకులకు చెప్పాడు.

ఈ విధంగా మళ్ళీ నేను పుట్టిన అడవికి వచ్చాను. స్వేచ్ఛగా బతికాను. ఒక వేటగాడు తరుముతుండగా బెదిరి మీ దగ్గరికి వచ్చాను. తరవాతి సంగతి అంతా మీకు తెలిసిందే”.

III

చిత్రాంగుడు, హిరణ్యకం, లఘుపతనకం మాట్లాడుకుంటూ మెల్లగా తిరిగివస్తూ ఉండగా మంథరకం ఎదురుపడింది. స్నేహితులను చూసి ఉఁపిరి పీల్చుకుంది. కానీ ఎలుక మాత్రం తాబేలును కోప్పడింది, “ఏం కొంప మునిగిపోయిందని వచ్చావు నువ్వు? మేం వస్తూనే ఉన్నాం గదా?” అన్నది.

వీళ్ళ సంభాషణ ఇట్లా సాగుతుండగానే వేటగాడు అటువైపు రావడం కాకి చూసింది. వేటగాడు వస్తున్నాడు, వడివడిగా నడువండని స్నేహితులను కాకి తొందరపెట్టింది. ఇంతలో వేటగాడు రానే వచ్చాడు. ఎలుక కలుగులోకి దూరింది. జింక దాక్కున్నది. తాబేలు మాత్రం భయంతో నిలిచిపోయింది. వేటగాడు దగ్గరకు వచ్చాడు. దాన్ని పట్టుకొని వింటికి కట్టుకున్నాడు. ఉన్నట్టుండి ఇంకో ఉపద్రవం వచ్చినందుకు స్నేహితులంతా నివ్వేరపోయారు.

మిగిలిన ముగ్గురు స్నేహితులూ వెంటనే చురుగ్గా ఆలోచించారు. ఎలుక ఒక ఉపాయం చెప్పింది. ఆ ఉపాయం ప్రకారం కొంతదూరంలో, వేటగాడు వెళ్ళే దారిలో ఒక చెరువు దగ్గర జింక చచ్చినదానిలా పడి ఉంటే కాకి జింకమీద వాలి దాని కళ్ళు పొడుచుకొని తింటున్నట్టు నట్టిస్తూ ఉన్నది. వేటగాడది చూసి ఎదురుగా జింక దొరికినందుకు మురిశాడు. జింకను భుజానికెత్తుకుండామని తాబేలును కింద పెట్టి జింకవైపు నడిచాడు. అది చూసి ఎలుక తాళ్ళను కొరికింది. తాబేలు మడుగులోకి జారింది. ఎలుక కలుగులో దూరింది. కాకి కావ్ మంటూ ఎగిరింది. జింక చెంగున ఉరికింది.

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ కన్నవాళ్ళకు స్నేహితులకు దూరంగా ఉంటే కలిగే బాధ ఎట్లాంటిదో చెప్పండి.
- ★ రాజకుమారుడు చేసిన పని మంచిదా? చెడ్డదా? వివరించండి.

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ ఎలుక తాబేలును ఎందుకు కోపించి ఉండవచ్చు?
- ★ ‘ఉపాయంతో అపాయాన్ని తప్పించుకోవచ్చు’ ఎట్లాగో చెప్పండి.

ఇవి చేయండి

I

విని, అర్థం చేసుకొని, ఆలోచించి మాట్లాడడం

1. ఈ కథను సాంతమాటల్లో చెప్పండి.
2. మీరు మీ స్నేహితులకు ఎప్పుడైనా సాయపడ్డారా? ఏ విధంగా సాయం చేశారు?

II

ధారాళంగా చదువడం - అర్థం చేసుకొని, ప్రతిస్పందించడం

1. కింది పదాలు చదువండి. పాఠంలో ఉన్న పదాలను వెతికి వాటికింద గీతగీయండి.

అ. మదుగు	ఆ. రొప్పుతూనె	ఇ. ఉరుక్కుంటూ	ఈ. గబగబ
ఉ. కానుక	ఊ. గుటుక్కును	బు. కంచె	బుమా. అంతఃపురం
ఎ. కుండపోత	ఏ. ఊపిరిపీల్చుకుంది	ఐ. వడివడిగా	ఒ. నివ్వెరపోయారు

2. కింది పేరా చదువండి. ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

హెలెన్ హృదయం కరుఱరస భరితమయినది. దీనులను, దుఃఖితులను తలచుకొంటేనే ఆమె మనసు కరిగిపోయేది. ప్రకృతిలోని ప్రతి అణువూ ఆమెను పరవశింపజేసేది. మామూలు మనుషులకు కళ్ళు రెండే కాని ఆమె శరీరమంతటా స్వర్ఘరూప నేత్రాలున్నాయి. ప్రతి స్వర్ఘకూ ఆమె మనసారా అనుభూతిపొంది, తన భావాల్ని అన్నర్థశంగా ప్రకటించేది. తనలాంటివాళ్ళ జీవితాల్లో వెలుగులు నింపేందుకే జీవితాన్ని అంకితం చేసిన ఉన్నత వ్యక్తిత్వం హెలెన్ కెలర్డి. ప్రపంచమంతా తిరిగి ‘ప్రత్యేకావసరాలును’ పిల్లలను కలిసి, వాళ్ళలో ఆత్మవిశ్వాసాన్ని నింపింది. ఈ నేపథ్యంలో ఇంద్రండు, అమెరికా, ఆఫ్రికా దేశాలతోపాటు భారతదేశాన్ని కూడా సందర్శించింది. ఆమె జీవితం, సాహిత్యం అందరికీ ఆదర్శప్రాయమైనాయి.

- అ. హెలెన్ ఎటువంటిది?
- ఆ. హెలెన్ను పరవశింపజేసేది ఏది?
- ఇ. ఎవరి జీవితాల్లో ఆమె ఆత్మవిశ్వాసాన్ని నింపింది?
- ఈ. హెలెన్ ఏయే దేశాలను పర్యటించింది?

III

స్వీయరచన

1. కింది ప్రశ్నలకు ఐదేసి వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.
 - అ. ఎలుక, తాబేలు, కాకి మంచి మిత్రులని ఎట్లా చెప్పగలరు? వివరించండి.
 - అ. ఈ కథల్ల మీరు గ్రహించిన మంచి విషయాలు ఏవి?
 - ఇ. సాధారణంగా పిల్లలు ఎట్లాంటి అపాయాలు/ఆపదలు ఎదుర్కొంచారు? ఇందుకోసం ఎటువంటి జాగ్రత్తలు తీసుకోవాలి?
 - ఈ. ఈ కథకు ఇంకేపేరు పెట్టవచ్చు? ఎందుకు?
 2. కింది ప్రశ్నకు పది వాక్యాల్లో జవాబు రాయండి.
- కథను క్లప్పంగా సొంతమాటల్లో రాయండి.

IV

సృజనాత్మకత / ప్రశంస

1. జంతువులను, పక్షులను పొత్రలుగా ఉపయోగించి సొంతంగా ఒక కథ రాయండి.
లేదా
2. కథలో జింక మానవభాషాలో మాటల్లాడింది కదా! ఇట్లగే అడవిలోని జంతువులు మనవలెనే మాటల్లాడితే మన గురించి అవి ఏం మాటల్లాడుకుంటాయో ఉపయోగించి రాయండి.

V

పదజాల వినియోగం

1. కింద గీత గీసిన పదాలకు సమానమయిన అర్థాలతో ఉన్న పదాలను పారం ఆధారంగా రాయండి.
 - అ. కృపకుచేలుర చెలిమి గొప్పది.
 - అ. తామరలు కొలనులో పూస్తాయి.
 - ఇ. ఎలుక కన్నుంలో నివసిస్తుంది.
 - ఈ. మహావిష్ణువు ఎత్తిన అవతారాలలో కూర్చు అవతారం ఒకటి
 - ఉ. నిప్పుతో చెలగాటం అపాయకరం.

- 2.** కింది పట్టికలోని ప్రకృతి - వికృతి పదాలను జతపరుచండి. అలా జతపరిచిన ప్రకృతి, వికృతులను పట్టికరూపంలో రాయండి.
అ. అటవి	1. ఆకాశం
అ. స్నేహం	2. సాయం
ఇ. సహాయం	3. రాత్రి
ఈ. రాతిరి	4. నెయ్యం
ఉ. ఆకసం	5. అడవి
- 3.** కింది వాక్యాలను చదువండి. ప్రతి వాక్యంలోను ఒక పదానికి అదే అర్థం వచ్చే మరొక పదం ఉన్నది. ఆ పదాలకింద గీత గీయండి.
- అ. ఎలుక కన్నంనుంచి బయటకు వచ్చి, రంధ్రం వైపు తొంగిచూసి, బిలంలో దూరింది.
 - అ. కొలనులో కమలం వికసించింది. తాబేలు సరస్సునుంచి పైకి వచ్చింది.
 - ఇ. కాకి చెట్టుపైనుంచి చుట్టూ చూసింది. భయమేమీ లేదని ఆ వాయసం తన మిత్రులకు చెప్పింది.
 - ఈ. కాకి, తాబేలు, ఎలుకల సఖ్యం గొప్పది. ఇప్పుడు వాటికి జింకతో నెయ్యం కుదిరింది.
- 4.** కిందిపదాలు చదువండి. ఏటిని ఉపయోగించి సాంతవాక్యాలు రాయండి.
- అ. గబుక్కును :
 - అ. తళుక్కును :
 - ఇ. చటుక్కును :
 - ఈ. మిరుమిట్లు గొలిపే :
 - ఉ. మురిసిపోవడం :
 - ఊ. వడివడిగా :
 - బు. నివ్వేరపోయి :

తెలుగుభాషలోని వర్ణాలను మూడు విధాలుగా విభజించారు.

- అవి 1. అచ్చులు 2. హల్లులు 3. ఉథయాక్షరాలు

★ అచ్చులు:

అ - ఆ - ఇ - ఈ - ఊ - ఊఁ - బు - బుఁ - ఎ - ఏ - ఐ - ఐఁ - ఔ

ఈ అచ్చులు ప్రాస్ాదులు, దీర్ఘాలు అని రెండు విధాలు.

అ) ప్రాస్ాదు: ఒక మాత్రకాలంలో ఉచ్చరించే అచ్చులను ‘ప్రాస్ాదు’ అంటారు.

అవి: అ - ఇ - ఊ - బు - ఎ - ఐ (మాత్ర అంటే కనురెపు వోటు కాలం)

అ) దీర్ఘాలు: రెండు మాత్రల కాలంలో ఉచ్చరించే అచ్చులను ‘దీర్ఘాలు’ అంటారు.

అవి: ఆ - ఈ - ఊ - బుఁ - ఏ - ఐ - ఐఁ - ఔ

★ హల్లులు:

క ఖ గ ఘ జ
చ చే ఛ జ జే రు ఇ
ట ఱ డ థ ణ
త థ ద థ న
ప ఫ బ భ మ
య ర ల వ
శ ష స హ త ఱ

ఉచ్చారణ విధానాన్ని బట్టి హల్లులను ఈ కింది విభాగాలు చేశారు.

అ) క, చ, ట, త, ప - పరుషాలు } వీటిని అల్పప్రాణాలు అని కూడా అంటారు.

అ) గ, జ, డ, ద, బ - సరళాలు }

ఇ) ఖ, ఘ, ఛ, రు, ఱ, థ, థు, థ, థు, థు లు మహాప్రాణాలు, వర్గయుక్తులు అని అంటారు.

ఈ) జ, జు, ణ, న, మ - అనునాసికాలు.

ఉ) య, ర, ల, వ - అంతస్థాలు.

ఊ) శ, ష, స, హ - ఊప్యాలు.

సూచన : “ఱ” అక్షరాన్ని ఆధునిక వ్యవహార భాషలో ఉపయోగించడం లేదు. దీనికి బదులు ఇప్పుడు ‘ర’ ను వాడుతున్నారు. అట్టే చే, జే లు వాడుకలో లేవు, వీటికి బదులుగ చ, జ లను వాడుతున్నారు.

★ **ఉభయాక్షరాలు:** మూడు. అవి సున్న ‘ఓ’ (పూర్ణబీందువు), అరసున్న ‘ఔ’, విసర్గ ‘ః’. ఈ మూడింటిని అచ్చులతోను, హల్లులతోనూ ఉపయోగించడంవల్ల వీటిని ‘ఉభయాక్షరాలు’ అని వ్యవహరిస్తారు. సూచన : అరసున్నకు గ్రాంథికభాషలో ప్రాధాన్యమున్నది. విసర్గ సంస్కృతపదాలకు మాత్రమే చేరుతుంది.

1. **కింది వాక్యంలో పరుషాలను గుర్తించి వాటి కింద గీత గీయండి.**

కష్టపడి చదివితే ఘలితం తప్పక ఉంటుంది.

2. **కింది మాటల్లో సరళాలతో మొదలయిన మాటలను గుర్తించండి.**

బలం, కలం, గాలి, జలం, దళం, తళుకు, కాలు, డబ్బు, గళం

3. **కింది మాటల్లో అంతఃస్థాలను గుర్తించండి.**

యమున, కారం, పాలు, వంకర, వేళ, కల

4. **కింది వాక్యంలో ఊషాలను గుర్తించండి.**

భాష మనిషికి సహజమైన శక్తి.

ప్రాణికుపని

పారశాల గ్రంథాలయంలోని పంచతంత్రం కథలపుస్తకం చదువండి. దాంట్లో మీకు నచ్చిన కథను రాసి, నివేదికను తరగతిగదిలో ప్రదర్శించండి.

నెనివి చేయగలనా ?

★ కథను సొంతమాటలలో చెప్పగలను.

అవును / కాదు

★ పారం చదివి పారంలోని కీలకాంశాలను గుర్తించగలను.

అవును / కాదు

★ కథను సొంతమాటలలో రాయగలను.

అవును / కాదు

★ జంతువులు, పక్షులను పాత్రలుగా ఉపయోగించి సొంతంగా కథ రాయగలను.

అవును / కాదు

సూక్తి
చెడు పసులనుండి నివారిస్తాడు. మంచి పసులను ప్రోత్సహిస్తాడు. రహస్యాలను దాస్తాడు. సద్గుణాలను పెంపొందిస్తాడు. ధనము లేనప్పుడు సహాయము చేస్తాడు. ఆపదలలో ఉన్నప్పుడు గట్టెక్కిస్తాడు. ఇప్పు మంచి మిత్రుని లక్ష్మణులు.

- సంస్కృత సూక్తి

3. వర్షం

డగా పల్లా దుర్గయ్

బొమ్మను చూడండి - అలోచించండి - మాట్లాడండి

ప్రశ్నలు

1. బొమ్మలో ఎవరెవరున్నారు? ఏం చేస్తున్నారు?
2. బాలిక మబ్బును చూస్తూ ఏం పాట పాడుతున్నదో ఉపహాంచండి.
3. వానపడుతుంటే మీరేం చేస్తారు? మీకేం చేయాలనిపిస్తుంది?

పారం ఉద్దేశం

పొగలు సెగలు కక్కె వేసవికాలం వెళ్లి పోయింది. అంతవరకు వేడకిడ్ని భామిని చల్లబరుస్తా వర్షాకాలం ప్రవేశించింది. అటువంటి వర్షాకాలపు సాగసును, సామాన్యాలపై ఆ వర్ష ప్రభావాన్ని తెలియజేయడం ఈ పార్యభాగ ఉద్దేశం.

పార్యభాగ వివరాలు

ఈ పార్యభాగం ‘ఖండకావ్యం’ ప్రక్రియకు చెందినది.
వస్తువైవిధ్యం కలిగిన ఖండికలతో కూడి ఉన్న కావ్యం ఖండకావ్యం.
ఈ పార్యభాగం డా॥ పల్లు దుర్గయ్య రచించిన ‘పాలవెల్లి’ అనే
ఖండకావ్యం నుంచి తీసుకోబడింది.

కవి పరిచయం

25.05.1914
19.12.1983

డా॥ పల్లు దుర్గయ్య వరంగల్ అర్థన్ జిల్లా మడికొండ గ్రామంలో జన్మించాడు. ఈయన తల్లిదంట్రులు నర్సమ్మ, పాపయ్యశాస్త్రి. ఈయనకు సంస్కృతం, తెలుగు, ఆంగ్ల భాషలలో పాండిత్యం ఉన్నది. ఉన్నానియా విశ్వవిద్యాలయం నుంచి తెలుగులో మొట్టమొదటటి ఎం.ఎ. పట్టు అందుకున్నాడు. పాలవెల్లి, గంగిరెద్దు మొదలైనవి ఈయన రచనలు. ‘16వ శతాబ్ది యందలి ప్రబంధ వాజ్ఞాయం - తద్వికాసం’ అనే అంశంపైన పరిశోధన చేశాడు. ఈయన శైలి తెలంగాణ పదజాలంతో సున్నితమైన హస్యంతో సాగుతుంది.

విద్యార్థులకు సూచనలు

- ★ పారంలోని బౌమ్మ చూడండి. పారం ముందున్న ప్రవేశిక చదువండి. పారంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- ★ పాతాన్ని చదువండి. అర్థంకాని పదాలకింద గీతలు గీయండి.
- ★ అర్థంకాని పదాలను, వాక్యాలను గురించి మీ మిత్రులతో చర్చించండి.
- ★ పార్యపుస్తకం చివరన ఉన్న “పదాలు - అర్థాలు” పట్టిక చూసి, తెలియని పదాలకు అర్థాలను తెలుసుకొండి.

ప్రవేశిక

వర్షాకాలం వచ్చిందంటే, వర్షాలు పడుతుంటే ఆబాలగోపాలం సంతోషిస్తారు. పశుపక్కాదులు ఆనందపడుతాయి. ప్రకృతి పులకరిస్తుంది. అందరికీ మేలు జరుగుతుంది. అయితే ఆ వర్షాలు కొంతమందికి కొన్ని ఇబ్బందులనూ కలిగించవచ్చు. అట్లాంటి ఇబ్బందులను కలిగించవద్దని వర్షాన్ని కోరుకుంటూ పల్లు దుర్గయ్య రాసిన పద్మాలను ఇప్పుడు చదువుదాం.

I

ఉ. నిన్నటిదాక లేవుకద నింగిని, పుట్టియు పుట్టకుండనే మిన్నెగ బ్రాకినాననుచు మీసలు దువ్వుచు నవ్వుచుంటివే మన్న! యీదేమినీతి, నడుమంతరపున్ సిరి కుబ్బవారి గ రోస్సుతి నిల్చునీరయి మహోదధి పాలయి పోదె మేఘమా? 1

కం. చిటపట చినుకులు రాలెను పటపట వడగండ్లు పుడమిపై బడె, ధారల్ పుటపుటనై కుండలతో నటునిటు దొరలించినట్టులై కనుపట్టేన్.

2

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ మేఘాన్ని నడుమంతరపు సిరికి మిడిసిపడే వారితో కవి ఎందుకు పోల్చి ఉంటాడు?
- ★ వర్షం పడడాన్ని కవి వర్ణించాడుకదా! జోరువాన పడుతుంటే మీకెట్లూ అనిపిస్తుంది?

II

సీ. నేలపై మోపిన కాలు చుఱుక్కని బొబ్బి లెక్కడి దినమ్ములు గతించే, నించుక యుత్రధ్ద నుంచిన పాదమ్ము జఱుకుజఱుక్కని జాఱదొడగె పగలు రాత్రి యనక ప్రభు పాలితులనక ప్రజలందఱును ఛత్రపతులె లైరి నెఱియలు వాఱిన నేలనంతట నద్ద ములు దాపినట్టు నీడలు కనబడె

తే.గీ॥ పులకరించి భూసతి రామచిలుకయయ్యే హలంకరించి యాఖోతులు అంకెవేసే నాగలిని బట్టి కృషికుడు నడుముగట్టే నాశ లుప్పొంగి పాతె వర్షాగమమున

3

★ఉ. ఉన్నత సాధ గోపరవు టుయ్యెలమంచములందు తిన్నగా
కన్నలు మూసి గుఱ్ఱమని గాధసుష్టుష్టిని మున్నియుండు సం
పన్నులమీదికిన్ జనగ వాటముకామిని వానదేవుడా!
చిన్నని చొప్పకప్పు గుడిసెల్ వడి కూలగ దాడిచేతువా! 4

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ ప్రజలందరు చత్రపతులైనారని కవి ఎందుకన్నాడు?
- ★ ‘భూసతి రామచిలుకయయ్య’ అని కవి ఎందుకన్నాడు?
- ★ వానలు పడడం వల్ల వాతావరణం ఎట్లా మారుతుంది? ఏమేం జరుగుతుంది?

III

★ఉ. వడలకు వాడిపోయి వడి పయ్యేర యూపుకు పట్టువీడి యిం
గుడిసెల కప్పు లొప్పెడలె, గుంజలు పాదుల నూగులాడడిన్,
గడగడలాడుచున్నయవి కారుమొగుళ్లను గాంచినంత, నీ
పుడిసెదు పేదకాపురము పొల్లొనరింపకు వానదేవుడా! 5

ఉ. గపగప చొచ్చివచ్చు చలిగాలికి కప్పులు లేని దీపముల్
షెపటెపలాడిపోయె, చెలరేగిన చీకటిలో శరీరముల్
రిపులకు నప్పజెప్పిన దరిద్రులు నిద్రలుపోయినారు, నీ
విపుడ సవారిచేసి యలయింపకు వారిని వానదేవుడా!

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ మబ్బులను చూసి గుడిసెల
కప్పులు, గుంజలు ఎందుకు
గడగడలాడినాయి?
- ★ ‘శరీరములను రిపులకు అప్ప
చెప్పడం’ అంటే నీకేమి
అర్థమయింది?
- ★ పుడిసెదు పేదకాపురము అని కవి
అన్నాడు కదా! పేదల కాపురాలు
ఎట్లా ఉంటాయి?

తాత్పర్యాలు

- ఓ మేఘమా! నిన్నటివరకు ఆకాశంలో లేనేలేవు కదా! పుట్టీ పుట్టకుండానే ఆకాశానికి ఎగబాకినానని మీసాలుదువ్వతూ గర్వంతో నవ్వతున్నావెందుకు? ఇది నీతి కాదు. నడుమంత్రపు సిరికి మిడిసిపదేవారి గర్వం నిలువునా నీరై సముద్రం పాలోతుందని తెలుసుకో!
- చిటపట చినుకులతో వాన మొదలైంది. పటపటమని వడగండ్ల భూమిమీద పడ్డాయి. చూస్తుండగానే కుండలతో ధారలు పోసినట్టుగా పెద్దపెద్ద శబ్దాలతో వర్షం విజ్ఞంభించింది.
- కాళ్ళు నేలపై పెట్టినంతనే బొబ్బుతెక్కించే ఎండకాలం వెళ్లిపోయింది. అజాగ్రత్తగా నడిస్తే జీర్ణున కాలు జారుతున్నది. ఎడతెరిపిలేకుండా కురిసే వర్షంలో తడువకుండా ఉండేందుకు అందరు ఛత్రీలు పట్టుకోవడంతో ప్రభువులు పాలితులు (రాజు-పేద) అనే తేడా లేకుండా అందరూ ఛత్రపతులే అయ్యారు. వేసవికాలంలో నెరెలిచ్చిన నేలంతా నీటితో నిండి అద్దాలు తాపినట్టయి నీడలు కనిపిస్తున్నాయి.
- వర్షానికి పులకరించిన నేలంతా పచ్చదనంతో రామచిలుకవలె కనిపిస్తున్నది. ఆబోతులు హంకారంతో రంకెలు వేస్తున్నాయి. రైతులు నాగలిపట్టి వ్యవసాయానికి సిద్ధపడ్డారు. ఇట్లా అన్ని జీవుల్లో ఆశలు నింపుతూ వర్షాకాలం వచ్చింది.
- ఓ వానదేవుడా! ఎత్తైన మేడలమీద, ఉయ్యాల మంచాలలో గుఱకలు పెడుతూ గాఢనిద్రలో ఉన్న ధనవంతుల మీదికి పోవడం ఏలుకాదని, పేదవాళ్ళు జొన్నచొప్పతో కప్పులు వేసుకున్న గుడిసెలు గభాలున కూలిపోయేటట్లుగా దాడిచేస్తావా? వద్ద అట్లా చేయకు.
- గుడిసెల కప్పులు ఎండలకు వాడిపోయి, వేగంగా ఏచే గాలులకు పట్టుతప్పిపోయాయి. వాటి గుంజలు ఊగులాడుతున్నాయి. సల్లని మబ్బులను చూడగానే అవి భయంతో గడగడలాడుతున్నాయి. ఓ వానదేవుడా! ఈ పేదసంసారాన్ని నాశనం చేయకు.
- పై కప్పులు సరిగ్గాలేని గుడిసెలలోనికి హాతాత్తగా గాలి చౌరబడగానే దీపాలు రెపరెపలాడి ఆరిపోయాయి. పేదలు ఆ చీకట్లోనే శత్రువులకు (దోషులు, తేళ్ళు, పాములు మొదలైనవాటికి) శరీరాలు అప్పగించి పడుకున్నారు. ఓ వానదేవుడా! ఇక నీవు కూడా ప్రతాపాన్ని చూపించి వారిని బాధపెట్టకు.

ఇవి చేయండి

I

మిని అర్థం చేసుకొని, అలోచించి మాట్లాడడం

- నీకు ఏ కాలం అంటే చాలా ఇష్టం? ఎందుకు?
- పారం చదివారుకదా! కవికి వర్షం గురించి ఉన్న అభిప్రాయాన్ని మీరు సమర్థిస్తారా? విభేదిస్తారా? ఎందుకు?

ధారాళంగా చదువడం - అర్థం చేసుకొని, ప్రతిష్పందించడం

1. కింది భావం వచ్చే వాక్యాలను పారంలో వెతికి రాయండి.

- అ. నడుమంత్రపుసిరికి గర్వపదేవారి గర్వం నీరై సముద్రంలో కలిసిపోతుంది.
- ఆ. నెట్రెలిచ్చిన నేలంతా అద్దంవలె మారి నీడలు కనిపిస్తున్నాయి.
- ఇ. పటపటమని వడగండ్లు నేలమీదపడినాయి.
- ఈ. సంపన్మలు మేడల్లో హాయిగా గుర్తుపెట్టి నిద్రపోతున్నారు.
- డ. నల్లని మబ్బులను చూడగానే గుడిసెలు, గుంజలు గడగడలాడుతున్నాయి.

2. కింది కవితను చదివి, ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

చిటపట చినుకుల వాన - చిరుజల్లై కురిసేనా
 నేలంతా తడిపే వాన - హరివిల్లై విరిసేనా
 జలజల గలగల పారే - సవ్వడి ఈ వాన
 చెరువులు బాపులు నిండుగ - నింపే ఈ వాన
 పసిడి పంటలను ఇప్పగా - పరుగెత్తే ఈ వాన
 పరిసరాలను పచ్చదనంతో - నింపేటి ఈ వాన.

- అ. వాన ఎట్లూ కురిసింది?
- ఆ. వాన వేటిని నింపడానికి కురిసింది?
- ఇ. వానవల్ల కలిగే లాభమేమిటి?
- ఈ. ‘పసిడి పంటలు’ అనే పదంలో పసిడి అనే పదానికి సమానార్థక పదం ఏది?
- డ. పై కవితలో ఉన్న జంటపదాలు ఏవి?

స్వీయరచన

1. కింది ప్రశ్నలకు ఐదేసి వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.

- అ. వర్షాల వల్ల ఏం జరుగుతుందో తెలుసుకున్నారు కదా! మరి శీతకాలంలో ఎట్లా ఉంటుంది?
- ఆ. ‘చిన్నని చొపు కప్పు గుడిసెల్ వడి కూలగ దాడిచేతువా?’ అని కవి ఎందుకు అని ఉంటాడు?
- ఇ. వర్షాల కోసం ఎవరెవరు ఎదురుచూస్తారు? ఎందుకు?
- ఈ. డా॥ వల్లా దుర్గయ్య గురించి రాయండి.

2. కింది ప్రశ్నకు పది వాక్యాల్లో జవాబు రాయండి.

పార్యభాగ సారాంశాన్ని సాంతమాటల్లో రాయండి.

IV

సృజనాత్మకత / ప్రశంస

- మీకు నచ్చిన ప్రకృతి దృశ్యాన్ని వర్ణిస్తూ వ్యాసం రాయండి.
(లేదా)
- ఎండాకాలంలోని వాతావరణాన్ని, ప్రజల స్థితిగతులను వర్ణిస్తూ వ్యాసం రాయండి.

V

పదజాల వినియోగం

- ముందు చదివిన పాఠాలనుండి కింది గుణింతాలతో కూడిన పదాలను వెతికి పట్టిక అధారంగా రాయండి.

—	ం	త	ఁ	రా	౦	ఁ	ు	ు	ఁ	ఁ	ఁ

- కింది వాక్యాల్లో గీతగీసిన పదాలకు అర్థాలు రాయండి.
 - సోమునాదిరాజు కిరీటం వజ్రాలతో తావడ్దం చేయబడి ఉందేది. ()
 - కృషికులు పొద్దుస్తమానం కష్టపడి పంటలు పండిస్తారు. ()
 - ఎండాకాలం మిద్దెపై పదుకుంటే పయ్యేర హోయిగా వీస్తుంది. ()
 - తొందరగా చేరుకోవాలంటే వడిగా నడవాలి. ()
- కింది వాక్యాలు చదువండి. ఒకే అర్థం వచ్చే పదాలకింద గీత గీయండి.
 - సముద్రం నీరు ఉప్పగా ఉంటుంది. కానీ ఆ ఉదధి రత్నాలకు నిలయం. పయోధి దాటాలంటే ఓడ కావాలి.
 - నింగిలోని చంద్రుడు వెన్నెల కురిపిస్తున్నాడు. అంబరమంతా సక్కత్రాలు పరుచుకున్నాయి.
 - మనం భూమిని తల్లిగా భావిస్తూం. ఎందుకంటే అవని మనం పుట్టడానికి, నివసించడానికి అధారం కనుక. అటువంటి పుడమిని మన స్వార్థంకోసం కలుపితం చేయకూడదు.

4. కింది పదాలతో సాంతవాక్యాలు రాయండి.

- అ) బొబ్బెలెక్కు
- ఆ) అత్రధ్మ
- ఇ) పటపట
- ఈ) ఆశలుష్ణోంగు
- ఉ) ఫులకరించు

VI

భాషను గురించి తెలుసుకుండాం

1. నాగ్గవ పద్మాన్ని చదివి అందులో ఉన్న సరజాక్కరాలను, పరుషాక్కరాలను, మహాప్రాణాలను, అనునాసికాలను గుర్తించి రాయండి.

లింగములు

★ కింది వాక్యాలను చదువండి.

గీత, లత కూరగాయలు తేవడానికి అంగడికి బయలుదేరారు.

ప్రదీప్, సందీప్లు వాళ్ళ నాన్నతో కలిసి పట్టం వెళ్ళారు.

పిల్లి ఎలుకను వెంబడించింది.

చెట్టుమీద కోతులు దుంకుతున్నాయి.

పై వాక్యాలలో గీత, లత, ప్రదీప్, సందీప్, నాన్న, పిల్లి, ఎలుక, చెట్టు, కోతులు మొదలైన పదాలను పరిశీలించండి.

గీత, లత - అనేవి స్త్రీలకు చెందిన పదాలు. ఇట్లాంటి పదాలను స్త్రీలింగ పదాలు అంటారు.

ప్రదీప్, సందీప్, నాన్న - అనేవి పరుషులకు (మగవారికి) చెందిన పదాలు. ఇట్లాంటి పదాలను ‘పుంలింగ పదాలు’ అంటారు.

పిల్లి, ఎలుక, చెట్టు, కోతులు మొదలైన పదాలు పరుషులనుకానీ, స్త్రీలనుకానీ సూచించవు. ఇట్లాంటి పదాలను నపుంసక లింగ పదాలు అంటారు.

దీని ప్రకారం

పరుష వాచక శబ్దాలను పుంలింగాలనీ

స్త్రీ వాచక శబ్దాలను స్త్రీలింగాలనీ

పై రెండు కానటువంటి (మానవ సంబంధం కాని) వాటిని అనగా వస్తు, పక్కి, జంతు వాచక శబ్దాలను నపుంసకలింగ పదాలని చెప్పవచ్చు.

2. కింది పేరాలోని పుంలింగ, స్త్రీలింగ, నపుంసకలింగ పదాలను గుర్తించి రాయండి.

సునీత ఉదయాన్వే నిద్రలేచి సమయానికి బడికి వెళ్లింది. బడిలో సురేశ్ తాను రాసిన కథను సునీతకు వినిపించాడు. ఆ కథలో కుందేలు చెట్టు తొర్పులో తన పిల్లలతో అడుకునే సన్నివేశంతో పాటు కుందేలు, ముంగిసతో స్నేహం చేయడం కూడ బాగా నచ్చిందని, సునీత తన స్నేహితురాలితో చెప్పింది. అంతేకాదు ఆ కథను తన అన్నయ్య గోపాల్కు కూడ వినిపించింది. కథ బాగుందని అందరూ సురేశ్ను మెచ్చుకున్నారు.

స్త్రీ లింగ పదాలు - 1)

2)

పుంలింగ పదాలు - 1)

2)

నపుంసకలింగ పదాలు - 1)

2)

3)

ప్రాజెక్టుపని

వానకాలాన్ని వర్ణించే రెండు మూడు పాటలు లేదా కవితలు సేకరించండి.

నివేదిక రాసి, చదివి వినిపించండి.

నేనిని చేయగలనా ?

- ★ నాకు ఇష్టమైన కాలం గురించి చెప్పగలను.
- ★ అపరిచితమైన కవితను చదివి ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయగలను.
- ★ పార్శ్వబాగ సారాంశాన్ని సొంతమాటల్లో రాయగలను.
- ★ నాకు నచ్చిన ప్రకృతి దృశ్యాన్ని వర్ణిస్తూ వ్యాసం రాయగలను.

అవును / కాదు

అవును / కాదు

అవును / కాదు

అవును / కాదు

ప్రకృతి తల్లిలాంటిది.
ఒక్కసారి కోపంతో కసురుకున్నా వెంటనే
దగ్గరకు తీసుకొని లాలిస్తుంది.

డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్

చదువుకోవడానికి బడికి వెళ్తే దూరంగా కూర్చోబెట్టారు...
 మంచినీళ్కోసం బాచిదగ్గరకు వెలితే ముట్టరాదన్నారు...
 ప్రయాణం కోసం బండిక్కితే మధ్యలో దించి అవమానించారు...
 అయినా ఆ ఒడిదుడుకులన్నీ ఎదుర్కొని...
 ఆత్మవిశ్వాసంతో ముందడుగేసి...
 తనవంటి వారెందరికో సమన్యాయం దక్కాలని శ్రమించిన
 రాజ్యాంగ రూపశిల్పి ‘భారతరత్న’ డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్!

అంబేద్కర్ తల్లిదండ్రులు భీమాబాయి, రాంజీస్క్షపాల్. వీరిది మహోరాష్ట్రలోని రత్నగిరిజిల్లా, రాంజీస్క్షపాల్ మధ్యప్రదేశ్‌లో ఉద్యోగం చేశాడు. అక్కడే ‘హో’ అనే గ్రామంలో పద్మాలుగప సంతానంగా అంబేద్కర్ జన్మించాడు. అంబేద్కర్ చిన్నప్పటినుండి పరనాభిలాషి అలోచనాపరుడు. ఎవరేమన్నా ఎదురించే దైర్యసాహసాలు గలవాడు. అనేక అవమానాలెదుర్కొంటూనే 1907లో మెట్రిక్యూలేషన్ పూర్తిచేశాడు. ఆ సందర్భంగా జరిగిన సన్మానసభకు ప్రముఖ మరాతి రచయిత కేలూస్క్రప్ హజరై ‘గౌతమబుద్ధుని జీవిత చరిత్ర’ను బహుమతిగా ఇచ్చి అంబేద్కర్ను ఉన్నత విద్య చదివేందుకు ప్రోత్సహించాడు. ప్రపంచానికి అహింసా సిద్ధాంతాన్ని బోధించిన బౌద్ధంసుందే స్వేచ్ఛ, సమానత్వం, సౌభాగ్యత్వం అనే విలువైన మాటల్ని గ్రహించానని అంబేద్కర్ ప్రకటించాడు. ఈ అంశాలు ప్రతిఒక్కరికి లభించిననాడే సామాజిక న్యాయం జరుగుతుందని ఆకాంక్షించాడు. పుస్తకపరాన్ని అమితంగా ఇష్టపడే అంబేద్కర్ ఇంగ్లాండ్‌లో చదువుకునే రోజుల్లో ప్రపంచంలోనే అతిపెద్ద గ్రంథాలయమైన లండన్ లైబ్రరీలోని గ్రంథాలన్నీ చదివాడు. ఈ గ్రంథాలన్నీ చదివినవారు ప్రపంచంలో ముగ్గరే! ఆ ముగ్గరిలో ఒకరు అంబేద్కర్ కావడం దేశానికి గర్వకారణం.

న్యాయవాదవృత్తిలో ప్రవేశించి ఒకవైపు పేదలందరికి న్యాయం అందిస్తానే మరోవైపు అట్టడుగు వర్గాల వారి అభ్యస్తుతికోసం శ్రమించాడు. బొంబాయి లెజిస్లైటింగ్ కౌన్సిల్ సభ్యుడిగా నామినేట్ అయి వివిధ సమావేశాల్లో కమిటీల్లో కీలకపాత్ర పోషించాడు. సమసమాజ స్థాపన కోసం కృషిచేసిన అంబేద్కర్ విద్యకు, స్వాధీమానానికి, శీలానికి ఆత్మంత ప్రాధాన్యమిచ్చాడు. చిన్నరాష్ట్రాల ఏర్పాటుతోనే దేశం అభివృద్ధి చెందుతుందని ఆ రోజుల్లోనే కాంక్షించిన దార్శనికుడు అంబేద్కర్.

ఆయనలోని ఆత్మవిశ్వాసం, నిరాడంబరత, ప్రతిఫుటనాచైతన్యం, నిరంతర పరనాభిలాష, సునిశిత పరిశీలన, తపన నేటి బాలబాలికలకు ఆత్మంత అవసరం. ఆత్మగౌరవానికి ఎనలేని ప్రాధాన్యమిచ్చిన అంబేద్కర్ గంభీరత, సున్నితత్వం కలగలిసిన గొప్ప మానవతావాది.

4. లేఖ

బామ్మను చూడండి - ఆలోచించండి - మాట్లాడండి

ప్రశ్నలు

1. బామ్మలో ఎవరెవరున్నారు? ఏం చేస్తున్నారు?
2. ఉత్తరంలో ఏమి ఉండవచ్చు?
3. మీరెప్పుడైన ఉత్తరాలు రాయడం, చదువడం చేశారా?
4. మీ ఊరి గురించి లేదా మీరు చూసిన ప్రాంతం గురించి ఎవరికైనా ఉత్తరాలు రాశారా?

పారం ఉద్దేశం

లేఖా రచనను పరిచయం చేస్తూ తెలంగాణలోని ప్రముఖ దర్శనీయ స్థలాలను గురించి తెలియజేయడమే ఈ పారం ఉద్దేశం.

పార్శ్వభాగ వివరాలు

ఈ పారం ‘లేఖారచన’ ప్రక్రియకు చెందినది. లేఖలో విషయం ప్రధానం. ఇది వచనరూపంలో ఉంటుంది. లేఖల్లో వ్యక్తిగత లేఖలు, కార్యాలయ లేఖలు, వ్యాపార లేఖలు, పత్రికలకు లేఖలు తదితర భేదాలుంటాయి.

విద్యార్థులకు సూచనలు

- ★ పారంలోని బొమ్మలు చూడండి. పారం ముందున్న ప్రవేశిక చదువండి. పారంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- ★ పారాన్ని చదువండి. అర్థంకాని పదాలకింద గీతలు గీయండి.
- ★ అర్థంకాని పదాలను, వాక్యాలను గురించి మీ మీత్రులతో చర్చించండి.
- ★ పార్శ్వపుస్తకం చివరన ఉన్న ‘పదాలు – అర్థాలు’ పట్టిక చూసి, తెలియని పదాలకు అర్థాలను తెలుసుకొండి.

ప్రవేశిక

వివిధ ప్రాంతాల సందర్భానికి మానవ మేధావీకాసానికి బాటలు వేస్తుంది. మానసిక చైతన్యాన్ని కల్గిస్తుంది. చారిత్రక స్థలాలు దర్శించడం వల్ల ఆనాటి జీవన విధానం, సామాజిక స్థితిగతులు, చరిత్ర, సంస్కృతి మొదలైన వాటి గురించి మనకు తెలుస్తుంది. అందువల్ల అట్లాంటి స్థలాల గురించి తెలుసుకోవాల్సిన అవసరం ఉన్నది. తెలంగాణలో అనేక దర్శనీయ స్థలాలు ఉన్నాయి. వాటిలో నాగార్జునసాగర్, వరంగల్, పైదరాబాద్ మొదలైన స్థలాల గురించి తెలుసుకోవడానికి లేఖారూపంలో ఉన్న ఈ పారం చదువండి.

వేముల,

10.10.2014.

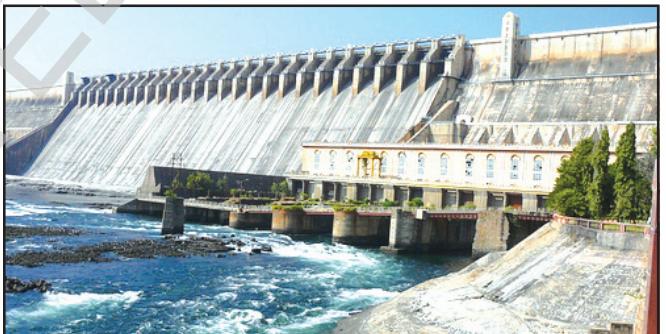
ప్రియమైన లలితకు,

లలితా! ఎట్లున్నపు? నేను ఇక్కడ మంచిగున్న. ఈసారి బతుకమ్మ పండుగ సెలవుల్లో మా బడిపిల్లలం అందరం సంబురంగ విహారయాత్రకు పోయి వచ్చినం. ఆక్కడ మేం చూసిన విశేషాల గురించి నీకు ఉత్తరం రాస్తున్న.

సెలవుల మొదటిరోజే యాత్రకు అన్నీ తయారు చేసుకొని సాయంత్రం బడికి చేరుకున్నం. అప్పటికే బస్సు

వచ్చి సిద్ధంగా ఉన్నది. రాత్రి భోజనం చేసి అందరం వరుసగ బస్సు ఎక్కినం. నేను కిటికీ పక్కన కూర్చున్న. మా అమృణాయినలు జాగ్రత్తలు చెప్పి టాటా అంటుండగా బస్సు బయలుదేరింది. అందరికీ చెప్పలేని ఆనందం కలిగింది. కొద్దిసేవు ముచ్చట్లాడుకొని బస్సులోనే నిద్రపోయినం.

తెల్లారేసరికి నాగార్జునసాగర్ చేరుకున్నం. బస్సు దిగుతుంటే చల్లగాలి ఒంటికి తాకి మనసు పులకరించింది. అందరం స్వానంచేసి నాగార్జున సాగర్ ఆనకట్ట చూడటానికి పోయినం. అఖ్య ఎన్ని నీళ్ళో!... పెద్ద సముద్రం వలె కనిపించింది. చూడటానికి రెండు కండ్లూ చాలలేదు. చెప్పలేని ఆనందం వేసింది. డ్యాం చాల పొడవుగ ఉన్నది.

ఇంత పెద్ద నిర్మాణం ఎట్లా కట్టరా! అని ఆశ్చర్యం వేసింది. ఆక్కడే ఫలాహారం తిని స్థీమరుమీద నాగార్జునకొండ చూడటానికి పోయినం. నీళ్ళపై ప్రయాణం చేస్తుంటే ఎంత సంబురంగ ఉండెనో! స్థీమరు నదిని చీల్చుకుంటూ పోతుంటే నీలి తుంపరలు నామీద పడి శరీరం రుబుల్లమన్నది. చుట్టూ ఎటు చూసినా నీళ్ళే! అటూ ఇటూ ఎత్తెన కొండలు. మలుపులు తిరిగిన విశాలమైన కృష్ణానది. ఆ ప్రకృతి అందాలు చూసి ఆనందించాల్సిందేకాని చెప్పడానికి మాటలు రావు. కొండలను దాటుకుంటూ పోయిన కొద్దిసేపటికి స్థీమరు ఒడ్డుకు చేరింది. ఇదే నాగార్జున కొండ అని మా సార్లు చెప్పంగనే అందరి కేకలతోటి ఆ ప్రాంతమంత మారుమోగింది. మేమందరం కొండను ఎక్కి చూస్తే ఆక్కడ విశాలంగ ఉన్న పార్చు కనిపించింది. ఎన్నోరకాల అందమైన పూలమొక్కలు కనిపించినయి. ఆ పార్చు

మధ్యలోనుండి కొద్దిదూరం పోతే బౌద్ధులకు సంబంధించిన అవశేషాలు, స్తుపాలు కనిపించినయి. ఆచార్య నాగార్జునుడు అక్కడనే విశ్వవిద్యాలయం ఏర్పాటు చేసిందట. అక్కడ ఉన్న మూర్ఖజియంలో బౌద్ధమతానికి చెందిన ఎన్నో కళా

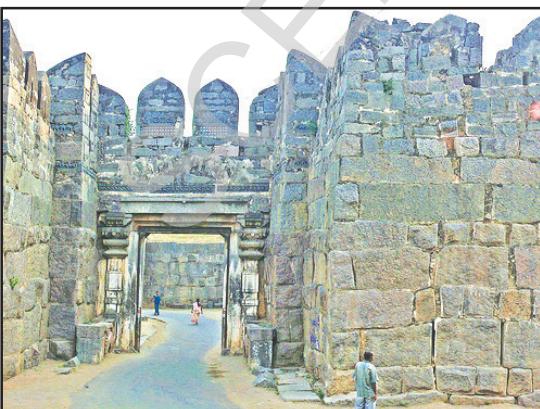
ఖండాలను, వస్తువులను చూసినం. కొద్దినేపు పార్శులో కూర్చొని అందరం కలిసి తిని స్నీమరులో తిరుగు ప్రయాణం అయినం. అక్కడన్న దుకాణాల్లో గవ్వలతో చేసిన వస్తువులు కొనుక్కొని వరంగల్కు బయలు దేరినం.

అలోచించండి - చెప్పండి

- ★ శైలజకు తల్లిదండ్రులు ఎట్లాంటి జాగ్రత్తలు చెప్పి ఉంటారో ఊహించి చెప్పండి.
- ★ ఇంత గొప్ప నిర్మాణం ఎట్లా కట్టారా! అనడం వెనుక ఆంతర్యం ఏమిటి?

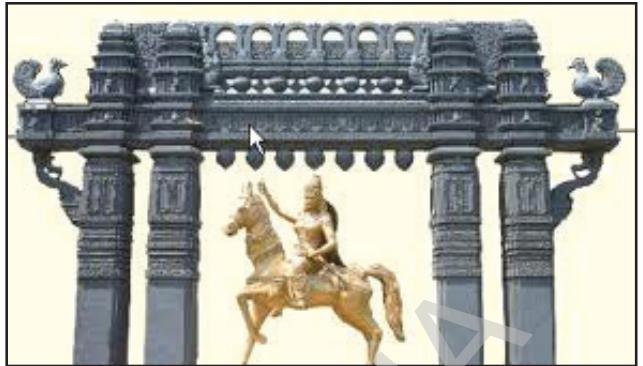
II

తెల్లారేసరికి హనుమకొండ చేరుకున్నం. అక్కడ ముందుగ వేయిస్తుంభాల గుడికి పోయినం. గుడి చాలావరకు శిథిలమైంది. కొన్ని స్తుంభాలు మాత్రమే మిగిలినయి. అయినా ఆ అద్భుతమైన కట్టడాలు ఎంత ముద్దుగున్నయో! అక్కడ పెద్ద

నందివిగ్రహం, శివలింగం ఉన్నయి. అటుతర్వాత భద్రకాళి గుడికి పోయి అమృవారికి మొక్కుకొని వరంగల్ కోటకు చేరుకున్నం. అక్కడ స్వయంభూదేవాలయం, ఖుష్మమహాల్, నాట్యమండపం, ఆనాటి శిలాశాసనాలు, విగ్రహాలు కనిపించినయి. ఎంత బాగున్నయో! అవస్నీ చూస్తుంటే ఇంత అందంగ రాతిశిల్పాలు ఎవరు చెక్కారో తెలుసుకోవాలన్న కోరిక కలిగింది. కాకతీయ చక్రవర్తులు రుద్రమదేవి,

ప్రతాపరుదు ఇక్కడి నుంచే పరిపాలన సాగించారని మా సార్లు చెప్పారు. రుద్రమదేవి గొప్ప వీరనారి అనీ శత్రువాజులతో యుద్ధం చేసి గలిచిందనీ ఆ ప్రాంతాన్ని చక్కగా పరిపాలించిందనీ చెప్పారు. ఆ కోటంతా కలియ తిరుగుతూ గడిచిన చరిత్ర విషయాలు వింటుంటే మమ్ములను మేము మరిచిపోయి రాజుల కాలంలో ఉన్నమా! అని అనిపించింది. ఇక్కడ మన తెలంగాణ రాష్ట్ర చిహ్నంలోని ‘శిలాతోరణ’ కనిపించింది. అది ఎంత బాగున్నదో! కాకతీయ రాజుల వైభవానికి అది గుర్తుగా నిలిచింది. ఆ కోటనుంచి నాకు రాబుద్దికాలేదు. అక్కడి దుకాణాల్లో గొంగళ్ళు, తివాచీలు, పెంబర్తిలో తయారుచేసిన ఇత్తడి కళాఖండాలు కనిపించినయి. వాటిని చూసి అక్కడినుండి బయలుదేరినం.

రామప్ప దేవాలయం చేరుకున్నం. ఆ గుడిని గణపతిదేవుని సేనాని రేచర్లరుదు కట్టించిందట! ఇక్కడున్న శిల్పాలు ఎంతో అందంగా ఉన్నయి. ఆ శిల్పాలు మరిచిపోలేని అనుభూతిని కలిగించినయి. అక్కడాక పెద్ద సందివిగ్రహం ఉన్నది. దాన్ని ఏ దిక్కు నుంచి చూసినా అది వారినే చూస్తున్నట్లు అనిపిస్తుంది. అదే దాని ప్రత్యేకత. అక్కడ రాతిపై చెక్కిన సింహాలు, ఏనుగులు, హంసల విగ్రహాలు కూడా నాకు బాగా నచ్చినయి. కొన్ని విగ్రహాలు ధ్వంసం కావడం నాకు బాధ కలిగించింది. అక్కడి నుంచి రామప్ప చేరువుకు చేరుకున్నం. అది చాలా పెద్ద చేరువు. ఆ చేరువు నీళ్ళు తియ్యగున్నయి. అరాత్రి అక్కడనే ఉండి తెల్లారుజామున ప్రస్తుత జగిత్యాల జిల్లాలో ఉన్న బోమ్మలగుట్టకు పోయినం.

తెలుగు భాషకు కీర్తిపతిష్ఠలను అందించిన ఆ ప్రదేశాన్ని చూడడం మా అందరికీ ఎంతో ఆనందాన్ని కలిగించింది. ప్రాచీన తెలంగాణ కవి జినవల్లభుని కండ పద్మాలున్న శాసనాల్ని చూసినం. ఇవే తెలుగులో మనకు దొరికిన తొలి కండ పద్మాలు. ఈ పద్మాల ఆధారంగానే మన తెలుగుభాషకు ప్రాచీన పోయాదా లభించిందట. అక్కడి నుండి సింగరేణి బోగ్గుగనులు చూడటానికి పోయినం. ఆ పరిసరాలను

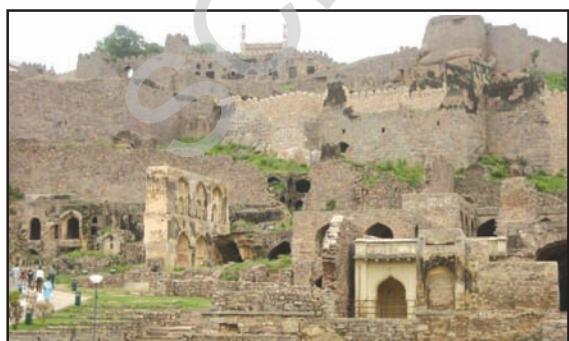
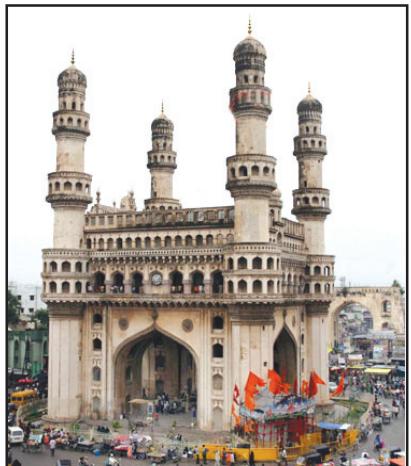
చూస్తుంటే ‘సిరివెలుగులు విరజిమ్మె సింగరేణి బంగారం’ అన్న పాట గుర్తుకొచ్చింది. మేమందరం ఆక్కడున్న బోగ్గుబావులను చూసినం. ఆక్కడ కార్బూకులు పడుతున్న శ్రమను గురించి తెలుసుకున్నం. వీరి కష్టం మన ఇండ్లో విద్యుత్ కాంతిగా మారిందని తెలిసి మనసులో వారికి ధన్యవాదాలు చెప్పుకున్నం. ఆక్కడినుంచి బయలుదేరి శాతవాహనుల రాజధానియైన కోటిలింగాల చేరుకున్నం. చుట్టూ గోదావరి కనిపించింది. చక్కని ఆఫోదకరమైన వాతావరణం కనిపించింది. గోదావరిలో స్నానం చేసి ఇసుకర్మణువులతో ఏర్పడిన శివలింగాన్ని దర్శించు కున్నం. శాతవాహన వంశపు తొలిరాజు - శ్రీముఖుని నాణెములు ఆక్కడ దొరికినయట. ఆ విశేషాలన్నీ చూసేసరికి చీకటి పడింది. ఆ రాత్రి ఆక్కడే తిని ప్రాదరాబాదుకు పోయినం.

అలోచించండి - చెప్పండి

- ★ అనాటి విగ్రహాలకు శిలలను వాడినారు కదా! మరి ఈరోజుల్లో విగ్రహాల తయారీకి వేటిని వాడుతున్నారు?
- ★ ‘సింగరేణి కార్బూకుల కష్టం మన ఇండ్లకు కాంతిగా మారింది’ అంటే మీకేమి అర్థమైంది?

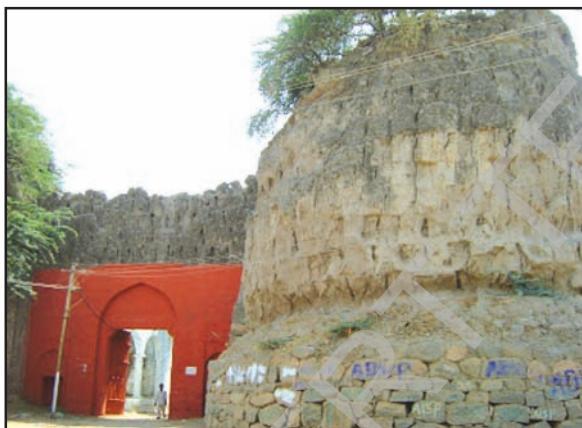
III

ఎప్పటినుంచో ప్రాదరాబాద్ చూడాలన్న కోరిక తీరబోతున్నందుకు సంతోషంగ ఉన్నది. ఆక్కడ చూడవలసిన ప్రదేశాలెన్నో ఉన్నయి. మొదట మేము చార్పునార్కు చేరుకున్నం. ఆనాటి రాజు కులీకుతుబ్బపా ప్లేగువ్యాధి నిర్మాలనకు గుర్తుగా దీన్ని కట్టించిందట. అద్భుతమైన వాస్తుకళా నైపుణ్యంతో దీన్ని కట్టారు. నాలుగుదిక్కుల నాలుగు గోపురాలున్నయి. వాటినే మినార్లు అంటరని తెలిసింది. చార్పునార్ ఎక్కి చూస్తే ప్రాదరాబాద్ అంతా కనిపించింది. మనసు గాలిలో తెలిపోయింది. గాజులు, అలంకరణ వస్తువులు, బంగారపు దుకాణాలతో ఆ ప్రదేశం చాలా రద్దిగా ఉన్నది. తరువాత సాలార్జంగ్ మూడ్జియానికి పోయినం. ఆక్కడ ప్రాచీన వస్తువులను, పూర్వపు రాజులు వాడిన వస్తువులను ఎన్నింటినో భద్రపరిచారు. అవన్నీ చూస్తూ మా నోటు పుస్తకాలలో వాటి వివరాలు రాశుకున్నం. ఆక్కడున్న వాటన్నింటిలో తలుపుతీసి గంటకొట్టే గడియారం బోమ్మ చాలాబాగుంది. దాన్ని మళ్ళీ మళ్ళీ చూడాలని పించింది. ఆ తరువాత గోలుకొండ కోటకు పోయినం. కోటలో ముఖద్వారం దగ్గర మధ్యలో నిలబడి చప్పట్లుకొడితే ఆ చప్పుడు కోట పైభాగానికి వినిపించడం చాలా

గమ్మతనిపించే ముచ్చట. ఈసారి స్వాతంత్యదినోత్సవ వేడుకలు ఈ కోటలోనే జరిగినయి. మన తెలంగాణ రాష్ట్ర తొలి ముఖ్యమంత్రి కె. చంద్రశేఖరరావు ఇక్కడనే జాతీయజెండాను ఎగురవేసిందు.

అక్కడి నుంచి వూస్సేన్ సాగర్ కు చేరుకున్నం. వినాయక చవితి విగ్రహాల నిమజ్జనోత్సవం ఇక్కడనే జరగడం మనం తీవీల్లో చూస్తం కదా! ట్యూంక్ బండ్ మీద నిలబడి అక్కడి అందాలను చూసినం. అక్కడ ఎందరో మహానీయుల విగ్రహాలున్నయి. చెరువు మధ్యలో శాంతికి ప్రతిరూపమైన ఎత్తైన బుద్ధుని విగ్రహం కనిపించింది. ఆ సాయంత్రం బిర్లు మందిరకు పోయినం. అది పాలరాతితో కట్టిన వేంకటేశ్వరుని గుడి. థగథగ మెరినే విద్యుత్ దీపాలతో వెలిగిపోతున్నది. అక్కడినుంచి చూస్తే మిలమిల మెరిసిపోతున్న హైదరాబాద్ నగరం కనిపించింది. అక్కడ కొద్దిసేపు కూర్చొని ఆతర్వాత అన్నం తిని జోగులాంబ జిల్లాలోని గద్వాల కోటకు బయలుదేరినం.

మంది) కవులు ఉండేవారట. కోటంతా తిరిగి విశేషాలు తెలుసుకొని సాయంత్రం వరకు పాలమూరు జిల్లాలోని పిల్లలమర్కి చేరుకున్నం. అక్కడ మరిచెట్టు దాదాపు మా ఉంరంత పెద్దగున్నది. ఆ చెట్టుకింద తిని అక్కడున్న జింకలపార్చు, ఎక్కేరియం, ముఖ్యజియంలను చూసి ఇంటికి తిరుగు ప్రయాణం అయినం.

ఇంటికి తిరిగి వస్తుంటే యాత్ర ఇంకొన్ని రోజులుంటే మంచిగుండనిపించింది. చూసిన విశేషాలన్నీ నా దైరీలో రాశుకున్న. యాత్రలో తీసిన ఫోటోలను కూడా నీకు పంపుతున్న. తప్పక చూడగలవు. అమృతాయినలకు నమస్కారాలు తెలుగుగలవు. ఉంటా మరి...

చిరునామా :

కె.లలిత

మె తరగతి, జి.ప.ఉ.పారశాల,
రంగాపురం, మంచాల మండలం,
రంగారెడ్డి జిల్లా, తెలంగాణ - 501 508.

ఇట్లు

నీ ప్రియమిత్రురాలు,

ఎన్.శైలజ

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ ప్రాచీన వస్తువులు భద్రపరచడం వల్ల కలిగే ఉపయోగాలేమిటి?
- ★ మధుర జ్ఞాపకాలను దైరీలలో ఎందుకు రాస్తారు?
- ★ యాత్ర ముగించుకొని ఇంటికి వస్తుంటే శైలజకు ఎందుకు బాధ కలిగియుండవచ్చు?

I

విని, అర్థం చేసుకొని, ఆలోచించి మాట్లాడడం

పైదరాబాద్, వరంగల్ వంటి దర్శనీయ స్థలాల గురించి తెలుసుకున్నారుకదా! మరి మీ ప్రాంతంలో ఉన్న దర్శనీయ స్థలాల గురించి చెప్పండి.

II

ధారాళంగా చదువడం - అర్థం చేసుకొని, ప్రతిస్పందించడం

1. కింది వాక్యాలు చదివి వాటికి సంబంధించిన స్థలాల పేర్లను పారంలో వెతికి రాయండి.
 - అ. ఇంత పెద్ద నిర్మాణం ఎట్లా కట్టారా! అని ఆశ్చర్యం వేసింది.
 - అ. తొలి కండపద్మాలు ఇక్కడ శిలపై చెక్కబడి ఉన్నవి.
 - ఇ. మమ్మల్ని మేము మరిచిపోయి రాజులకాలంలో ఉన్నమా! అని అనిపించింది.
 - ఈ. అక్కడున్న బొగ్గు బాపులను చూసినం.
 - డ. అద్భుతమైన వాస్తవకళా నైపుణ్యంతో దీన్ని కట్టారు.

2. కింది లేఖను చదివి ఇచ్చిన ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

మందమి,

తేది : 07.03.2014.

పత్రికా సంపాదకునికి,

నమస్కారం!

దేశంలో అడవులు బాగా తగ్గిపోతున్నాయి. బహుళ అంతస్తుల భవన నిర్మాణాలకోసం, రహదారుల విస్తరణకోసం చెట్లను విచక్షణారహితంగా నరుకుతున్నారు. రాబోయే తరాల క్రేయస్తు పట్టకుండా పర్యావరణానికి ముప్పుతెస్తున్నారు. దీనివల్ల వర్షాలు సరిగ్గా పడక రైతుల పరిస్థితి నానాటికి దిగజారిపోతున్నది. వృక్షజాలంతోపాటు జంతుజాలం కూడ నశిస్తున్నది. ఈ విధ్వంసాన్ని ఇప్పటికేనా ఆపాలి. పర్యావరణ పరిరక్షణ అనేది మన జీవన విధానంలో భాగం కావాలి.

ఈ విషయంపై పత్రికాముఖంగా ప్రజల్లో చైతన్యం కలిగించాలని కోరుతున్నాను.

కృతజ్ఞతలతో....

ఇట్లు

ఆర్. వెంకట్

- అ. లేఖను ఎవరు, ఎక్కుడినుంచి రాశారు?
- అ. రైతుల పరిస్థితి దిగజారణానికి ముఖ్య కారణం ఏమిటి?
- ఇ. చెట్లను ఎందుకు నరికి వేస్తున్నారు?
- ఈ. పర్యావరణ పరిరక్షణ కోసం మనమేం చేయాలి?

III

స్వయంరచన

1. కింది ప్రశ్నలకు ఐదేసి వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.

- అ. ఉత్తరాల ద్వారానే కాకుండా నేటికాలంలో సమాచారాన్ని పంపడానికి వేటిని ఉపయోగిస్తున్నారు?
- అ. యాత్రలకు వెళ్ళేటప్పుడు ఏమే జాగ్రత్తలు పాటించాలి?
- ఇ. పురాతన కట్టడాలు, నదులు, దేవాలయాలు మొదలైనవాటిని చూడటానికి పోయినపుడు మనం ఎలా ప్రవర్తించాలి? ఎందుకు?
- ఈ. శైలజ తన స్నేహితురాలుకు రాసిన లేఖను చదివారుకదా! మీరైతే శైలజకు మళ్ళీ ఏమని ఉత్తరం రాస్తారు?

2. కింది ప్రశ్నకు పది వాక్యాల్లో జవాబు రాయండి.

‘విజ్ఞానయాత్రల వల్ల విద్యార్థుల్లో విజ్ఞానం పెరుగుతుంది’ దీనిని సమర్థిస్తూ రాయండి.

IV

స్వజనాత్మకత / ప్రశంస

మీరు చూసిన యాత్రా విశేషాలను గురించి మీ మిత్రునికి లేఖ రాయండి.

V

పదజాల వినియోగం

1. కింది పదాలు చదువండి. వీటికి అవే అర్థాలు వచ్చే పదాలను రాయండి.

- అ. గుడి
- ఆ. ఆనవాళ్ళు
- ఇ. ఆనందం
- ఈ. ప్రథమ
- డ. సందర్భంచుట

2. కింది పదాలను పయోగించి సొంత వాక్యాలు రాయండి.

- అ. అనుభూతి
- ఆ. ఆకర్షణ
- ఇ. కమ్మగా
- ఈ. జ్ఞాపకం
- డ. దర్శనం
- డి. ప్రాచీనం
- బు. యాత్ర
- బుం. మహానీయుడు.....

3. కింది పదాల వరుసను చూడండి. ప్రతి వరుసలో సంబంధం లేని పదాన్ని గుర్తించి సున్నా ○ చుట్టండి.

- అ. దుర్గం, కోటు, ఖీల్లా, జాగ
- ఆ. గుడి, బడి, దేవాలయం, మందిరం
- ఇ. శిల, రాయి, దండ, బండ
- ఈ. గాలం, నీరు, జలం, సలిలం
- ఉ. కన్ను, నేత్రం, రెప్ప, నయనం

VI

భాషను గురించి తెలుసుకుండాం

1. మీకు తెలిసిన స్ట్రీలింగ్, పుంలింగ్, నపుంసకలింగ్ పదాలను రాయండి.

అ. స్ట్రీలింగ్ పదాలు	:			
ఆ. పుంలింగ్ పదాలు	:			
ఇ. నపుంసకలింగ్ పదాలు	:			

విభక్తి ప్రత్యుహలు

★ కింది వాక్యాలను గమనించండి.

- అ. తెలంగాణ సంస్కృతికి, ఉనికికి, బతుకమ్మ పండుగ ప్రతీక.
- ఆ. పెశాళి పండుగను మన దేశంలోనే కాకుండా విదేశాల్లో కూడా జరుపుకుంటారు.
- ఇ. పీర్లను ఇత్తడితో, వెండితో తయారుచేస్తారు.
- ఈ. వాణి పూజ కొరకు పూలను కోసింది.
- ఉ. కృత్రిమమైన రంగులు చల్లుకోవడం వల్ల అనారోగ్యం పొలవతాం.

పై వాక్యాల్లో గీతగీసిన అక్షరాన్ని లేదా పదాన్ని తొలగించి చదువండి.
ఉదాః పీర్ల ఇత్తడి వెండి తయారుచేస్తారు.

పై వాక్యంలో పదాలమధ్య సంబంధం సరిగా లేనట్టుగా అనిపిస్తున్నది. ‘పీర్ల ఇత్తడి వెండి...’ అనే వాక్యం ఉండదు. ఇప్పుడు ను, తో అనే ప్రత్యుహలను ఉపయోగించి చదువండి.

‘పీర్లను ఇత్తడితో, వెండితో తయారుచేస్తారు.’ ఇట్లా పదాల మధ్య అర్థసంబంధాన్ని ఏర్పరచడానికి ఉపయోగించే వాటిని ‘విభక్తి ప్రత్యుహలు’ అంటారు.

విభక్తి ప్రత్యయాలు

ప్రత్యుధ్యాలు	విభక్తులు
అ. దు, ము, వు, లు	ప్రథమా విభక్తి
ఆ. ని(న్), ను(న్), ల(న్), కూర్చు, గురించి	ద్వాతీయా విభక్తి
ఇ. చేత(న్), చే(న్), తోడ(న్), తో(న్)	తృతీయా విభక్తి
ఈ. కొఱకు(న్), కై (కోసం)	చతుర్थి విభక్తి
ఉ. వలన(న్), కంటె(న్), పట్టి	పంచమీ విభక్తి
ఊ. కి(న్), కు(న్), యొక్క లో(న్), లోపల(న్)	షష్ఠీ విభక్తి
ఋ. అందు(న్), న(న్)	సప్తమీ విభక్తి
బు. ఓ, ఒరి, ఓయి, ఓసి	సంబోధనప్రథమావిభక్తి

2. పొరంలోని 5, 6, 7 పేరాలు చదివి వివిధ విభక్తులున్న పదాలను వెతికి రాయండి.

ప్రాజెక్టుపని

పారంలో రామప్పగుడి, గద్వాలకోట, వరంగల్కోట, చార్మినార్, సాలార్జంగ్ ముయజియం మొదలైన వాటి గురించి కొన్ని విషయాలు తెలుసుకున్నారుకదా! వీటిలో ఏదైనా ఒకదాని గురించి పూర్తి వివరాలు నేకరించండి. నివేదిక రాసి. చదివి వినిపించండి.

నేనివి చేయగలనా ?

- ★ దర్శించిన స్థలాల గురించి వివరించగలను. అవును / కాదు
 - ★ అపరిచిత అంశాన్ని చదివి ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయగలను. అవును / కాదు
 - ★ “యాత్రలు విజ్ఞానాభివృద్ధికి దోహదపడుతాయి” అనే అంశాన్ని సమర్థిస్తూ రాయగలను. అవును / కాదు
 - ★ నేను చూసిన యాత్రావిశేషాలను వివరిస్తూ మితునికి లేఖ రాయగలను. అవును / కాదు

ఉదారచరితానాం తు వస్తుదైక కుటుంబకమ్ |
విశాలపృథివ్యం గలవారికి ఈ
జ్ఞానమండలమంతా తమ కుటుంబమే.

5. శతకసుద

బొమ్మను చూడండి - ఆలోచించండి - మాట్లాడండి

ప్రశ్నలు

1. ఈ బొమ్మలో ఎవరెవరున్నారు?
2. గురువుగారు ఏం చెప్పున్నారు?
3. మీకు తెలిసిన ఒక పద్యం చెప్పండి.

పారం ఉద్దేశం

విద్యార్థుల్లో నైతిక విలువలు పెంపాందించడం, వారిని ఉత్తమ పౌరులుగా ఎదిగేటట్లు చేయడం ఈ పార్యభాగ ఉద్దేశం.

పార్యభాగ వివరాలు

ఈ పారం ‘శతక’ ప్రక్రియకు చెందినది. శతకం అంటే నూరు పద్యాలు కలది అని అర్థం. కొన్ని శతకాల్లో వందకు పైగా పద్యాలు ఉంటాయి.

సాధారణంగా శతక పద్యాలకు మకుటం ఉంటుంది.

ఈ పారంలో సుమతి, శ్రీకాళహస్తిశ్వర, కుమారి, సుభాషిత రత్నావళి,
ప్రభుతనయ, గాంధీతాత,
భరతసింహ, భవ్యచరిత
శతకాల పద్యాలున్నాయి.

కవి పరిచయాలు

(13వ శతాబ్దం)

1. సుమతి శతకం - బద్దెన

లౌకికనీతులను అతిసులవుగా కందపద్యాల్లో ఇమిడ్సీ సుమతి శతకాన్ని రాసిన కవి బద్దెన. (వేములవాడ చాళుక్యరాజు భద్రభూపాలుడే బద్దెన అని చరిత్రకారుల అభిప్రాయం) ఈయన సుమతి శతకంతోపాటు నీతిశాస్త్ర ముక్తావళి అనే గ్రంథాన్ని రాశాడు.

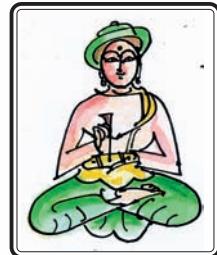
(16వ శతాబ్దం)

2. శ్రీకాళహస్తిశ్వర శతకం - ధూర్జటి

మహాకవి ధూర్జటి 16వ శతాబ్దమునకు చెందినవాడు. శ్రీకృష్ణదేవరాయల ఆస్తానంలో ఉండే అష్టదిగ్గజ కవులలో ఈయన కూడ ఒకడు. శ్రీకాళహస్తిశ్వర శతకంతోపాటు శ్రీకాళహస్తి మాహోత్స్వము అనే ప్రబంధాన్ని రాశాడు. ‘అతులిత మాధురీమహిమ’ కలిగినవాడని శ్రీకృష్ణదేవరాయలు ఇతడిని ప్రస్తుతించాడు.

3. కుమారి శతకం - పక్కి వేంకట నరసింహకవి

పక్కి వేంకట నరసింహకవి రాసిన కుమారి శతకం తెలుగు శతకాల్లో ప్రసిద్ధమైంది. చిన్న చిన్న పదాలతో ఆధునిక సమాజానికి అవసరమైన నీతులను వేంకట నరసింహకవి సులభరీతిలో చెప్పాడు.

(17వ శతాబ్దం)

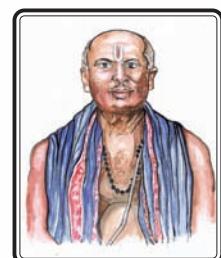
(18వ శతాబ్దం)

4. సుభాషిత రత్నావళి - ఏనుగు లక్ష్మణకవి

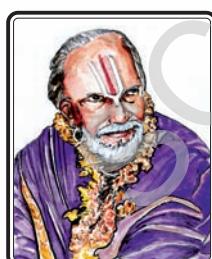
సంస్కృతంలో భర్తృహరి రాసిన ‘సుభాషిత త్రిశతి’ని తెలుగులోనికి అనువదించిన కవులలో ఏనుగు లక్ష్మణకవి ఒకడు. ఈయన పెద్దాపురం సంస్కారంలోని పెద్దాడ గ్రామనివాసి. సుభాషిత రత్నావళితోపాటు రామేశ్వర మాహాత్ము, విశ్వామిత్ర చరిత్రము, గంగామాహాత్ము మొదలైన రచనలు చేశాడు. ప్రజల నాలుకలపై నాట్యమాడే సులభమైన, రమ్యమైన శైలిలో ఇతని పద్యాలు ఉంటాయి.

5. ప్రభుతనయ శతకం - కౌకుంట్ల నారాయణరావు

కౌకుంట్ల నారాయణరావు రంగారెడ్డి జిల్లాలోని కౌకుంట్ల గ్రామానికి చెందినవాడు. తనయా! అనే మకుటంతో ఈయన రాసిన ‘ప్రభుతనయ శతకం’ చాలా ప్రసిద్ధి చెందింది.

1883-1953

13.08.1905
15.04.1992

6. గాంధీత శతకం - శిరశినహల్ కృష్ణమాచార్యులు

శిరశినహల్ కృష్ణమాచార్యులు నిజామాబాద్ జిల్లా ‘మోర్తాడ్’ లో జన్మించాడు. కోరుట్లలో స్థిరనివాసం ఏర్పరుచుకున్నాడు. ప్రముఖ శతావధానిగా పేరుపొందాడు. ఈయన కళాశాల అభ్యుదయం, రామానుజ చరితం, చిత్రప్రబంధం అనే రచనలతోపాటు ‘రత్నమాల’ అనే ఖండకావ్యాన్ని రాశాడు. ఈయన ‘అభినవ కాళిదాసు’ అనే బిరుదుపొందాడు.

7. భరతసింహ శతకం - సూరోజు బాలనరసింహోచారి

సూరోజు బాలనరసింహోచారి నల్లగొండజిల్లా చిన్నకాప్పరి గ్రామానికి చెందిన వాడు. కవితాకేతనం, బాలస్సింహశతకం, మహేశ్వర శతకం, భగవద్గీత కందామృతం, వీరబ్రహ్మందస్వామి చరిత్ర మొదలైన పుస్తకాలు రాశాడు. ‘సహజకవి’గా ప్రసిద్ధుడు.

9.5.1946
2.2.2014

8. భవ్యచరిత శతకం - డాక్టర్ టి.వి. నారాయణ

డా॥ టి.వి. నారాయణ ప్రైమార్కెట్ జిల్లాకు చెందినవాడు. 26.07.1925 లో జన్మించిన ఈయన విద్యావేత్తగా, ఆధునిక దార్శనికుడుగా గుర్తింపు పొందాడు. జిల్లా విద్యాశాఖాధికారిగా, పబ్లిక్ సర్వీస్ కమీషన్ నభ్యడిగా సేవలందించాడు. జీవనవేదం, అర్థమృత శతకం, భవ్యచరిత శతకం, ఆత్మదర్శనం (కవితానంపుటి) అమరవాక్యధాప్రవంతి (ఉపనిషత్తులపై వ్యాససంపుటి) మొదలైనవి ఈయన రచనలు.

విద్యారులకు సూచనలు

- ★ పారంలోని బొమ్మలను చూడండి. పారం ముందున్న ప్రవేశిక చదువండి. పారంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- ★ పాలాన్ని చదువండి. అర్థంకాని పదాలకింద గీతలు గీయండి.
- ★ అర్థంకాని పదాలను, వాక్యాలను గురించి మీ మిత్రులతో చర్చించండి.
- ★ పార్శ్వపుస్తకం చివరన ఉన్న ‘పదాలు - అర్థాలు’ పట్టిక చూసి, తెలియని పదాలకు అర్థాలను తెలుసుకోండి.

ప్రవేశిక

జీవితంలో అనుభవాల ద్వారా ఎన్నో విషయాలు తెలుసుకుంటూ ఉంటాము. అట్లా తెలుసుకున్న విషయాల్లో మంచివాటిని భవిష్యత్తు తరాలవారికి అందించాలని కొంతమంది మహాత్ములు కోరుకుంటారు. ఎంతో పెద్ద విషయాన్ని కూడ కుదించి సులభంగా చెప్పగలిగే అవకాశం శతక పద్మల్లో ఉంటుంది. శతకపద్మాల రూపంలో కవులు మనకు అందించిన మంచి విషయాలను ఈ పారంలో చదివి తెలుసుకుండాం.

I

★ కం॥ పరనారీ సోదరుడై

పరధనమున కాసపడక పరులకు హితుడై
పరులు దనుఁ బొగడ నెగడకఁ
బరులవిగిన నలుగనతడు పరముఁడు సుమతీ!

1

- బద్దెన

ఆలోచించండి - చెప్పండి

★ మ॥ కొడుకుల్ పుట్టరటంచు నేడ్తురవివేకుల్ జీవనబ్రాంతులై
కొడుకుల్ పుట్టరె కౌరవేంద్రునకనేకుల్ వారిచే నేగతుల్
వడిసెం బుత్రులులేని యాశుకునకుం బాటిల్లనే దుర్గతుల్

చెడునే మోక్షపదం బపుత్రుకునకున్ శ్రీకాళహస్తిశ్వరా! 2
- ధూర్జటి

- ★ ఇతరులు తనను పొగిడితే పొంగి
పోకుండా ఉండాలని కవి అన్నాడు
కదా! అట్లా ఎందుకన్నాడో చెప్పండి.
- ★ నూర్చురు కొడుకులున్న ధృతరాష్ట్రనికి
వేలు జరుగలేదు. అదెట్లాగో
చెప్పండి.

II

★ కం॥ చెప్పకు చేసిన మేలు నొ
కప్పుడయినఁగాని దాని హర్షింపరుగా
గొప్పలు చెప్పిన నదియును
దప్పేయని చిత్తమందు దలపు కుమారీ! 3

- పక్కి వేంకట నరసింహకవి

★ ఉ. నీరము తప్పలోహమున నిల్చి యనామకమై నశించు నా
నీరమె ముత్యమట్లు నళినీదళ సంస్థితమై తనర్చు నా
నీరమె శుక్కిలోఁ బడి మణిత్వము గాంచు సమంచిత ప్రభన్
పొరుష వృత్తు లిట్లధము మధ్యము నుత్తము గొల్చువారికిన్ 4
- ఏనుగు లక్ష్మణకవి

★ కం॥ వాదంబు లాడకెప్పుడు

మోదంబున నిన్ను నీవు మురిసి గనుమికన్
భేదంబు సేయకెన్నడు
సాధుల గనుగొన్న సేవ సల్పుము తనయా! 5
- కౌకుంట్ల నారాయణరావు

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ చేసిన మేలును చెప్పుకోవద్దని కవి ఎందుకు అని ఉండవచ్చు?
- ★ వాదములాడవద్దని కవి అన్నాడు కదా! వాదము లాడదంపల్ల కలిగే పరిణామాలు ఎట్లు ఉంటాయి?

III

★ కం॥ మానవుడే మాధవుండను

జ్ఞానంబున ప్రజలసేవ సలుపు మదియే నీ
మానవతలోని మాన్య
స్థానంబనె గాంధితాత సద్గుణజాతా! 6
- శిరిశినగల్ కృష్ణమాచార్యులు

★ ఆవో॥ నొసట వెక్కిరించి నోట నవ్వును జూపి

కడుపునిండ విషము గలుగువాడు
కాలనాగుకన్న కడు ప్రమాదంబయా
బాలనారసింహా! భరతసింహా! 7
- సూర్యోజు బాలనరసింహోచారి

★ ఆవో॥ తప్పుచేసికూడ తమదగు తప్పును

కప్పిపుచ్చువారు కలుషమతులు
బప్పుకొనెడివారు గొప్పమనీమలు
భరతవంతతిలక! భవ్యచరిత! 8
- డా॥ టీ.వి.నారాయణ

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ కడుపునిండ విషమున్నవాడు కాలనాగుకన్న ప్రమాదకరమని కవి అన్నాడుకదా! అది ఎట్లో చెప్పండి.
- ★ ‘మానవుడే మాధవుడని భావించి ప్రజలసేవ చేయాలి’ అట్లు చేసి గొప్పపేరు తెచ్చుకున్న కొందరి గురించి చెప్పండి.

తాత్పర్యాలు

- మంచి బ్యాడీ కలవాడా! ఇతర స్టీలకందరికి సోదరునిలా మెలగాలి. ఇతరుల ధనానికి ఆశపడవద్దు. ఇతరుల మేలు కోరుతూ ఉండాలి. ఇతరులు తనను పొగిడినా పొంగిపోకుండా ఉండాలి. ఇతరులు తనపై కోప్పడ్డా తాను వారిమీద కోప్పడకుండా ఉండాలి. ఇట్టివాడు అందరికంటే గొప్పవాడు.
- శ్రీకాళహస్తిశ్వరా! ‘నాకు కొడుకులు పుట్టలేదే’ అని తెలివిలేనివారు బాధపడుతుంటారు. ధృతరాప్ర్సునకు వందమంది కొడుకులున్నారు. వారి వల్ల ధృతరాప్ర్సునకు ఏ మేలూ జరుగలేదు. అదే శుకుమహర్షికి పుత్రులు లేకపోయినా అతడు మోక్షాన్ని పొందాడు. కాబట్టి పుత్రులు లేసంతమాత్రాన ముక్కి లభించకపోవడం జరుగదు.
- ఓ కుమారీ! నీవు ఇతరులకు చేసిన మేలును ఎప్పుడూ బయటికి చెప్పకు. అట్లా చెప్పడాన్ని ఎవ్వరూ మెచ్చుకోరు. గొప్పలు చెప్పుకోవడం కూడా తప్పే అని తెలుసుకో.
- కాలిన ఇనుముమీద నీళ్లుపడితే ఆవిరైపోతాయి. ఆ నీళ్లే తామరాకుమీద పడితే ముత్యాల్లా కనిపిస్తాయి. ఆ నీళ్లే ముత్యపు చిప్పలో పడితే మణులుగా (ముత్యాలుగా) మారుతాయి. మనిషి అధములతో చేరితే అధముడౌతాడు. మధ్యములతో చేరితే మధ్యముడౌతాడు. ఉత్తములతో చేరితే ఉత్తముడౌతాడు.
- ఓ తనయా! ఎప్పుడూ అనవసరమైన వాదాలు చెయ్యకు. నిన్ను నీవు పరిశీలించుకొని సంతోషంగా ఉండు. ఎవరిపట్లా భేదభావం చూపకు. మంచివారికి సేవ చెయ్యి.
- ‘మంచిగుణాలు కలవాడా! మనిషే భగవంతుడు అనే ఆలోచనతో ప్రజలకు సేవ చెయ్యి. అట్లా చేయడమే మానవత్వానికి ఉన్నతస్థానం’ అని గాంధీతాత చెప్పాడు. గమనించు.
- బాలనారసింహా! భరతసింహా! నోటితో నవ్వుతూ నొసటితో వెక్కిరిస్తూ కడుపులో విషాన్ని పెట్టుకున్న వారు కాలనాగు (నల్లత్రాచు) కంటే ప్రమాదకరమైన వారు. వాళ్ళతో జాగ్రత్తగా ఉండాలి.
- భరతవంశానికి తిలకం వంటివాడా! మంచి నడవడిక గలవాడా! తప్పుచేసి కూడా తాము చేసిన తప్పును దాచిపెట్టేవారు చెడ్డవారు. తాము చేసిన తప్పును ఒప్పుకునేవారు గొప్పవారు.

ఇవి చేయండి

I

విని, అర్థం చేసుకొని, ఆలోచించి మాటల్లాడడం

- శతకపద్మాలు చదివారుకదా! వీటి గొప్పతనం గురించి చెప్పండి.
- ఒకరు పద్మం చదువండి. మరొకరు భావం చెప్పండి.

1. కింది భావాలకు సరిపోయిన పద్యపాదాలను పారంపుండి వెతికి రాయండి.

- అ. మనిషే భగవంతుడు అని తెలుసుకొని సేవ చేయాలి.
- ఆ. తప్పును దాచిపెట్టేవారు చెడ్డవారు.
- ఇ. గొప్పలు చెప్పుకోవడం కూడా తప్పే.
- ఈ. మంచివారికి సేవ చేయాలి.

2. కింది పద్యాన్ని చదువండి.

పుత్రుడి గలవాని పుండు బాధైనను
వసుధలోన చాల వార్తకెక్కు
పేదవాని యింట పెంచ్చెన యెరుగరు
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

పై పద్యం ఆధారంగా తప్పు ఒప్పులను గుర్తించండి.

- అ. పుత్రుడిగలవాడంటే ఇనుము గలవాడు. ()
- ఆ. వార్తకెక్కు అంటే వార్తల్లోకి రావడం. ()
- ఇ. పేదవాడి ఇంట్లో పెండ్లి జరిగినా ఎవరికి తెలియదు. ()
- ఈ. శ్రీమంతులు ఏదిచేసినా అది వార్త అవుతుంది. ()

3. కింది వాక్యాలు చదువండి. మీరు చేసే పనులకు సంబంధించి సరైన జవాబును ‘√’ తో గుర్తించండి.

అ. నేను తప్పుచేసి ఆ తప్పును కప్పిపుచ్చుకోను.	అవును / కాదు
ఆ. ఇతరులకు మేలుచేసి ఆ గొప్పలు చెప్పుకోను.	అవును / కాదు
ఇ. నాకు అందరు మంచివాళ్ళగానే కనిపిస్తారు.	అవును / కాదు
ఈ. నేను ఎవరితోనూ వాదాలు పెట్టుకోను.	అవును / కాదు
ఉ. నేను మంచివాళ్ళతో స్నేహం చేస్తాను.	అవును / కాదు
ఊ. ఇతరుల మధ్య గొడవలు పెట్టను.	అవును / కాదు
ఋ. ఇతరులకు ఏదైనా అవసరముంటే ఇస్తాను.	అవును / కాదు
బు. ఇతరులు నాపై కోపించినా నేను వారిపై కోపించను.	అవును / కాదు

III

స్వీయరచన

1. కింది ప్రశ్నలకు ఐదేసి వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.
 - అ. మనం ఇతరులకు మేలు చెయ్యాలి. ఎందుకు?
 - అ. మంచివారితో స్నేహం చేస్తే మనకూ మంచి గుణాలు అలవడుతాయి. ఎట్లాగో వివరించండి.
 - ఇ. “గొప్పలు చెప్పాకోవడం కూడా తప్పే” అని తెలుసుకున్నారుకదా. దీని గురించి మీ అభిప్రాయం తెలుపండి.
 - ఈ. అనవసర వాదాలకు ఎందుకు పోవద్దు?
 2. కింది ప్రశ్నకు పది వాక్యాలలో జవాబు రాయండి.
- శతక కవుల వల్ల సమాజానికి ఎట్లాంటి మేలు చేకూరుతుంది?

IV

సృజనాత్మకత / ప్రశంస

శతక పద్యాల ఆధారంగా మనం చేయకూడనివి, చేయవలసినవి పట్టిక తయారుచేసి ప్రదర్శించండి.

V

పదజాల వినియోగం

1. కింది పదాలతో సొంతవాక్యాలను రాయండి.

ఉదాః మోదం - పండుగలు మోదంను కలిగిస్తాయి.

అ. పొత్తం
ఆ. హర్షించుట
ఇ. సంతోషం
ఈ. పరథనం
ఉ. దుర్గతి
ఊ. మేలు
బు. ప్రజలసేవ

2. జట్టుపని : పద్యాల్లోని పదాల్లో ఏమే పదాలు పుస్తకం చివరి అకారాది పట్టికలో ఉన్నాయో చూసి వాటికింద గీత గీయండి. అర్థాలు రాయండి.

1. కింది పేరాలో విభక్తి ప్రత్యొయాలున్నాయి. వాటిని గుర్తించి రాయండి.

బతుకమ్మను పూజించడమంటే ప్రకృతిని పూజించడమే. గౌరీదేవిని కొలువడం బతుకమ్మ పండుగలో అంతర్భాగం. బతుకమ్మను పేర్కుడం కళాత్మక నైపుణ్యం. బతుకమ్మ పొటలు అనుబంధాలకు నిలయాలు. చేతులతో చప్పుట్లు కొడుతూ బతుకమ్మ పొటలు పాడుతారు. ఆ చప్పుట్లు లయాత్మకంగా ఉంటాయి. పొటలందు శౌరాణిక, వర్ధమాన సంఘటనలుంటాయి. అందుకొరకు గ్రామాల్లో ప్రజలు బతుకమ్మ పండుగను చాలా ఘనంగా జరుపుకుంటారు. రావమ్మ! బతుకమ్మ! సంపదను ఇవ్వమ్మ! అంటూ పూజలు చేస్తారు. ఆ పూజలవల్ల ఫలితాన్ని పొందుతారు.

పదం	విభక్తి ప్రత్యొయం	విభక్తి పేరు
ఉదా: బతుకును	=	ను
అ.		ద్వితీయావిభక్తి
ఆ.		
ఇ.		
ఈ.		
ఉ.		
ఊ.		
ఊస.		

2. కింది భాషీలను సరియైన విభక్తి ప్రత్యొయాలతో పూరించి అవి ఏ విభక్తులో రాయండి.

ఉదా॥ చెరువు నందు నీరు నిండుగా ఉన్నది	(సప్తమీ విభక్తి)
అ. చదువు మూలం శ్రద్ధయే.	()
ఆ. చేసిన తప్పు ఒప్పుకునేవారు ఉత్తములు.	()
ఇ. కడుపులో విషం ఉన్నవారు కాలనాగు ప్రమాదకారులు.	()
ఈ. ఘుటము నీరు నిండుగా ఉన్నది.	()

- ఉ. దేశభక్తులు దేశం తమ సర్వస్యాన్ని త్యాగం చేశారు. ()
- ఊ. హింస దేనిని సాధించలేం. ()
- బు. అతడు కుంచె చిత్రాలు గీశాడు. ()
- బూ. వాదాలు పెట్టుకోవడం మనస్సు ప్రశాంతతను కోల్పోతుంది. ()
- బ. బాలిక బహుమానాలు తీసుకోవడానికి వేదిక పైకి ఎక్కారు. ()
- బ. రైతు నాగలి పొలం దున్నతాడు. ()
- బ. చెరువు బట్టలు ఉతుకోద్దు. ()
- బ. పెద్దలమాటల గౌరవించాలి. ()
- బ. పసివాడు పాల ఏడుస్తున్నాడు. ()
- బై. బాలబాలికలు స్వయంకృషి పైకి రావాలి. ()
- క. సుస్నీత మానస తెలివైనది. ()

అవ్యయం

కింది తరగతులలో భాషాభాగాలలోని నామవాచకం, సర్వనామం, క్రియ, విశేషణాల గురించి తెలుసుకున్నారు కదా! ఇప్పుడు ‘అవ్యయం’ అంటే ఏమిటో తెలుసుకుందాం.

★ కింది వాక్యాలను చదువండి.

- నిదానమే ప్రధానం. అట్లని సోమరితనం పనికిరాదు.
- మనిషికి వినయం అలంకారం. అయితే అతివినయం పనికిరాదు.
- ఆహో! ఈ ప్రకృతి దృశ్యం ఎంత బాగుందో!

ఈ వాక్యాలల్లో ఉన్న ‘అట్లని, అయితే, ఆహో!’ మొదలైన పదాలను చూశారుకదా! ఇవి పుంలింగం, స్త్రీలింగం లేదా నపుంసకలింగానికి చెందిన పదాలు కావు. అట్లాగే ఇవి విభక్తులూ కావు. ఏకవచన, బహువచనమనే తేడా కూడా లేదు. ఇట్లాంటి పదాలను ‘అవ్యయాలు’ అంటారు.

వింగ, వచన, విభక్తులు లేని పదాలు అవ్యయాలు

1. కింది వాక్యాల్లో ఉన్న అవ్యాయపదాలకింద గీతగీయండి.

- అ. “ఆహు! ఆ బంగారు లేడి ఎంత బాగున్నది.” అని సీత రాముడితో అన్నది.
- ఆ. ఆశ ఉండాలి అట్లని అత్యాశ పనికిరాదు.
- ఇ. ‘శబ్దావ్’ అని కవి ప్రతిభను మెచ్చుకున్నారు.
- ఈ. విజ్ఞానం మరియు వినోదం అందరికి అవసరం.
- ఉ. అమ్మా! ఆ కుక్క కరుస్తుంది.
- ఊ. ధనం సంపాదించాలి, అయితే అందులో కొంత దానం కూడా చేయాలి.

ప్రాజెక్టుపని

మీకు బాగా నచ్చిన శతకాల్లోని ఏవైనా 5 పద్యాలను సేకరించి. భావాలు రాయండి. నివేదిక రాసి చదివి వినిపించండి.

నేనివి చేయగలనా ?

★ శతక పద్యాల గొప్పదనం గురించి చెప్పగలను.	అవును / కాదు
★ అపరిచిత పద్యాన్ని చదివి తప్పొప్పులను గుర్తించగలను.	అవును / కాదు
★ శతక కవుల వల్ల సమాజానికి కలిగే మేలు గురించి రాయగలను.	అవును / కాదు
★ శతక పద్యాల్లోని భావాల ఆధారంగా మనం చేయగూడనివి, చేయవలసినవి పట్టిక రూపంలో తయారుచేసి ప్రదర్శించగలను.	అవును / కాదు

పాతడంతా బంగారం కాదు.

కొత్తదంతా ఇత్తడీ కాదు.

తెలివైనవాడు

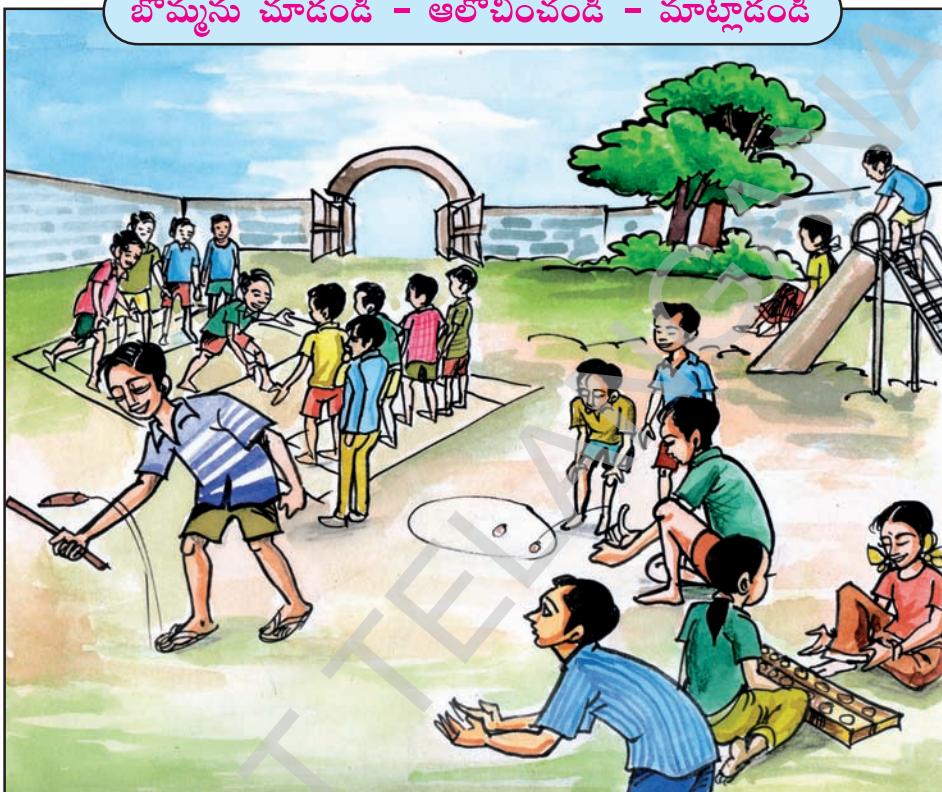
మంచిని ఎక్కడినుండైనా స్వేకరిస్తాడు.

6. పోతన బాల్యం

డగ॥ వానమాములై పరదాచార్యులు

బొమ్మను చూడండి - ఆలోచించండి - మాట్లాడండి

ప్రశ్నలు

1. బొమ్మలో ఎవరెవరు ఏం చేస్తున్నారో చెప్పండి.
2. వాటిలో మీరు ఆడేవేవి? ఆడనివేవి?
3. మీకు ఏ ఆట అంటే ఇష్టం? ఆ ఆటను ఎట్లా ఆడుతారో చెప్పండి.

పారం ఉద్దేశం

తిప్పన, పోతన ఇద్దరూ అన్నదమ్ములు. చిన్నప్పటినుంచి వారిద్దరూ ఒకరిని విడిచి మరొకరు ఉండలేనంత ప్రేమతో మెలిగేవారు. వారిద్దరిమధ్య ప్రేమ ఎట్లా ఉండేది? వారి బాల్యమెట్లాగడిచింది? మొదలైన విషయాలు ప్రస్తుత పార్యభాగంలో చూడవచ్చు. పిల్లల అభిరుచులను, అసక్తులను తెలియజెప్పడం ఈ పారం ఉద్దేశం.

పార్శ్వభాగ వివరాలు

ఈ పారం ‘కావ్య’ ప్రక్రియకు చెందినది. కావ్యం అనగా వర్ణనతో కూడినది అని అర్థం. మహాకవి పోతన జీవితం ఆధారంగా దా॥వానమామలై వరదాచార్యులు రచించిన ‘పోతన చరిత్రము’ అనే మహాకావ్యంలోని ప్రథమశాసనం నుండి తీసుకోబడింది.

కవి పరిచయం

16.08.1912

30.10.1984

20వ శతాబ్దపు మహాకవుల్లో ప్రముఖుడు డా॥ వానమామలై వరదాచార్యులు. ఈయన వరంగల్ అర్థాన్ జిల్లాలోని మడికొండ గ్రామంలో జన్మించాడు. నేటి మంచిర్యాల జిల్లా చెన్నురులో స్థిరనివాసం ఏర్పరుచుకున్నాడు. అభినవపోతన, అభినవకాళిదాసు, మధురకవి, కవిచక్రవర్తి మొదలైన బిరుదులు పొందిన ఈయన సంస్కృతం, తెలుగు భాషల్లో చక్కని పాండిత్యం కలవాడు. పోతన చరిత్రము, మణిమాల, సూక్తివైజయంతి, జయధ్వజం, వ్యాసవాణి, కూలిపోయేకొమ్మ, రైతుబిడ్డ (బుర్రకథల సంపుటి) మొదలైన గ్రంథాలు రచించాడు. ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ పురస్కారం, వారణాసి వారి విద్యావాచస్పతి మొదలైన పురస్కారాలు అందుకున్నాడు.

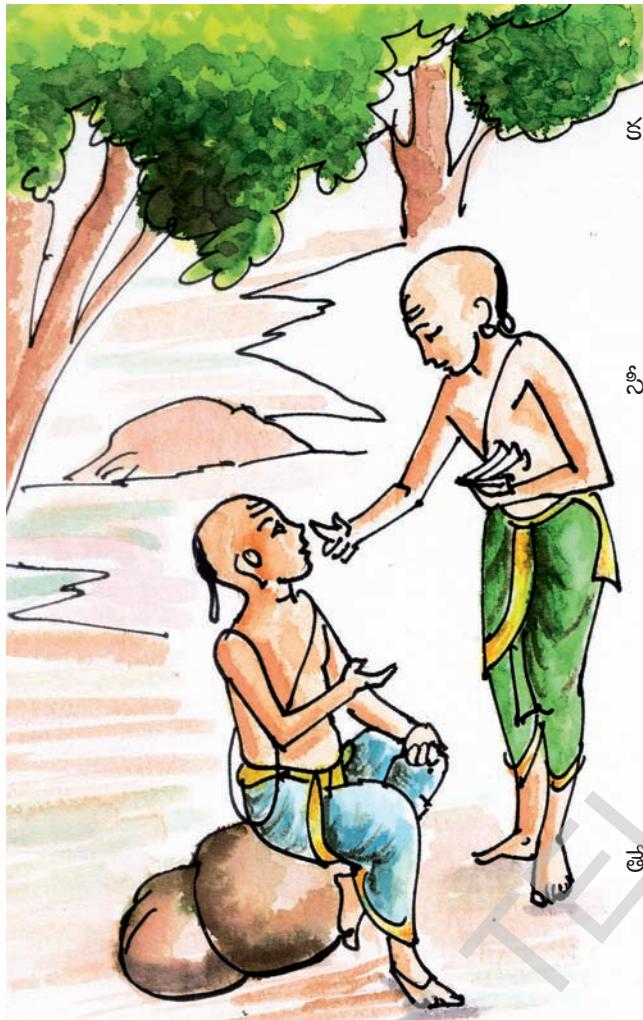
విద్యార్థులకు సూచనలు

- ★ పారంలోని హామ్ములు చూడండి. పారం ముందున్న ప్రవేశిక చదువండి. పారంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- ★ పారాన్ని చదువండి. అర్థంకాని పదాలకింద గీతలు గీయండి.
- ★ అర్థంకాని పదాలను, వాక్యాలను గురించి మీ మిత్రులతో వర్ణించండి.
- ★ పార్శ్వపుస్తకం చివరన ఉన్న ‘పదాలు – అర్థాలు’ పట్టిక చూసి, తెలియని పదాలకు అర్థాలను తెలుసుకొండి.

ప్రవేశిక

అన్నదమ్ములు కలిసిమెలిసి ఉంటే రామలక్ష్మణులతోటి పోలుస్తారు. తిప్పన, పోతనులను కూడా రామలక్ష్మణులని అనేవాళ్ళు. వీళ్ళలో పోతనకు ఆటలంటే చాలా ఇష్టం. బాల్యంలో ఆ అన్నదమ్మలిద్దరినీ రామలక్ష్మణులని ఎందుకనేవాళ్ళో పోతన ఏమే ఆటలు ఆడేవాడో ఆతణ్ణి చూసినవాళ్ళు ఏమనుకునేవాళ్ళో వానమామలై వరదాచార్యులు రాసిన ఈ పద్మాలను చదివి తెలుసుకొండి.

I

క. తిప్పన సౌభ్రాత్రమ్యన

న ప్పురిం గల చిన్న పెద్ద లందరికిం గడున్
మెప్పునుజునకన్న యనన్
గొప్పగుం దమ్ముం డన నన్నకున్ బ్రాణంబో. 1

నీ. తన కెవ్వ రేదేని తినుబండ మిడిరేని

యనుజుని కిడక తిప్పన తినండు
అనుజన్మ నెవ్వ రేమనిన తా నడ్డమ్ము
వచ్చు మై నీఁగను ప్రాలనీఁడు.

గడియనేపింటం దమ్ముండు గానరాకున్
వెదకుం గన్నడుదాంక వెతనుజెందుం

తన ప్రాణమున కెంతయును గూర్చు వస్తువే
నవరజుం డడిగినయంత నొసంగు.

త. భోజన మొనర్చు తత్తి నిద్రబోవు వేళ

లందును యవీయసుండు తన యండ నుండ
వలెను దగవులాటననేము తెలియ రనఘు
గుఱులు సోదరుల్ రామలక్ష్ముఱులు మఱులు. 2

★క. తిప్పన చదివెడు పద్మమ్యం

జప్పున నొకసారి వినిన సరి పోతన తా
విప్పక పొత్తము నొప్పం
జప్పును నడ్డాని నేమి చెప్పుట తెలివిన్. 3

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ ‘తమ్మునిమీద ఈగను వాలనీయడు’ అంటే మీకేమర్థమయింది?
- ★ అన్న తన తినుబండారాలు తమ్మునికి ఇచ్చాడు. ఇట్లా తమ్ముని కోసం అన్న ఇంకా ఏమేమి చేయవచ్చు?
- ★ ‘తిప్పన పోతన’ లకు తగవులాట అంటే ఏమిటో తెలియడట. మరి మీ ఇంట్లో మీరు మీ అన్నదమ్ముళ్ళతోటి
లేదా అక్కజెల్లెళ్ళతోటి ఎట్లా ఉంటారు?

II

ఆ. దూసకు లెగురు లందుఁ దొండు మెండుగబడి
సరకుఁగొనఁడు లేచి యుఱుకు నపుడె
యరరె! భూమి ప్రకృతయ్య నండ్రా యుక్కు
బాలు పాటుగాంచి ప్రకృవారు.

4

★ ఉ. అటల మేటి విద్దియల యందున వానికి వాండె సాటి కొ
ట్లాటను బాలు రంద తొకటైన నెదిర్చెడి ధాటి, తీయగా
బాటలు పాడుటందుఁ బికవాణికి వానికిఁ బోటి యెందు మో
మోటముఁ గొంకుజంకులను బొత్తుగ వీడి చరించు నాతఁడున్.

5

చ. గురినిది కొట్టెనేని యొక గోలియుఁ దప్పదు కచ్చగట్టి బొం
గరమును వేయ వ్రేటు కొక కాయ పటుక్కను, బందెమూని తా
నుఱ్ఱికిన లేడిపిలవలె నొక్కని యయ్యకుఁ జిక్కడద్దిరా!
చిఱుతఁ డసాధ్యఁడంచు నెదఁ జే యిడి విస్మయమంద నందఱున్.

6

అలోచించండి - చెప్పండి

- ★ పోతనను 'ఉక్కు బాలుడు' అని కవి ఎందుకు అనవలసివచ్చింది?
- ★ పాడటంలో పోతనను కోకిలతో పోల్చాడు కదా! ఇంకా వేటిని వేటితో పోల్చావచ్చు?
(ఉదా : నడకను, మాటను, కళ్ళను, మనస్సను, ముఖాన్ని, చేష్టలను)
- ★ 'వీడు అసాధ్యఁడు!' అని ఎవరిసైనా, ఏయే సందర్భాల్లో అంటారు?

III

ఆ॥వో॥ కోంతివోలేఁ జెట్లు కొనంగొమ్మ లెగబ్రాకుఁ
బక్కివోలేఁ గ్రిందఁబడఁగ దూఁకుఁ
గాలు భూమిపైన గడియైన నాఁగదు
పాదరసము గలదౌ పాదయుగళి !

7

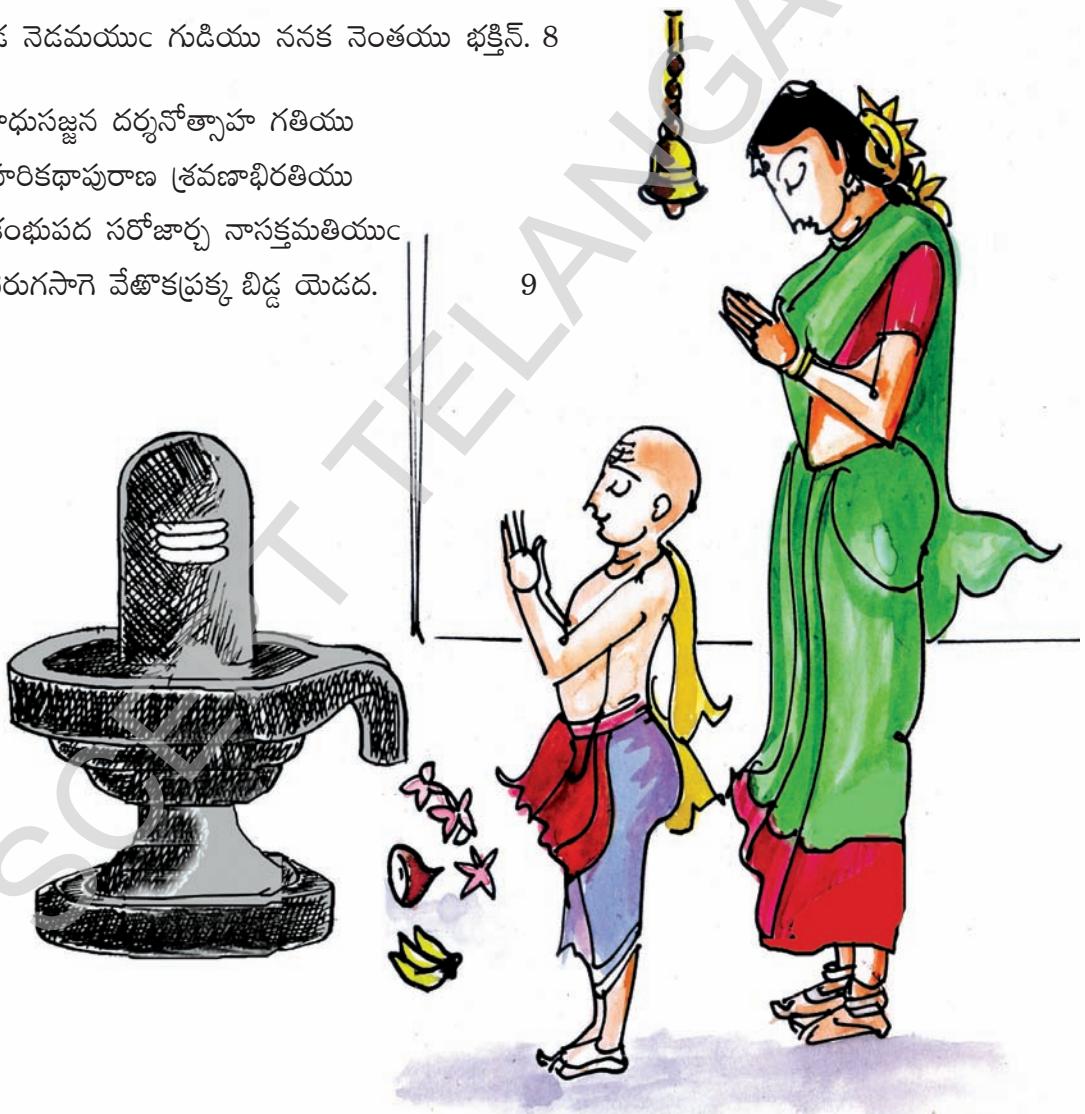
కం. గుడికిం జను జననిఁ గని వెం
బడిఁబడి చను జదువుకొనెడి బడి విడియైనన్
బడి పడి జేజే లిడు న
య్యోడ నెడమయుఁ గుడియు ననక నెంతయు భక్తిన్. 8

★తోగీ॥ సాధుసజ్జన దర్శనోత్సాహ గతియు
హరికథాపురాణ శ్రవణాభిరతియు
శంఖుపద సరోజార్థ నాసక్తమతియుఁ
బెరుగసాగ వేత్తాకప్రకృ బిడ్డ యెడద.

9

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ “దూకుతున్నాడ”న్నారు కదా! ఇవి
కాక ఇంకా పిల్లలు ఏమే చేష్టలు
చేస్తారో చెప్పండి?
- ★ ‘పెరుగసాగ వేరాక ప్రకృ బిడ్డ యెడద’
అంటే మీకేమి అర్థమయింది?

తాత్పర్యాలు

1. తిప్పన, పోతనలు అన్నదమ్ములు. తిప్పనకు తమ్ముడంటే చాలా ప్రేమ. తిప్పన తన తమ్ముడైన పోతనమీద చూపే సోదరభావంతో ఊరిలో అందరికి ఆదర్శంగా నిలిచాడు. అన్న అంటే పోతనకూ గౌరవం. తమ్ముడంటే అన్నకు పంచప్రాణాలు. ఈ విధంగా ఒకరు ఎంతో ప్రేమను కలిగి ఉండేవారు.
2. తనకెవరైనా తిసడానికి ఏదైనా ఇస్తే తమ్మునికి ఇప్పకుండ తిప్పన తినదు. తమ్ముణ్ణి ఎవరైనా ఏమన్నా అంటే తాను ఆడ్డం వస్తాడు. తమ్ముడి మీద ఈగను కూడ వాలనీయడు. కొంచెనేపు తమ్ముడు కనబడకపోతే వెతకడం మొదలుపెడ్డాడు. కనిపించిందాకా అందోళన పదుతూనే ఉంటాడు. తనకు ప్రాణంతో సమానమైన వస్తువైనా తమ్ముడు అడిగితే వెంటనే ఇచ్చి వేస్తాడు. తినేటప్పుడు నిద్రపోయేటప్పుడు కూడ తమ్ముడు తన పక్కనే ఉండాలి. కొట్టాటలంటే ఏమిటో వాళ్ళకు తెలియదు. ఆ అన్నదమ్ములిద్దరూ గొప్ప గుణాలు కలవారు. వారు మణాలు, రామలక్ష్మణాల వంటివారు.
3. తిప్పన ఏదైన పద్యాన్ని చదువుతుంటే, పోతన దానిని ఒక్కసారి వినగానే అర్థంచేసుకొని దాంట్లోని సారాంశాన్ని వెంటనే చెప్పగలిగేవాడు. అంత గొప్ప తెలివిగలవాడు.
4. పోతన ఆటలాడుతు, దుంకుతు, ఎగురుతు ఉన్నప్పుడు కిందపడితే పట్టించుకోకుండా వెంటనే లేచి మళ్ళీ పరుగెత్తుతాడు. పక్కన ఉండే పిల్లలు అది చూసి ‘అరెరే... ఈ ఉక్కులాంటి పిలగాడు పడితే భూమియే ముక్కలయిందే!’ అని అంటారు.
5. ఆటల్లో ఆరితేరినవాడు. చదువులో అతనికి అతడే సాటి. కొట్టాటలలో పిల్లలందరూ ఒక్కటైనా ఎదిరించి నిలబడగల శక్తిమంతుడు. తియ్యగా పాటలు పాడటంలో కోకిలకు పోతనకు పోటి. మొగమాటం, భయం, వెనకడుగు వేయడమంటూ ఎరుగడు.
6. గురిచూసి కొట్టాడంటే ఒక్క గోలీకూడా గురితప్పదు. పోటీపడి బొంగరాన్ని విసిరితే వేటువేటుకు ఇతరుల బొంగరాలు ‘పటుక్కని’ పగులవలసినదే. పందెం పెట్టుకొని పరుగెత్తాడంటే లేడిపిల్లవలె ఏ ఒక్కనికి చిక్కడు. దాన్ని చూసి అదిరా! ఈ చిఱుతడు అసాధ్యుడు సుమా! అంటూ అందరు గుండెలమీద చేయి వేసుకొని ఆశ్చర్యపడుతుంటారు.
7. కోతివలె చెట్ల కొనకొమ్మలు ఎగబాకుతాడు. పక్కివలె కిందికి దుంకుతాడు. భూమి మీద కాలు క్షణమైన నిలువదు. ఆ కాళ్ళలో పాదరసం ఉన్నదో ఏమో? (పాదరసం నిలకడగా ఉండదు.)
8. అమ్మ గుడికి పోతుంటే, పోతన బడికి పోకుండ అమ్మవెంట గుడికి పోతాడు. గుడిలో మళ్ళీ మళ్ళీ నమస్కారాలు చేస్తాడు. అట్లా నమస్కారాలు చేసేటప్పుడు కుడి ఎడమలు కూడా చూసుకోడు. (తన పరిసరాలను పట్టించు కోకుండా దేవనిపైనే దృష్టిపెడుతాడని భావం.)
9. మరోవైపు పోతన మనసులో సాధుసజ్జనులను దర్శించాలనే ఉత్సాహం పెరుగసాగింది. హరికథలను, పురాణాలను వినాలనే కోరిక మొదలయ్యాంది. శివుని పాదపద్మాలను పూజించాలనే ఆసక్తి పెరుగసాగింది.

ఇవి చేయండి

I

విని, అర్థం చేసుకొని, ఆలోచించి మాట్లాడడం

ఈనాటి కాలంలో సోదరుల మధ్య ప్రేమ ఎట్లా ఉంటున్నదని మీరు అనుకుంటున్నారు? విశ్లేషించండి.

II

ధారాళంగా చదువడం - అర్థం చేసుకొని, ప్రతిస్పందించడం

1. ‘ఈ చిన్నబాలుడు అసాధ్యుడు’ అనే భావం వచ్చే పద్యపంక్తి ఏది? ఆ పద్యాన్ని దాని భావాన్ని రాయండి.
2. కింది పద్యం చదువండి. భావంలోని ఖాళీలు పూరించండి.

కందుకము వోలే సుజనుడు

గ్రిందం బడి మగుడ మీదికి స్నేగయుం జమీ!

మందుండు మృత్యుండము వలె

గ్రిందంబడి యడగి యుండు గృహణత్వమున్న

- ఖాళీలు :**
- అ. కింద పద్మా పైకి లేచేవాడు
 - ఆ. అపజయం పాలైనా తిరిగి సాధిస్తాడు.
 - ఇ. మందుడు అంటే
 - ఈ. బంతితో పోల్చబడినవాడు
 - ఉ. ‘మట్టిముద్ద’ అనే పదానికి పద్యంలో వాడబడిన పదం

III

స్వయంచాలి

1. కింది ప్రశ్నలకు ఐదేసి వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.

- అ. డోళోని పెద్దలందరూ ఆన్నదమ్ములిద్దరినీ మెచ్చుకునేవారట. మీ చుట్టూపక్కలవారు నిన్ను మెచ్చుకునేటట్లుగా నీవు ఏం చేస్తావు?
- ఆ. ‘కాళ్ళలో పాదరసం’ అంటే మీకు ఏమి అర్థమయింది?
- ఇ. ‘తిప్పన - పోతన’ లను రామలక్ష్మణులతో ఎందుకు పోల్చారు?
- ఈ. ఈ పారం రాసిన కవి గురించి సొంతమాటల్లో రాయండి?

2. కింది ప్రశ్నకు పది వాక్యాల్లో జవాబు రాయండి.

పోతన బాల్యాన్ని మీ సొంతమాటల్లో రాయండి.

IV

సృజనాత్మకత / ప్రశంస

1. పోతన తన బాల్యంలో ఆడుకొనే ఆటలు తెలుసుకున్నారు కదా! అట్లాగే మీరు ఆడుకొనే ఆటలు ఏవి? ఆటలు ఎందుకోసం ఆడాలో, వాటి ప్రాముఖ్యత ఏమిటో వివరిస్తూ వ్యాసం రాయండి.
(లేదా)
 2. పోతన ఆడుకునేటప్పుడు చూసినవాళ్ళు “ఈ బాలుడు అసాధ్యడు.” అని అనుకునేవారుకదా! మరి ఇప్పుడు ఆడుకొనే పిల్లల్ని చూసి పెద్దవాళ్ళు ఏం మాట్లాడుకుంటారో ఊహించి సంభాషణలు రాయండి.

V

పదజాల వినియోగం

1. కింది వాక్యాల్లో గీత గీసిన పదాలకు అదే ఆర్థికం వచ్చే పదాలను పాఠంలో వెతికి రాయండి.

ఉదా : భారతీయులు సోదరభావం కలిగి ఉంటారు.

సౌభాగ్యము

ಅ. ಲಕ್ಷ್ಯ ಪುಸ್ತಕಾನ್ವಿ ತೆರಿചಿ ಪಾಠ ಚದಿವಿಂದಿ.

ఆ. అర్పనుడు విలువిద్యాయందు అధిపతి.

4. బలరాముని సోదరుడు శ్రీకృష్ణుడు.

ఈ. ప్రతిరోజు సానం చేసి శరీరాన్ని శుద్ధింగా ఉంచుకోవాలి.

ఈ. ప్రతిరోజు న్నానం చని శంరస్తు పెట్టంగా ఉంచుకొల్పాలి.

2. కీంది పట్టికలోని ప్రకృతి - వికృతి పదాలను జతపరుచండి.

ఆ. భోజనం	()	క. నిద్ర
ఆ. నిదుర	()	ఖ. పుస్తకం
ఇ. పొత్తుం	()	గ. బోనం

3. కింది పదాలతో స్థాంతవాక్యాలు రాయండి.

అ. అనుజుడు

అ. గొంకుజంకులు

೪೩. ಹೆಚ್

శస్త్రి

డ. వెత

డిస్ట్రిక్టు అనుమతి

4. కింది వాక్యాలను చదువండి. ప్రతి వాక్యంలోనూ ఒక పదానికి అదే అర్థం వచ్చే మరికొన్ని పదాలున్నాయి. వాటి కింద గీత గీయండి.

- అ. అరుణాస్పుదమనే పురంలో ప్రవరుదు నిషసించేవాడు. ఆ పట్టణం చాలా అందమైనది. ఆ సగరంలో ఆకాశాన్ని తాకే మేడలున్నాయి.
- అ. సకాలంలో వర్షాలు పడితే ధరణి పులకరిస్తుంది. అప్పుడు రైతు పుడమిని దున్ని విత్తనాలు చల్లుతాడు. దాంతో పచ్చని పంటలతోటి అవని శోభిస్తుంది.
- ఇ. కార్ట్రీక్ ఇంటిమీద కోతి కూర్చుస్తుది. ఆ కపి చేతిలో కొబ్బరి చిప్ప ఉన్నది. అది చూసి మరో వానరం ఉరికొచ్చింది.
- ఈ. మా గ్రామంలోని గుడి చాలా పెద్దది. నేను ప్రతినిష్టం ఆ కోవెలకు పోతాను. ఆ దేవాలయంలో ఎంతో ప్రశాంతత లభిస్తుంది.

VI

భాషను గురించి తెలుసుకుండాం

1. కింది పట్టికలోని పదాలను చదివి, పుంలింగ, స్ట్రీలింగ, నపుంసకలింగ పదాలను, ఏకవచన-బహువచనాలను, అవ్యయాలను గుర్తించండి.

బాలుడు	పుట్టు	బాలురు	ఆమె	పర్వతం
ఆహో	సీత	అమోఘ	డబ్బి	ఆటలు
అతడు	శభావ్	మహిళలు	పత్రిక	సుధాకర్
రచయిత్రి	చెట్టు	చంద్రుడు	ఉంగరం	నటి
అట్లని	రచనలు	బలరాం	బల్ల	ఆకాశం

- అ. పుంలింగ పదాలు :
- ఆ. స్ట్రీలింగ పదాలు :
- ఇ. నపుంసకలింగ పదాలు :
- ఈ. ఏకవచనం :
- ఉ. బహువచనం :
- ఊ. అవ్యయం :

2. కీంది వాటిని జతపరచండి.

ఆ.	నామవాచకం	()	క.	చదివింది
ఆ.	సర్వనామం	()	ఖ.	కాని
ఇ.	విశేషణం	()	గ.	ఆమె
ఈ.	క్రియ	()	ఘ.	ఎర్రని
ఉ.	అవ్యయం	()	జ.	ప్రాదరాబండు

3. కింది భూళీలను పూరించండి.

- అ. నామవాచకానికి లేదా సర్వనామానికి ఉన్న గుణాన్ని తెలిపేది

ఆ. నామవాచకానికి బదులుగా వాడేది

ఇ. పనిని తెలిపే మాట

ఈ. లింగవచనవిభక్తులు లేనిది

ఉ. పేరును తెలిపే పదం

ప్రాజెక్టుపని

మీ గ్రామంలో లేదా మీకు తెలిసిన కుటుంబంలో మంచిగా కలిసి ఉన్న అన్నదమ్ముల గురించి రాయండి. వారి గురించి మీకు ఏమనిపించిందో మీ అనుభూతుల్ని తెలుపుతూ నివేదిక రాయండి. ప్రదర్శించండి.

నేనివి చేయగలనా ?

గాలి ఎటు వీస్తుంటే అటు పుప్ప పరిమళం కూడా వ్యాపిస్తుంది. కానీ సత్కరుషుడు చేసిన సత్కారాలు గాలికి ఎదురుగా వెళ్లి తీర్చిని వ్యాపింపచేస్తాయి.

7. ఉదుత సాయం

- గోన బుద్ధారెడ్డి

బొమ్మును చూడండి - ఆలోచించండి - మాట్లాడండి

ప్రశ్నలు

1. బొమ్మలో మీకు ఎవరెవరు కనిపిస్తున్నారు?
2. వారు ఏంచేస్తున్నారు?
3. వారు చేసే పనులవల్ల ఎవరికి మేలు జరుగుతుంది?
4. మీరు ఎవరికి, ఎప్పుడు, ఏ సందర్భంలో సహాయం చేశారు?

పారం ఉద్దేశం

రావణుడు సీతను లంకకు ఎత్తుకొని పోయాడు. సీతను తిరిగి తీసుకొని వచ్చటకు రావణునితో రాముడు యుద్ధం చేయాలనుకున్నాడు. అందుకోసం సముద్రంపై వారథిని నిర్మించుమని వానరరైనాయిన్ని ఆదేశించాడు. నలుడు నిర్మాణ కార్యక్రమంలో దిట్ట. అతనికి వానరులు రాళ్ళు, చెట్లు, గుట్టలను తెచ్చి ఇస్తున్నారు. ఆ సమయంలో ఒక ఉదుత ఎట్లా సాయం చేయబూనిందో ఈ పారంలో చదువుతాం. ద్విపదను పిల్లలకు పరిచయం చేయడం, ప్రాచీన సాహిత్యంపట్ల అభిరుచిని కల్పించడం, అడుగుకుండనే ఇతరులకు శక్తిమేరకు సహాయం చేయాలనే ఆలోచన కల్పించడం ఈ పారం ఉద్దేశం.

పార్వతీభాగ వివరాలు

ఈ పారం ‘ద్విపద’ ప్రక్రియకు చెందినది. ద్విపదలో రెండు పాదాలుంటాయి. ఇది పాడుకోవడానికి అనువుగా ఉంటుంది.

ఈ పారం ‘రంగనాథ రామాయణం’ లోని ‘యుద్ధకాండ’ లోనిది.

కవి పరిచయం

(13వ శతాబ్దం)

గోన బుద్ధార్థి 13వ శతాబ్దివాడు. ఇతడు కాకతీయుల సామంతరాజు. వర్షమాన పురం (ప్రస్తుతం నందివడ్డమాన్, నాగర్కర్ణాలు జిల్లా లోనిది) రాజధానిగా పాలించాడు. తన తండ్రిపేరిట ‘రంగనాథ రామాయణం’ యుద్ధకాండ వరకు ఇతడు రాయగా మిగిలిన భాగాన్ని ఇతని కుమారులు కాచ భూపతి, విరలనాథుడు పూర్తిచేశారు. ఇది తెలుగులో తొలి రామాయణం. ఇందులోని శైలి సరళంగా, మధురంగా ఉంటుంది.

విద్యార్థులకు సూచనలు

- ★ పారంలోని భౌమ్యము చూడండి. పారం ముందున్న ప్రవేశిక చదువండి. పారంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- ★ పాతాన్ని చదువండి. అర్థంకాని పదాలకింద గీతలు గీయండి.
- ★ అర్థంకాని పదాలను, వాక్యాలను గురించి మీ మిత్రులతో చర్చించండి.
- ★ పార్వతిపుస్తకం చివరన ఉన్న ‘పదాలు - అర్థాలు’ పట్టిక చూసి, తెలియని పదాలకు అర్థాలను తెలుసుకొండి.

ప్రవేశిక

పరస్పర సహాయసహకారాలు మనుషులకైనా, జంతువులకైనా అవసరం. అయితే సమాజంలో మూడురకాల వారుంటారు. మొదటిరకం వారు అధిములు. వీరు ఎవరైనా సహాయం చేయుమని కోరినా చేయరు. రెండవరకం వారు మధ్యములు. వీరు ఎవరైనా సహాయం చేయుమని కోరితేనే సహాయం చేస్తారు. మూడవరకం వారు ఉత్తములు. వీరు ఇతరుల అవసరాలను గుర్తించి తమకు తాముగా సహాయం చేస్తారు. ఉత్తమ లక్ష్మణం గలిగిన ఉడుత గురించి ఈ పారంలో చదువుకుండాం.

నలు చేతిం కొసగం నా నలుం డవి పుచ్చి
 తలకొని కట్ట నా తరి యొక్క యుదుత
 గొబ్బున సేతువు గొనసాగవలయు
 నిబ్బలియులకుం దోడేసి గావింతు
 ననుచు శ్రీరాముని యుదుగుం దామరలు
 మనమునఁ జేర్చి యుమ్మునుజేశు నెదుర
 నచ్చపు భక్తితో నట వార్థి మునింగి
 వచ్చి తా నిసుకలో వడిం బొరలాడి

తడయక చనుదెంచి తన మేని యిసుక
 వడిగట్టపై రాల్చి వనధిలో మునింగి
 తేలి గట్టున కేగి తిరుగంగం బొరలి
 వాలిన భక్తితో వచ్చి విదులై

ఆలోచించండి - చెప్పండి

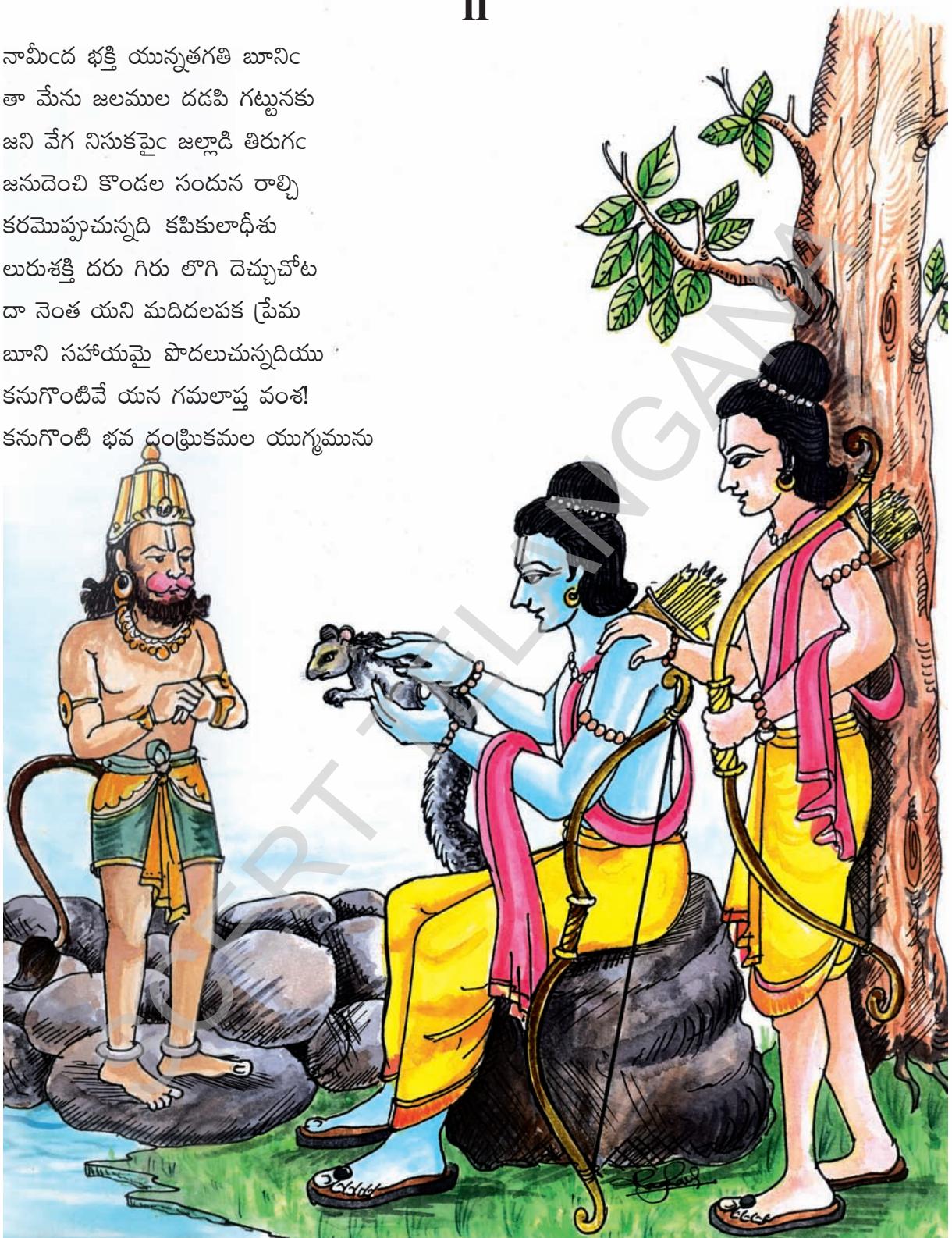
- ★ ‘నిర్వల భక్తి’ అంటే ఏమిటి?
- ★ ‘అడుగు దామరలు మనమున జేర్చి’ అంటే నీకేమి అర్థమైంది?
- ★ ఉడుత నీళ్ళలో మునిగి ఇసుకలో పొర్లాడి వేగంగా వచ్చి కట్టపై రాలుస్తున్నదికదా! అట్లా ఎందుకు చేయాలని అనుకున్నది?

నివ్విధంబున నుండ నినకులాధిపుండు
 దవ్వులఁ బొడగాంచి తమ్మునిఁ జూచి
 పొందుగా లక్ష్మణ పొర్లదే చూడు
 ముందఱ నొక తరుమూషకం బెలమి

II

నామీంద భక్తి యున్నతగతి బూనిఁ
 తా మేను జలముల దడపి గట్టునకు
 జని వేగ నిసుకపైఁ జల్లాడి తిరుగఁ
 జనుదెంచి కొండల సందున రాల్చి
 కరమొప్పుచున్నది కపికులాధీశు
 లురుశక్తి దరు గిరు లోగి దెచ్చుచోట
 దా నెంత యని మదిదలపక ప్రేమ
 బూని సహాయమై పొదలుచున్నదియు
 కనుగొంటివే యన గమలాప్త వంశ!
 కనుగొంటి భవ దంప్రింకమల యుగ్మమును

నెవ్వడు మదినిల్చి యెసగుం దృషంబు
 నవ్వేల్పు గిరిబోలు ననిన గాకున్నె
 కావున భక్తియ కారణం బనఫు
 ననవుడు ముదమంది నలినాప్తసుతుని
 గనుగొని మఱి దాని గనుగొను వేడ్కు
 బెనగొనుచుస్తుది ప్రేమ నిచ్చటికి
 దెమ్మన్న వేగంబె దెచ్చి సుగ్రీవు
 డమ్మహోత్సుని చేతి కందియిచ్చుటయు
 బలుదెఱంగుల జాల బ్రస్తుతిజేసి
 కలిత దక్కిణకరాగ్రమున దువ్వటయు
 నల యుడుతకు వెన్న నమరేఁ ద్రింబు
 చులుకున్నె చూడ్కుల సుఖకరంబుగను

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ రాములక్ష్మణుల సంభాషణ ద్వారా ఏమి గ్రహించారు?
- ★ ‘ఉడుతాభక్తి’ అంటే ఏమిటి?

తాత్పర్యం

సముద్రంపై వానరులు వారథి నిర్మిస్తున్న సమయంలో వానరభల్లుకాలు నలుని చేతికి రాళ్ళూ, రఘులూ, కొండలూ తెచ్చి ఇస్తుండగా నలుడు వాటిని తీసుకొని సేతువు నిర్మాణం చేస్తున్నాడు. ఆ సమయంలో ఒక ఉడుత “తొందరగా సేతువు నిర్మాణం జరగాలి. అందుకోసం ఈ వీరులకు చేయూతనిస్తాను” అంటూ శ్రీరాముని పాదపద్మాలను మనసులో నిల్చుకొన్నది. అతని ఎదురుగా నిర్మలభక్తితో సముద్రంలో మునిగి వచ్చి యిసుకలో పొర్లి వెంటనే కట్టపైకి వచ్చి, తన ఒంటికి అంటిన యిసుకను రాలుస్తున్నది. మళ్ళీ సముద్రంలో మునిగి యిసుక నంటించుకొని వారథిపై విదిలిస్తూ ఉన్నది. భక్తితో ఉడుత చేస్తున్న చిన్న సాయాన్ని శ్రీరాముడు చూసి, లక్ష్మణుని పిలిచి “నాపై భక్తితో ఉడుత సముద్రజలాల్లో తడిసి యిసుకనంటించుకొని రాళ్ళమధ్య విదిలిస్తున్నది. బలవంతులైన వానరులు కొండలను, వృక్షాలను తెచ్చి వేస్తుంటే తానెంత? తన శక్తి యొంత? అని అనుకోకుండ ప్రేమతో సహాయం చేస్తున్నది. చూశావా?” అని అన్నాడు. అది విన్న లక్ష్మణుడు “నీ పాదాలను మనసులో నిలిపి, భక్తితో గడ్డిపోచంత (కొంచెం) పని చేసినా అది కొండతో సమానం (గొప్పది). భక్తే ప్రధానం కదా!” అన్నాడు. శ్రీరాముడు సంతోషించి సుగ్రీవునితో ఉడుతను తన దగ్గరికి తీసుకొని రమ్మన్నాడు. సుగ్రీవుడు ఉడుతను తెచ్చి రామునికి ఇచ్చాడు. శ్రీరాముడు ఉడుతను పలువిధాల పొగడి తన కుడిచేత దాని వీపుపై దువ్వాడు. ఉడుత వీపుపై మూడురేభులు చూడడానికి అందంగా ఆనందకరంగా ఏర్పడ్డాయి.

ఇవి చేయండి

I

విని, అర్థం చేసుకొని, ఆలోచించి మాట్లాడడం

1. పాతాన్ని (ద్విపదను) రాగ, భావయుక్తంగా పాడండి.
2. మీరు ఎవరికైనా సాయం చేశారా? అప్పుడు వారు ఏవిధంగా స్పందించారు?

II

ధారాళంగా చదువడం - అర్థం చేసుకొని, ప్రతిస్పందించడం

1. కింది అర్థం గల పద్యపాదాలు మీ పారంలోని పద్యాలలో ఎక్కుడ ఉన్నాయో గుర్తించి ఆ పాదాలు రాయండి.
 - అ. త్వరగా సేతువు నిర్మాణం కావాలి.
 - ఆ. తన ఒంటికంటిన యిసుకను రాలుస్తున్నది.
 - ఇ. పలు విధాల పొగడి.
 - ఈ. భక్తితో గడ్డిపోచంత పనిచేసినా అది కొండతో సమానం.
2. కింది పద్యాన్ని చదివి సరైన జవాబును గుర్తించండి.

ఉపకారికి నుపకారము
విపరీతము కాదు సేయ వివరింపంగా
నుపకారికి నుపకారము
నెపమెన్నక చేయువాడె నేర్పరి సుమతీ!

అ. అపకారి	()
క) కీడు చేసేవాడు	ఖ) మేలు చేసేవాడు
గ) సాహసం చేసేవాడు	ఘ) ఏదీకాదు
ఆ. పద్యం ఎవరి గురించి తెలియపరుస్తున్నది?	()
క) ఉపకారి	ఖ) మమకారి
గ) అపకారి	ఘ) నేర్పరి

- ఇ. గొప్ప విషయం ()
 క) అపకారికి ఉపకారం చేయడం ఖ) ఉపకారికి ఉపకారం చేయడం
 గ) అపకారికి అపకారం చేయడం ఘ) ఏదీకాదు
- ఈ. పద్యంలో ‘తప్పు’ అనే అర్థం వచ్చే పదం ()
 క) ఎన్నక ఖ) నెపము
 గ) విపరీతము ఘ) నేర్పరి
- ఉ. పద్యమకుటం ()
 క) సుమతీ ఖ) కుమతీ
 గ) మందమతి ఘ) ఏదీకాదు

III

స్వయంరచన

1. కింది ప్రశ్నలకు ఐదేసి వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.
- అ. తొందరగా సేతువు నిర్మాణం కొనసాగాలని ఉడుత అనుకోవడంలో గల ఉద్దేశం ఏమిటి?
- అ. ‘భక్తితో చేసే చిన్నపణైనా పెద్ద ఫలితాన్ని ఇస్తుంది.’ సమర్థిస్తూ రాయండి.
- ఇ. రాముడు ఉడుత చేసిన సహాయాన్ని మెచ్చుకొని వీపును దువ్వాడు. అట్లాగే మీరు చేసిన సహాయాన్ని ఇతరులు మెచ్చుకొన్న సంఘటన గురించి రాయండి.
- ఈ. ఈ పాఠం ఆధారంగా గోన బుద్ధారెడ్డి కథ చెప్పిన విధానం ఎట్లా ఉన్నది?

2. కింది ప్రశ్నకు పది వాక్యాల్లో జవాబు రాయండి.

‘ఉడుత సాయం’ పార్యాభాగ సారాంశాన్ని సొంత మాటల్లో రాయండి.

IV

సృజనాత్మకత / ప్రశంస

1. ఈ పాతాన్ని గేయరూపంలో రాయండి.
 (లేదా)
2. పక్కాపేజీలోని బొమ్మను చూసి సంభాషణలు రాయండి.

V

పదజాల వినియోగం

1. ఈ కింది వాక్యాలు చదువండి. ప్రతి వాక్యంలోను ఒక పదానికి అదే అర్థం వచ్చే మరో రెండు పదాలు ఉన్నాయి. ఆ పదాలకింద గీత గీయండి.
 - అ. హిమాలయపర్వతాల్సోని ఎవరెస్టు శిఖరాన్ని పూర్జ, ఆనంద్లు ఎక్కి ఆ అద్రిపై భారత జాతీయపతాకం ఎగురవేసి, కొండంత కీర్తిని పొందారు.
 - ఆ. రామాపురానికి, రంగాపురానికి మధ్యన వంతెన కట్టడంవల్ల రెండు గ్రామాల ప్రజలు ఆ వారధి మీదుగా రాకపోకలు సాగిస్తున్నారు. ఆ సేతువు పుణ్యంకొద్ది ఆ గ్రామాల మధ్య దూరం చాలా తగ్గింది.
 - ఇ. ప్రజాధనం పచ్చికలా మేసినవాణ్ణి గడ్డిపోచలా భావించి, వాడికి తృణమే తిండిగా పెట్టాలి.
 - ఈ. సముద్రంలో ముత్యాలు దొరుకుతాయి. అదే వార్ధలో జలచరాలు ఎక్కువగా ఉంటాయి. ఆ వనధినీబి నుండే ఉప్పు లభిస్తుంది.

2. కింది వాక్యాలలోని ప్రకృతి - వికృతులను గుర్తించి రాయండి.

ఉదా॥ హనుమంతుడు రాముణ్ణి భక్తితో కొలిచాడు. ఆ బత్తి ఎన్నటికీ తరగదు.

భక్తి - బత్తి

అ. మనుషులు దవ్వగా ఉన్నా మమతలు దూరం కాకూడదు.

అ. స్వచ్ఛభారత్ కార్యక్రమానికి నావంతు సహాయం చేస్తున్నాను, మీరూ నాలాగే సాయం చెయ్యండి.

ఇ. వానరుల శక్తితో పోలిస్తే ఉడుత శక్తి కొంచెమే అయినా ఆ కొంచెం సత్తువతోనే అది వారధి కట్టడంలో సాయం చేసింది.

VI

భాషను గురించి తెలుసుకుండాం

1. భాషీలను సరైన భాషాభాగాలతో పూరించి అవి ఏ భాషాభాగాలో రాయండి.

- అ) రవి పుస్తకం తెరిచి పొరం ()
- అ) రాముడు తో కలిసి అరణ్యానికి పోయాడు. ()
- ఇ) కిరణ్ పరుగుపండంలో పొల్గొన్నాడు. చాలా వేగంగా పరుగెత్తి మొదటి స్థానంలో నిలిచాడు. ()
- ఈ) ! అంతపని జరిగిందా? ()
- ఉ) పండుగరోజు విమల బట్టలు కట్టుకున్నది. ()

2. కింది వాక్యాలలో విభక్తి ప్రత్యయాలను గుర్తించి వాటికింద గీతలు గీయండి. అవి ఏ విభక్తులో బ్రాకెట్లలో రాయండి.

- అ) మౌనిక మల్లెపూలను ధరించింది. ()
- అ) రాజేందర్ అడవికి వెళ్లి ఉసిరికాయలు తెచ్చాడు. ()
- ఇ) చిన్నపిల్లలు పెద్దలతో గౌరవంగా మెలగాలి. ()
- ఈ) కీర్తన ఇంజనీరింగ్ చదువడంకోసం బాసర వెళ్లింది. ()
- ఉ) సహాయం చేయడంవల్ల రహీమ్ కష్టాల్లోంచి గడ్పెక్కాడు. ()

3. కింది పేరాలో ఉన్న విభక్తి ప్రత్యుహాలను, భాషాభాగాలను గుర్తించి పట్టికలో రాయండి.

పూర్వం ఉజ్జ్వలీనీ నగరమందు విక్రమార్యుడునే రాజు ఉండేవాడు. అతడు ప్రజలను కన్నబిడ్డలవలె పరిపాలించేవాడు. ఒకసారి ఆయన దేశసంచారం కొరకు బయలుదేరి అనేక ప్రాంతాలు తిరుగుతూ, కాశీపట్టణం చేరుకున్నాడు. అక్కడ పవిత్రమైన గంగానదిలో స్నానంచేసి, అక్కడి గుడిలో దేవతలను పూజించి, గుడినుంచి బయటకు వస్తుండగా చెవులకు ఇంపైన సంగీతం వినబడింది. ఆ మధురమైన సంగీతం వినవచ్చేవైపు నడిచాడు. అక్కడ ఒక తోటలో ఒక ట్రై, స్నేహితురాళ్ళతో కలిసి వీణను వాయిస్తూ పాట పాడుతున్నది. ఆ పాటను వింటూ రాజు చాలా ఆనందపడి ఆ ట్రైకి రత్నాల హోరాన్ని బహుమానంగా ఇచ్చారు.

ప్రత్యుము	విభక్తి పేరు	భాషాభాగ పదం	భాషాభాగం పేరు

ಪ್ರಾಜೆಕ್ಟುವನಿ

రామాయణంలో పాత్రల పేర్లు తెలుసుకొని రాయండి. నివేదిక రాసి ప్రదర్శించండి.

ನೇನಿವಿ ಚೇಯಗಲನ್ನಾ ?

- ★ పాతాన్ని రాగ, భావయుక్తంగా పాడగలను. అవును / కాదు
 - ★ అపరిచిత పద్మాన్ని చదివి ప్రశ్నలకు సరైన జవాబులను గుర్తించగలను. అవును / కాదు
 - ★ పార్యభాగ సారాంశాన్ని సొంతమాటల్లో రాయగలను. అవును / కాదు
 - ★ ఇతరుల అవసరానికి సహాయం చేయడంలో గల తృప్తిని వివరిస్తూ వ్యాసం/గీయం రాయగలను. అవును / కాదు

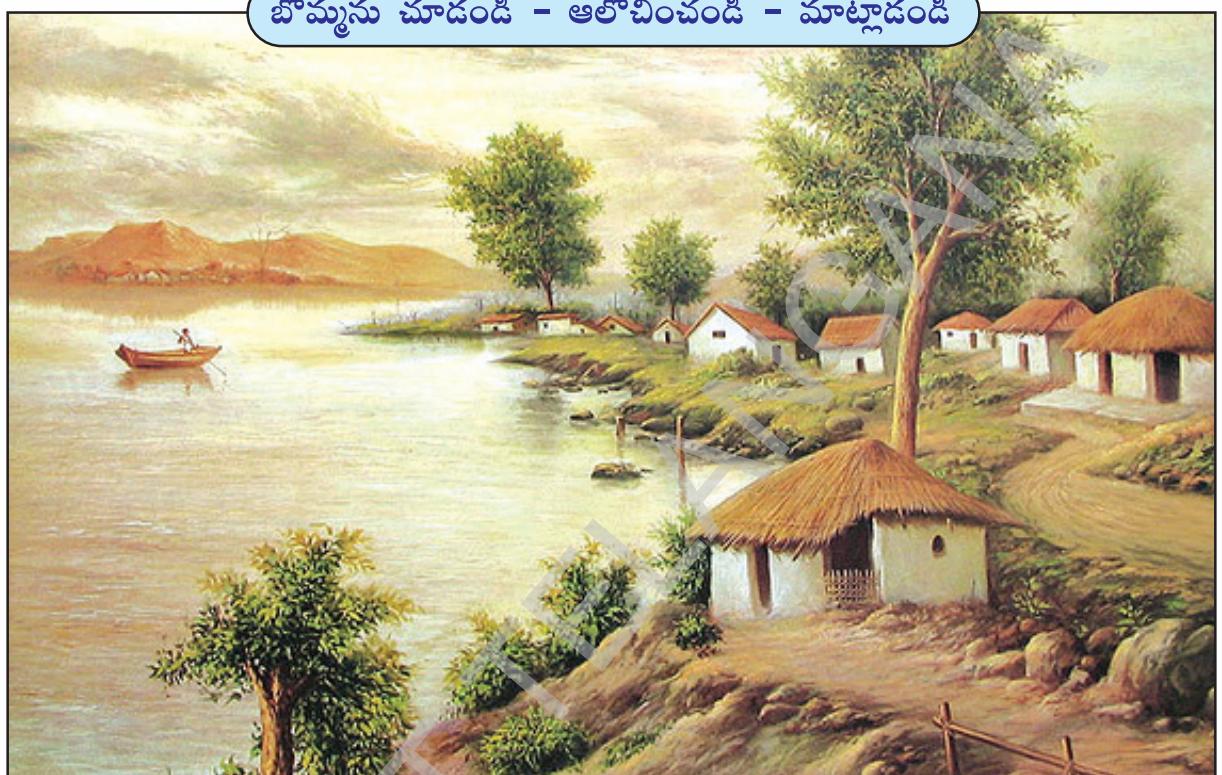

యాంతి న్యాయ ప్రపుత్తస్య తిర్యంచోపి మహాత్మనః ॥

భావం : న్యాయమార్గంలో నడిచే మహానుభావనికి పశు పక్కాదులు కూడా సహాయపడుతాయి.

8. చెరువు

బొమ్మను చూడండి - ఆలోచించండి - మాట్లాడండి

ప్రశ్నలు

1. పై బొమ్మలో మీకు ఏమేమి కనిపిస్తున్నాయి?
2. ప్రజలకు చెరువుల అవసరం ఏమిటి?
3. ప్రస్తుతం చెరువుల పరిస్థితి ఎట్లా ఉన్నది?
4. చెరువు గురించి మీకు తెలిసిన విషయాలు చెప్పండి.

పారం ఉద్దేశం

తెలంగాణ ప్రాంతంలో దాదాపు ప్రతి ఊరిలోను చెరువులున్నాయి. అవి ప్రజావసరాలకు, సంస్కృతీ సంప్రదాయాలకు నిలయాలు. పశుపక్షి మృగ కీటకాలకు ఆవసాలు. వృత్తులకు ఉనికిపట్టు. అటువంటి చెరువులను మనం సంరక్షించుకొంటే అవి మను సంరక్షిస్తాయని తెల్పుడము, తెలుగు భాషా సౌందర్యాన్ని పెంపాందించే జాతీయాలు, సామెతల గురించి తెలుపడం ఈ పారం ఉద్దేశం.

పాత్యభాగ వివరాలు

ఈ పాఠం స్వగతం ప్రక్రియకు చెందినది. అంటే ఎవరికి వారే తమకు సంబంధించిన విషయాలను తమలో తాము అనుకోవడం, ఎదుటివారికి తెలిసేటట్లుగా చెప్పుకోవడం స్వగతం. ఇది ఉత్తమపురుష కథనంలో ఉంటుంది.

విద్యార్థులకు సూచనలు

- ★ పాఠంలోని బొమ్మను చూడండి. పాఠం ముందున్న ప్రవేశిక చదువండి. పాఠంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- ★ పాతాన్ని చదువండి. అర్థంకాని పదాలకింద గీతలు గీయండి.
- ★ అర్థంకాని పదాలను, వాక్యాలను గురించి మీ మిత్రులతో చర్చించండి.
- ★ పాత్యపుస్తకం చివరన ఉన్న ‘పదాలు - అర్థాలు’ పట్టిక చూసి, తెలియని పదాలకు అర్థాలను తెలుసుకొండి.

ప్రవేశిక

నేను ఊరి సౌందర్యానికి తొలిమెట్టును. వ్యవసాయానికి ప్రధాన వనరును. బతుకమ్ములను సాగనంపేవేళ ఊరికి బతుకునిమ్మని నాలో చేర్చుకుంటాను. “మళ్ళీరా! వినాయకా!” అని జనం నాచెంతకు వినాయకులను పంపిస్తారు. పిల్లలకు వేసవిలో నేనే ఆటవిచుపును. పశుపక్కాదులకు నీటినిచ్చే కేంద్రాన్ని. ఇంతకూ నేనెవరో చెప్పలేదుకదా! పల్లెటూరి కల్పవల్లిగా పేరొందిన చెరువును. నా హృదయంతరంగ భావాన్ని చెబుతా వినండి...

I

తెల తెల వారుతున్నది..... సుర్యుడు బంగారు ముద్దలా లేచి వస్తున్నదు. ఏచే చల్లగాలి కన్నతల్లి స్వర్ఘమాదిరి హోయిగ ఉన్నది. పక్కల కిలకిలలు మంగళవాడ్యంలాగ మారుప్రొగుతున్నయి. ఆహోరం కొరకు రెక్కబలం చూపుతూ ఆకాశంలో దూసుకువేళ్ళే పక్కలు బద్దకానికి స్వాస్తి పలుకమంటున్నయి. పశువులు సమైక్యతను చాటుతూ నావైపుగా బిరచిర అంగలు వేస్తున్నయి. రైతులు నన్ను పలకరించుకుంట తమ పొలాలకు వెళుతున్నరు. ఇంతకు నేనెవరిని అనుకుంటున్నరా? మీరనుకుంటున్నది నిజమే!

నేను చెరువును. సమాజానికి కల్పతరువును. అన్ని వృత్తులూ కొనసాగడానికి ఆధారాన్ని. ఉత్సాహక శక్తులకు ఊతాన్ని. వ్యవసాయానికి ప్రధానమైన వనరును. ఆబాలవృద్ధులను అలరించే పర్యాటక కేంద్రాన్ని. వినోదాన్ని పంచే వేదికను. సంస్కృతిని ప్రతిచించించే అద్దాన్ని. కళలకు ప్రేరణను. సామెతలు, జాతీయాలు, పాటలకు జన్మస్తలాన్ని. పరోపకారభావాన్ని చాటే పవిత్ర గ్రంథాన్ని. మనములనేకాదు, పశుపక్కాదులను కూడా సమాదరించే సమతాకేంద్రాన్ని. సమాజంతో అల్లుకుహోయిన విడదీయరాని బంధాన్ని.

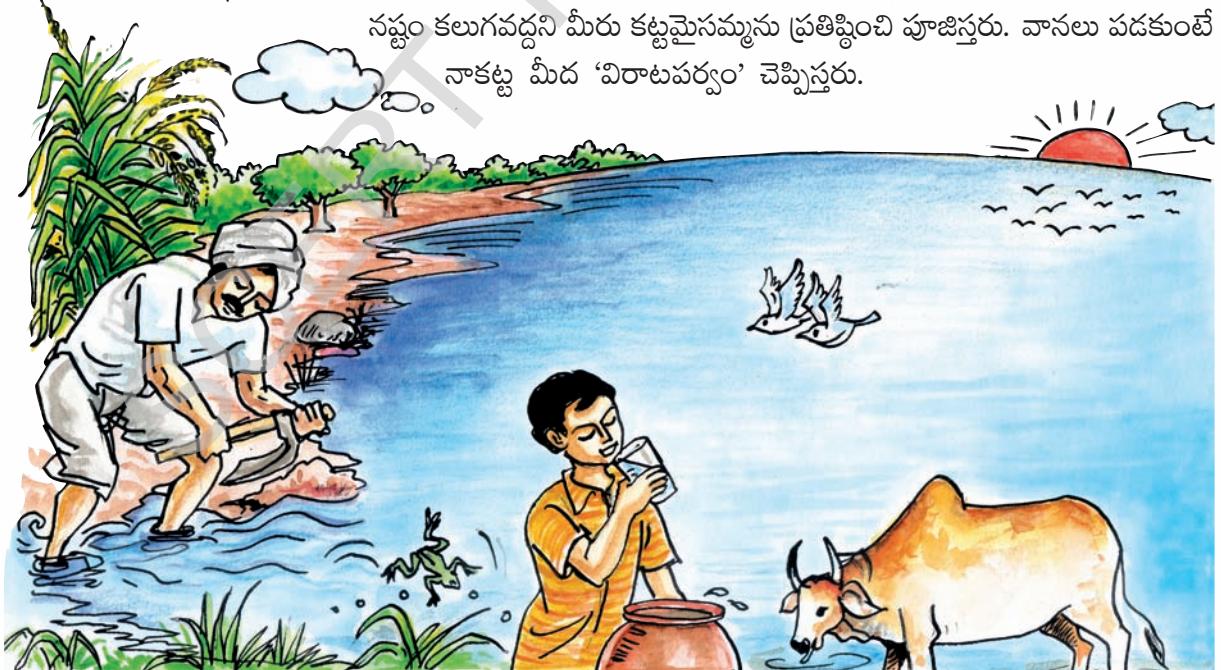
నా గురించి కొన్ని విషయాలను మీకు చెప్పాలనుకుంటున్న. పొద్దుపొద్దున్నే ఈ పోరేమిటి? అనుకోకండి. ఇప్పుడైనే మనసు ప్రశాంతంగ ఉంటది. మనసు బాగున్నప్పుడే నాలుగు మాటలు చెవికెక్కుతయి.

ఊరికి ఊహిరి పోయాలంటే ముందు నాకు ముగ్గువోయాలె. నాకట్ట గట్టివడ్డంకనే ఇండ్లగోడలు పైకి లేస్తయి. “నీరేప్రాణాధార” మన్నదు ఒక కవి. అన్నటికి నీరు కావలసిందే కదా! ‘నిలువ నీడకై తరువు, నిలువ నీటికై చెరువు’ ఉండవల్సిందే. నీరులేక ఊరు ఎట్లబతుకుతది? మనుషులకే కాదు పశుపక్ష్యాదులకు తాగునీరు, పంటపొలాలకు సాగునీరు అందించేది నేనే. వ్యవసాయ బావులేకాదు ఊరిలోని మంచినీళ్ళ బావులు కూడా కళకళలాడేది నావల్లే. భూగర్జుజలానికి నేను శ్రీరామరక్ష. నేనుంటే వండిన కుండున్నట్టే.

నాలుగు ముద్దలు కడుపులోకి దిగాలంటే వ్యవసాయం చేయాల్సిందే. ఆ వ్యవసాయానికి ఆధారకేంద్రాన్ని. నేను నిండితే అందరికి చేతినిండా పనే. మత్స్యకారులు నా చేపలతో వ్యాపారం చేసుకోగలుగుతున్నరు. ప్రత్యక్షంగా పరోక్షంగా ఎందరో నన్నాశ్రయించి హాయిగా బతుకుతున్నరు. ఒకరకంగా చెప్పాలంటే నేను ఉత్సాధక ప్రేరణాశక్తిని. ‘పరోపకారార్థమిదం శరీరమ్’ - అన్న సూక్తికి ప్రత్యక్ష ఉదాహరణను. నేను లేని పల్లెను ఊహించుకోవడమే కష్టం.

నా నీరే కాదు. నా మట్టి కూడా మీకెంతో ఉపయోగపడుతది. నా ఒండ్రుమట్టి ఎంతో సారవంతమైనది. అది సహజమైన ఎరువు. అందుకే దీనిని బండ్లమీద ఎక్కించి రైతులు సగౌరవంగా పొలాలకు తోలుకుంటరు. నాలోని జౌపథగుణాలు ఆయుర్వేదవైద్యులకెరుక. నా ఒండ్రుమట్టి చికిత్సతో తీవ్రజ్వరాలు కూడా మటుమాయమైతయి.

సంస్కృతితో ముడివడ్డ జీవితం నాది. బతుకమ్మ పండుగకు నావైభోగం ఇంతంతనరానిది. అమ్మలక్కులందరూ బతుకమ్మలతో నాదగ్గరికే వస్తరు తల్లిగారింటికి వచ్చినట్లు. తంగేడు, గునుగు, గుమ్మడి పూలతోటి సింగారించిన ఈ పూలవల్ల నీటికాలుప్యం దూరమైతది. మన సంప్రదాయాల వెనుక ఎన్నో శాస్త్రీయ రహస్యాలున్నయి. బతుకమ్మను నానీటిలోనే వదులుతరు. అలల ఉయ్యాలపై బతుకమ్మ సాగిపోతుంటే చూడముచ్చటగ ఉంటది. వినాయక చవితి సందర్భంగా గణపతిమూర్తులు నా ఒడికే చెరుతయి. నా మీద మీకు ఎంత ప్రేమో. నాకు ఎట్లాంటి నష్టం కలుగవడ్డని మీరు కట్టమైనమ్మను ప్రతిష్టించి పూజిస్తరు. వానలు పడకుంటే నాకట్ట మీద ‘విరాటపర్వం’ చెప్పిస్తరు.

కవులు, కళాకారులకు నేనంటే ఎంత ఇష్టమో! కవులు నాపై ఎన్నో పాటలు, పద్యాలు, కథలు రాశారు. వారు రాసిన పాటలను గాయకులు పాడుతుంటే ప్రజల్లో ఎంత చైతన్యం! ఒక్కొక్కపొరి అవి విని ముక్కున వేలేసుకుంట. ఎందరో చిత్రకారులు నాదృకాయాలను చిత్రించి భేషణిపించుకున్నరు. భజనబృందాలు, కోలాటాల గుంపులు, బతుకమ్మలు, బొడ్డెమ్మలు ఆడే మహిళలు తమ ఆటపాటలతో నా ఆనందాన్ని ఇబ్బడిముఖ్యి చేస్తరు.

II

పిల్లలకు నేనాక ఆటస్థలాన్ని. అబ్బో! వీళ్ళను చూడండి. బోకెపెంకలను నానీటిపై విసురుతున్నరు. అవి కప్పల్లాగా దుంకుతూ పోతున్నయి. ఆ విసరడంలో ఎంత ఒడుపుందో చూస్తే ఆశ్చర్యం వేస్తుంది. ఎవరిలో ఏ నైపుణ్యముంటదో కదా! అవకాశం వస్తే తప్ప బయటపడదు. పిల్లలకైతే నా నీటిలో ఈతకొట్టాలని ఎంత ఆత్రమో! కొన్నిసార్లు అది బెదినికొట్టి ప్రాణాలకే ముప్పుతెచ్చిన సంఘటనలు నాకింకా గుర్తున్నయి. ‘ఆతి సర్వత్ర వర్జయేత్’ అతి ఎప్పుడూ పనికిరాదు. మీదు మిక్కిలి నీటిదగ్గర, నిప్పుదగ్గర సాహసం చేయెద్దని పెద్దలు ‘చెవినిల్లగట్టుకొని’ మరీ చెప్పారు.

నా అలుగు పారినపుడు ప్రజల కండ్లల్లో వెలుగును చూసితీరాల్సిందే. అక్కడ ఒక జాతర వాతావరణమే! ఉరకలు వేస్తూ దుంకి ముందుకు సాగే నా నీరు కార్యశీలియైన ఉత్సాహవంతుని లక్షణాన్ని చెప్పకనే చెపుతది. ఆ‘రామసక్కని’ దృశ్యాన్ని చూడడానికి రెండు కండ్ల చాలవు. చూసేవాళ్ళు కొందరైతే, నా నీళ్ళలో స్నానం చేసేవాళ్ళు మరికొందరు. అలుగుకట్టమీద నుండి అటు ఇటు నడుస్తూ తమ సాహసాన్ని ప్రదర్శించేవారు ఇంకొందరు. ఎక్కడో పట్టుదప్పి నీళ్ళలో జారిపడితే అక్కడి వాళ్ళంతా గొల్లన నప్పుతరు. పడినవాళ్ళు నీళ్ళపాలే కాదు, నప్పులపాలోతరు కూడా.

అలోచించండి - చెప్పండి

- ★ ‘మనసు బాగున్నప్పుడే నాలుగు మాటలు చెవికెక్కుతాయి’. అనడంలో ఆంతర్యం ఏమిటి?
- ★ భూగర్భజలానికి నేను ‘శ్రీరామరక్ష’ అని చెరువు అనడాన్ని మీరెట్లా సమర్థిస్తారు?

సుందరంగా సుకుమారంగా విచ్చుకున్న తామరపూలు నా సిగలోపెట్టుకున్నట్లు లేవు? వినాయకచవితి వచ్చిందంటే నా తామరలకు భలేగిరాకీ. వాటిని కోసుకుపోవడానికి జనం ఎగబడతరు. ఆ ప్రయత్నంలో కొన్నిసార్లు ప్రమాదాలకు కూడా గురవుతరు. విశేషమైన అభివృద్ధిని ‘తామర తంపర’గా పేర్కొంటరు. నీళ్ళుంత ఎక్కువగా ఉంటే అంతగా తామర అభివృద్ధి చెందుతుంది. అందుకే “నీటికొలది తామరగ” అన్న సామెత ఏర్పడింది. వర్షాకాలం వచ్చిందంటే కప్పలు బెకబెకలతో నా రంగస్థలంపై సంగీత కచేరి చేస్తుంటయి. అంతవరకు అవి ఎక్కడుంటయో తెలియదు. ఈ విషయాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని

ఎప్పుడు సంపద కలిగిన
అప్పుడె బంధువులు వత్తురది యొట్టన్నన్
తెప్పులుగ చెరువునిండిన
కప్పలు పదివేలు చేరు గదరా సుమతీ!

అనే జీవితసత్యాన్ని నాతో ముడిపెట్టి మరీ చెప్పిండు బట్టిన. సన్నాశయించుకొని చేపలు తమ ఉనికిని భద్రపరచుకొంటయి. కొన్ని సార్లు చేపలవేటకై గాలంతో వచ్చినోళ్ళు గంటలతరబడి నాకట్టమీద కూచోవడం మీరు చూసే ఉంటరు. ఏ పని సాధించాలన్న, సహనం కావాలన్న గుట్టును నా గట్టున మీరు నేర్చుకోవాలె.

నేను ఎండకాలంలో సన్నబడుత. అప్పుడు చేపలకు, కప్పలకు చాలా ఇబ్బంది. అంతవరకు నా నిండైన నీటిలో అవి ఎక్కడ ఉన్నయో గుర్తుబట్టడమే కష్టం. కాని ఇప్పుడుమాత్రం తెలిసిపోతది. అందుకే అసలు రంగు బయటపడింది అని చెప్పే సందర్భంలో ‘కప్పలు చేపలు బయట పడ్డయి’. అనే పదబంధాన్ని వాడుతరని మీకు తెలుసా! ‘చెర్లో బర్లను తోలి కొమ్ములకు బ్యారం పెట్టినట్లు’, ‘గుండెచెరువైంది’, ‘గాలం వేయడం’, ‘గండి కొట్టడం’ వంచివి నానుండే పుట్టుకొచ్చినయి.

నాకు ప్రాణప్రతిష్ఠ చేయడానికి ప్రజలెంత కష్టపడ్డరు? మనసున్నవారికి నా నీళ్ళు శ్రమజీవుల చెమటతీరుగ కనిపిస్తయి. నా నీళ్ళను తమ పొలాలకు పొరించుకోవడానికి నిద్రకు కూడా దూరమైతరు రైతులు. నాకు గండిపడినప్పుడు కలిసికట్టుగ కష్టపడి నన్ను బాగుచేస్తరు. ఈ ఐకమత్యమే నేను కోరుకునేది. ‘కలసి ఉంటే కలదు సుఖం.’ అన్నరు కదా! మన పెద్దలు.

పల్లెల్లోనే కాదు పట్టాల్లోనూ నా సేవలకు లోటేలేదు. ఉదయం సాయంత్రం ఎంతోమంది నా ఒడ్డుకే

అంతా కులు.

విహోనికి వస్తరు. నా అలలను తాకి వచ్చే చల్లని గాలిస్పర్శకు మురిసి పోతుంటరు. కొందరు అక్కడక్కడ కూర్చొని పిచ్చాపాటి మాటల్లాడుతూ సరదాగా కాలం గడుపుతరు. వీరి విహోనికి ఆహోర సదుపాయాలను కలిగిస్తా, చిరు వ్యాపారులు పొట్టపోసుకుంటరు. నామీద పడవలను నడుపుతూ జలవిహోరంలోని ఆనందాన్ని వచ్చిన వారికి పంచుతరు. వచ్చిన వారికి ఆనందం. ఇచ్చిన వారికి ఆదాయం-ఉభయ తారకంగ ఉంటది.

III

ఇవన్నీ ఎట్ల ఉన్నా ఈమధ్య నా పరిస్థితి ఏమి బాగలేదు. నా బతుకు చిత్తబోతైంది. విశాలంగా, స్వచ్ఛంగా ఉన్న నన్నుజూసి కండ్లలో నిప్పులువోసుకుంటున్నరు. శానతనం జూపి నాపై దురాక్రమణలు జరిపేవాళ్ళు కొందరు. నన్ను కలుషితం చేసేవాళ్ళు ఇంకొందరు. ‘అనిత్యాని శరీరాణి, అందరి సామ్య నాకే రానీ’ అన్నట్లు స్వార్థంతో నా భూమిని ఆక్రమించి నిర్మాణాలు చేస్తున్నరు. పూడిక సరిగా తీయడం లేదు. వెరసి ‘గంగాళమంత ఉండే దాన్ని తాంబాళమంత’ అయిన. నేను నిండితే మీ కడుపులు నిండుతయి. నేను ఎండితే మీకడుపులు ఎండుతయి. ఇదీ మన అనుబంధం. ఈ అనుబంధాన్ని మరచిపోయి నన్ను కలుషితం చేస్తున్నరు. పొలాల్లో వేసే రసాయనిక ఎరువుల ప్రభావం వర్షం ద్వారా నన్ను చేరుకొని ఇఖ్వంది పెడుతున్నది. పోణ్ణరీల రసాయనిక వ్యాపారాలు నా నీటిని విషంగా మారుస్తున్నయి. ఈ నీటిని తాగిన పశుపక్కాదులు ప్రాణాలు కోల్పోతుంటే నేను విలవిలలాడిపోతున్న. నా పరిసరాల్లో ఉండే ప్రజలు కూడా కలుషిత భూగర్భ జల ప్రభావంవల్ల రోగాల బారిన పడుతున్నరు. ప్లాస్టిక్ వంటి వ్యాపారాలు నా స్వచ్ఛతను మరింత దిగజారుస్తున్నయి. నా పరిస్థితి ‘నానాటికి తీసికట్టు నాగంబొట్టు’ అన్నట్లున్నది.

వినాయక చవితి వచ్చిందంటే నాగుండె గుభేలుమంటది. ప్లాస్టర్ ఆఫ్ప్యూరీసెట్టో రసాయనిక రంగులతో రూపొందించిన వినాయకమూర్ఖులను వందల సంబ్యోల్లో నాలో నిమజ్జనం చేస్తున్నరీజనం. ఇక నా పరిస్థితి ఎంత దుర్వారంగా ఉంటదో మీరే ఊహించండి. ‘అల్లందిన్న కాకోలె’ ఎంత మొత్తుకున్న ఎవరూ పట్టించుకుంటలేరు.

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ ‘రామసుక్కని’ దృశ్యం చెరువు దగ్గర ఏమే సందర్భాలలో కనిపిస్తుంది?
- ★ చెరువు నీటిని శ్రమజీవుల చెమటతో పోల్చడం జరిగింది. ఎందుకు?

వెనుకబికి నా మట్టితో వినాయకులను చేసేవారు. దానివల్ల పర్యావరణానికి ప్రమాదం కలిగేది కాదు. కాని ఇప్పటి ఈ విపరీత ధోరణులు ప్రోటోటిపుల మనుగడకే సవాలు విసరుతున్నాయి. బ్రతుకు దినదినగండంగా మారుతున్నది. నాగరికత వెప్రితలలు వేయగూడదు.

ఇవన్నీ చెపుతుంటే నామై కన్నెర చేస్తరెందుకు? ‘చేసేవి లోపాలు - చెపితే కోపాలు’ అన్నట్లున్నది మీ వ్యవహారం. కనీసం ఇప్పటికైనా జాగ్రత్తపదుతరని నా ఆశ. ‘చేతులు కాలినంక ఆకులు పట్టుకుంటే’ ఏం లాభం. మళ్ళీ మళ్ళీ చెపుతున్న ‘చెరువును పొమ్మనడమంటే కరువును రమ్మనడమే’.

తరతరాల చరిత్రకు నేను ‘మౌన సాక్షిని’. నా విషయంలో రాజులు ఎంతో ఉదారంగా వ్యవహరించారు. నామైన వారికి ప్రత్యేకతర్థం. కాకతీయులు నిర్మించిన రామపు చెరువు, పొకాల చెరువు, లక్నపరం చెరువు నేటికి చెక్కుచెదరలేదు. అవి ఎంతో విశాలమైనవి. మంథనిలో ‘శిల సముద్రం’ అని చెరువుంది. వనపర్తి రాజులు ఏకంగా ‘సప్తసముద్రాలు’ అని పేరుపెట్టుకున్నరు చెరువులకు. పెద్దచెరువులను ‘సముద్రం’గా పిలిచే సంప్రదాయం తెలంగాణలో ఉంది.

కాలమేదైనా, నాకేమైనా మీకొరకే జీవిస్తున్నా. వానకాలంలో నేను నిండి, వంటలు వండటానికి సహాయపడుతున్న. నా నీళ్ళనే కాదు మీకళ్ళకు, మనసుకు ఆనందాన్ని పంచుతున్న. వెన్నెలకాలంలో ప్రకృతి అందాల ప్రదర్శనశాలపై మిమ్ములను పరవశింపజేస్తున్న. ఎండాకాలంలో మత్స్యకారుల ఆర్థికబలాన్ని పెంచుతున్న. ఇంతగా మీకు సహాయపడే నన్ను చిన్నచూపు చూడడం న్యాయమా? ఇప్పటికైనా మీకు సోయిరావాలె. నన్ను రక్షించడమంటే మిమ్ములను మీరు రక్షించుకోవడమే. అందుకే చివరిగా మీ గదువపట్టి చెపుతున్న! చెట్లను పెంచండి. తద్వారా వర్షాలను ఆహ్వానించండి. నేను నిండేటట్లు మీ బతుకు పండేటట్లు చూసుకొండి.

అలోచించండి - చెప్పండి

- ★ చెరువులు కలుపితం కాకుండా ఉండాలంటే మనమేం చెయ్యాలి?
- ★ ‘చెరువులు తరతరాల చరిత్రకు మౌనసాక్షి’ దీనిపై మీ అభిప్రాయం చెప్పండి.

ఇవి చేయండి

I

విని, అర్థం చేసుకొని, అలోచించి మాట్లాడడం

1. ఒడిలో ఉపన్యాసపోటీ నిర్వహిస్తున్నారు. మీరు కింది అంశాల్లో దేనిగురించి మాట్లాడాలనుకుంటున్నారో దాని గురించి చెప్పండి.

- చెరువులే జీవనాధారం.
- చెరువులను రక్షించుకోవడం మన బాధ్యత.
- చెరువులు మన సంస్కృతి కేంద్రాలు.

II

ధారాళంగా చదువడం - అర్థం చేసుకొని, ప్రతిస్పందించడం

- పారంలోని 4, 8, 14, 20 పేరాలు చదివి, వాటికి శీర్షికను పెట్టండి. ఆ పేరాలోని 4, 5 కీలకపదాలు రాయండి.
- కింది పేరాను చదివి, ఐదు ప్రశ్నలు రాయండి.

నేలపై కురిసే వర్షం నిలువ చేయడానికి అనువైన చెరువులు, కుంటలు, ఆనకట్టలు లేకపోవడంవల్ల మనకు వర్షపు నీరు ఉపయోగపడకుండా వృథాగా సముద్రంలోకి పోతున్నది. చెరువుల పునర్నిర్మాణం ప్రజల మనుగడతో ముదిపడిన కీలకాంశం. ప్రకృతి ప్రసాదంగా మన ప్రాంతంలో ఉన్న నీటి వనరులను ఇప్పుడు తెలంగాణ సంపదగా గుర్తించి, వాటికి పూర్వవైభవం తెచ్చే పనిని ‘మిషన్ కాకతీయ’ పేరిట ప్రభుత్వం స్వీకరించింది. రాజుల కాలంలో తవ్వించిన చెరువులే ఇప్పటికీ తెలంగాణలో జీవనాధారం. నీటి లభ్యత కొరవడకుండా చూసుకోవడం ప్రతి తరం బాధ్యత. స్నానిక ప్రజలను నీటిని పరిరక్షించటంలో భాగస్వాములను చేయాలి. నీటికొరత ఆర్థిక వికాసాన్ని దెబ్బతీస్తుంది. చెరువుల, నదుల, భూగర్భవనరుల నుంచి మనం తోడే ప్రతి లీటరు నీటికి రెట్టింపు ప్రయోజనం కలిగేటట్లు వ్యవహరించాలి.

III

స్వయంరచన

- కింది ప్రశ్నలకు ఐదు వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.
 - చెరువులు ఏకాలంలో నిండుగా ఉంటాయి? నిండుగా ఉండడానికి మనం ఏం చేయాలి?
 - చెరువుల అలుగులు పారినప్పుడు ప్రజల కళ్ళలో వెలుగులు ఎందుకు వస్తాయి?
 - మీ ఊరి చెరువు కాలుప్యం బారిన పడకుండా ఉండడానికి మీరిచ్చే సలహాలు ఏమిటి?
 - చెరువుల వలన కలుగు లాభాలను రాయండి.
- కింది ప్రశ్నకు పది వాక్యాల్లో జవాబు రాయండి.
 - ‘చెరువులు నిండితే గ్రామాలు సుఖిక్కంగా ఉంటాయి’ దీనిని సమర్థిస్తూ రాయండి.

IV

స్వజనాత్మకత / ప్రశంస

- చెరువు యొక్క గొప్పతనాన్ని ప్రశంసిస్తూ చిన్న కవిత లేదా పాట రాయండి.
(లేదా)
- పారం ఆధారంగా ‘చెరువు’ మాట్లాడుతున్నట్లుగా ఏకపాత్రాభినయం చేయండి.

V

పదజాల వినియోగం

1. కింది పదాలు, వాక్యాలు చదువండి.

చెవినిల్లుగట్టుకొని

కుండబద్దలుకొట్టినట్లు

గుండెచెరువైంది

ఉర్కుబోయి బోర్లుపడ్డట్టు

వండినకుండ

తామరతంపర

చేతులు కాలాక ఆకులు పట్టుకున్నట్లు

గాలం వేయడం

కన్నెర

పై వాటిలో ఉన్న తేడాలు ఏమిటి? వాటిని ఏమంటారు?

జాతీయం : ఒక భాషలోని కొన్ని పదాలు కలిసి ఒక విశేష అర్థాన్ని ఇస్తే ఆ పదబంధాన్ని జాతీయం అని అంటాం. దీనిని పలుకుబడి, నానుడి అనే పేరుతో కూడా పిలుస్తారు. వీటిని ఉపయోగించడం ద్వారా భాషకు సౌందర్యం కలుగుతుంది.

ఉదా : చెవినిల్లుగట్టుకొని, గుండెచెరువైంది.

సామెత : సామృతసుండి సామెత ఏర్పడింది. ఒక అనుభవం ప్రజల్లో బాగా ప్రచారమై ఆతరువాత సామెత అవుతుంది. మంచిభావాల్ని పదునైన మాటల్లో చెప్పడం సామెతల లక్షణం. సామెతలు సంక్లిష్టంగా గూఢార్థకంగా ఉంటాయి.

ఉదా : కుండబద్దలు కొట్టినట్లు; ఉర్కుబోయి బోర్లుపడ్డట్టు

2. కింది వాటిలోని జాతీయాలను గుర్తించండి. వాటిని ఏ అర్థంలో వాడుతారో తెలుపండి.

కోరిక

మొసలికన్నీరు

కలుగు

నిండుకుండోలె

పండ్లుకొరుకు

మాధుర్యం

పూసల్లో దారము

జాతర

కొట్టినపిండి

తలలో నాలుక

చెరువు

చల్లగాలి

VI

భాషను గురించి తెలుసుకుండాం

1. కింది పదాల్లోని సంయుక్త, ద్విత్యాక్షరాల్లోని ధ్వనులు రాయండి.

ఉదా॥ విద్య = వి, ద్వి + య్య + అ

ఆ.) అక్క = , + +

ఆ.) ముగ్గ = , + +

ఇ.) ముర్గ = , + +

★ కింది వాక్యాలలో గీత గీసిన పదాలను గమనించండి.

ఆ. ఇప్పటికైనా జాగ్రత్తపడుతారని ఆశ.

ఆ. నీళ్చుంత ఎక్కువగా ఉంటే తామర అంత వృద్ధిచెందుతుంది.

ఇ. అవి ఎక్కడుంటయో తెలియదు.

పై వాక్యాల్లో ఇప్పటికైనా అనే మ
నీళ్ళంత అనే మాటలో
ఎక్కడుంటయో అనే మాటలో
పై వాటిని ఇట్లా విడదియవచ్చ.

మొదటిపదం - ఇప్పటికి	రెండవపదం - ఐనా
మొదటిపదం - నీళ్ళు	రెండవపదం - ఎంత
మొదటిపదం - ఎక్కుడు	రెండవపదం - ఉంటయ్యా

జప్పటికైనా	=	జప్పటికి + ఐనా
నీళ్ళెంత	=	నీళ్ళు + ఎంత
ఎక్కడుంటయో	=	ఎక్కడ + ఉంటయో
ఇట్లు రాయడాన్ని విడదీసి రాయడం అంటారు.		

2. కింది పదాలను విడదీసి రాయండి.

ಅ.	ಪ್ರಜಲೆಂತ	=	+
ಆ.	ನೇನೆವರಿನಿ	=	+
ಇ.	ಷೋರೇಮಿಟಿ	=	+
ರಷ.	ನಾಕಿಂಕಾ	=	+
ಡ.	ಇವನ್ನೀ	=	+
ಡಿ.	ಸೋಮನಾದಿ	=	+

ప్రాజెక్టుపని

వివిధ పత్రికల్లో వచ్చిన (పర్యావరణ) ప్రకృతిని వర్ణించే గేయాలు/వ్యాసం/కవితలను సేకరించండి. నివేదిక రాసి తరగతి గదిలో చదివి వినిపించండి.

నేనివి చేయగలనా ?

ప్రకృతి అడుగుజాడల్లో నడవదానికి ప్రయత్నించు.

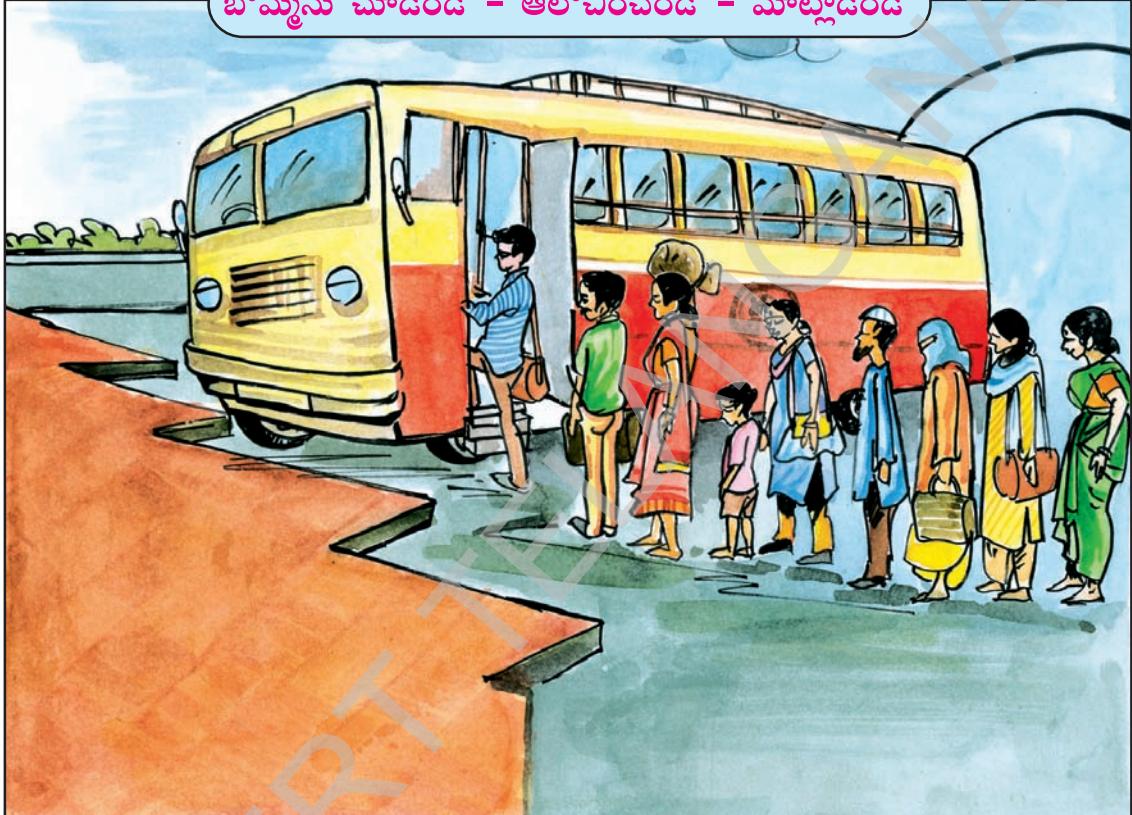
ఆది నీకు ఎనలేని ధైర్యాన్ని మారిపోస్తుంది.

- ఎమర్జన్

9. చీమల బారు

- పాట్లపల్లి రామారావు

బొమ్మను చూడండి - ఆలోచించండి - మాట్లాడండి

ప్రశ్నలు

1. బొమ్మలో ఏమి జరుగుతున్నది?
2. ప్రయాణికులు బస్సును ఎట్లా ఎక్కుతున్నారు?
3. మన చుట్టూ నివసిస్తున్న ఏయే ప్రాణులు ఇట్లాంటి క్రమశిక్షణాను కలిగి ఉంటాయి?

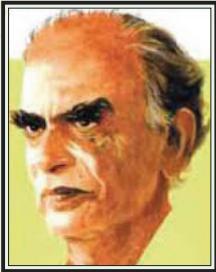
పారం ఉద్దేశం

మన చుట్టూ ఉన్న ప్రాణులను చూసి క్రమశిక్షణ, నిరంతరం శ్రమించడం వంటి గుణాలను నేర్చుకోవాలని తెలియజేయడమే ఈ పారం ఉద్దేశం.

పాత్యభాగ వివరాలు

ఈ పాత్యభాగం గేయ కవిత' అనే సాహిత్య ప్రక్రియకు చెందినది.
గానం చేయడానికి అనుకూలంగా ఉండే కవితను గేయ కవిత అంటారు.
ఈ పారం పొట్లపల్లి రామూరావు రచించిన 'ఆత్మవేదన' కవితాసంపుటి లోనిది.

కవి పరిచయం

(1917-2001)

పొట్లపల్లి రామూరావు వరంగల్ అర్బ్న్ జిల్లా ధర్మసాగరం మండలం తాటికాయల గ్రామంలో జన్మించాడు. ఆత్మవేదన, మెరుపులు, చుక్కలు మొదలైన కవితా సంపుటాలు, మహాత్మాంష్ట, జీవితం (ఖండికలు), పగ మున్గు రచనలు చేశాడు. ఈయన రచించిన 'జైలు' కథల సంపుటి బాగా ప్రసిద్ధి పొందింది.

ఈయన రచన వాడుక భాషలో, సరళమైన శబ్దాలతో నుండరమైన శైలితో సాగింది.

విద్యార్థులకు సూచనలు

- ★ పారంలోని బొమ్మను చూడండి. పారం ముందున్న ప్రవేశిక చదువండి. పారంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- ★ పాతాన్ని చదువండి. అర్థంకాని పదాలకింద గీతలు గీయండి.
- ★ అర్థంకాని పదాలను, వాక్యాలను గురించి మీ మిత్రులతో చర్చించండి.
- ★ పాత్యపుస్తకం చివరన ఉన్న 'పదాలు - అర్థాలు' పట్టిక చూసి, తెలియని పదాలకు అర్థాలను తెలుసుకొండి.

ప్రవేశిక

సృష్టిలోని ప్రాణాలు విలక్షణమైన నైపుణ్యాలను కలిగి ఉంటాయి. కొన్ని వేగంగా పరుగెత్తుతాయి. కొన్ని ఆకాశంలో ఎగురుతాయి. కొన్ని పాడుతాయి. కొన్ని నాట్యం చేస్తాయి. కొన్ని నివాసాలు ఏర్పరచుకోవడంలో ఆహారం సేకరించుకోవడంలో ప్రచ్ఛేకతలను కనబరుస్తాయి. ఏ ప్రాణి కూడ సోమరితనంతో ఉండదు. నిశితంగా పరిశీలిస్తే మనిషి వాటినుండి నేర్చుకోవలసిన అంశాలు ఎన్నో కనిపిస్తాయి. చిన్న ప్రాణులైన చీమలు ఎంత కష్టపడుతాయో ఎంత క్రమశిక్షణతో మెలుగుతాయో తెలుసుకోవడానికి ఈ పారం చదువండి.

I

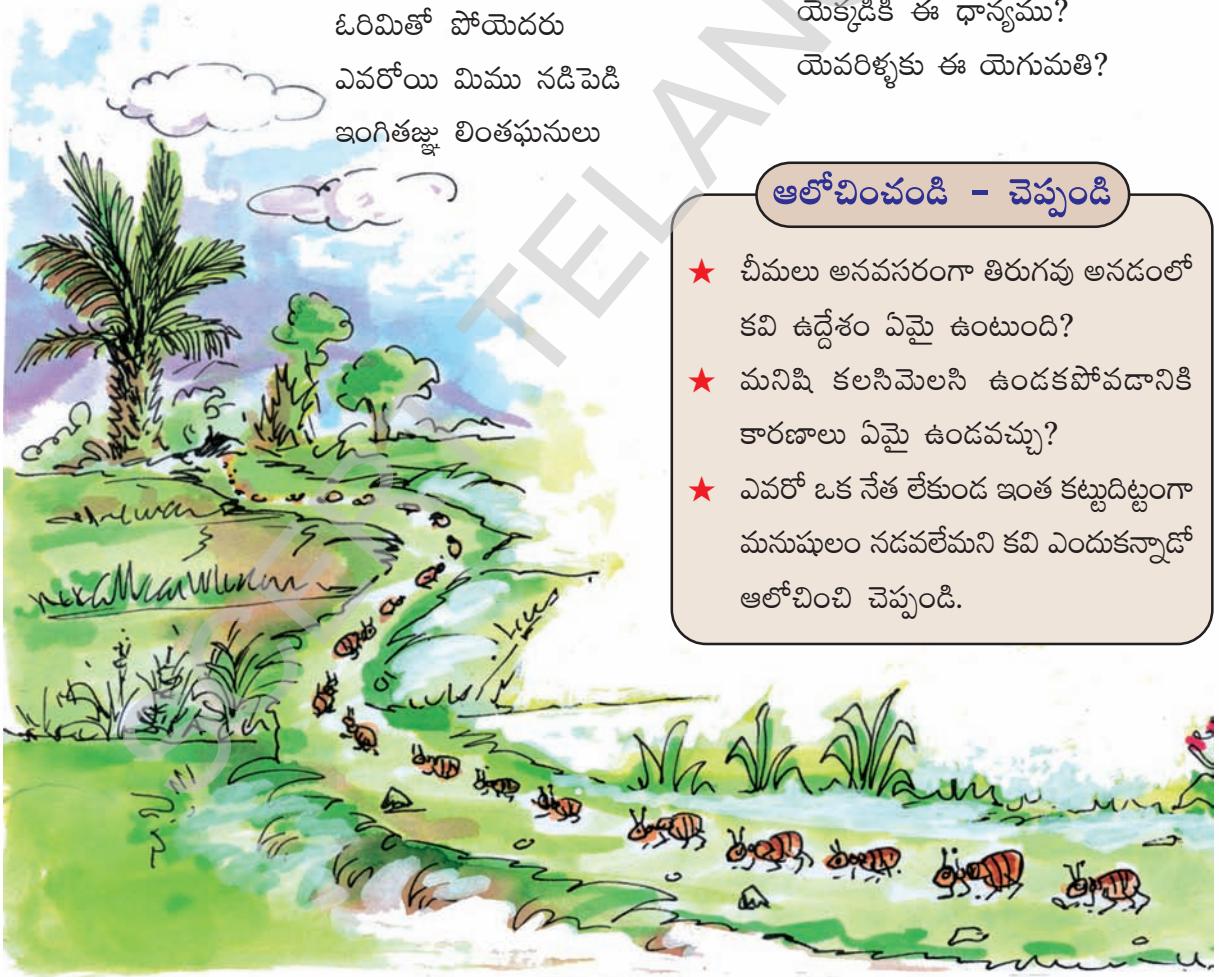
ఓ పో! మీరెక్కడికి
ఓ! చిన్నచీమలారా
ఏ సీమకు మీరేగెద
రీతీరున భారుగట్టి?

ఎక్కడికి, ఎక్కడికి?
ఈ సమూహమెక్కడికి?
కయ్యానిక, వియ్యానిక
అయ్యారె! మీరేగుట?

ఒకరి వెనుక ఒకరు మిగుల
ఓరిమితో పోయెదరు
ఎవరోయి మిము నడిపెడి
ఇంగితజ్ఞ లింతఫునులు

యొవరో ఒక నేతలేక
ఇంత కట్టు దిట్టముగా
మనుషులమే నదువలేము
మరి మీపోకడ చిత్రము

పనిపాటలు లేక మీరు
ప్రాలుమాలి తిరగరపో!
యెక్కడికి ఈ ధాన్యము?
యొవరిళ్ళకు ఈ యెగుమతి?

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ చీమలు అనవసరంగా తిరుగవు అనడంలో కవి ఉద్దేశం ఏమై ఉంటుంది?
- ★ మనిషి కలసిమెలని ఉండకపోవడానికి కారణాలు ఏమై ఉండవచ్చు?
- ★ ఎవరో ఒక నేత లేకుండ ఇంత కట్టుదిట్టంగా మనుషులం నదవలేమని కవి ఎందుకన్నాడో ఆలోచించి చెప్పండి.

II

మడిమాన్యము లేదు మీకు
మరి ధాన్యము సమకూర్తురు.

కళ్ళముకొక గింజయైన
కావే కొల్లలు కొల్లలు.

ఏయే పొలములు తిరిగి
ఈ ధాన్యము గూర్చితిరి
యెవడు చూపే కడుదుర్దము
మైన బ్రతుకు బాట మీకు?

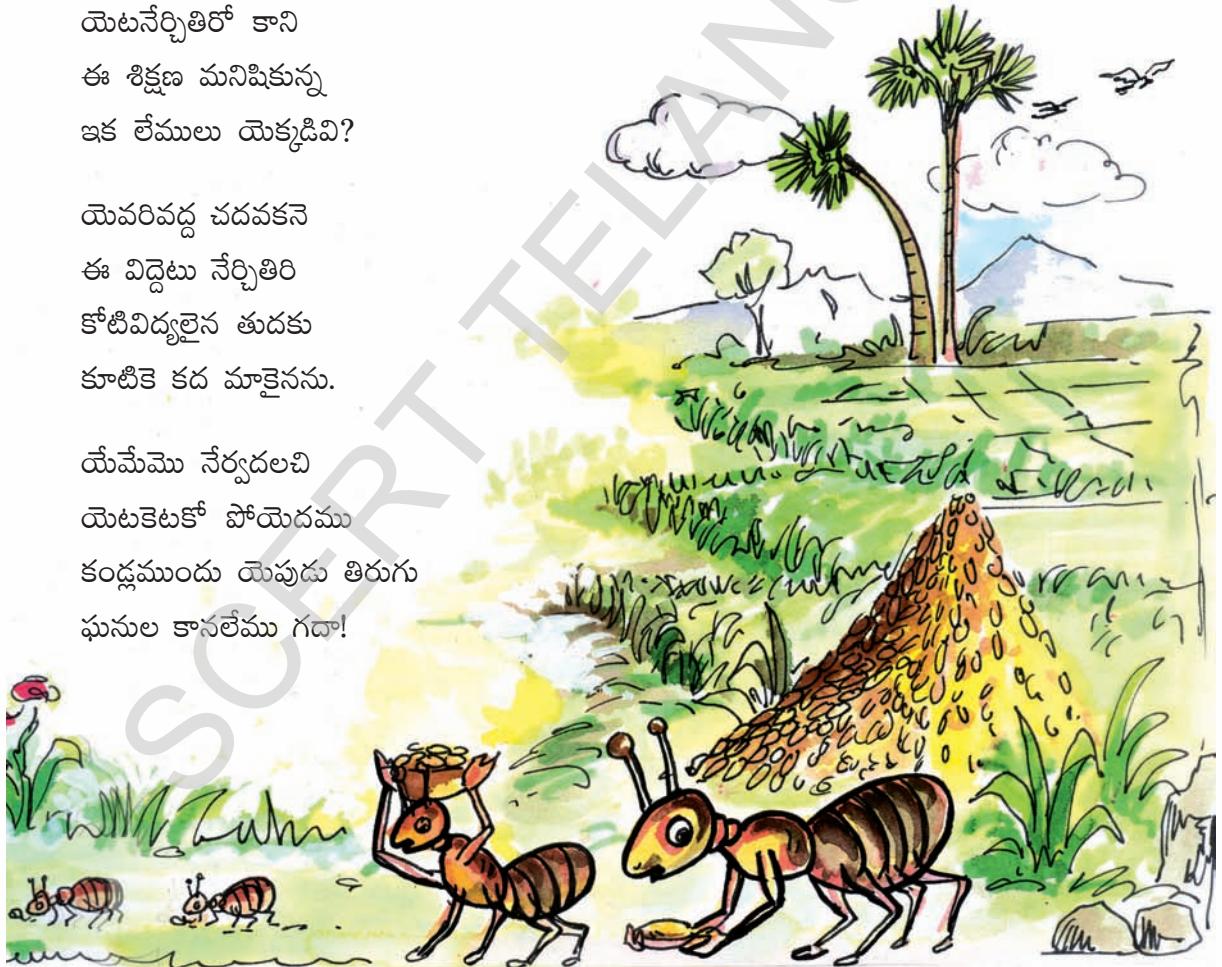
ఈ వివేక మీ పొదవు
యెటనేర్చితిరో కాని
ఈ శిక్షణ మనిషికున్న
ఇక లేములు యెక్కడివి?

యెవరివద్ద చదవకనె
ఈ విద్దెటు నేర్చితిరి
కోటివిద్యుతైన తుదకు
కూటికె కద మాకైనను.

యేమేమె నేర్వదలచి
యెటకెటకో పోయెదము
కండ్లముందు యెపుడు తిరుగు
ఘనుల కానలేము గదా!

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ చీమల విషయంలో ‘కడు దుర్దమమైన బ్రతుకుబాట మీది’ అని కవి ఎందుకన్నాడో చెప్పండి.
- ★ పొదుపు పాటిస్తే దారిద్ర్యం ఉండదని కవి అన్నాడుకదా! మనం ఏయే విషయాల్లో పొదుపు పాటించాలి?
- ★ మనిషి బతకదానికి ఏయే విద్యలు నేర్చుకుంటున్నాడో ఆలోచించి చెప్పండి.

సారాంశం

ఓహో! చిన్న చీమల్లారా! ఇంత చక్కగ వరుసకట్టి మీరు ఎక్కడికి పోతున్నారు? కొట్టాటకి పోతున్నారా? లేక పెంచ్చికి పోతున్నారా?

ఒకరి వెంట ఒకరు వరుసగా చాలా ఓపికతో పోతున్నారు. ఇంత వరుసగా మిమ్మల్ని నడిపే తెలివిగల గొప్పవారు ఎవరో?

ఎవరో ఒక నాయకుడు లేకపోతే మనుషులమైన మేమే ఇంత సమర్థంగా నడువలేము. అట్లాంటిది మీరు ఇంత చక్కగ, క్రమశిక్షణతో నడుచుకుంటూ పోయే విధానం చాలా చిత్రంగా ఉన్నది. (కవి ఇందులో చీమల నడతను అద్భుతంగా వర్ణించాడు.)

పనీ పాటలు లేకుండా సోమరితనంతో మీరెప్పుడూ తిరుగరు. ఈ ధాన్యమంతా ఎక్కడికి తీసుకొనిపోతున్నారు? ఎవరిండ్రకు ఎగుమతి చేస్తున్నారు?

పంటలు పండించే భూములా మీకు లేవు. ఐనా మీరు ధాన్యం సమకూరుస్తారు. కళ్యాణికి (కల్లానికి) ఒక గింజ ఏరుకున్న అవే మీకు అనేక గింజలవుతాయి.

పొలాలన్నీ తిరిగి తిరిగి మీరు ఈ ధాన్యపు గింజలు సంపాదిస్తారు. ఇట్లాంటి కష్టమైన బతుకుబాట మీకు ఎవరు నేర్చారు. (చీమలు ధాన్యాన్ని పొదుపుచేసి భద్రపరుస్తాయి. ఇటువంటి గుణాన్ని మానవులూ నేర్చుకోవాలని కవి భావన.)

ఈ తెలివితేటలు, ఈ పొదుపు మీకు ఎవరు నేర్చారోగాని ఇట్లాంటి క్రమశిక్షణ మనిషికి గనుక ఉంటే దారిద్ర్యం అసలే ఉండదుకదా!

ఎక్కడా చదువుకుండానే ఈ విద్య మీరెట్లా నేర్చారు? మేమెన్ని చదువులు చదివినా ఆ చదువులన్ని ఈ కూటికోసమే కదా!

ఎమేమో నేర్చుకోవడానికి ఎక్కడెక్కడికో పోతాము. కాని కండ్లముందు తిరిగే మీవంటి గొప్పవారిని చూసి నేర్చుకోం కదా! (అంటే మనం చీమలని తేలిగ్గా తీసుకుంటాం. కాని చీమలనుంచి మనం నేర్చుకునేది చాలా ఉందని కవి భావన.)

I

విని, అర్థం చేసుకొని, ఆలోచించి మాట్లాడడం

1. పారం చదివారుకదా! ఈ కవితను కవి ఎందుకు రాసి ఉండవచ్చు?
2. చీమల క్రమశిక్షణను తెలుసుకున్నారుకదా! క్రమశిక్షణను పాటించే విషయంలో మనిషి తీరు ఎట్లా ఉంటున్నదో చెప్పండి.

II

ధారాళంగా చదువడం - అర్థం చేసుకొని, ప్రతిస్పందించడం

1. పారం చదివి చీమల గొప్పదనాన్ని తెలిపే ముఖ్యమైన పదాలను వెతికి రాయండి.
2. కింది కవితను చదువండి. ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

ఎగరే పక్కల్లో ఐక్యత ఉండోయ్
సాగే చీమల్లో ఐక్యత ఉండోయ్
కోకిల గానంలో మాధుర్యం ఉండోయ్
నెమలి నాట్యంలో ఆనందం ఉండోయ్
ప్రకృతిలో ఎక్కడ చూసిన
అందం ఉండోయ్, ఆనందం ఉండోయ్

3. అందం ఉండోయ్ అధారంగా కింది వాక్యాల్లో ఒప్పును () తో, తప్పును () తో గుర్తించండి.
 - పై కవిత ప్రకారం చీమల గొప్పతనం ఏమిటి?
 - పక్కల గొప్పదనం ఏమిటి?
 - కోకిల గానం ఎట్లా ఉంటుంది?
 - ప్రకృతిని ఎందుకు కాపాడాలి?
 - ఈ కవితకు శీర్షికను పెట్టండి.

4. గేయం అధారంగా కింది వాక్యాల్లో ఒప్పును () తో, తప్పును () తో గుర్తించండి.
 - చీమలు చాలా సోమరులు.
 - చీమలకు క్రమశిక్షణ ఎక్కువ.
 - పొదుపు చేయడం చీమల నుంచి నేర్చుకోవాలి.
 - చీమలకు ముందుచూపు ఉండదు.
 - చీమలనేత చీమలన్నింటినీ సడిపిస్తాడు.

III

స్వీయరచన

1. కింది ప్రశ్నలకు ఐదేసి వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.
 - అ. చీమలను చూసి మనం నేర్చుకోవాల్సిన విషయాలేవి?
 - ఆ. ‘కోటివిద్యలు కూటికొరకే కదా!’ ఈ వాక్యాన్ని విశేషించి రాయండి.
 - ఇ. ఏ పనీ లేకుండా వృధాగా తిరగడం వల్ల కలిగే అనర్థాలు ఏమిటి?
 - ఈ. పొట్లపల్లి రామారావు గురించి రాయండి.
2. కింది ప్రశ్నకు పది వాక్యాల్లో జవాబు రాయండి.
 - అ. చీమలబారు కవితా సారాంశాన్ని సాంతమాటల్లో రాయండి. (లేదా)
 - ఆ. చీమలు మానవాళికి ఇచ్చే సందేశం ఏమిటి?

IV

సృజనాత్మకత / ప్రశంస

చీమలబారు కవితలో చీమల ప్రత్యేకతలు తెలుసుకున్నారుకదా! అట్లాగే మీరు గమనించిన పట్లలోని ప్రత్యేకతలను కవిత/గీయరూపంలో రాయండి.

V

పదజాల వినియోగం

1. కింది వాక్యాలలో గీతగిసిన పదాలకు అర్థాలు రాయండి.
 - అ. ఈ సీమ సీతాఫలాలకు ప్రసిద్ధి.
 - ఆ. కృష్ణని అల్లరి చేష్టలకు విసిగి గోపికలు కయ్యానికి దిగారు.
 - ఇ. ప్రార్థన సమయంలో విద్యార్థులు బారుకట్టి నిలబడ్డారు.
 - ఈ. నల్లరేగడి మాన్యాలలో పంటలు బాగా పండుతాయి.
 - ఉ. ఓరిమి ఉంటే దేనివైనా సాధించగలం.
2. కింది పదాలనుపయోగించి సాంత వాక్యాలు రాయండి.

అ. ఘునులు	ఆ. పోకడ	ఇ. ఎగుమతి
ఈ. వివేకం	ఉ. కొల్లలు	ఊ. ఇంగితజ్ఞులు
3. కింది పట్టిక కింద ప్రకృతి పదాలకు వికృతి పదాలను పట్టికలో వెతికి రాయండి.

చితుకు	మన్మోం	చిత్రరువు	విధం	విద్దె	బరువు
అ. విద్య	ఆ. చిత్రం	ఇ. మాన్యం			

సమాసం

★ కింది వాక్యాలు చదువండి.

- ఆ. మాకు దేశభక్తి ఉన్నది.
 ఆ. సురేణ్ వేసుకున్నది తెల్లచొక్క
 ఇ. లక్ష్మీపతి దయ నాపై ఉన్నది.
 ఈ. ఏకలవ్యుదు గురుదక్షిణ ఇచ్చాడు.
 ఉ. పాపని అంగడికి పోయి కూరగాయలు తెచ్చింది.
 ఊ. మాధవునికి పది ఎకరాల పొలం ఉన్నది.

పై వాక్యాల్లో గీతగీసిన పదాల అర్థాలను గమనించండి.

దేశభక్తి - దేశమునందు భక్తి

తెల్లచొక్క - తెల్లనైన చొక్క

లక్ష్మీపతి - లక్ష్మీయెక్క పతి

గురుదక్షిణ - గురువుకొరకు దక్షిణ

కూరగాయలు - కూర మరియు కాయ

పది ఎకరాలు - పది సంఖ్యగల ఎకరాలు

పై పదాల్లో వేరువేరు అర్థాలు గల రెండు పదాలు కలిసి ఒకే పదంగా ఏర్పడ్డాయి కదా!

ఈ విధంగా అర్థవంతమైన రెండు పదాలు కలిసి కొత్తపదంగా ఏర్పడటాన్నే సమాసం అంటారు.

సమాసంలో మొదటి పదాన్ని ‘పూర్వపదం’ అని, రెండవ పదాన్ని ‘ఉత్తరపదం’ అనీ అంటారు. సమాసంలో ఉండే పదాల, అర్థాల ప్రాధాన్యతను బట్టి సమాసాలకు లక్ష్ణాలు (పేర్లు) ఏర్పడ్డాయి. ఇప్పుడు మనం ఒక సమాసం గురించి తెలుసుకుండాం.

ద్వంద్వసమాసం

★ కింది వాక్యాన్ని పరిశీలించండి.

‘గురుశిష్యుల బంధం చాలా గొప్పది’.

ఈ వాక్యంలో గురుశిష్యులు అనే మాటలో రెండు పదాలను సులభంగా గుర్తించవచ్చు. అవి గురువు, శిష్యుడు అని. ఇట్లా వివరించి చెప్పాడాన్ని విగ్రహవాక్యం అంటారు. ఇందులో గురువు, శిష్యుడు ఇద్దరూ ముఖ్యాలే. ఇట్లా

రెండుకాని అంతకంటే ఎక్కువగాని సమప్రాధాన్యంగల నామవాచకాలు కలిసి ఒకే మాటగా ఏర్పడే సమాసాన్ని ద్వంద్వసమాసం అంటారు.

1. కింది పేరాను చదివి అందులోని ద్వంద్వసమాస పదాలను గురించి రాయండి.

ఒక ఊరిలో ఇద్దరు అన్నదమ్ములు ఉండేవారు. వారు ఇతరులకు సహాయం చేసే గుణం కలవారు. ఇతరుల కష్టసుఖాలు తెలిసినవారు. ఎవరు వచ్చి అడిగినా, వారి కలిమిలేములను గురించి ఆలోచించకుండా తమకున్నంతలో దానధర్మాలు చేసేవారు. ఇట్లూ జీవిస్తూ అందరి ప్రేమాభిమానాలు చూరగొన్నారు. మంచి కీర్తిప్రతిష్ఠలు పొందారు.

ప్రాజెక్టుపని

మీ పరిసరాలలోని జంతువులను, పక్కలను, కీటకాలను గమనించి వాటి ప్రత్యేకతలను పట్టిక రూపంలో రాయండి.

ప్రాణి	చేసే పని / ప్రత్యేకత
ఉదా : తేనెటీగ	పూల నుంచి తేనెను సేకరిస్తుంది.

నేనిని చేయగలనా ?

- ★ చీమలబారు కవిత రాయడంలో కవి ఉద్దేశం చెప్పగలను.
- ★ వచనకవితను చదివి ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయగలను.
- ★ కవితా సారాంశాన్ని సాంతమాటల్లో రాయగలను.
- ★ పారం ఆధారం చేసుకొని గేయాన్ని రాయగలను.

అవును / కాదు

అవును / కాదు

అవును / కాదు

అవును / కాదు

మంచి పనులన్నింటికీ మూలం క్రమశిక్షణయే. - బర్క్

చదువండి - తెలుసుకొండి

గాంధీమహాత్ముడు తన చిన్నపుటి జ్ఞాపకాలను ఇలా చెప్పుకున్నాడు....

పైసూర్కల్లో నాకు మొద్దబ్యాయి అని పేరు రాలేదు. ఉపాధ్యాయులకు నా యెడ వాత్సల్యం మెండు. పిల్లవాడి నడతను గురించి, అతని చదువును గురించి ప్రతి సంవత్సరం సూక్లలు నుండి ఒక సర్షిఫికెట్ తల్లిదండ్రులకు పంపుతూ వుంటారు. వాళ్ళు ఎప్పుడూ నా నడతను గురించిగానీ నా చదువును గురించిగానీ వ్యతిరేకంగా ప్రాయలేదు. రెండో తరగతి తరువాత నేను బహుమతులు కూడా కొన్ని సంపాదించాను. అయిదవ, ఆరవ తరగతుల్లో నెలకు నాలుగు రూపాయలు ఆ తరువాత పదిరూపాయల చొప్పున విద్యార్థివేతనం కూడా పొందాను. ఈ వేతనాలు విద్యార్థులందరికీ లభించేవి కావు. సౌరాష్ట్ర ప్రాంతం మొత్తంలో ఘన్సు వచ్చిన వాళ్ళకు యట్టి వేతనం లభించేది.

నాకు తెలిసినంతవరకు తెలివితేటల్ని గురించిన గర్వం నాకు వుండేదికాదు. బహుమతులు లేదా స్వాల్పమీప్పులు లభించినప్పుడు ఆశ్చర్యం కలిగేది. కాని నడతను గురించి మాత్రం జాగ్రత్తగా వుండేవాళ్లి. అచరణలో దోషం కనబడితే ఏడుపు వస్తావుండేది. ఉపాధ్యాయుడు నన్ను మందలించటంగానీ అట్టి పరిస్థితి ఏర్పడటంగానీ నేను సహించలేక పోయేవాళ్లి. నాకు బాగా జ్ఞాపకం. ఒక పర్యాయం నేను దెబ్బలు తినవలసి వచ్చింది. దెబ్బలు తగిలినందుకు నేను విచారించలేదు. దండనకు గురి అయినాననే బాధ అమితంగా కలిగింది. ఆ రోజుల్లో చదువుకు, వ్యాయామానికి ఏమాత్రం సంబంధం లేదని నేను అనుకునేవాళ్లి. విద్యార్థునితోబాటు అనగా మానసిక శిక్షణతోబాటు వ్యాయామం శారీరక శిక్షణ కూడా విద్యార్థికి అవసరమని తరువాత బోధపడింది.

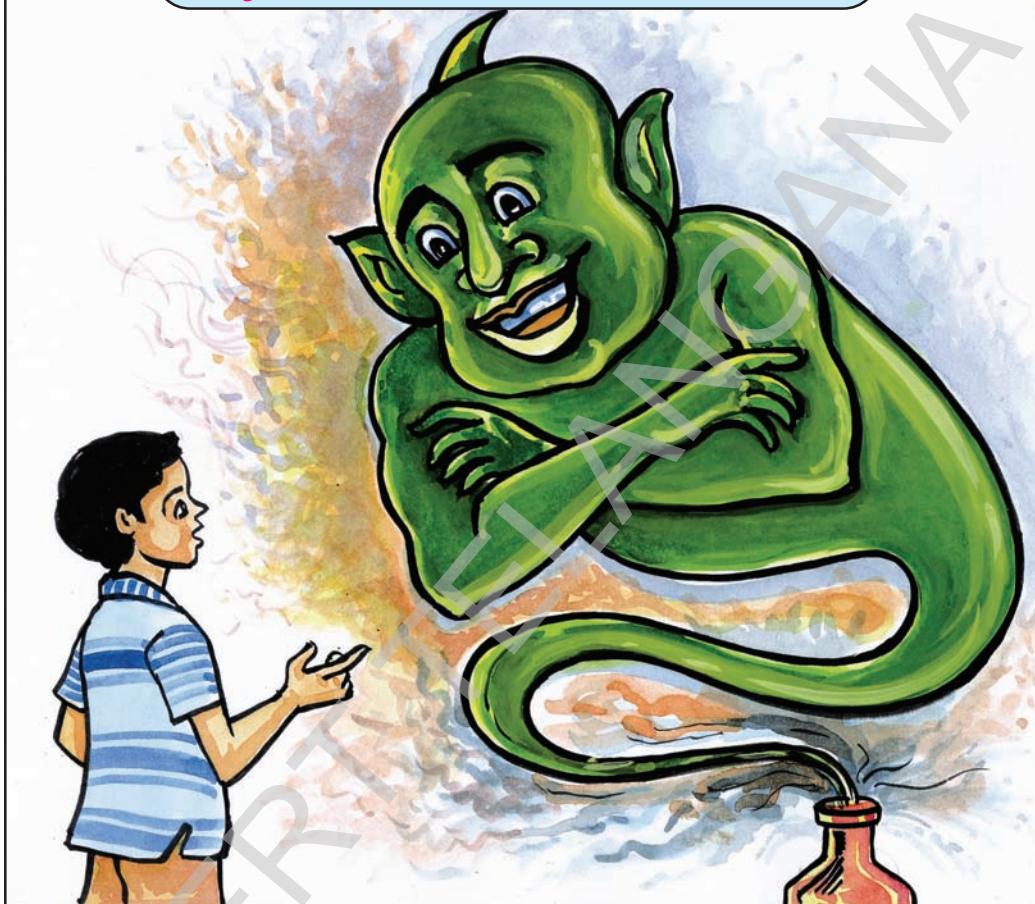
నా తండ్రికి సేవ చేయాలనే తలంపు కూడా వ్యాయామంలో పాల్గొనకపోవడానికి మరో కారణం. సూక్లు మూసివేయగానే యింటికి చేరి తండ్రికి సేవచేసేవాళ్లి. సూక్లలో వ్యాయామాన్ని అనివార్యం చేయడంవల్ల తండ్రిగారి సేవకు విష్ణుం ఏర్పడింది. కనుక సూక్లు వ్యాయామంలో పాల్గొనకుండా వుండుటకు అనుమతి నొసంగమని అర్చి పెట్టుకున్నాను. సూక్లు మూసివేయగానే నా సేవకు మా అబ్బాయి అవసరం అని మా తండ్రి హెడ్ మాస్టర్ రుకు జాబు రాశాడు. దానితో నాకు ముక్కి లభించింది.

వ్యాయామానికి బదులు వాహ్యశైకి వెళ్లడం అలవాటు చేసుకున్నందువల్ల అనారోగ్యం బారినుండి తప్పించుకోగలిగాను. కాని మరో పొరపాటు వల్ల కలిగిన ఫలితం నేను ఈనాటికీ అనుభవిస్తున్నాను. చదువుకునేటప్పుడు అందంగా వ్రాయడం నేర్చుకోవలసిన అవసరం లేదనే తప్పు అభిప్రాయం నా బుట్రలో ఎలా దూరించో తెలియదు, దూరిపోయింది. విదేశానికి బయలుదేరేంతవరకు ఆ అభిప్రాయం మారలేదు. కాని దక్షిణాఫ్రికాకు వెళ్లిన తరువాత, అక్కడి వక్కిళ్లు అక్కడి ప్రజలు ముత్యాల్లాంటి అందమైన అక్కరాలు ప్రాస్తావుంటే చూచి సిగ్గుపడ్డాను. వంకరచింకర అక్కరాలు అసంపూర్ణ విద్యుత్ చిప్పుంగా భావించాలనే భావం అప్పుడు నాకు కలిగింది. తరువాత నా అక్కరాల్ని అందంగా ప్రాద్మమని ఎంతో ప్రయత్నించాను, కాని వ్యవహారం చేయిదాటి పోయింది. దస్తారి మార్పుకోలేకపోయాను. నన్ను చూచి ప్రతి బాలుడు, బాలిక జాగ్రత్తపడాలని కోరుతున్నాను. మంచి దస్తారి విద్యులో భాగమని అందరూ గుర్తించాలి. అక్కరాలు దిద్దించుటకు ముందు బాలురకు చిత్రలేఖనం నేర్చటం అవసరమని నాకు అనిపించింది. పూవులు, పిట్టలు మొదలుగాగల వాటిని పరిశేలించి చిత్రించినట్లే అక్కరాల్ని కూడా పరిశేలించి వ్రాయడం అవసరం. వస్తువుల్ని చూచి గీయడం నేర్చుకున్న తరువాతే రాత నేర్వడం మంచిది. అప్పుడు అక్కరాలు అందంగా ఉంటాయి.

(గాంధీగారి ఆత్మకథ ‘సత్యశోభన’ నుండి తీసుకోబడింది)

10. బాలనాగమ్మ

బొమ్మను చూడండి - ఆలోచించండి - మాట్లాడండి

ప్రశ్నలు

1. బొమ్మలో ఎవరెవరున్నారు? ఏం జరుగుతున్నది?
2. బొమ్మ ద్వారా కథను ఊహించండి.
3. ఇటువంటి కథలు మీకు తెలుసా? వీటిని ఏమంటారు?
4. మన తెలంగాణ ప్రాంతంలోని జానపదకథలు మీకేమైనా తెలుసా? ఏమిటవి?

పారం ఉద్దేశం

జానపద కథలను విని లేదా చదివి ఆబాలగోపాలం ఆనందిస్తారు. తెలంగాణలో అనేకమైన ప్రసిద్ధిచెందిన జానపద కథలున్నాయి. వాటిలో బహుళ ప్రజాదరణ పొందిన జానపదకథ ‘బాలనాగమ్మ కథ’. ఈ అద్భుతకథ అనేక జానపద కళారూపాల్లో ప్రదర్శింపబడి ప్రజల మనస్సుల్లో స్థిరంగా నాటుకొని పోయింది. దాని గురించి తెలుపడమే ఈ పారం ఉద్దేశం.

విద్యార్థులకు సూచనలు

- ★ పారంలోని బొమ్మలను చూడండి. పారం ముందున్న ప్రవేశిక చదువండి. పారంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- ★ పాతాన్ని చదువండి. అర్థంకాని పదాలకింద గీతలు గీయండి.
- ★ అర్థంకాని పదాలను, వాక్యాలను గురించి మీ మిత్రులతో చర్చించండి.
- ★ పార్యపుస్తకం చివరన ఉన్న ‘పదాలు - అర్థాలు’ పట్టిక చూసి, తెలియని పదాలకు అర్థాలను తెలుసుకొండి.

ప్రవేశిక

కథలలో జానపదకథలు ప్రత్యేకమైనవి. మానవాతీత శక్తులు, తంత్రాలు, సాహసకథనాలు ఈ కథలను నడిపిస్తాయి. అందుకే పిల్లలు ఆ కథలంటే చెవికోసుకుంటారు. చిన్నవాడైన బాలవద్దిరాజు తన తల్లిదండ్రులైన బాలనాగమ్మ, కార్యవద్దిరాజులకు వచ్చిన ఆపదను తౌలగించేటందుకు చేసిన సాహసకథ ఇది. ఆ జానపదకథను ఇప్పుడు మనం తెలుసుకుండాం.

I

శ్రీకాశికి పదమటి దిక్కున్న మున్నారామడల దూరాన చక్రపట్టమునే రాజ్యమున్నది. ఆ రాజ్యానికి రాజు నవాంభోజరాజు. ఆయన భార్యాపేరు లక్ష్మీదేవమ్మ. వాండ్లకు చానా ఏండ్లదాక సంతానం కలుగలేదు. పిల్లల కోసం లక్ష్మీదేవమ్మ నోమరాని నోములు నోచింది, పట్టరాని ప్రతాలు పట్టింది. ఆఖరుకు జటంగముని పర్వతం జేరుకొని, ఆ ముని జెప్పినట్లు ఆ గుట్టకు ఈశాన్యం మూలన నాలుగు మధ్యచెట్ల నడుమ ఉన్న బాలమామిడి చెట్టునెక్కింది. ఎన్ని పండ్ల గోసుకోని తింటే అంతమంది పిల్లలు గలుగుతరని, ఒడినిండ పండ్ల దెంపింది. కిందికి దిగంగనే ఏడుపండ్ల మిగిలినయి. రెండోసారిగూడ సరిగ్గా అట్లనే అయ్యింది. మూడోసారి మళ్ళీ ఆ చెట్టుమీది కెక్కింది. పండ్ల తెంపసాగింది. అప్పుడు పన్నెండు తలల నాగేంద్రుడు చెట్టు చుట్టు జుట్టుకొని పడగలెత్తిందు.

అప్పుడు లక్ష్మీదేవమ్మ గజగజ వణక్కుంట “ఎందుకొచ్చినవ స్వామి, నా ప్రాణాలు తియ్యడానికి వస్తివా? నా ప్రాణాలే గావాలంటే పిల్లలు పుట్టిన తొమ్మిది నెలలకు నిన్ను జేరుకుంటా” నని చేతులెత్తి మొక్కింది. “సరే! మాట నిలబెట్టుకో! పో!” అన్నదు నాగేంద్రుడు. చెట్టు దిగి చూసుకుంటే మళ్ళా లక్ష్మీదేవమ్మ ఒడిల ఏడు మామిడిపండ్చే ఉన్నయి. ఏడు మామిడిపండ్చు ఇంటికి దీసుకొచ్చి, వాటిని ఆరగించింది. నెలలు నిండినంక ఒకటే కాన్పుల ఏడుమంది ఆడబిడ్డలకు జన్మ ఇచ్చింది. ఆ ఏడుమందికి సూర్యనాగమ్మ, చంద్రనాగమ్మ, ఉత్తరకన్య, దక్షిణకన్య, పగడాల సంగమ్మ, మునికన్య, బాలనాగమ్మ అని పేర్లు పెట్టుకొని అల్లారుముద్దుగ పెంచసాగింది. సరిగ్గ తొమ్మిదినెల్ల పూర్తి కావస్తుండంగనే పెనిమిటిని పిలిచి “రాజా! ఇచ్చిన మాట ప్రకారం నాగేంద్రుడు నన్ను దీసుకొని పోతడు. పిల్లలకు తల్లివైనా, తండ్రివైనా నీవే. కడుపుల పెట్టుకొని కాపాడుకో. మారుమనువు జేసుకోకు. నా పిల్లలు బతుకు ఆగమైపోతడి” అని చెప్పింది. అన్నట్లుగనే తొమ్మిదోనెల అయిపోంగనే నాగేంద్రుడు ఆమెను కాటేసిందు.

నవాంభోజరాజు గూడ భార్యకిచ్చిన మాట మరిచి పోకుండ పిల్లలను కంటికి రెప్పులాగ కాపాడుకుంటున్నదు. పగలూ, రాత్రి వాళ్ళతోనే గడుపుతున్నదు. రాజ్యము, రాచరికం మరిచిపొయ్యిందు. అప్పుడు మంత్రులు, ప్రధానులు, బంధువులు, బలగము అంతా గలిసి ఆయనకు నచ్చజెప్పి మాణిక్యాలదేవితోని మళ్ళీ పెండిజేశారు. అయినాగాని రాజు పిల్లలతోనే ఎక్కువకాలం ఎల్లదీస్తున్నదు. ఇది ఇట్లుండగ ధిల్లీ పాదుపొనుంచి నవాంభోజరాజుకు జమాబంది లెక్కలు చూడడానికి రావలసిందిగా తాకీదొచ్చింది. ఇదే మంచి సమయమని మాణిక్యాలదేవి “పిల్లలను నా కంటిపాపల్లాగ జూసుకుంట, నీకేం భయంలేదు పొయ్యిర”మ్మని చిలుక పలుకులు పలికింది. తప్పనిసరై ఆమెకు పిల్లల నప్పజెప్పి, ధిల్లీకి వొయ్యిందు రాజు.

అలోచించండి - చెప్పండి

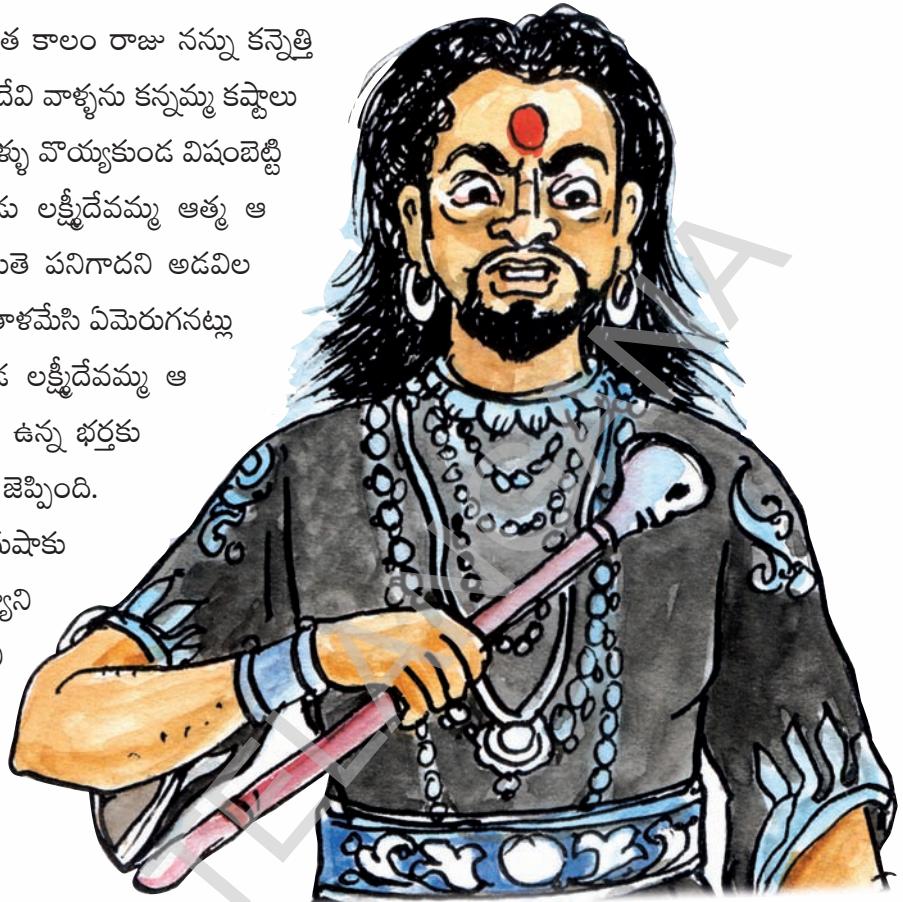
- ★ ‘కంటికి రెప్పులా కాపాడుకోవడం’ అంటే ఏమనుకుంటున్నారు?
- ★ ‘మాట నిలబెట్టుకోవడం’ అనే మాటను ఎట్లా అర్థం చేసుకున్నారు?
- ★ ‘తల్లిదండ్రులు లేని పిల్లలు’ ఎట్లా ఆగమైపోతారు?

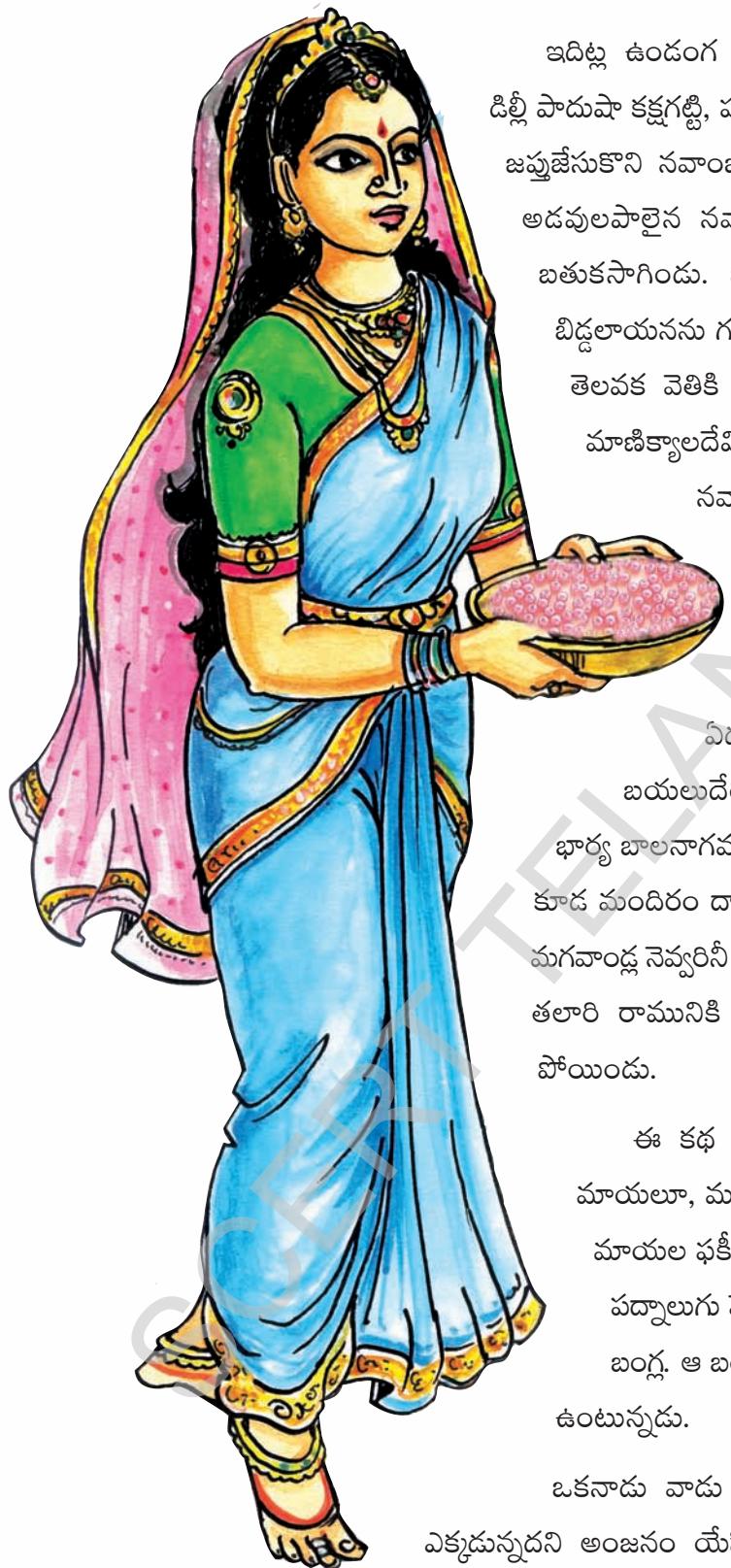
II

ఈ పిల్లలు బతికున్నంత కాలం రాజు నన్న కన్నెత్తి
చూసేటట్లు లేదని మాణిక్యాలదేవి వాళ్ళను కన్నమ్మ కష్టాలు
పెట్టింది. తిండి వెట్టకుండ, నీళ్ళు వొయ్యకుండ విషంబెట్టి
చీకటింట్ల యేసింది. అప్పుడు లక్ష్మీదేవమ్మ ఆత్మ ఆ
పిల్లలను కాపాడింది. ఇట్లయితే పనిగాదని అడవిల
ఒక పాడుపడ్డ గుడిల యేసి, తాళమేసి ఏమెరుగనట్లు
ఇంచికొచ్చింది. అక్కడ గూడ లక్ష్మీదేవమ్మ ఆ
పిల్లలను కాపాడింది. ధిలీలో ఉన్న భర్తకు
కలల గనిపించి, సంగతంతా జెప్పింది.
వెంటనే నవాంభోజరాజు పాడుషాకు
మాటనన్నా జెప్పకుండ రాజ్యాని
కొచ్చిందు. మాణిక్యాలదేవిని
తిట్టి, కొట్టి తన పిల్లలను
ఇంచికి తెచ్చుకున్నాడు.

ఇట్లయితే గాదని
మాణిక్యాలదేవి మరుగు
మందుపెట్టి భర్తను వశపరుచు
కున్నది. ఆ మందు మాయతోని రాజు ఆమె జెప్పినట్లలు ఆడసాగిందు. ఒకరోజు మాణిక్యాలదేవి ఆ పిల్లలను
చంపేసెయ్యమని అడవికి పంపిచ్చింది. కన్నబిడ్డలను చంపడానికి చేతులురాక అడవిల నిద్రపుచ్చి, చెప్పకుండా
ఇంచికొచ్చిందు నవాంభోజరాజు.

ఆ అడవిల దిక్కులేని పక్కల తీరుగ తిరుగుతున్న పిల్లలను లక్ష్మీదేవమ్మ ఏదోరకంగ కాపాడుకోసాగింది.
అదే సమయాన పానుగంటి రాజైన వద్దిరాజు వేటకు వచ్చి, ఆ పిల్లల సంగతులన్నీ అరుసుకున్నడు (తెలుసుకున్నడు)
వాళ్ళ తన అక్కబిడ్డలేనని గ్రహించి తన రాజ్యానికి దీనుకొనిపొయ్యి తన ఏడుమంది కొడుకులకు ఇచ్చి ఘనంగ
పెండ్లిజేసిందు. ఆవిధంగా సూర్యవద్దిరాజుకు సూర్యనాగమ్మ; చంద్రవద్దిరాజుకు చంద్రనాగమ్మ; శరభవద్దిరాజుకు
ఉత్తరకన్య; పాపవద్దిరాజుకు రక్షిణకన్య; కామవద్దిరాజుకు పగడాల సంగమ్మ; రామవద్దిరాజుకు మునికన్య;
కార్యవద్దిరాజుకు బాలనాగమ్మ భార్యలయినరు.

ఇదిట్ల ఉండంగ నవాంభోజరాజు చెప్పకుండా వొయ్యండని డిల్లి పాదుషా కక్షగట్టి, పన్నులు సరిగ్గ గట్టలేదని చక్రపట్టం రాజ్యాన్ని జప్పుజేసుకొని నవాంభోజరాజును ఎల్లగొట్టిందు. భార్యతో పాటు అడవులపాలైన నవాంభోజరాజు అడవిల కట్టెలు గొట్టుకొని బతుకసాగిందు. ఒకరోజు కట్టెలమ్మీకి పానుగంటికివోతె, చిద్దలాయనను గుర్తుపట్టి చేరదీసినరు. భూర్ ఎక్కుడవొయ్యండో తెలవక వెతికి వెతికి పిచ్చిడై ఎక్కుడక్కుడనో దిరుగపట్టింది మాణిక్యాలదేవి. కొన్ని రోజులకు మరుగుమందు వికటించి నవాంభోజరాజుగూడా కాలం జేసిందు.

మరికొంత కాలానికి వద్దిరాజుకు గండికోటకు పోవలసిన జరూరు కార్యం ఏర్పడ్డది. రాజ్యాన్ని మంత్రులకు అప్పజెప్పి, ఏడుమంది కొడుకులను దీసుకొని గండికోటకు బయలుదేరిందు వద్దిరాజు. అప్పుడు కార్యవద్దిరాజు భార్య బాలనాగమ్మ నిండు గర్భవతి. ఆమెను ఎట్టి పరిస్థితుల్లో కూడ మందిరం దాటి బయటికి పోవద్దని ఏడుగీరలు గీసిందు. మగవాండ్ల నెవ్వరినీ కోట లోపలికి రానియొద్దని కోట రక్షణభారం తలారి రామునికి అప్పజెప్పి, తండ్రితో కలిసి గండికోటకు పోయిందు.

ఈ కథ ఇట్ల ఉండగా నాగళ్ళపూడి అనే రాజ్యంల మాయలూ, మంత్రాలు దెలిసిన ఒక ఘకీరు ఉన్నదు. అతచ్చి మాయల ఘకీరు అంటరు. వానికొగ పెద్దకోట. ఆ కోటలో పద్మాలుగు మేడలు. ఆ మేడల నడుమ పన్నెందు స్తంభాల బంగ్ల. ఆ బంగ్లల వాడు గాండ్ల సంగమ్మతో కలిసి నివాసం ఉంటున్నదు.

ఒకనాడు వాడు గాండ్ల సంగమ్మకంటే అందమైన మగువ ఎక్కుడున్నదని అంజనం యేసి చూసిందు. బాలనాగమ్మ గనిపించింది.

బాలనాగమ్మను పట్టి తేవాలని మాయల పక్కిరు పానుగల్లులోని బాలనాగమ్మ మేడకు పోయిందు. కాని లోపలికి పోవడానికి వీలు లేదని తలారి రాముడు అడ్డగించిందు. తలారి రామునికి పిల్లలు లేరన్న సంగతి దెలుసుకొని వానికి తన మంత్రంతో, పిల్లలయినట్టు భ్రమగలిగించి, వాడిని వశపరచుకొని లోపలికి వోయ్యిందు. అప్పటికి బాలనాగమ్మ పిల్లగాడ్డి కన్నది. ఏడురోజుల బాలెంత. పిలగానికి బాలవద్దిరాజు అని పేరుపెట్టుకొని అందరూ ఎంతో అప్పరూపంగా జూసుకుంటున్నరు.

అలోచించండి - చెప్పండి

- ★ కష్టాల్లో ఉన్న పిల్లలను తల్లిదండ్రులు ఎట్లూ చూసుకుంటారు?
- ★ ముఖ్యమైన పనులను అసమర్థులకు అప్పగిస్తే ఎట్లాంటి ఇబ్బందులు వస్తాయి?

III

ఆ సమయంలో పానుగంటికి జంగమదేవర వేషంలో వచ్చిన ఘక్కిరు “బాలెంత రోగం రాకుండా ఉండడానికి బనవన్న విభూతి దెచ్చిన బాలనాగమ్మా! బయటికొచ్చి బిచ్చంబెట్టు” అని శంఖం ఉండిందు. ‘జంగమదేవరనేగదా’ అన్న నమ్మకంతో బాలనాగమ్మ బయటికొచ్చి, గీరల అవతల నిలబడి ముత్యాలు

తెచ్చి దానం జెయ్య వోయింది. “గీరలు దాటి బిచ్చం బెట్టకుంటే నీబిడ్డ నీకు దక్క”డని ఘకీరు బెదిరించంగనే ఆమె భయపడి గీరలు దాటింది. దాటిన మరునిమిషమే ఆమెను సల్లకుక్కను జేసి, తన వెంట దీసుకొని పొయ్యిందు. నాగళ్ళపూడికి వొయ్య ఆ కుక్కను మళ్ళీ నాగమ్మగ మార్చేసి, తనను పెండ్లిజేసుకొమ్మన్నదు. ప్రాణంబోయినా నేనాపని జెయ్యనన్నది నాగమ్మ. ‘అయితే నీవాళ్ళందరి ప్రాణాలు దీస్త’ అన్నదు ఘకీరు. అప్పుడు బాలనాగమ్మ ఆలోచించి ‘నేను ఒక ప్రతం జేస్తున్న. అది పూర్తి అవడానికి పన్నెండ్లయితది. అంతవరకు నన్న తాకొద్దు. తాకితే నీవు తలపగిలి చస్తవు” అని ఆజ్ఞ పెట్టింది.

బాలనాగమ్మను మాయల ఘకీరు ఎత్తుకపోయిన సంగతి గండికోటలో ఉన్న వద్దిరాజులకు దెలిసి యొకాయికిన పానుగంటికి వచ్చారు. పన్నెండువేల దండు దీసుకొని అందరూ నాగళ్ళపూడిలోని ఘకీరు మీదికి యుద్ధంజేయ పోయారు. ఘకీరు మంత్రశక్తి ముందర వీళ్ళ బలం పనిజెయ్యలేదు. సైన్యాన్ని అంతా బూడిదలాగ, రాజులనందరినీ రాళ్ళలాగ మార్చేసిందు.

అక్కడ పానుగంటిలోన ఈ సంగతంత దెలిసి రాణులందరూ విషాదంల మునిగిపోయారు. కడుపుల దుఃఖం కండ్లల్ల గనవడనీయకుండా బాలవద్దిరాజును అల్లారుముద్దగ పెంచుతున్నరు. బాలవద్దిరాజుకు ఏ విద్యుషైనా మాస్తుండంగనే నేర్చుకునే శక్తి పుట్టుకతోనే వచ్చింది. పద్మాలుగు గడియల్లోనే వదువుతోపాటు కట్టసాము, కత్తిసాము, గుఱ్ఱపుస్వారీ, విలువిద్య... అన్నీ నేర్చుకున్నదు. పన్నెండ్ల ఈడు వాడయ్యిందు.

ఇది ఇట్లుండంగ ఒకరోజు బాలవద్దిరాజు విల్లు బాణాల ఆట ఆడుతుంటే బాణం సంబి నర్సమ్మ కుండకు తగిలి, కుండ ముక్కలయింది. ఆమె కోపం పట్టలేక “పుట్టంగనే తల్లిదండ్రిని పోగొట్టుకున్నోడవు” అని తిట్టింది. అంతవరకు ఆ సంగతి తెలువని బాలవద్దిరాజు, తన తల్లిదంద్రుల సంగతినంతా పెద్దమ్మలను అడిగి తెలుసుకున్నదు. ‘ఆరు నూరైనా అమ్మను, నాయనను తీసుకొనివస్తనని పంతంబట్టి నాగళ్ళపూడికి బయలుదేరిందు.

అట్లా పోతుండంగ పులిరాజు పట్టుణం జేరిందు. ఆ రాజ్యంల మంచినీళ్ళ బాయికాడ పెద్దపులి ఒకటి అందరిని మింగవట్టింది. ఈ సంగతి దెలిసి ఆ పులిని వెతుక్కుట వొయ్య, దాని గుహలనే దాన్ని చంపిందు. ఈ సంగతి దెలిసి సంతోషపడ్డ ఆ దేశం రాజు సగం రాజ్యంతోపాటు తన బిడ్డనిచ్చి పెండ్లిజేస్తన్నదు. పని పూర్తిచేసుకొని వచ్చేటప్పుడు చేసుకుంటనని జెప్పి ముందుకు సాగిపొయ్యిందు బాల వద్దిరాజు.

అటుమీదట ఒకపెద్ద అడవిని జేరుకున్నదు. చీకటి వడంగనే, అడవి నడుమనున్న ఒక పాడువడ్డ గుడిల పండుకున్నదు. రాత్రిపూట అక్కడికి పులి, నక్క ఎలుగుబంటు (గుడ్లేలుగు), నాగుంబాము వచ్చి ‘అడవి అవుతల ఉన్న చిలుకవాదిపట్టం రాజు కూతురు రాచపుండుతో రెండురోజుల్లోనే చచ్చిపోతదని, అయితే ఈ గుడిమీదనే మొలిచిన ఏడాకుల సంజీవని మొక్క ఆకులరసం బిండితె, ఆమె మామూలు మనిషి అయిపోతదని’ మాట్లాడుకో సాగినయి. ఆ మాటలు విన్న బాల వద్దిరాజు ఆ మొక్కను దీసుకపొయ్య రాజకుమారిని బతికిచ్చిందు. చిలుకవాదిపట్టం రాజు కూడా తన రాజ్యాన్ని కూతురునూ ఇస్తానన్నదు. వాళ్ళకు గూడా తిరిగి వచ్చేటప్పుడు మనువాడుతనని వెప్పి ముందుకు సాగిపొయ్యిందు.

నాగళ్ళపూడి మొదట్ల ఉన్న నయవాది పట్టణం జేరుకోంగనే ఘకీరు ఏర్పాటుజేసిన శక్తి బాల వద్దిరాజును అడ్డుకున్నది. దాన్ని పిడిగుడ్లులు గుద్ది, చంపబోయిందు. అప్పుడది “నన్న మాయల ఘకీరు కావలి వెట్టిందు వాడెక్కుడున్నదో ఆ సంగతి జెపుత, గీ మాయల బెత్తుం గూడ నీ చేతికిస్త” నని ఘకీరు రహస్యమంత జెప్పింది. వాని కోటలకు పోవాలంటే తంబళ్ళ పెద్దమ్మ ఇంటికి వోయ్య ఆమె మనుమణి అని జెప్పి, మాలలు దీసుకోని లోపలికి పొమ్మని సలహా గూడ ఇచ్చింది. అట్లనే కోటలకు వోయ్య తల్లిని గలిసిందు బాలవద్దిరాజు.

అలోచించండి - చెప్పండి

- ★ పెద్దలు చెప్పిన మాట వినకపోవడం వల్ల ఎట్లాంటి ఇబ్బందులు వస్తాయి?
- ★ మాయల ఘకీరు బాలనాగమ్మను ఎత్తుకుపోయిన సంఘటన వల్ల మీకు ఇతర కథలలోని ఇట్లాంటి సంఘటనలు గుర్తుకువస్తున్నాయా? చెప్పండి.

IV

కొడుకు బాలవద్దిరాజును జూడంగనే బాలనాగమ్మకు పట్టరాని సంతోషమైంది. ‘వీడు కర్మాంగు బిడ్డా! పాణం దీస్తడు యెల్లిపో’ అన్నది. అప్పుడు బాలవద్దిరాజు “అమ్మా! నేను వాళ్ళి జంపి, నిన్ను నాయననూ తీసుపోవదానికి వచ్చిన, వాని పాణం ఎక్కడ దాచిపెట్టిండో తెలుసుకో” అన్నదు. బాలనాగమ్మ ఫకీరునడిగింది. ఫకీరు తన ప్రాణం ఏడు సముద్రాల అవతల జీవిగడ్డ, జీవిగడ్డలోన రాతిగోడ, రాతిగోడలోన రాగికోట, రాగికోట నడుమ ఉక్కుకోట, ఉక్కుకోట లోన ఇన్నరు యెలగచెట్లు, మున్నరు మునగచెట్లు, నన్నరు తాటిచెట్లు, ఐదునూర్ల యేపచెట్లు, వీటి నడుమ ముంతమామిడిచెట్లు, ఆ చెట్లు తొర్రలో ఏడు దొంతులు, అడుగున ఉన్న దొంతిల బంగారు పంజరం. ఆ బంగారు పంజరంల వజ్రాల చిలుక. ఆ చిలుక కంరంల ఉన్నదని చెప్పిందు.

ఈ సంగతి దెలుసుకున్న బాల వద్దిరాజు సహస్రముద్రాల ఒడ్డుకు చేరుకున్నదు. సముద్రాలను ఎట్ల దాటాలోనో అని అలోచించుకుంట అక్కడున్న పన్నెండు కొమ్మల మరిచెట్లుకింద గూచున్నదు. అదే సమయంలో పన్నెండు తలల నాగేంద్రుడు ఆ చెట్లుమీదికి పాకుతున్నదు. చెట్లుమీదున్న గండబేరుండ పక్కి పిల్లలు అది జూసి భయంతో కేకలు పెడుతున్నాయి. అప్పుడు ఆలస్యం జెయ్యకుండ తన చంద్రహసం దీసుకొని దాని పన్నెండు తలలను నరికేసిందు. పాము చచ్చిపోయింది గాని అందులో ఒక తల బాలవద్దిరాజు కంరం బట్టుకొని కాటేసింది. క్షణాలల్ల బాలవద్దిరాజు పాణం బోయింది.

సాయంత్రం గండబేరుండ పక్కలు రాంగనే పిల్లలు జరిగిన కథంత జెప్పినయి. అప్పుడు గండబేరుండ పక్కి సంజీవని పుల్ల దెచ్చి బాలవద్దిరాజును బతికించింది. “నీ కత యేంది? చెప్పు” అని అడిగింది. బాలవద్దిరాజు తన కతనంత జెప్పిందు. “నీకేం భయం లేదు, జీవిగడ్డ నాకు దెలుసు. నా రెక్కలమీద గూసో. నిన్న దీస్కోయ్య మత్త దీసుకొని వస్త” అన్నది గండబేరుండ పక్కి.

ఆవిధంగా పక్కి మీదక్కి జీవిగడ్డ జేరుకొని, తన చంద్రహసంతోని చెట్లన్నిటిని నరికి బంగారు పంజరం ఉన్న చిలుకను చేజికించుకున్నదు బాలవద్దిరాజు. అక్కడ పక్కిని పట్టుకోంగనే ఇక్కడ ఫకీరుకు చలిజరం మొదలయ్యాంది.

చిలుకను వట్టుకొని సరాసరి కోటకు వచ్చిన బాలవద్దిరాజును చంపడానికి వోయ్యిందు మాయల ఫకీరు. ఫకీరు చెయ్యత్తితే, చిలుక రెక్కను విరిచేసిందు, కాలెత్తితే కాలును విరిచేసిందు బాలవద్దిరాజు. ఇగ లాభం లేదనుకొని ఫకీరు “నాయన, నా ప్రాణం దియ్యకు నీవు చెప్పినట్లు జేస్త” నని కాళ్ళ బేరానికొచ్చిందు. తన తలని విడిచిపెట్టుమన్నదు. తండ్రులనూ, సైన్యాన్ని బతికించుమన్నదు బాలవద్దిరాజు. అన్ని చెప్పినట్లు జేసిందు ఫకీరు.

ఆఖరున “నీవంటి దుర్మార్గుడు బతికుంటే ఈ లోకానికి చానా నష్టం” అని ఆ వజ్రాల చిలుకమెడ విరిచేసిందు బాలవద్దిరాజు. మాయల ఘకీరు బొబ్బలు వెట్టుకుంట, గిలగిల గొట్టుకుంట పానం విడిచిందు.

బాలవద్దిరాజు అందరిని దీసుకొని తన రాజ్యానికి బయలుదేరిందు.

అలోచించండి - చెప్పండి

- ★ ‘కర్కీటుకుడు’ అంటే ఎట్లా ఉంటాడని అనుకుంటున్నావు?
- ★ దుర్మార్గుల వల్ల ఎట్లాంటి నష్టాలుంటాయని భావిస్తున్నావు?
- ★ గండభేరుండ పక్కలు బాలవద్దిరాజుకు సహాయం చేశాయికదా! అట్లాగే మనం కూడా ఇతరులకు ఎందుకు సహాయం చేయాలి?

ఇవి చేయండి

I

విని అర్థం చేసుకొని, అలోచించి మాట్లాడడం

1. ‘బాలనాగమ్మ’ కథను విన్నారు కదా! ఈ కథలో మీకు ఆసక్తి కలిగించిన సంఘటన ఏదో చెప్పండి?
2. మీకు తెలిసిన జానపదకథను చెప్పండి.

II

ధారాళంగా చదువడం - అర్థం చేసుకొని, ప్రతిస్పందించడం

1. కింది జాతీయాలను పారంలో ఏ సందర్భంలో ఉపయోగించారో రాయండి.

- అ. అల్లారుముద్దుగా
- ఆ. కడుపుల పెట్టుకొని కాపాడుట
- ఇ. చిలుకపలుకులు
- ఈ. కాలంచేయుట
- ఉ. ఆరునూరైనా

2. పారం ఆధారంగా ఎవరు ఎటువంటివారో కింది పట్టికలో రాయండి.

పాత్రాలు	పాత్రాల స్వభావం తెలిపే పదాలు
అ. నవాంభోజరాజు	
ఆ. బాలనాగమ్మ	
ఇ. మాయల ఫకీరు	
ఈ. బాలవద్దిరాజు	
ఉ. గండబేరుండ పణ్ణి	
ఊ. లక్ష్మీదేవమ్మ	
బు. మాణిక్యలదేవి	

III

స్వయరచన

- 1. కింది ప్రశ్నలకు ఐదేసి వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.**
 - అ. నవాంబోజరాజు మారుమనువుకు ఒప్పుకోలేదు కదా! ఐనా బంధువులు, మంత్రులు మొదలైన వారు ఏమని నచ్చజెప్పి ఒప్పించి ఉంటారు?
 - ఆ. అడవిలో దిక్కులేని పక్కల తీరుగ తిరుగుతున్న లక్ష్మీదేవమ్య పిల్లలను మేనమామ వద్దిరాజు ఇంటికి తీసుకొని పోయాడు కదా! అతడు ఆ పిల్లలను ఇంటికి తీసుకొనిపోకపోతే ఏం జరిగి ఉండేదో ఊహించి రాయండి.
 - ఇ. బాలవద్దిరాజుకు కట్టిసాము, కత్తిసాము, విలువిద్య మొదలైన విద్యలు వస్తాయి కదా! మీకు చదువుతోపాటు ఏయే విద్యలు వస్తాయి? అందులో మీకు బాగా ఇష్టమైన విద్య ఏది?
 - ఈ. బాలవద్దిరాజు సప్తసముద్రాలు దాటి మాయల ఘకీరు ప్రాణాలున్న చిలుకను పట్టుకున్నాడు కదా! ఆ చిలుకను దొరికిన చోటనే చంపకుండా ఘకీరు దగ్గరకు ఎందుకు తీసుకొనిపోయి ఉంటాడో రాయండి?
- 2. కింది ప్రశ్నలకు పది వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.**
బాలనాగమ్య కథను సొంతమాటల్లో రాయండి.

IV

సృజనాత్మకత / ప్రశంస

“సాయంత్రం గండబేరుండపక్కలు రాంగనే” అనే పేరా నుంచి చివరివరకు పారం చదువండి. దీని ఆధారంగా గండబేరుండపక్కి, బాలవద్దిరాజు, మాయలఘకీరుల మధ్య జరిగిన సంభాషణలను ఊహించి, రాయండి.

V

పదజాల వినియోగం

- 1. కింది వాక్యాల్లోని గీతగీసిన పదాలకు వ్యుతిరేకార్థకపదాలను ఖాళీలలో రాయండి.**
 - అ. కొడుకు పుట్టినందుకు సంతోషపడ్డారు. కానీ అతడు ప్రయోజకుడు కానందుకు
 - ఆ. సుఖము కోరుకుంటే దేన్నీ సాధించలేము. కానీ దేన్నైనా సాధించవచ్చు.
 - ఇ. మంచివాళ్ళు మేలు చేయాలని చూస్తే, చెడ్డవాళ్ళు చేయాలని చూస్తారు.

ఈ. సీత జాడ తెలియక విషాదంలో ఉన్న రాముడికి ఆమె జాడ చెప్పి హనుమంతుడు
కలిగించాడు.

ఉ. దుర్మార్గుల వల్ల సమాజానికి చెడు జరుగుతుంది. ఐతే గొప్పవాళ్ళ వల్ల సమాజానికి
జరుగుతుంది.

2. కింది వాక్యాల్లో గీత గీసిన పదాలకు అదే అర్థం వచ్చే పదాలను రాయండి.

ఉదా॥ కొంతమంది చిన్నతనం నుండే యోగాసనాలు సాధన చేస్తారు. జ : అభ్యాసం

అ. మా బడి మా ఇంటికి తూర్పు దిక్కును ఉన్నది.

ఆ. మా తాత పులిపోయిర ఆరగించాడు.

ఇ. అప్పు కట్టలేదని రాజయ్య భూమిని బ్యాంక్వాళ్ళు జప్పు చేశారు.

ఈ. ప్రజల నేవకై తపించిన రాజులు చరిత్రక్కారు.

ఉ. నా శిరస్సు వంచి నీకు నమస్కారం చేస్తున్నాను.

3. కింది జాతీయాలతో సాంత వాక్యాలు రాయండి.

అ. అల్లారుముద్దగా =

ఆ. చిలుకపలుకులు =

ఇ. ఆరునూరైనా =

VI

భాషను గురించి తెలుసుకుండాం

1. కింది ద్వాండ్వసమాస పదాలకు విగ్రహవాక్యాలు రాయండి.

అ. తల్లిదండ్రులు =

ఆ. తోడునీడలు =

ఇ. భీమార్జునులు =

ఈ. కాయగూరలు =

ఉ. ఆటపాటలు =

కలిపి రాయడం

★ కింది వాచిని పరిశీలించండి.

1. వారు + ఉండిరి	=	వారుండిరి
2. ఎవరికి + ఎంత	=	ఎవరికెంత
3. ఇంక + ఒకరు	=	ఇంకొకరు

పై ఉదాహరణల్లో రెండేసి పదాలు కలిసి ఒకే పదంగా ఏర్పడటం గమనించారుకదా! ఇట్లా రాయడాన్ని **కలిపిరాయడం** అంటారు. దీనికి ‘సంధి’ అని పేరు.

2. కింది పదాలను కలిపి రాయండి.

ఉదా: సెలవు + ఇచ్చి	=	సెలవిచ్చి
అ. మీరు + ఎవరు	=	
అ. పది + ఇంతలు	=	
ఇ. ఏది + ఐనా	=	
ఈ. పట్టిన + అంత	=	

ప్రాణికుపని

గ్రంథాలయంనుంచి గాని, వార్తాపత్రికలనుంచి గాని ఏదైనా జానపద కథను సేకరించి, నివేదిక రాసి తరగతిలో చెప్పండి.

నేనివి చేయగలనా ?

★ నాకు తెలిసిన ఒక జానపదకథను సొంతమాటల్లో చెప్పగలను.	అవును / కాదు
★ పారం ఆధారంగా పొత్తుల స్వేభావాన్ని గురించి పట్టికలో రాయగలను.	అవును / కాదు
★ బాలనాగమ్మ కథను సొంత మాటల్లో రాయగలను.	అవును / కాదు
★ పారం ఆధారంగా సంభాషణలు రాయగలను.	అవును / కాదు

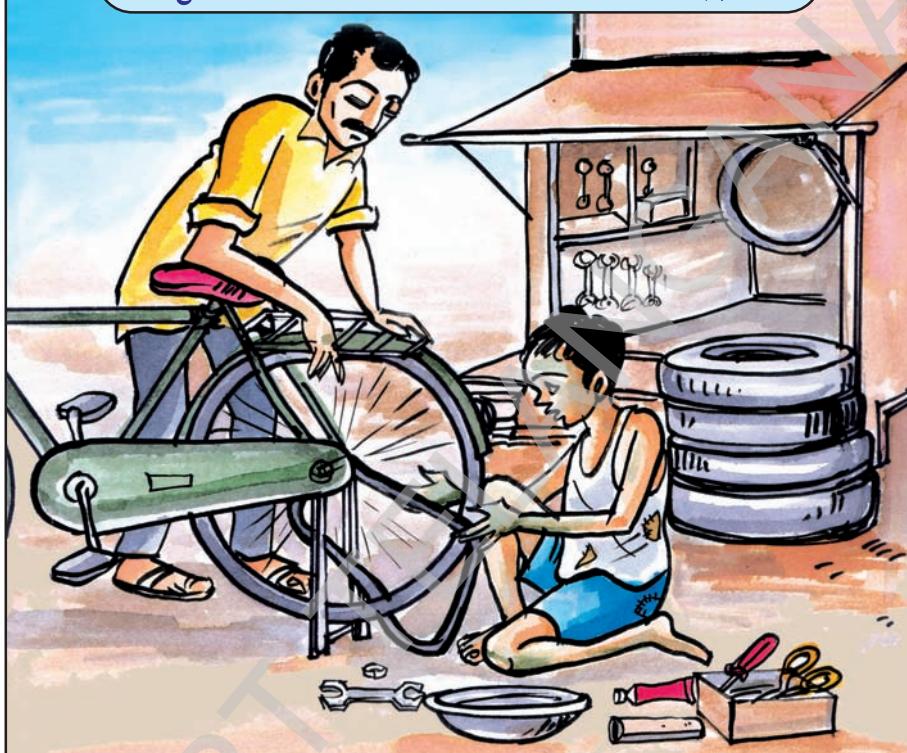

చుట్టూ ఆవరించి ఉన్న చీకటిని తిట్టుకుంటూ
కూర్చోవడం కంటే ప్రయత్నించి చిస్తు
దీపాన్వయిన వెలిగించడం మంచిది.

11. ప్రలైటూల పిల్లగాడా!

- సుద్ధాల హానుమంతు

బొమ్మను చూడండి - ఆలోచించండి - మాట్లాడండి

ప్రశ్నలు

1. పై బొమ్మలో ఎవరెవరున్నారు?
2. పిల్లవాడు ఏం చేస్తున్నాడు?
3. ఆ పిల్లవాడిని చూస్తే మీకేమనిపిస్తున్నది?
4. ఇట్లాంటివాళ్ళ జీవితం ఎట్లా ఉంటుందని అనుకుంటున్నారు?

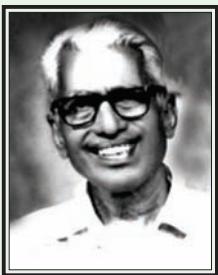
పారం ఉద్దేశం

గ్రామాల్లోని కొంతమంది బీదపిల్లలు బడికి పోకుండా పశువులను కాస్తున్నారు. కూలి పనులకు పోతున్నారు. ఎండలో వానలో తిరుగుతూ బాధలు పడుతున్నారు. అర్ధాకలితో జీవిస్తున్నారు. వారు పడే కష్టాలను, కన్నీళ్ళను మనకు తెలియజేస్తూ అటువంటి బాలకార్యాలకు వ్యవస్థను నిరూపించాలనే ఆలోచనల్ని రేకెత్తింప చేయడమే ఈ పారం ఉద్దేశం.

పార్యఘాగ వివరాలు

ఈ పారం ‘పాట’ అనే ప్రక్రియకు సంబంధించినది. ఒక పల్లవి, కొన్ని చరణాలతో లయాత్మకంగా పాడుకోవడానికి అనుషుగా ఉండేదే పాట.
సుద్దాల హనుమంతు రాసిన ఈ పాట ఆయన శతజయంతి సందర్భంగా ప్రచురించిన ‘పల్లెటూరి పిల్లగాడు’ అనే పాటల సంకలనం లోనిది.

కవి పరిచయం

6-6-1910
10-10-1982

యాదాది భువనగిరి జిల్లాలోని పాలడుగు గ్రామంలో జన్మించిన సుద్దాల హనుమంతు రెండో ఫారం వరకు చదువుకున్నాడు. తల్లి లక్ష్మీనరసమ్మ. తండ్రి బుచ్చిరాములు. హనుమంతు హేతువాదిగా పేరుపొందాడు. వ్యవసాయశాఖలో గుమాస్తాగా పనిచేసి, కొన్ని కారణాలవల్ల ఉద్యోగానికి రాజీనామా చేశాడు. కళాకారుడైన హనుమంతు అనేక చైతన్యగేతాలు, బుర్రకథ, గొల్లసుద్దలు, పిట్టలదొర, యక్కగానం మొదలైన కళారూపాల ద్వారా ప్రజలను చైతన్యవంతులను చేశాడు. సరళమైన పదాలతో అందరికీ అర్థమయ్యే విధంగా ఇతని రచనలు ఉంటాయి.

విద్యార్థులకు సూచనలు

- ★ పారంలోని బొమ్మును చూడండి. పారం ముందున్న ప్రవేశిక చదువండి. పారంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- ★ పారాన్ని చదువండి. అర్థంకాని పదాలకింద గీతలు గీయండి.
- ★ అర్థంకాని పదాలను, వాక్యాలను గురించి మీ మిత్రులతో చర్చించండి.
- ★ పార్యఘస్తకం చివరన ఉన్న ‘పదాలు – అర్థాలు’ పట్టిక చూసి, తెలియని పదాలకు అర్థాలను తెలుసుకొండి.

ప్రవేశిక

పల్లెల్లో నివసించే కొందరు బీడపిల్లలు సరైన తిండిలేక, బడికి పోకుండా పశువులను కాస్తున్నారు. అడవుల్లో తిరుగుతు, అడవిజంతువులతో, కీటకాలతో అపాయాలను ఎదుర్కొంటున్నారు. చాలీచాలని జీతం తీసుకుంటూ యజమానుల వేధింపులను భరిస్తున్నారు. బడికి పోయే తమ ఈడు పిల్లలను చూస్తూ ఎంతో బాధకు లోనొతున్నారు. అటువంటి వాళ్ళ జీవితం ఎట్లా ఉంటుందో ఈ పారంలో చూద్దాం.

I

పల్లెటూరి పిల్లగాడ
పసులగాచే మొనగాడ
పాలుమరచి ఎన్నాళ్ళయిందో ఓ పాలబుగ్గల జీతగాడ
కొలువు కుదిరి ఎన్నాళ్ళయిందో

చాలి చాలని చింపులంగి
సగము భాళీ చల్లగాలి
గోనెచింపు కొప్పెర పెట్టవా ఓ పాలబుగ్గల జీతగాడ
దానికి చిల్లులెన్నో లెక్కపెట్టవా

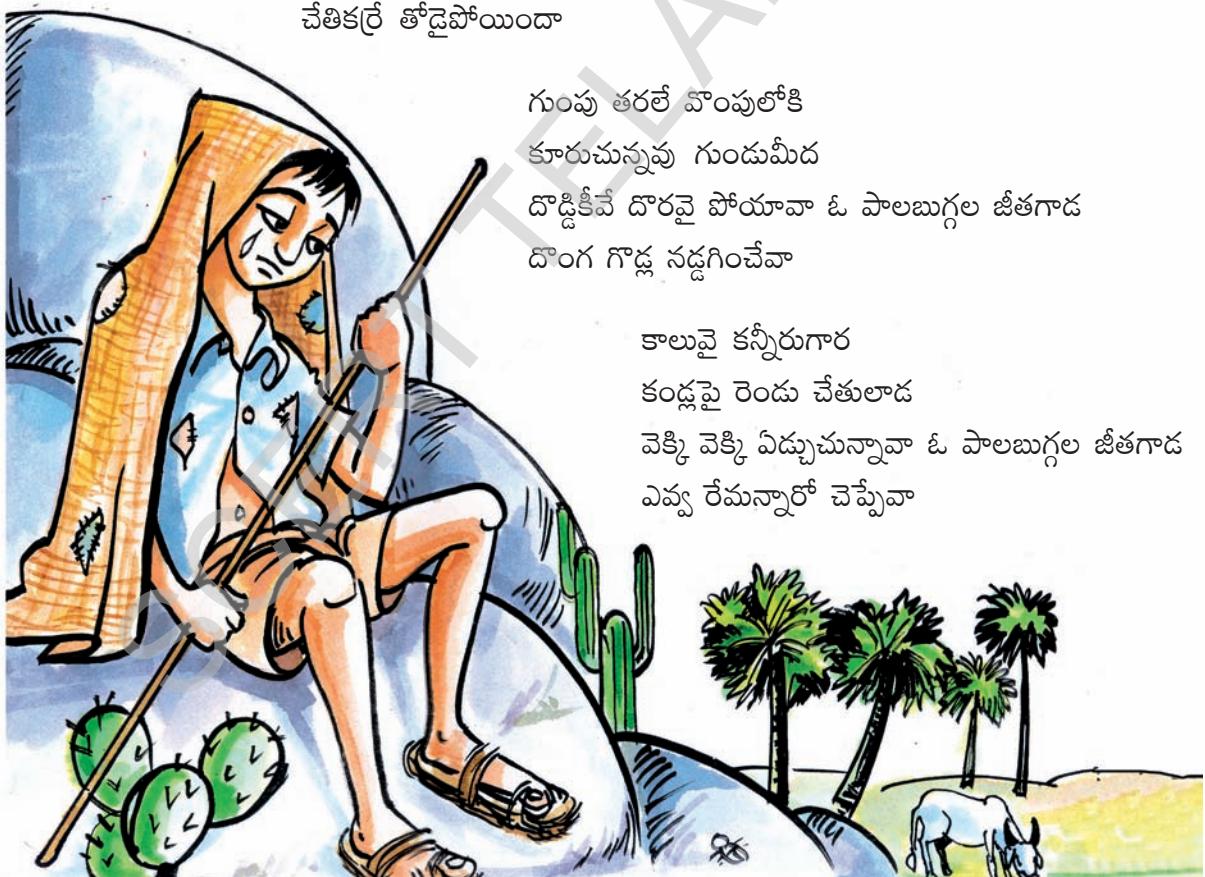
అలోచించండి - చెప్పండి

- ★ ‘పాలబుగ్గల జీతగాడు’ అంటే నీకు ఏమని అర్థం అయింది?
- ★ “దొడ్డికీవే దొరవైపోయావా” అని కని పిల్లవాడిని ఎందుకు అన్నాడు?
- ★ ‘చేతికర్లే తోడయ్యిందా?’ అనడంలో అర్థం ఏమిటి?

తాటిజెగ్గలా కాలిజోడు
తప్పటడుగుల నడకతీరు
బాటతో పని లేకుంటయ్యిందా ఓ పాలబుగ్గల జీతగాడ
చేతికర్లే తోడైపోయిందా

గుంపు తరలే వొంపులోకి
కూరుచున్నవు గుండుమీద
దొడ్డికీవే దొరవై పోయావా ఓ పాలబుగ్గల జీతగాడ
దొంగ గొడ్డ నడ్డగించేవా

కాలువై కన్నీరుగార
కండ్లపై రెండు చేతులాడ
వెక్కి వెక్కి ఏడ్చుచున్నావా ఓ పాలబుగ్గల జీతగాడ
ఎవ్వ రేమన్నారో చెప్పేవా

II

పెందలాడ అమృనీకు
పెట్టులేదా సద్గురువు
ఆకలిగాని అడలుచున్నావా ఓ పాలబుగ్గల జీతగాడ
అడవి తిరిగి అలిసి పోయావా

అకుతేల్లు కందిరీగలు
అడవిలో గల కీటకాదులు
నీకేమైన కాటువేశాయా ఓ పాలబుగ్గల జీతగాడ
నిజము దాచక నాతో చేప్పేవా

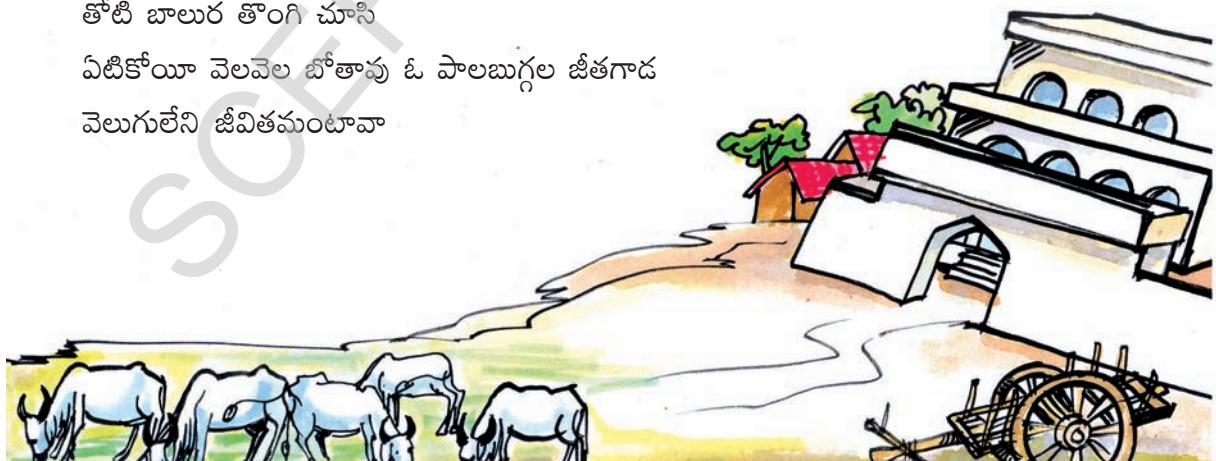
మాయదారి ఆపుదూడలు
మాటిమాటికి కంచె దుంకీ
పంటచేలు పాడువేశాయా ఓ పాలబుగ్గల జీతగాడ
పాలికాపు నిన్నె కొట్టాడా

నీకు జీతం నెలకు కుంచం
తాలు వరిపిడి కల్పిగాసం
కొలువగా సేరు తక్కువ వచ్చిందా ఓ పాలబుగ్గల జీతగాడ
తలుచుకుంటే దుఃఖ మొచ్చిందా

పారశాల ముందుచేరి
తోటి బాలుర తొంగి చూసి
ఎటికోయి వెలవెల బోతాపు ఓ పాలబుగ్గల జీతగాడ
వెలుగులేని జీవితమంటావా

అలోచించండి - చెప్పండి

- ★ పంట చేసుకు కాపు ఉంటాడు కదా! పంటకు కాపు అవసరం ఏమిటి?
- ★ ‘జీతగాని జీవితం వెలుగు లేనిది’ అని కవి అన్నాడు కదా! అదెట్లాగో చెప్పండి?

సారాంశం

ఓ పల్లెటూరి పిల్లగాడా! నిన్నగాక మొన్న పాలు తాగుతూ, చిన్నపిల్లాడిలా తిరుగుతూ కనిపించేవాడివి. అప్పుడే పశువులను కాయడంలో మొనగాడివైపోయావా? పాలుగారే బుగ్గలతో చిన్న వయసులో జీతానికి పనిచేయవలసిన దుస్థితి నీకు ఎందుకువచ్చిందోకదా!

నీ ఒంటికి చాలీ చాలని చినిగిపోయిన అంగి చల్లని గాలినుండి నిన్న కాపాడటం లేదు కదా! అందుకే గోనెనంచిని కొప్పెరగా వేసుకున్నవా!? మరి దానికున్న రంధ్రాలు ఎన్నో చూశావా? అది కూడా నిన్న కాపాడటం లేదు కదా!

తాటిజగ్గలను చెప్పులుగా చేసుకున్నావు. కాని అవి నిన్న సరిగా నడువనీయడం లేదు కదా! దాంతో నీకు తోప్ప అవసరం లేకుండ నీ చేతికర్లే నీకు సహాయంగా ఉన్నదికదా !

మందలు పోయే వంపులో ఉన్న బండరాయి మీద కూర్చుంటావు. దొంగతనంగా చౌరబెడ్ పశువులను నీ దొడ్డిలోకి రాకుండా అపుతావు. నీ దొడ్డికి నీవే దొరవు అయ్యావా? ఇంత లేతవయసులో ఎంత పెద్ద బాధ్యతను మోస్తున్నావోకదా!

నిన్న ఎవరైనా ఏమన్న మాటలతో బాధించారా? కాలువల్లగా నీ కండ్ల నుంచి కారే కన్నీళ్లను నీ చేతులతో తుడుచుకుంటూ వెక్కి వెక్కి ఎందుకు ఏడుస్తున్నావు? నీ కష్టాలు, యజమాని పెట్టే బాధలు గుర్తుకొస్తున్నాయా?

పాద్మన అమ్మ నీకు సద్గి అన్నం పెట్టలేదా? అడవిలో తిరిగి తిరిగి ఆకలితో అలసిపోయావా?

అడవిలో ఆకుతినే పురుగులో కందిరీగలో లేదా ఇతర కీటకాలో నిన్నేమైన కుట్టాయా? నిజమేంటో నాకు చెప్పవా?

మాయదారి ఆపుదూడలు మాటి మాటికి కంచెపై నుండి దుంకి వేరే వాళ్ళ పంటపొలాలను పాడుచేశాయా? అది చూసిన ఆ కావలిమనిషి నిన్న కొట్టాడా?

నీకు నెలకు జీతం కుంచెడు వడ్లు. నీకు కొలిచిన జీతం వడ్లలో తాలువడ్లు, పొట్టు, కల్తీవడ్లు ఉన్నాయా? అవి కొలిస్తే సేరు తక్కువగా ఉన్నాయా? అది తలుచుకొని ఏడుస్తున్నావా?

బడి ముందర నిలబడి, బడిలో చదివే నీ ఈడుపిల్లలను చూసి, ముఖాన్ని ముడుచుకున్నావు. బడికి పోలేని నీ బతుకును తలుచుకుంటూ ఏడుస్తున్నావా? జీవితంలో వెలుగు లేదని బాధపడుతున్నావా?

ఇవి చేయండి

I

విని, అర్థం చేసుకొని, ఆలోచించి మాట్లాడడం

1. పాటను విన్నారు కదా! ఈ పాటను రాగంతో పాడండి.
2. పల్లెటూరి పిల్లగాని బాధలు ఎట్లున్నాయో చెప్పండి.

II

ధారాకంగా చదువడం - అర్థం చేసుకొని, ప్రతిస్పందించడం

1. కింది పదాలను చదువండి. తారుమారుగా ఉన్న పదాలను సరిచేసి రాస్తే పారంలోని ఒక భాగం అవుతుంది. సరిచేసి రాయండి.
 - అ) కంచె దుంకి మాటిమాటికి పాడుచేశాయా పంటచేలు మాయదారి ఆవుదూడలు కొట్టుడా పాలికాపు నిన్నే జీతగాడ ఓ పాలబుగ్గల
 - అ) హంపులోకి తరలేగుంపు కూరుచున్నవు గుండుమీద దౌర్జ్వేషోయావా దొడ్డికీవే ఓ పాలబుగ్గల జీతగాడ నడ్డగించేవా దొంగగొడ్డ
2. కింది పేరాను చదివి ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

మదునయ్య చేపల వ్యాపారి. పాలేరు రిజర్వాయరులో చేపలు పట్టి అమ్ముతాడు. పెద్ద పెద్ద వలలను నీటిలో వేసి చేపలను పడుతాడు. ఇందుకోసం అతనికో పనిమనిషి కావాలని ఆలోచించి ఒరిస్తూ రాష్ట్రంలోని బరంపూర్కు పోయి ఆరోతరగతి చదివే గంగయ్య అనే బాలుడి తల్లిదండ్రులతోటి మాట్లాడి పదివేలకు అతడిని పనికి కుదుర్చుకున్నాడు. గంగయ్యను తనవెంట తీసుకొని పాలేరుకు వచ్చాడు. మదునయ్య చెప్పినట్లు విని గంగయ్య రోజూ నీటి ఒడ్డున కూర్చొని చేపలకోసం నీటిలో వేసిన వలను చూస్తూ ఉండేవాడు. ఒక్కసారి రాత్రికూడా అక్కడే పండుకునేవాడు. ఈ విషయం తెలుసుకున్న అధికారులు మదునయ్యను శిక్షించారు. గంగయ్యను బడిలో చేర్చించి అతని తల్లిదండ్రులకు తెలియజేశారు.

- అ. మదునయ్య ఎవరు? ఏం చేసేవాడు?
- అ. గంగయ్య ఎవరు? పాలేరుకు ఎందుకు వచ్చాడు?

- ఇ. గంగయ్య పనిలో చేరడంవల్ల ఏమేం కోల్పోయాడు?
- ఈ. బాలల హక్కులలో గంగయ్య ఏ హక్కులకు దూరమయ్యాడు?
- ఉ. మదునయ్యను ఎందుకు శిక్షించారు? ఇట్లా చేయడం సరైందేనా?
- ఊ. గంగయ్య తల్లిదండ్రులు చేసిన పని సరైందేనా? ఎందుకు?

3. కింది వాక్యాలను చదివి తప్పీ, ఒప్పీ గుర్తించండి. కారణం రాయండి.

	కారణం
అ. చదువుకోవడం అందరి హక్కు	తప్పు/బప్పు
ఆ. బాలికలు కూడా బాలురత్నోపాటు సమానంగా చదువడం.	తప్పు/బప్పు
ఇ. బాలబాలికలకు సమానహక్కులు ఉంటాయి.	తప్పు/బప్పు
ఈ. బాలబాలికలను భయపెట్టడం, కొట్టడం, తిట్టడం.	తప్పు/బప్పు
ఉ. తల్లిదండ్రులు తమ పిల్లలను పనిలో పెట్టడం.	తప్పు/బప్పు
ఊ. పిల్లలు మంచి ఆహారం పొందడం.	తప్పు/బప్పు
బు. తెలియనివాటిని, రానివాటిని ఉపాధ్యాయులను అడిగి తెలుసుకోవడం, నేర్చుకోవడం	తప్పు/బప్పు

III

స్వయంచన

1. కింది ప్రశ్నలకు ఐదేసి వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.

- అ. “సగము ఖాళీ, చల్లగాలి” అని కవి ఏ సందర్భంలో అన్నాడు? ఎందుకు?
- ఆ. పశువుల కాపరి వలె బాల్యాన్ని కోల్పోతున్నవారు ఇంకెవరెవరు ఉండవచ్చు?
- ఇ. బడిలోని తోటి పిల్లలను చూసిన పనుల కానే పిల్లవాడు ఎందుకు బాధపడ్డాడో కారణాలు డాఫించి రాయండి.
- ఈ. సుద్దాల హనుమంతు గురించి రాయండి.

2. కింది ప్రశ్నకు 10 వాక్యాల్లో జవాబు రాయండి.

‘పల్లెటూరి పిల్లగాడు, పశువుల కాపరి లాంటి వాళ్ళ జీవితాలు చదువుకుంటేనే బాగుపడుతాయి?’ దీనిని సమర్థిస్తూ రాయండి.

IV

సృజనాత్మకత / ప్రశంస

- పారం ఆధారంగా పిల్లగాని జీవితాన్ని ‘ఆత్మకథ’గా రాయండి.
(లేదా)
- కింది బొమ్మను చూడండి. పిల్లలు ఏం మాటల్లాడుకుంటున్నారో డాఫించి సంభాషణలు రాయండి.

V

పదజాల వినియోగం

- కింది వాక్యాల్లోని గీత గీనిన పదాలకు అర్థాలను రాయండి.
 - మా అన్నయ్య బాగా చదివి సర్చారు కొలువు సంపాదించాడు.
 - పెందలాడే లేచి వ్యాయామం చేస్తే ఆరోగ్యం బాగుంటుంది.
 - మా డెరు పక్కనే వీరు పారుతున్నది.
 - నీ ముఖం ఏంటి అట్లా వెలవెలబోయింది? ఏదైనా బాధ ఉన్నదా?
- కింది పట్టికలోని ప్రకృతి - వికృతి పదాలను జతపరుచండి.

అ.	పసులు	()	క.	అడవి
ఆ.	అంబ	()	ఖ.	గ్రాసం
ఇ.	అటవి	()	గ.	పశువులు
ఈ.	గాసం	()	ఘ.	అమృ

1. కింది పదాలను విడదీసి రాయండి.

ఉదా: నాయనమ్మ	=	నాయన	+	అమ్మ
ఆ. నిజాత్రమంబు	=	+
ఆ. పోయితివయ్య	=	+
ఇ. నిజమూహింప	=	+
ఈ. వలయమందు	=	+
ఉ. ముఖారవిందం	=	+

2. కింద విడదీసిన పదాలను కలిపి రాయండి.

ఆ. నిన్న + అడుగ	=
ఆ. ఇడుమకు + ఓర్చి	=
ఇ. ఇప్పుడు + ఏమిటి	=
ఈ. ఎవ్వరు + ఏమనిన	=
ఉ. నిమిషము + ఏని	=

3. కింద గీతగీసిన పదాలకు విగ్రహ వాక్యాలను రాసి, సమాసము పేరు రాయండి.

- ఆ. మనిషి జీవితంలో వెలుగునీడల వలె కష్టసుఖాలు వచ్చిపోతుంటాయి.
- ఆ. భూమ్యాకాశాలు ఎప్పుడూ కలువవు.
- ఇ. ధర్మధర్మాలు ఆలోచించి పనిచేయాలి.
- ఈ. శాంత్యహింసలు భారతీయ ధర్మానికి మూలస్తంభాలు.
- ఉ. సూర్యవందులు లోకానికి వెలుగునిస్తారు.
- ఊ. జీవితంలో పైకి రావాలంటే నీతినిజాయాలీలు చాలా ముఖ్యం.
- బు. జూతరకు చిన్నపెద్దలు అందరూ తరలిపోతారు.

(ప్రాజెక్టుపని)

మీ ప్రాంతంలో బడికిపోకుండా ఉండే పిల్లల్ని కలువండి. వారెందుకు బడికి రావడంలేదో, బడిగురించి, చదువుగురించి వారేమనుకుంటున్నారో వివరాలు సేకరించి నివేదిక రాయండి.

నేని చేయగలనా ?

★ పాటను రాగంతో, అభినయంతో పాడగలను. ★ అపరిచిత పేరాను చదివి జవాబులు రాయగలను. ★ ‘పిల్లల జీవితాలు చదువుకుంటేనే బాగుపడతాయి’ అనే అంశాన్ని సమర్థిస్తూ రాయగలను. ★ పల్లెటూరి పిల్లగాని జీవితాన్ని అత్యకథగా రాయగలను.	అవును / కాదు
అవును / కాదు
అవును / కాదు
అవును / కాదు |
|--|--|

బాలలు భవితకు పునాదులు. వారి బాల్యాన్ని మొగ్గలోనే తుంచకండి.

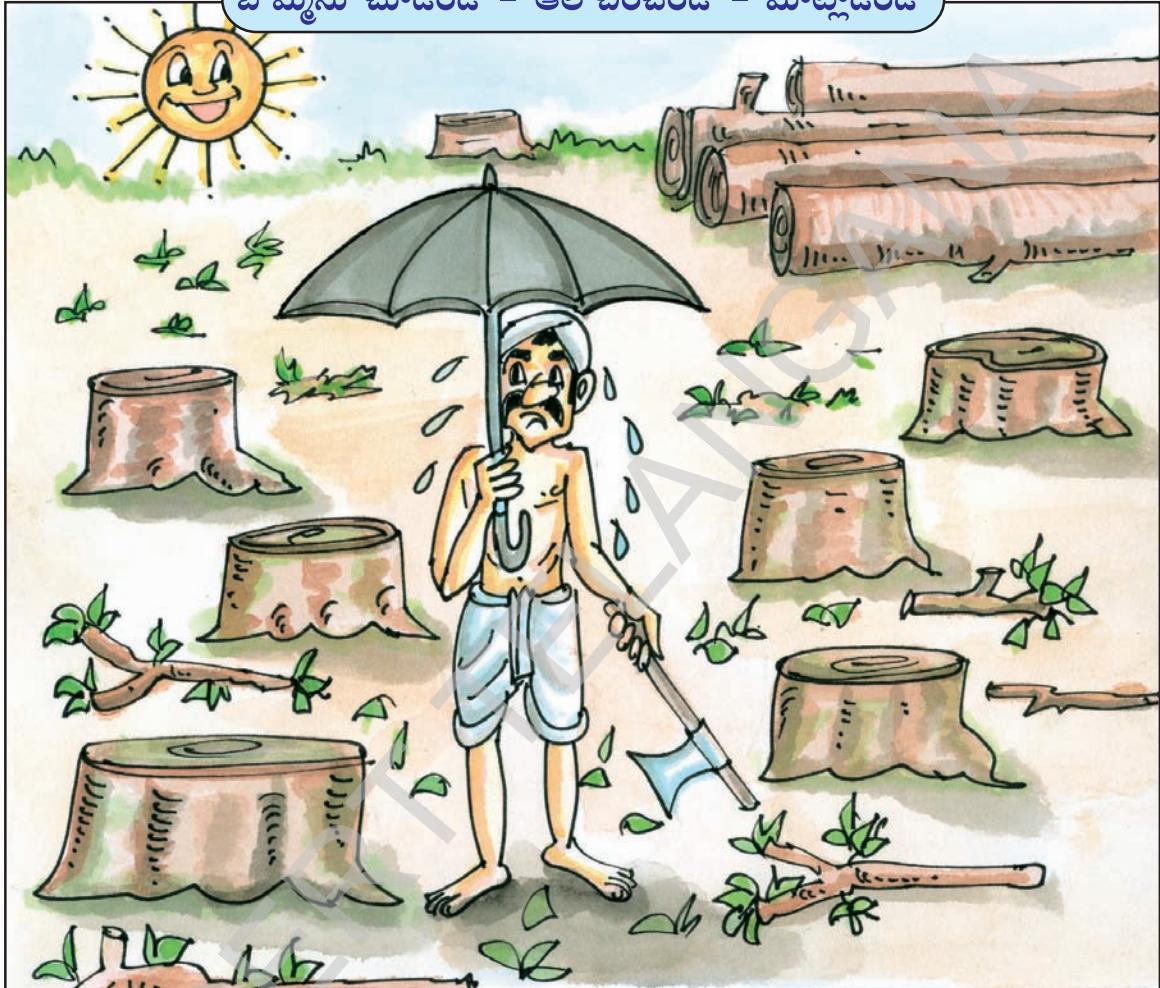
చదువండి - ఆనందించండి

చమత్కార పద్యాలు

1. అకుంటే - ఈకుంటే - మీకుంటే - మాకుంటే అనే పదాలతో సరదాగా ఒక కవి చెప్పిన పద్యం.
 కం. ఆకుంటే వృక్షంబగు
 ఈకుంటే లోభియౌను హీనాత్ముండ్చ
 మీకుంటే మాకిమ్ము
 మాకుంటే మేము రాము మల్చిభరామా !
2. కింది పద్యంలో పైకి ఇన్ని చోట్ల ఉండే వస్తువేదో చెప్పుమన్నట్లనిపిస్తుంది. కాని ఇందులోనే జవాబు ఉన్నది. వంగ (వంకాయ) తోటలో ఉంటుంది..... ఇలా ప్రతిదాన్నే చదువుకొండి.
 ఆ. వంగ తోట నుండు వరి మళ్ళీ నుండు
 జొన్న చేల నుండు చోద్యముగను
 తలుపు మూల నుండు తల పైన నుండును
 దీని భావమేమి తెలిసికొనుడు.
3. కింది పద్యంలో మూడు పాదాలలోని మూడు ప్రశ్నలకు ఒకే సమాధానం - ‘కాయనే’ (కాయదానికి)
 ఆ. మామిదేల పూచు మండు వేసంగిని !
 బాలుండేల పోవు పనుల వెంట
 రాజుసేన నేల రహి జేర్చుచుండును !
 మూట నొక్కమూట ముద్దుకృష్ణ !

12. కాపాడుకుండాం

బొమ్మను చూడండి - ఆలోచించండి - మాట్లాడండి

ప్రశ్నలు

1. పై బొమ్మలో ఎవరున్నారు?
2. బొమ్మలోని వ్యక్తి ఏమి చేసి ఉండవచ్చు?
3. బొమ్మలోని వ్యక్తి చేసిన పనిని మీరు అంగీకరిస్తారా? ఎందుకు?
4. ప్రకృతిని కాపాడాలంటే ఏమి చేయాలి?

పారం ఉద్దేశం

మన చుట్టూ ఉన్న చెట్లూచేమలు, నదులు ఇవన్నీ ప్రకృతిలో భాగమే. అవి మనకు జీవనాధారమై రక్షణ కవచమై నిలుస్తున్నాయి. వాటికి హాని కలిగించకుండా వాటిని కాపాడుకోవడమే మన ధర్మం అని తెల్పుడం ఈ పారం ఉద్దేశం.

పార్యభాగ వివరాలు

ఈ పారం సంభాషణ అనే ప్రక్రియకు చెందినది.

ఇద్దరు లేదా అంతకంటే ఎక్కువమంది వ్యక్తుల మధ్య జరిగే మాటల కొనసాగింపు సంభాషణ. సంభాషణలు మన కళ్ళముందు పాత్రలు మాట్లాడినట్లు అనుభూతిని కలిగిస్తాయి.

విద్యార్థులకు సూచనలు

- ★ పారంలోని బొమ్మలను చూడండి. పారం ముందున్న ప్రవేశిక చదువండి. పారంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- ★ పాతాన్ని చదువండి. అర్థంకాని పదాలకింద గీతలు గీయండి.
- ★ అర్థంకాని పదాలను, వాక్యాలను గురించి మీ మిత్రులతో చర్చించండి.
- ★ పార్యపుస్తకం చివరన ఉన్న ‘పదాలు - అర్థాలు’ పట్టిక చూసి, తెలియని పదాలకు అర్థాలను తెలుసుకొండి.

ప్రవేశిక

చెట్లు, పక్కలు, జంతువులు, బావులు, నదులు, చెరువులు మొదలైనవన్ని ఈ అందమైన ప్రపంచంలో భాగంగా ఉన్నాయి. వీటిని మనం జాగ్రత్తగా వినియోగించుకుంటూ సుఖంగా జీవించే ప్రయత్నం చేయాలి. కానీ మనిషి తన బాధ్యతను మరచిపోయి ప్రకృతిని రక్షించుకోవడంలో అశ్రద్ధ చేస్తున్నాడు. అందువల్ల ఎన్నో అవస్థలు పడుతున్నాడు. ఆ సంగతులన్నీ తెలుసుకోవాలని ఉందా! అయితే ఈ పారం చదువండి.

I

పారంలోని పాత్రలు : అన్నమ్మ - అమ్మమ్మ
నర్సయ్య - తాత
గోపాల్ - మనుమడ
లక్ష్మి - మనుమరాలు

అన్నమ్మ : అరేయ్ గోపాల్ ఇట్టా! కోతి లెక్క చెంగచెంగ ఎగురుతున్నవ్.

నీకో కోతి పాట వినిపిస్తా.

గోపాల్ : కోతి పాటనా? జ్ఞాపి పాడవా.

అన్నమ్మ : తోకవాయె కత్తి వచ్చే ధాం ధాం ధాం
కత్తివాయె పండు వచ్చే ధాం ధాం ధాం
పండువాయె కుండ వచ్చే ధాం ధాం ధాం
కుండవాయె బొమ్మ వచ్చే ధాం ధాం ధాం
బొమ్మవాయె డప్పు వచ్చే ధాం ధాం ధాం
డప్పువాయె సల్ల వచ్చే ధాం ధాం ధాం
సల్లవాయె పిల్ల వచ్చే ధాం ధాం ధాం

గోపాల్ : అబ్బో నీ పాట జోరుగున్నది. కోతి గూడ వింటున్నది.

అన్నమ్మ : కోతా! ఏడ ?

గోపాల్ : అగో పెరట్ల ఉన్నది - అగో అటురుకుతున్నది.

లక్ష్మి : అయ్యా! ఓ కోతి గిన్నెత్తుకపోతున్నదే. ఇంకో కోతి నువ్వులను ఎత్తుకపోయి పెరట్ల చల్లుతున్నదే.

అన్నమ్మ : అయ్యా ! రామ ! రామ! ఈ నడుమ కోతులు, గుడ్డెలుగులు,
ఇండ్లలకు వస్తున్నా. కొట్టు! కొట్టు! మీ తాతకు జెప్పు. బంగారమసాంటి నువ్వులను పాడుజేసే. అసలే ధరలు మండిపోతున్నే.

లక్ష్మి : గిన్నెల అప్పాలన్నీ పట్టుకపోయి కోతి ఇంటి మీద కూచోని తింటున్నది.

నర్సయ్య : (కట్టె పట్టుకొని) నడువ్. లే లే నడువ్.

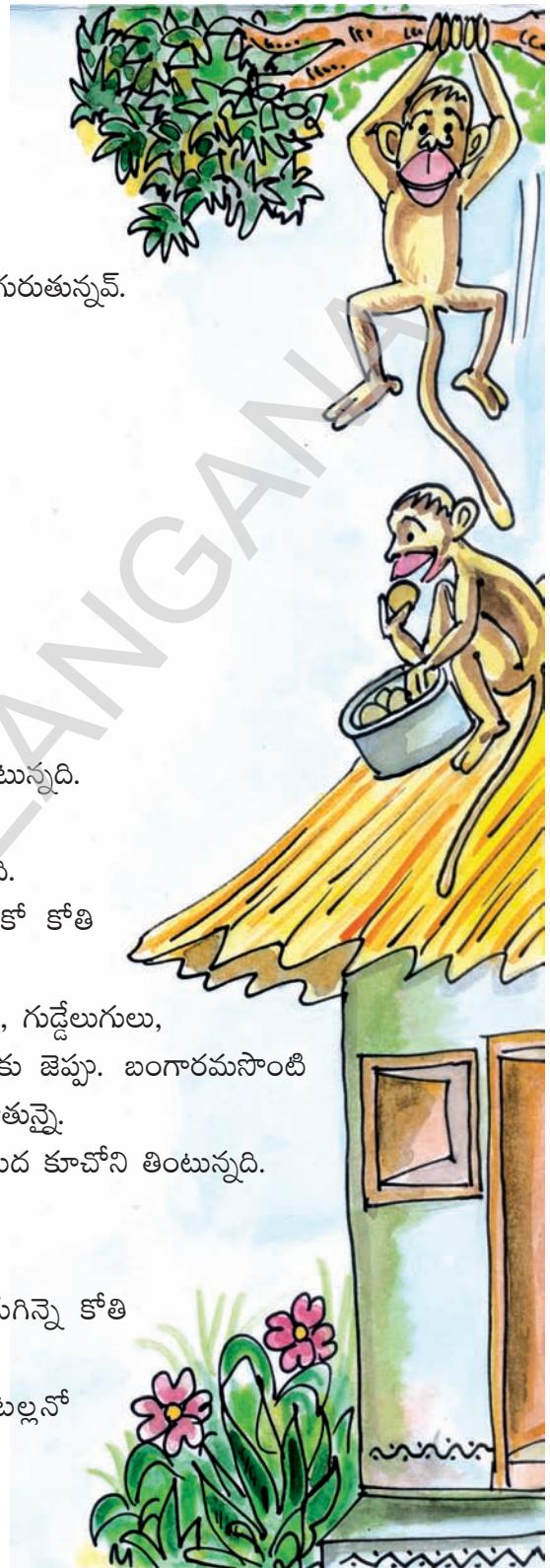
గోపాల్ : అమ్మమ్మ నాకొక అప్ప ఇయ్యవా.

నర్సయ్య : ఇంకా అప్పాలెక్కడున్నయి? అప్పాల గిన్నెకుగిన్నె కోతి ఎత్తుకపోయింది.

అన్నమ్మ : ఏం కోతులయ్య, మునుపు కోతులు తోటల్లనో అడవుల్లనో ఉండేవి.

గోపాల్ : మరిప్పుడు ఇండ్లలకెందుకు వస్తున్నా?

లక్ష్మి : మరి మనం అడవులను కొట్టివేస్తున్నం కదా!

- అన్నమ్మ : జెనోను!** ఆ జంతువులు ఉండాల్సిన అన్ని జాగల్లో మనిషి ఉండేటందుకు పోతున్నదు.
- గోపాల :** అందుకేనా మొన్నోక చిరుతపులి కూడా ఊర్లోకి వచ్చినట్టు టీవీల చూసిన.
- లక్ష్మి :** చిరుతపులేం ఖర్చు! నక్కలు, తోడేళ్ళు, పులులు, సింహోలు ఇట్లు అన్ని ఊర్లలోకి వస్తున్న అని పేపర్లల్, టీవీలల్ల వార్తలు చూస్తనే ఉన్నం గదా!
- గోపాల :** మా దోస్తు వాళ్ళ నాయన సెల్ఫోన్సు కూడ కోతులు ఎత్తుకపోయి నీళల్ల పారేసినయట.
- లక్ష్మి :** మనం అడవులను నాశనం చేసుకుంట పోతే ఇంకా భయపడే కాలం వస్తది.
- గోపాల :** ఎందుకట్టంటున్నవ?
- నర్సయ్య :** అనుదేందిరా, లక్ష్మి సరిగ్గనే చెప్పింది. ఇంచులేపట్ల మనిషికి ఆశలు ఎక్కువై ప్రకృతినంత పాడుజేస్తున్నదు. కనీసం తన ఇంట్ల కూడ చెట్లను పెంచుతలేదు.
- అన్నమ్మ :** అడవులు లేకుండ చేస్తున్నరు కాబట్టే వానకాలంల వానలొస్తులేవు. ఎండాకాలం ఎండలకు ఉండలేకపోతున్నం. కాలంగాని కాలంల వానలు పడ్డున్నాయి. ఎండలు కొడ్డున్నాయి.
- గోపాల :** జెను! మన ఊర్లోని పెద్ద చెరువు ఎప్పుడు ఎండిపోదని నువ్వు చెప్పినవ్ కదా! మరి ఈ సంవత్సరం ఎందుకు ఎండిపోయిందే అమ్మమ్మా?
- అన్నమ్మ :** మా తాతల నాటి నుంచి అది ఎండిపోయన దాఖలాలు లేవు. మరిప్పుడు ఎండిపోయింది. చెరువును ఎవరిష్టం వచ్చినట్టు వాళ్ళు వాడుతుంటే ఏమైతది మరి?
- లక్ష్మి :** మన ఊర్ల చెరువు జాగనంత కబ్బజేసుకుంటపోయి పెద్ద చెరువును చిన్న చెరువు చేసిరి. అందుకే ఈ గతి వచ్చింది.
- గోపాల :** చెరువుల ఉండే జీవులన్ని వచ్చిపోయనట్టేనా?
- నర్సయ్య :** అంతేగదమరి! చెరువులనే కాదు మనం చేసే పనులతోటి బావులల్ల, నదులల్ల జీవులు కూడా లేకుండా పోతున్నాయి.
- గోపాల :** ఒక్క చేపలే కదా.
- లక్ష్మి :** నీ మొహం. ఒక్క చేపలే కాదురా! కప్పులు, తాబేళ్ళు, రొయ్యలు ఇట్ల ఎన్నో జీవులకు కష్టకాలమెచ్చింది.
- గోపాల :** నదులనీళ్ళ స్వచ్ఛమైన వంటరు. గదా! మరి మల్లెందుకు శుభ్రం చేయాలని అంటున్నరు.
- నర్సయ్య :** నదుల నీళ్ళ మంచివే గానీ, మన కర్మగారాల్నోని పాడునీళ్ళను, మన స్నానాల పేరిట సబ్బనీళ్ళను, బట్టలు ఉతికిన మురికినీళ్ళను, నూనె పదార్థాలను....
- గోపాల :** ఆ... ఆ... పశువులను కడిగిన నీళ్ళను, రసాయనాలతో, ప్లాస్టర్ ఆఫ్ ప్యారిస్టో చేసిన విగ్రహాలను, ప్లాస్టిక్ పదార్థాలను వాటిలో వదిలిపెడ్డున్నం గదా!
- లక్ష్మి :** అందుకే నీళ్ళ శుభ్రత పాయె. మనకు తీరొక్కు రోగాలు రావట్టే.

అలోచించండి - చెప్పండి

- ★ ‘అడవి జంతువులు పల్లె బాట పట్టాయి’ దీనికి గల కారణాలు చెప్పండి.
- ★ ‘చెరువలే గ్రామాలకు మూలాధారాలు’ దీనిపై మీ అభిప్రాయం చెప్పండి.
- ★ మనిషి ఆశే అనర్థాలకు కారణం. దీనిని సమర్థిస్తూ నాలుగు వాక్యాలను చెప్పండి.

II

అన్నమ్య : ఏవయ్యా! మన చెరువు కట్టమీద రకరకాల పిట్టలు కనబడేవి. ఇప్పుడు చాలావరకు కనబడుతనే లేవు ఎందుకో?

లక్ష్మి : నేను చెప్పా ఎందుకు కనబడుతలేవో,

గోపాల : అగో సెల్ రింగైతున్నది.

లక్ష్మి : ఇగో ఈ సెల్ఫోన్ పక్కలను లేకుండా చేస్తున్నాయ్.

గోపాల : నీకేమన్న పిచ్చిపట్టిందా? సెల్ఫోన్సుకు పక్కలకు ఏం సంబంధం?

లక్ష్మి : నాకూడు పిచ్చి నీకే పిచ్చి. సెల్ఫోన్లల్ మాట్లాడడానికి సిగ్గుల్ని ఎక్కుడి నుంచి వస్తున్నాయ్?

గోపాల : ఉవర్తనుంచి.

లక్ష్మి : ఎక్కుడికక్కడ సెల్టంవర్లు పెట్టడంతో వాటి నుంచి వచ్చే తరంగశక్తిని తట్టుకోలేక అనేక పక్కలు చచ్చిపోతున్నవట!

అన్నమ్య : ఓపక్క అడవులు లేకపాయే! నదులు, చెరువులు ఎండిపాయే! జనం మధ్యలో సెల్టంవర్లాయే! ఇగ ఎట్ల బతుకుతయ్య.

గోపాల : తాతా! పొగతోటి గూడా కొన్ని జీవులు చచ్చిపోతున్నవట నిజమేనా?

నర్సయ్య : అవును నిజమే. ఆ జీవుల్లో మనం కూడ ఉన్నం.

గోపాల : మనమెట్లుంటం?

నర్సయ్య : ఇంట్లోంచి బయట కాలుపెడ్డే చాలు. ఏదో ఒక పొగ మన శరీరంలోకి పోతనే ఉన్నది.

- లక్ష్మి** : వాహనాల పొగ, ఫోకరీల పొగ, ప్లాస్టిక్ చెత్తను కాల్చడంతో వచ్చే పొగ, సిగరెట్టు, బీడీలపొగ... అన్ని పొగలేనాయె.
- గోపాల్** : మనం బతుకుతలేం మిగతా జీవులను బతకనిస్తలేం.
- అన్నమ్మి** : గోపాల్ మంచిగ చెప్పిందయ్యా.
- గోపాల్** : మంచిగ చెప్పిన అన్నవ్ గదా! నేను టీవీల పాటలు పెట్టుకుంటా.
- అన్నమ్మి** : అబ్బా నీ దయరా! అది మాత్రం వద్దు.
- లక్ష్మి** : ఎందుకు వద్దంటున్నవ్ అమృమ్మా?
- అన్నమ్మి** : మీరు చెవులు చిల్లులుపడేటట్టు, ఇంటి పెంకులు ఎగిరిపోయెటట్టు సౌండు పెట్టుకుంటరు.
- నర్సయ్య** : చెవులు గిల్లమనేటట్టు సౌండు పెట్టుకుంటే వాళ్ళకదో మజా, సంబురం.
- అన్నమ్మి** : ఏం మజా? ఏం సంబురం? మొన్న మనకాడ డాక్టరు చెప్పంగ విన్ను.
- నర్సయ్య** : ఏం విన్నవు?
- అన్నమ్మి** : పెద్ద పెద్ద చప్పుళ్ళతోటి చెవులకు వినే శక్తి తగ్గుతదట!
- లక్ష్మి** : నిజమే, రోడ్డుమీద వాహనాల చప్పుళ్ళు పెద్ద పెద్ద కార్భానాల చప్పుళ్ళు, బోర్లు వేసేటప్పుడు వచ్చే చప్పుళ్ళు...
- గోపాల్** : డి.జె సౌండ్స్ కూడానా?
- నర్సయ్య** : కూడానా ఏంది? అదో పెద్ద దరిద్రం. నొద్దుపోనియ్యవు. తిండి తిననియ్యవు. మనుషుల్ని మనుషులుగా ఉండనియ్యవు. సమయం వృథా చేస్తాయి.
- అన్నమ్మి** : డి.జె అంటే ఏంటిదయ్యా?
- నర్సయ్య** : గదే మొన్న రంగయ్య కొడుకు లగ్గమప్పుడు పెద్ద సౌండు పెట్టుకొని ఎగురలేదా! గదే!
- అన్నమ్మి** : దాంతోటే గద! నా చెవులు పాడైనయని డాక్టరు చెప్పిందు.
- నర్సయ్య** : ఈ పోరగాండ్లకు తెలువదాయె. చెబితే వినరాయే. మరేం జేసుడు.
- అన్నమ్మి** : ఎందుకు తెల్పుది? అప్పట్టించి వీళ్ళిద్దరు అన్ని ముచ్చట్లు చెబుతనే ఉన్నరు గద!
- గోపాల్** : చెపితే ఇగ మేం ఎగురోద్దు, దుంకొద్దా ఏంది?
- నర్సయ్య** : ఎందో సంబురానికి అట్ల చేస్తరు.
- అన్నమ్మి** : ఇదేం సంబురం? ప్రాణం పొయ్యే నంబురం. మంచినీళ్ళవాయె. మంచిగాలి వాయె, జంతువులువాయె, పక్కలు వాయె. అఖర్లు మనంగూడ సక్కగా సుఖంగా ఉండలేకపోతిమి. ఇగ ఎందుకివన్నీ?

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ ‘సెల్టవర్లు పక్కలకే కాక మానవులకు కూడా శాపం’ ఎందుకో చెప్పండి.
- ★ వివిధ రకాల పొగలను పీల్చడం వలన మానవుడు ఎట్లంటి సమస్యలను ఎదుర్కొంటున్నాడు?
- ★ శబ్దకాలుప్యం ఎన్ని విధాలుగా జరుగుతున్నది?

III

నర్సయ్య : గంత కోపమెందుకే?

లక్ష్మి : అమృమ్మ చెప్పింది నిజమే! ఎక్కడ చూసిన స్వచ్ఛతలేదు. అంతా కాలుప్యమే. ఇల్లు కాలుప్యమే, ఒళ్లు కాలుప్యమే. బళ్లు, గుళ్లు, రోడ్లు, ఊర్కుర్కుర్లు, పట్టాలకు పట్టాలు అన్నీ, అంతా కాలుప్యమే.

గోపాల : మన పనులతోనే అంటవా. కానీ నువ్వు బోర్ల సొండుతో కష్టమైతున్నదని అంటివి. మరి నీళైట్లా రావాలె.

లక్ష్మి : ఓ పిచ్చిమొహమా! చెరువులు, బావులు, నదులు ఇవన్నీ నీళైతోటి కళకళలాడితే నీళైకేం కష్టం.

గోపాల : చెరువులు, నదులంటే పోనీ బావులెందుకు ఎండిపోతున్నాయి.

నర్సయ్య : మీ మోటర్లన్నీ బుర్రుబుర్రున పోవటానికి ఎత్తుకెత్తు రోడ్లన్నీ ఊర్కుర్కునిండా వేయవట్టిరి. ఇసుమంత జాగ విడిచిపెట్టుకుండా ఇళ్లకట్టవట్టిరి. ఇంటిముందు గచ్చాయె. ఇంటెనుక గచ్చాయె.

అన్నమ్మ : అందుకే నీళైన్నీ మోరీల్లోకి పోతున్నాయి. మోర్లు కూడా సిమెంట్ వేనాయె. ఒక్క నీటి చుక్క కూడా భూమి లోపలికి ఇంకుతలేదాయె!

గోపాల : అందుకే బావులు ఎండిపోతున్నాయా?

నర్సయ్య : ఎనుకట, బావులల్ల నీళ్లు ఎప్పుడుండాలని ఊర్కుల్ల, చుట్టుపక్కల, కోనేర్లు, చెరువులు, కుంటలు కట్టినరు. అవన్నీ ఇప్పుడు తీసేయవట్టిరి.

అన్నమ్మ : మరి ఆ బావులల్ల నీళ్లు విడికెళ్లుంటయ్? నీళ్ల కొరకు ఫీట్లకు ఫీట్లు మిప్పన్న భూమిలోకి దించవట్టిరి.

నర్సయ్య : దాంతోటి భూమి అదిలిపోతున్నది. జంతువులు, పిట్టలు, పాములు, తేళ్లు భయంతోటి అల్లాడవట్టే.

లక్ష్మి : మనకు గూడా రాత్రి నిద్రరాదు. పగలు నడువరాదు. అంతా భయం భయమే.

గోపాల : మన ప్రకృతిని మనమే పాడు జేసుకుంటున్నాం.

అన్నమ్మ : గోపి మంచిగనే సోయి తెచ్చుకుంటున్నదు.

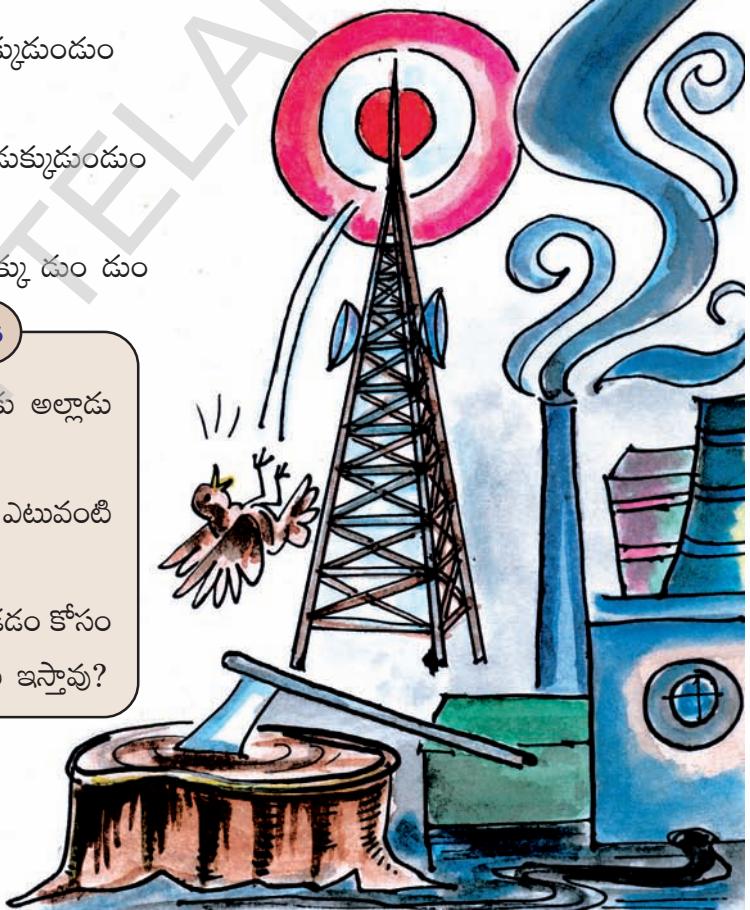
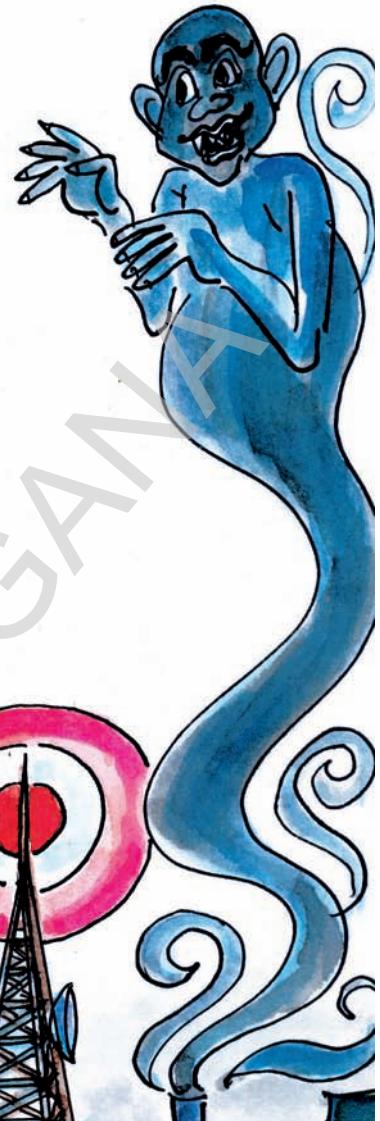
నర్సయ్య : ఔను.

గోపాల : అమృమ్మ నువ్వు కోతి పాట పాడినవగదా! నేనో పాట పాడుతా విను.

పాట : - అడవల్ని పెంచాలె
 జంతువులనుంచాలె దుబుడుక్కడుండుం
 నీళ్ళన్ని ఇంకాలె
 బావులను పెంచాలె దుబుడుక్కడుండుం
 చెరువులను చెరపొద్దు
 నదిలోకి చెడులొద్దు దుబుడుక్కడుండుం
 పిట్టలూ ఎగరాలె
 చెట్లపై నుండాలె దుబుడుక్కడుండుం
 చప్పుళ్ళు తగ్గాలె
 శాంతింత పెరగాలె దుబుడుక్కడుండుం
 పొగలన్ని పోవాలె
 సెగలన్ని తగ్గాలె దుబుడుక్కడుండుం
 మంచి గాలి రావాలె
 రోగాలన్ని పోవాలె దుబుడుక్కడుండుం
 జీవులన్నుండాలె
 జగమంత మెరువాలె దుబుడుక్కడుండుం
 ఆనందం పొంగాలె
 సంతోషం నిండాలె దుబుడుక్కు దుం దుం

ఆలోచించండి - చెప్పండి

- ★ తేళ్ళు, పాములు భయంతో ఎందుకు అల్లాడు తున్నాయి?
- ★ పర్యావరణ పరిరక్షణకై మీపారశాలలో ఎటువంటి కార్బూక్యూలను నిర్వహిస్తారు?
- ★ చెరువులు, బావులు నీళ్ళతో కళకళలాడడం కోసం డెరి ప్రజలకు ఎట్లాంటి సలహాలను ఇస్తావు?

ఇవి చేయండి

I

విని, అర్థం చేసుకొని, ఆలోచించి మాట్లాడడం

1. ఈ పారం ద్వారా మీరు ఏం గ్రహించారో చెప్పండి?
2. ‘పర్యావరణ పరిరక్షణ ప్రతి ఒక్కరి బాధ్యత’ దీన్ని సమర్థిస్తూ మాట్లాడండి?

II

ధారాకంగా చదువడం - అర్థం చేసుకొని, ప్రతిస్పందించడం

1. పారం చదివి కింది మాటలు ఎవరు ఎవరితో అన్నారో రాయండి.

- అ. పెద్ద చెరువు ఎప్పుడు ఎండిపోలేదటగదా! అయితే ఈసారి ఎందుకు ఎండిపోయింది?
- అ. జనం మధ్యలో సెల్టపర్లాయె. ఇక ఎట్లా బతుకుతయ్యే?
- ఇ. బావులు, నదులు ఇవన్నీ నీళ్ళతోటి కళకళలాడితే నీళ్ళకేం కష్టం.
- ఈ. తేళ్లు, పాములు భయంతోటి అల్లాడవట్టే.

2. కింది పేరాను చదివి పట్టికను పూరించండి.

నేను చెట్టును. మీకు తల్లివంటిదాన్ని. నన్ను నరికి కరువుకోరల్లో చిక్కుకోవద్దు. మానవుల్లారా! అమృలాంటి నన్ను కొట్టకండి. కాసుల కోసం అమృకండి. పండ్లను, నీదను, ప్రాణవాయువులను ఇచ్చే త్యాగగుణం మాది. మీ కొరకై బతుకుతున్న మమ్ములను నరికే జాతి మీది. చేత్నైతే మీ పుట్టినరోజున పది మొక్కలను నాటి నీరుపోసి కాపాడండి. కానీ దయచేసి తుంచకండి.

చేయకూడనివి	
చేయవలసినవి	
త్యాగజీవులు అందించేవి	
శీర్షిక	

III

స్వయంచాలు

- కింది ప్రశ్నలకు అయిదేసి వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.
 - ‘చెరపకురా చెరువులను, చెడిపోతావు’ దీనిపై మీ అభిప్రాయాన్ని రాయండి?
 - “అడవులను నాశనం చేసుకుంటపోతే ఇంకా భయపడె కాలం వస్తుది” అనడంలో గల ఉద్దేశం ఏమై ఉంటుంది?
 - “మనం సరిగ్గా బతుకుతలేం - జీవరాసులను బతుకనిస్తులేం” దీనితో మీరు ఏకీభవిస్తారా? ఏఖేదిస్తారా? ఎందుకు?
 - ఈ. ‘వాకిళ్ళు కాంక్రీటు గచ్చులాయే’ ఇది ఎటువంటి నష్టాలను కలిగిస్తుందో వివరించండి?
 - ఉ. మీ ప్రాంతంలో ప్రకృతిని ఎన్ని విధాలుగా నాశనం చేస్తున్నారో రాయండి.
- కింది ప్రశ్నలకు పదేసి వాక్యాల్లో జవాబులు రాయండి.
 - ‘ప్రకృతిని కాపాడితేనే భావితరాలకు భవిష్యత్తు’ దీనిని విశేషిస్తూ రాయండి. (లేదా)
 - మానవులు, పక్కలు, పశువులు నుఖాంగా జీవించాలంటే ప్రకృతి పట్ల మన ఆచరణ ఎట్లా వుండాలి?

IV

సృజనాత్మకత / ప్రశంస

- ‘పర్యావరణ పరిరక్షణ’లో అందరూ పాలుపంచుకోవాలని ఒక పోస్టరు తయారుచేయండి.
- కింది బొమ్మను చూడండి. బొమ్మ ఆధారంగా సంభాషణలు రాయండి.

1. కింది పదాలు చూడండి వీటికి అదే అర్థం వచ్చే పదాలను పారం ఆధారంగా రాయండి.

అ.	తొందరగా	ఉఁడి.	ఇంతకుముందు కాలం
అ.	దురాక్రమణ	బు.	ప్రాణులు
ఇ.	శబ్దాలు	బుంగా.	పిల్లవాళ్లు
ఈ.	సంతోషం	ఎ.	వాహనాలు
ఉ.	కాలుపలు	ఏ.	వేగంగాపోవడం

2. కింది పదాలలో భిన్నమైన పదాన్ని గుర్తించి గీతగీయండి.

అ.	పులి, సింహం, ఎలుగుబంటి, కుక్క
అ.	బాపులు, నదులు, సముద్రాలు, చెరువులు
ఇ.	కారు, సుగ్గటర్, సైకిలు, లారీ
ఈ.	బీడిపొగ, వాహనాలపొగ, సాంబ్రాషిపొగ, ఫ్లోకర్రిపొగ

3. కింది పట్టికను చదివి అందులోని ప్రకృతి-వికృతులను రాయండి.

ర్ణి	ఆ	డ	వి	ల	చ్చి
శ	స	ఆ	శ	శ్లం	అ
కుం	ద్వా	రా	త్రి	పా	టు
డ	ల	క్లీం	సిం	హం	వి
స	సిం	స	ము	ద్రం	అ
త్తు	గం	వ్వ	అ	స	మ్ము
వ	భూ	మి	వి	బు	మ్ము
కుం	డం	ము	రా	తి	రి

ప్రకృతి	- వికృతి
లక్ష్మీ	- లచ్చి
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. పారంలో గల అంగ్లపదాలను వాటి అర్థాలను రాయండి

ఉదా:- దాక్షరు - వైద్యుడు

1. కింది భాషీలను విభక్తులతో పూరించండి. విభక్తుల పేర్లు రాయండి.

- అ. రాజు సేనల వచ్చాడు. ()
- ఆ. దొంగతనం చేయడం పేదవానిగా ఉండటం మేలు. ()
- ఇ. వృద్ధుల ఆదరించాలి. ()
- ఈ. దొంగల పోలీసులు గాలిస్తున్నారు. ()

2. కింది పదాలకు విగ్రహవాక్యాలు రాసి, సమాసం పేరు రాయండి.

విగ్రహవాక్యం

సమాసం పేరు

- అ. కృష్ణార్జునులు =
- ఆ. శివకేశవులు =
- ఇ. నిరాశానిస్పృహులు =
- ఈ. భయాందోళనులు =
- ఉ. న్యాయాన్యాయులు =

3. కింది పదాలను విడదీసి రాయండి.

- అ) నీవెక్కడ = +
- ఆ) లేకుంటే = +
- ఇ) మరేమి = +
- ఈ) రామాలయం = +

4. కింది పదాలను కలిపి రాయండి

- అ) మేన + అత్త =
- ఆ) మనసు + ఐన =
- ఇ) ఏమి + అంటివి =
- ఈ) దేవ + ఇంద్రుడు =

5. కింది ఇచ్చిన పదాలతో ఖాళీలను పూరించండి. భాషాభాగాల పేర్లను రాయండి.

(అతను, కమ్మగా, కొబ్బరికాయ, వెళ్లి, అబ్బా)

ఉదా: శంకర్ పామును చూసి అమ్మా! అంటూ పరుగెత్తాడు (అవ్యయం)

- ఆ) రాథ గుడికి వెళ్లి కొట్టింది. ()
- అ) అమ్మ చేసిన పాయసం గా ఉన్నది. ()
- ఇ) గోపాలు డాక్టర్ కాదు, యాక్టరు కూడా. ()
- ఈ) నవీన్ బాసరకు సరస్వతీ దేవిని దర్శించుకున్నాడు. ()
- డ) రవి ఉరుకుతూ కిందపడి! అని అరిచాడు. ()

ప్రాజెక్టుపని

పర్యావరణానికి సంబంధించిన పాటలను, కవితలను లేదా గేయాలను సేకరించండి. నివేదిక రాసి తరగతిలో ప్రదర్శించండి.

(లేదా)

అడవులు / పశువులు / పక్కలు / చెరువులు / నేలతల్లి / బావుల గొప్పతనాన్ని తెలిపే వ్యాసాలను సేకరించి నివేదిక రాసి తరగతిలో ప్రదర్శించండి.

నేనివి చేయగలనా ?

- ★ ‘పర్యావరణ పరిరక్షణ ప్రతి ఒక్కరి బాధ్యత’ అనే అంశాన్ని సమర్థిస్తూ మాట్లాడగలను. అవును / కాదు
- ★ అపరిచితమైన పేరాను చదివి పట్టికను పూరించగలను. అవును / కాదు
- ★ ఇచ్చిన అంశాన్ని విశ్లేషిస్తూ రాయగలను. అవును / కాదు
- ★ ఇచ్చిన అంశానికి సంబంధించి పోస్టర్ తయారుచేయగలను. అవును / కాదు

చెఱపబోకు నీరు చెఱువు బావినదుల
కోటి జీవులెల్ల కోలుకోపు
జలము సుధిగుండ జాడ్యముల్తొలగును
వినర వినర ఓరి! విశ్వవరుడ!

ఆజానుబాహుడు...

అరివీరభయంకరుడు...

రణరంగంలో ఎదురులేని ధీరుడు...

దుర్గనిర్మాణధరంధరుడు...

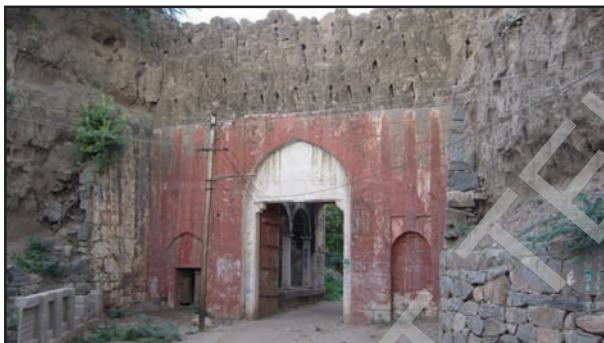
కళాపోషణలో సాటిలేని రసజ్ఞుడు...

అతడొక చారిత్రక పురుషుడు...

అతడే...

1. సారిమనాటు

(చాలిత్తక వీరగాథ)

గద్వాల కోటి ప్రవేశ ద్వారం (ప్రస్తుతం)

అనేక శతాబ్దాలకు పూర్వం రెడ్డి, వెలమ వీరులు తమ భుజబలంతో రాజ్యాలు సంపాదించుకున్నారు. ఆ స్వతంత్రరాజ్యాలు కొంత కాలానికి ఓరుగల్లు, విజయనగర సామ్రాజ్యాలకు వశమైపోయాయి. ఆ రాజుల పతనం తరువాత అవి నిజాం నవాబుకు సామంత సంస్థానాలుగా మారిపోయాయి. అటువంటి సంస్థానాల్లో ప్రసిద్ధి కెక్కింది గద్వాల సంస్థానం.

శతాబ్దాల చరిత్ర గల ఈ సంస్థానపు రాజులలో మొదటివాడు, ప్రసిద్ధి వహించినవాడు సోమనాది. సోమనాదికి ‘పెద్ద సోమభూపాలుడు’ అనే ప్రసిద్ధ నామం కూడ ఉన్నది. ఇతడు క్రీ.శ. 1750 ప్రాంతంవాడు. బక్కమ్మ పెద్దారెడ్డిలు ఈయన తల్లిదండ్రులు. భార్య లింగమ్మ, గద్వాల కోటను నిర్మించింది ఇతడే. అనేక యుద్ధాలలో విజయాలను పొందినవాడు. దైవసహాయంచేత ఈయనకు గొప్ప నిధి దొరికింది. ఆ ధనంతో సగరాన్ని, దేవాలయాలను అభివృద్ధి చేసి, కంచి, శ్రీరంగం, తిరుపతి వంటి చోట్లనుంచి వచ్చిన అనేకమంది కళాకారులకు బహుమానాలను ఇచ్చిన కళాభిమాని. గద్వాల సంస్థానంలోని కాణాదం పెద్దన మొదలైన కవలు రామాయణాది గ్రంథాలు రచించారు. ఈవిధంగా గద్వాలసంస్థానం తెలుగు సాహిత్యాభ్యాసి చేయుతనిచ్చింది. సోమనాది ఆరడుగుల ఎత్తుగల గంభీరవిగ్రహం, దృఢమైన నల్లనిశరీరం, సాముచేత కండలు తిరిగిన పొడవైన చేతులు కలిగినవాడు. మిట్రులకు గంభీరంగ, శత్రువులకు ప్రశయకాల రుద్రునివలె కనిపించేవాడు. అతడు తెల్లని గొప్ప జాతిగుర్రంమీద స్వ్యార్థిచేస్తూ, యుద్ధరంగంలో కలయతిరుగుతూ అజేయుడై ఉండేవాడు.

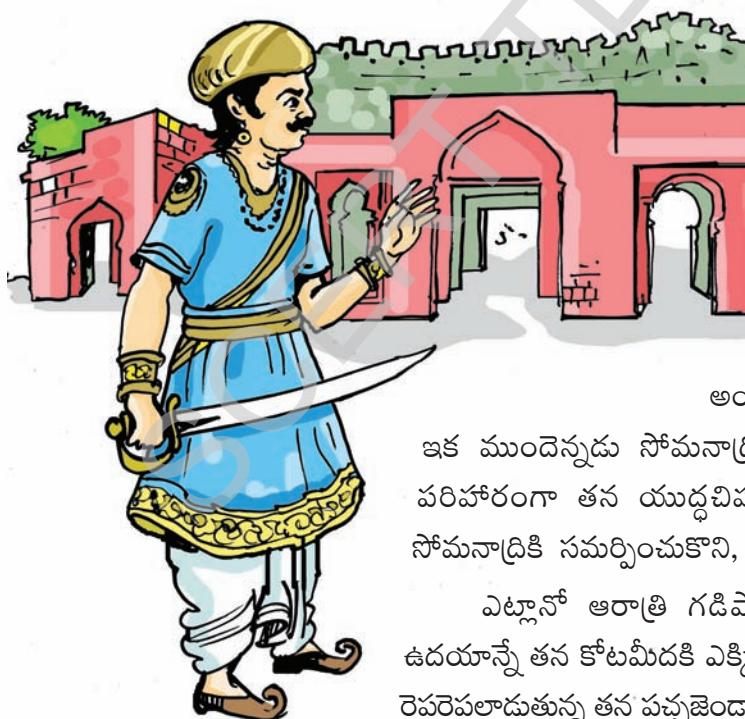
సోమనాది ‘పూడూరు’ ను రాజధానిగ చేసుకొని ఆ ప్రాంతాన్ని కొంతకాలం పాలించాడు. నేడు గద్వాల పట్టణంగ ప్రసిద్ధికేక్కిన ప్రదేశమంతా ఆ రోజుల్లో దట్టమైన అరణ్యప్రాంతంగ ఉండేది. ఒకసారి వేటాడడానికి వెళ్ళిన సోమనాది ఆ ప్రాంతాన్ని చూసి, అది తన రాజధానికి అన్ని విధాలా అనుకూలమైనదిగా ఉంటుందని భావించాడు. వెంటనే అక్కడ కోట నిర్మాణం చేపట్టడు. అయితే ఆ ప్రదేశానికి సమీపంలోనే ఉన్న ‘ఉప్పేడు’ కోటను సయ్యద్ దావూద్ మియా పాలిస్తున్నాడు. అతడు గోల్మౌడ కోట పాలకుడు, నిజాం నవాబూ అయిన నాసిరుద్దులాకు ఆప్టుడు. దావూద్ మియా, సోమనాది కోట నిర్మిస్తున్న స్థలం తన ఏలుబడిలో ఉన్నదని అందువల్ల కోట కట్టడానికి వీలులేదని అడ్డు చెప్పేడు.

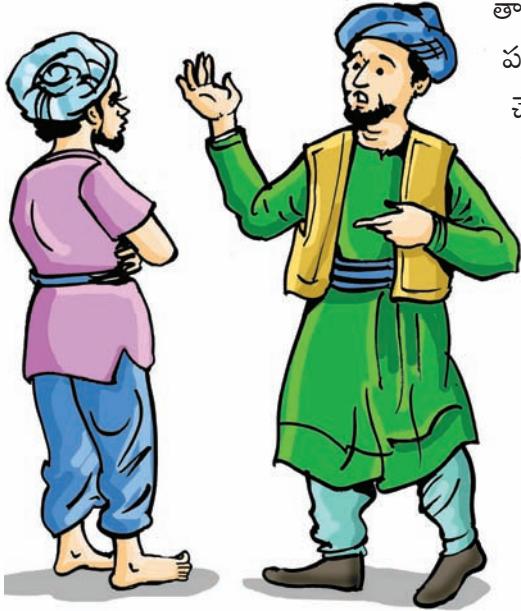
సోమనాది బాగా ఆలోచించాడు. కార్యసాధకుడైన సోమనాది కోట నిర్మాణం అడ్డుకోవడని, నిర్మాణం హర్షికాగానే తగినంత కప్పం చెల్లిస్తానని చెప్పి, సయ్యద్ మియాను అంగీకరింపజేశాడు. వేగంగా కోట నిర్మాణం హర్షి చేశాడు. అనుకున్నట్లుగా సోమనాది కప్పం చెల్లించలేదు. పైగా గొప్ప సైన్యాన్ని సిద్ధపరచుకొని, దావూద్ మీదికి దండయాత్రకు సిద్ధపడ్డాడు. విషయం తెలుసుకొన్న దావూద్ మియా మండిపడ్డాడు. ముందువెనకలు ఆలోచించకుండ సోమనాది మీద యుద్ధం ప్రకటించాడు. రాయచూరు నవాబయిన బసరు జంగు, ప్రాగటూరు కోటకు అధిపతి అయిన ఇదురుసాబు తమ తమ సేనలతో వచ్చి యుద్ధరంగంలో సయ్యద్కు బాసటగా నిలిచారు. ఇరుపక్కల సైన్యాలు గద్వాలకు, రాయచూరుకు మధ్య ప్రాంతమైన ‘ఆరగిద్’ దగ్గర మోహరించాయి. సంకుల సమరం జరిగింది. కొంత సైన్యాన్ని వెంటపెట్టుకొని, సోమనాది స్వయంగా రాయచూరు నవాబును ఢీకొన్నాడు. సోమనాది ధాటికి తట్టుకోలేని బసరుజంగు యుద్ధంనుంచి తప్పుకొని, తన సైన్యంతో ఇంటిముఖం పట్టాడు. సోమనాది పరాక్రమాన్ని గమనించిన ప్రాగటూరు నవాబు కూడ బుద్ధితెచ్చుకొని మెల్లగ జారుకున్నాడు. ఉప్పేడు

నవాబు సయ్యద్ దావూద్ మియా మాత్రం మిగిలి, ఏకాకి అఱుపోయాడు. ఇక చేసేదిలేక, తాను కూడ ఉప్పేడు దారిపట్టి ఏనుగుపై పారిపోతున్నాడు. సోమనాది తన గుర్రాన్ని ఏనుగుమీదికి ఉసికొల్పాడు. దావూద్ మియా భయపడి ప్రాణాలు దక్కించుకోవడం తప్ప వేరే మార్గం లేదని భావించాడు. వెంటనే తన అపజయాన్ని అంగీకరిస్తూ సోమనాద్రిని శరణ కోరుకున్నాడు.

ఇక ముందెన్నడు సోమనాది జోలికి రానని మాట ఇచ్చాడు. యుద్ధ పరిపోరంగా తన యుద్ధచిహ్నాలైన నగారా, పచ్చజెండా, ఏనుగులను సోమనాద్రికి సమర్పించుకొని, తలదించుకొని ఉప్పేడు చేరుకున్నాడు.

ఎట్లానో ఆరాత్రి గడిపాడు సయ్యద్ దావూద్ మియా. మర్మాడు ఉదయాన్నే తన కోటమీదకి ఎక్కు, గద్వాల కోటకేసి చూశాడు. గద్వాల కోటపై రెపరెపలాడుతున్న తన పచ్చజెండా కనిపించేసరికి కదుపులో మండింది. ఎట్లానైన

తాను కోల్పోయిన వాటిని వెనక్కి తెచ్చుకోవాలనుకున్నాడు. వెంటనే పల్లకిలో పైదరాబాద్ పోయి గోల్గొండ నవాబుతో తన దీనస్థితిని చెప్పుకున్నాడు. సోమనాద్రిని దండించి తనకు మనశ్యాంతిని చేకూర్చుపుని కోరాడు. నిజాం నవాబు నాసిరుద్దోలా, సోమనాద్రి మీదకు దండయాత్ర మంచిది కాదని, ఆ ఆలోచన మానుకోమని రకరకాలుగా నష్టజెప్పాడు. కాని సయ్యద్ మియా తాను పట్టిన పట్టు విడవలేదు. చేసేది లేక, నిజాం నవాబు గొప్ప సైన్యంతో సోమనాద్రిమీద యుద్ధానికి బయలుదేరాడు.

పూర్వం సోమనాద్రి చేతిలో ఓడిపోయి, పరాభవంతో కుంగిపోతున్న రాయచారు, ప్రాగటూరు నవాబులు తమ కక్ష తీర్చుకోవాలనే కోరికతో నిజాం సైన్యంలోకి వచ్చి చేరారు. ఈలోగా గుత్తి దుర్గాధిపతి టీకు సుల్తాను, కర్మాలు నవాబు దాహాద్ భాన్, బళ్ళారి నవాబు తమ పరాక్రమాన్ని ప్రదర్శించ దానికి మంచి ఉత్సాహంతో వచ్చి కొత్తగా నిజాం సైన్యంలో చేరారు.

తుంగభద్రానదికి దక్కిణాన ఉన్న ‘నిడుదూరు’కు చేరుకున్నది నిజాం సైన్యం. తుంగభద్రకు ఉత్తర తీరంలో ఉన్న ‘కలుగోట్ల’ గ్రామంలో సోమనాద్రి సైన్యం విడిది చేసింది. ఈ రెండు గ్రామాల్లో ఇప్పటికీ ఆ నాటి యుద్ధపు అనవాళ్ళగా తాత్కాలిక బురుజులు, మిట్లు దర్జనమిస్తాయి. ఆలస్యం చేయడం ఇష్టంలేని సోమనాద్రి మొదట తన సైన్యంతో తుంగభద్రానదిని దాటి తెల్లవారకముందే నిజాం సైన్యాన్ని ముట్టడించాడు. సాయంకాలం వరకు భయంకరంగా యుద్ధంచేస్తూ నిజాంసైన్యాన్ని చీల్చి చెండాడాడు. చీకటి పడడంతో తన సైన్యాన్ని మరల్చి, నదిని దాటి ‘కలుగోట్ల’ ను చేరి విశ్రమించాడు.

సోమనాద్రి పరాక్రమాన్ని చూసిన నిజాం నవాబు కలవరపడ్డాడు. వెంటనే దర్శారు చేసి సోమనాద్రిని లొంగదీసుకొనే ఉపాయం చెప్పుమన్నాడు. అప్పుడొక సర్దారు, “సోమనాద్రి శక్తి అంతా అతని గుర్తంలోనే ఉన్నది, దాన్ని వశం చేసుకొంటేగాని అతడు వశం కాడు” అని వివరించాడు. వెంటనే నిజాం ఎట్లాగైనా సోమనాద్రి గుర్తాన్ని దొంగిలించి, అతట్టి వంచాలని ఆలోచించాడు. “తెల్లారేసరికి సోమనాద్రి గుర్తాన్ని తెచ్చేవారికి జాగీరు ఇస్తాను” అని ప్రకటించాడు. చూస్తూ చూస్తూ మృత్యుముఖంలోకి ఎవరు ప్రవేశిస్తారు? చివరకు ఒక సైన్య సిద్ధమయ్యాడు. ప్రాణాలకు తెగించి నడుముకు కళ్ళొం బిగించి, ఒంటరిగా కలుగోట్లకు ప్రయాణమయ్యాడు. ఎట్లాగో కష్టపడి సైన్య మెల్లగా చప్పడు కాకుండా గుర్తాన్ని సమీపించాడు. కళ్ళొం తగిలించి పాగానుంచి తప్పించాడు. గుర్తంమీదికి ఎక్కి వేగంగా తిరుగుముఖం పట్టాడు. గుర్తాన్ని చూడగనే నిజాము ఆనందానికి అంతులేకుండ పోయింది. వెంటనే ఆ సైన్యకు జాగీరుతో పాటు ఒక బంగారు కడియాన్ని కూడ బహుమానంగా ఇచ్చాడు.

తెల్లవారింది. గుర్తంలేకపోవడాన్ని గమనించిన సోమనాద్రి సైన్యంలో కలకలం బయలుదేరింది. తన కుడిచెయ్యి పడిపోయిందని భావించాడు సోమనాద్రి. అయినా ధైర్యాన్ని విడువలేదు. నిజాం సైన్యంతో తలపడ్డాడు.

ఆరోజు ఎట్లాగో యుద్ధం సాగించాడు. సాయంకాలం ఉభయ సైన్యాలూ యుద్ధాన్ని విరమించాయి. కలుగోట్ల చేరుకున్న సోమనాది ఆ రాత్రి తనవారితో సమాలోచన చేశాడు. “తెల్లురేసరికి నా గుర్తాన్ని ఎవరు తెస్తారో, వారికి నా గుర్తం ఒక రోజంత ఎంత భూమిలో తిరుగుతుందో అంత భూమిని ఇనాముగ ఇస్తాను” అని ప్రకటించాడు.

గద్వాలకు పదిమైళ్ళ దూరంలో ‘బొచ్చెంగన్నపల్లి’ అనే గ్రామం ఉన్నది. అక్కడినుంచి వచ్చిన బోయసర్దారు హనుమప్పనాయుడు ఈ విషయం తెలుసుకొన్నాడు. వెంటనే గుర్తాన్ని తేవదానికి సిద్ధపడ్డాడు. అతడు జొన్నుచొప్పు ఒక మోపుగా కట్టి నెత్తిన పెట్టుకొని నిజాం దేరాలను సమీపించాడు. ఆ మోపును అయిదు రూపాయలు ఇస్తేకానీ ఇష్టను అంటూ బేరం కుదరనివ్వకుండా

సోమనాది గుర్తంకోసం ముందు దేరాలకు పోతున్నాడు హనుమప్ప. ఒక ప్రత్యేక స్థలంలో గుర్తం కనపడింది. గుర్తంకూడా హనుమప్పను చూసి సకిలించింది. గుర్తం కళ్ళల్లో కాంతి, నిక్కించిన చెవులు, తల ఆడించడం వంటి చేష్టలను చూసిన సిపాయిలు హనుమప్పనాయుడిని అనుమానంగా చూశారు. అయినా గుర్తం దంటుపుల్లలకోసం ఇట్లా చేసిందనుకొని సమాధానపడ్డారు.

గుర్తాన్ని చూసిన హనుమప్పనాయుడు చొప్పును అతి తక్కువ ధరకు విక్రయించాడు. కొంత సేపటికి ఒకడు వచ్చి క్రయధనం ఇచ్చి వెళ్ళిపోయాడు. ఇదే తగిన సమయమని భావించిన హనుమప్ప వెంటనే గుర్తపు పాగా (అశ్వశాల)లో ఉన్న గడ్డికుపు కిందికి దూరాడు. వెల్లకిలా పడుకున్నాడు. గుర్తం కూడా హనుమప్ప కనిపించకపోవడంతో తన్నుకుంటూ కాళ్ళకు కట్టిన గూటాన్ని ఊడబెరికింది. వెంటనే ఒక సిపాయి వచ్చి గూటాన్ని గడ్డిపై మోపి భూమిలోకి పాతాడు. హనుమప్పనాయుడి అరచేతిని చీల్చుకుని ఆ గూటం భూమిలోకి పాతుకు పోయింది.

నొప్పితో ప్రాణాలు పోయే స్థితి వచ్చినా, స్వామి కార్యం తలుచుకుంటూ, కదలక మెదలక ఆ బాధను ఓర్చుకున్నాడు హనుమప్ప. అర్థరాత్రి అయింది. సైనికులు అంతా నిదిస్తున్నారు. హనుమప్ప తనమీద ఉన్న గడ్డిని పక్కకు నెట్టి కూర్చున్నాడు. కుడి చేయి కదలడం లేదు. గూటం కూడా కదలడం లేదు. ఆలస్యం చేయకుండా ఎడమచేతో తన నడుముకు ఉన్న కత్తిని లాగాడు. కుడిచేతిని నరుక్కున్నాడు. రక్తపు మడుగులో ఉన్న మొండి చేతిని తలపాగలో చుట్టి గుర్తాన్ని తీసుకొని దేరాలు దాటాడు.

అర్ధగంటలో, ఆనందంతో సోమనాది ఎదుట గుర్రంతో నిలబడ్డాడు హనుమప్ప). ఎడమచేత్తో సలాం చేశాడు. రాజు కోపంతో కన్నెర్ర చేశాడు. హనుమప్ప తన మొండిచేతిని చూపించి, జరిగిందంత వివరించాడు. రాజు ఆశ్చర్యపోయాడు. నాయుణ్ణి కౌగిలించుకొని సన్మానించాడు. అన్న మాట ప్రకారం ఆప్పటికప్పుడే ఒక దానశసనాన్ని రాయించి ఇచ్చాడు. గుర్రాన్ని చూడగానే సోమనాది ఉత్సాహం ఉరకలు వేసింది. ఉదయాన్నే తన సైన్యాన్ని వెంటపెట్టుకొని నిజం సైన్యంమీద విరుచుకుపడ్డాడు. సోమనాది జయభేరి ధ్వనులు నిజాంసైన్యం గుండెల్ని బద్దలుచేశాయి. సోమనాదిసైన్యం నిజాంసైన్యాన్ని దావానలంలా చుట్టుముట్టింది. భయంకరంగ యుద్ధం సాగింది. ఆనాటి యుద్ధంలో ప్రాగటూరు, బళ్ళారి నవాబులు హతులయ్యారు. సాయంకాలానికి నిజాం సైన్యాన్ని కర్మాలు కోట వరకు తరమడం జరిగింది. సోమనాది కూడా కొద్దిమంది సైన్యాన్ని తరుముకుంటూ కర్మాలు కోటలోకి ప్రవేశించాడు. అంతలో అకస్మాత్తుగా కోట తలుపులు మూతపడ్డాయి. కొద్దిమందితో సోమనాది కోటలోపల ఉన్నాడు; మిగిలిన సైన్యం కోట బయట ఉండిపోయింది.

గద్దాల సర్దారులకు భయం ఎక్కువయింది. దిక్కుతోచడం లేదు. కోట తలుపులను చీల్చడానికి ముమ్మరంగా ప్రయత్నించారు. కానీ ఘలితం లేకుండ పోయింది. కోట లోపల ఏం జరుగుతున్నదో, బయట ఉన్న గద్దాల సైన్యానికి తెలియలేదు. కొద్ది మందితోనే కోట లోపల ఉన్న తమ నాయకుడు మరణించి ఉంటాడని భావించారు. గద్దాలలో ఉన్న లింగమ్మరాణికి పరిస్థితిని తెలియజేస్తు, తాము తిరిగి వస్తామని కబురు పంపారు. ఆ ఏరనారి సమాధానంగా కొన్ని గాజలు, చీరలు, పసుపు, కుంకుమ పంపింది. గద్దాల సర్దారులకు సిగ్గు, క్రోధం కలిగాయి. వెంటనే రెట్టింపు పట్టుదలతో, ఘైర్యంతో రంగంలోకి దిగారు. ఎట్టకేలకు కోట తలుపులను పగలగొట్టి లోపలికి ప్రవేశించారు.

కోటలోపల కొద్దిమంది సైన్యాన్ని ఉన్న సోమనాది వీరోచితంగ పోరాదుతున్నాడు. తన సైన్యం చాలవరకు హతమైంది. ఈలోగా బయట ఉన్న తన సైన్యం లోపలికి ప్రవేశించి తనకు బాసటగ నిలిచింది. నిజాం సైన్యంలో అలజడి పోచ్చింది. పిడికెడుమందితోనే సోమనాది కోటలోపల అల్లకల్లోలం సృష్టించాడు. ఇప్పుడు తెల్లవారితే ఇంకేం చేస్తాడో అని భయపడ్డారు. చావగా మిగిలిన గుత్తి, రాయచూరు నవాబులు యుద్ధిముఖులయ్యారు. ఈ స్థితిలో సోమనాదితో సంధి చేసుకోవడమే అన్ని విధాల మంచిదని మంత్రులు నిజాం నవాబుకు ముక్కకంఠంతో నచ్చజెప్పారు. ఈ యుద్ధానికి అసలు కారకుడయిన సయ్యద్ దాహూద్ మియా ఏం చేయాలో తెలియక ఊరుకున్నాడు.

నిజాం నవాబు మరునాడు ఉదయమే సంధి కోరుతూ సోమనాది దగ్గరకు ఒక రాయబారిని పంపాడు, సమయస్వార్థి గల సోమనాది కూడ సంధికి అంగీకరించాడు. యుద్ధపరిహారంగా కర్మాలులోని కొండార్డీ బురుజలో ఉన్న ‘ఎలుమ్మ’ ఫిరంగిని, రాయచూరు నవాబు అధీనంలో ఉన్న ‘రామ, లక్ష్మణ’ అనే పేర్లుగల రెండు ఫిరంగులను సోమనాది స్వీకరించాడు. కర్మాలు ఎలుబడిలోని కొంతభాగాన్ని సోమనాదికి ఇచ్చారు. ఈ ప్రకారం సోమభూపాలుడు సంధి చేసుకొని, యుద్ధపరిహారం పొంది, విజయాత్మాహంతో గద్దాల కోటకు చేరుకున్నాడు.

యుద్ధం ముగిసిన తరువాత సోమనాది తాను అన్నమాట ప్రకారం గుర్రం ఒక దినం తిరిగినంత భూమిని హనుమప్పనాయడికి ఇనాముగ ఇచ్చాడు. ఈ నాటీకి బొచ్చెంగన్నపల్లిలో హనుమప్ప సంతతివారు ఆ భూములను అనుభవిస్తు, తమకు ఆ భూమి ఎక్కువ కావటంవల్ల అందులో కొంత భూమిని ఇతరులకు ఇనాముగ ఇచ్చి తమ దాతృత్వాన్ని చాటుకున్నారు.

(సురవరం ప్రతాపరెడ్డిగారి ‘హైందవ ధర్మవీరులు’ అనే గ్రంథం ఈ కథకు ఆధారం)

పచ్చని అడవిలో ఇసుకవేస్తె రాలనంత జనం
కంకవనం తోడుగా కుంకుమ బరిణిలో గద్దెలకు పయనం
కోయపూజారులతో కొలువైన చిలుకలగుట్ట దేవగణం
తడిబట్టల తానాలతో పూనకాల ప్రభంజనం
నిలువెత్తు బెల్లాలు తల్లులకు మొక్కలుగా సమర్పణం
సంప్రదాయ వేషధారణల సృత్యాల సమ్మేళనం
రెండేళ్ళకొకసారి అంబరమంటే సంబురం - మన మేడారం
కోరిన కోరికలు తీర్చే తెలంగాణ రాష్ట్ర కొంగు బంగారం.

2. మన జాతర - జన జాతర

(సమ్మక్క - సారక్కల మేడారం జాతర)

జాతర అంటే జనం ఒక్కచోట గుమిగూడడం, కష్టం నుఖం చెప్పుకోవడం. జాతర పదం సంస్కృతపదం 'యూత్' కు వికృతిరూపం. ఇప్పుడు ఉత్తరాలు, సెల్ఫోన్లు, రవాణసౌకర్యాలు ఉన్నాయి కాని ఇవేమీ లేని కాలంలో సకలజనం కలుసుకుని మాట్లాడుకునేది జాతరలోనే. పుట్టినా, చనిపోయినా, ఈ వార్తలన్నీ తెలిసిపోయేది జాతరలోనే. ఊరికి దూరంగా వాగుపక్కనో, అడవిమధ్యనో జాతరలు రెండు మూడు రోజులు జరిగేవి. జనం బండ్లు కట్టుకొని వంటసామాగ్రి తీసుకుని పోయి రెండు మూడు రోజులు ఆత్మియులతో కలిసి కడుపునిండా మాట్లాడుకొని వచ్చేవారు. మనుషులు కలుసుకోవడం, ఒక ఊరిలో జరిగిన మార్గులు, వింతలు విశేషాలు మరో ఊరికి తెలియడం ఈ జాతరల వెనుక ఉన్న అసలు ఉద్దేశం. ప్రస్తుతం భారతదేశంలోనే అతిపెద్ద జాతరగా పేరుపొందిన 'మేడారం' గిరిజన జాతర గురించి తెలుసుకుండాం.

జాతర జరిగే స్థలం : జయశంకర్ జిల్లా తాడ్వాయి మండలం మేడారం గ్రామం దగ్గర అడవిమధ్యలో 'చిలకల గుట్ట' ఉన్నది. చుట్టూ దట్టమైన అడవి. ఇక్కడ రెండేండ్లకొకసారి మూడు

రోజులపాటు జాతర జరుగుతుంది. మాఘ శుద్ధ శార్ణమి (ఫిబ్రవరినెలలో) మొదలుకొని మూడురోజులపాటు జరిగే ఈ జాతరనే సమ్మక్క - సారక్క జాతర అంటారు. ఇది పూర్తిగా గిరిజన సంప్రదాయారీతిలో జరిగే జాతర. కేవలం మన రాష్ట్రంనుంచేకాక పొరుగు రాష్ట్రాలైన ఆంధ్రప్రదేశ్, మహారాష్ట్ర, చత్తీసగఢ, జార్ఖండ్, మధ్యప్రదేశ్ రాష్ట్రాల నుండి కూడా లక్షలమంది భక్తులు వచ్చి మొక్కలు తీర్చుకుంటారు.

ఎవరి సమ్మక్క - సారక్క : గిరిజనులు దేవతామూర్తులుగా కొలిచి ఆరాధించే సమ్మక్క సారక్కలు ఇద్దరు తల్లికూతుళ్లు, గిరిజన హక్కులకోసం ఎదురుతిరిగి పోరాడిన వీరవనితలు.

12వ శతాబ్దంలో పూర్వపు కరీంనగర్ జిల్లా 'పొలవాస' ప్రాంతాన్ని గిరిజనదౌర్య మేడరాజు పాలిస్తుండేవాడు. అతడికి సంతానం లేదు. ఒకనాడు వేటకు వెళ్లి అడవిలో పులుల మధ్య ఆడుకుంటున్న చిన్నపిల్లలు చూశాడు. దేవుడిచ్చిన వరంగా భావించి ఆ పొపను ఇంటికి తెచ్చి సాధుకున్నాడు. సమ్మక్క అని పేరుపెట్టుకున్నాడు. చిన్నప్పటినుంచే సమ్మక్క చెట్లవైద్యం చేస్తూ తోటి గిరిజనులను రక్షించేది. ఆమెకు మహిమలు ఉన్నాయని, దేవతామూర్తి అనీ గిరిజనులు భావించేవారు. సమ్మక్క గిరిజన గూడానికి తలలో నాలుకయింది.

అమెకు పెంచ్చి వయసు వచ్చింది. మేడరాజు మేనల్లుడు పగిడిద్దరాజు. ఇతడు కాకటీయులకు సామంతరాజుగా ఉండి మేడారంను పాలిస్తుండేవాడు. పగిడిద్దరాజుకు సమ్మక్కన్నిచ్చి పెళ్లి చేశారు. సమ్మక్క మేడారం రాజ్యంలోకి అడుగుపెట్టింది. వీరికి నాగులమ్మ, సారలమ్మ అనే ఇద్దరు బిడ్డలు, జంపస్తు అనే కొడుకు పుట్టారు. సమ్మక్క ప్రజల పక్షం వహించి పరిపాలనలో మార్పులు చేసింది. గిరిజనులకోసం ఎన్నో సంస్కరణలు ప్రవేశపెట్టింది. ప్రజల బాగోగులు స్వయంగా తెలుసుకున్నది. మహారాణులంటే మేడల్లోనే ఉంటారు. ప్రజలకు కనిపించరు. కాని మేడారం మహారాణి సమ్మక్క మాత్రం ఎప్పుడు ప్రజలమధ్యనే ఉండేది.

యుద్ధం అనివార్యం : అప్పుడు కాకటీయ సామ్రాజ్యాన్ని ప్రతాపరుద్రుడు పాలిస్తుండేవాడు. రాజ్యవిస్తరణలో భాగంగా పొలవాసపై దండెత్తాడు. కాకటీయ సైన్యాన్ని ఎదిరించలేక మేడరాజు పారిపోయి అల్లుడు పగిడిద్దరాజు వద్ద అజ్ఞాతంగా కాలం గడుపుతున్నాడు. తన సామంతరాజు పగిడిద్దరాజు మేడరాజుకు ఆశ్రయించినట్టు ప్రతాపరుద్రునికి తెలిసి కోపంగా ఉన్నాడు.

అప్పుడే కరువు కాటకాలోచ్చాయి. వానలు పడక పంటలు పండలేదు. ప్రజలనుంచి నిర్వంధంగా పన్నులు వసూలు చేయడం సమ్మక్కకు ఇష్టంలేదు. ఆదాయంలేక కాకతీయులకు కట్టాల్చిన కప్పం కట్టలేదు. ఇట్లా రెండు మూడేండ్లు గడిచాయి. కప్పం కోసం కాకతీయులు ఒత్తిడి చేశారు. పగిడిద్దరాజు ప్రజలను పీడించి పన్నులు కట్టలేనన్నాడు. అంతేగాక తన రాజ్యాన్ని స్వతంత్ర రాజ్యంగా ప్రకటించు కున్నాడు.

అసలే పగిడిద్దరాజుమీద కోపంతో ఉన్నాడు ప్రతాపరుద్దుడు. ఈ పనితో వెంటనే యుద్ధం ప్రకటించాడు. అతని మంత్రి యోగంధరాయణి నాయకత్వంలో సైన్యం లక్ష్మివరం దగ్గర స్థావరం ఏర్పరుచుకున్నది.

సమ్మక్క వీరోచిత పోరాటం : యుద్ధవార్త విన్న సమ్మక్క భయపడలేదు. భర్తకు దైర్యాన్ని నూరి పోసింది. తమ ప్రజలకోసం ప్రాణాలు ఇవ్వడానికైనా సిద్ధమన్నది. యుద్ధం మొదలయింది. సంప్రదాయ ఆయుధాలు ధరించి సమ్మక్క కూడా యుద్ధరంగంలోకి దిగింది. వీరితోపాటు కొండాయి, గోవిందరాజు, కూతుర్లు నాగులమ్మ, సారలమ్మ, కొడుకు జంపన్న వీరోచితంగా పోరాదారు.

అతిపెద్ద సాప్రాజ్యమైన కాకతీయరాజు సైన్యం ముందు పగిడిద్దరాజు సైన్యం నిలబడలేకపోయింది. ఒకొక్కరుగా అందరు వీరమరణం పొందుతున్నారు. వీరోచితంగా పోరాడుతు గాయపడిన జంపన్న పక్కనే ఉన్న సంపెంగ వాగులోకి దూకి వీరమరణం పొందాడు. పగిడిద్దరాజు కూడ శత్రువుల చేతిలో హతం అయ్యాడు. చివరకు ఒక సమ్మక్క మాత్రమే మిగిలింది. కత్తి పట్టి వీరోచితంగా పోరాడుతూ శత్రుసైన్యాలను ఎదుర్కొన్నది.

యుద్ధంలో ముందుండి పోరాడుతారు తప్ప వెనకనుంచి వచ్చి దెబ్బకొట్టరు. ఇది యుద్ధాన్ని. సమ్మక్క పోరాటాన్ని చూసి కాకతీయసైన్యం ఆందోళన చెందింది. ఒక సైనికుడు దొంగవాటుగా వెనుకనుంచి వెళ్లి బల్లెంతో వీపులో పోడిచాడు. గాయపడిన సమ్మక్క గుర్రంమీద ఈశాస్యదిక్కున ఉన్న చిలకల గుట్టమీదికి పోయింది. ఎంత వెతికినా మళ్ళీ ఎవరికీ కనిపించలేదు. అమెకోసం వెదుకుతున్న గిరిజనులకు ఓ నెమలినార చెట్లు, దానికింద ఓ పుట్ట. పుట్టమీద ఓ కుంకుమ బరిణ కనిపించింది.

ఆ బరిణలో పసుపు, కుంకుమ, చెట్లమూలికలు కనిపించాయి. సమ్మక్క తల్లి దేవతారూపం పొందిందని గిరిజనులు నమ్మారు.

రాజు కల : మేడారం కాకతీయుల వశమయింది. విజయగర్వంతో ఉన్న ప్రతాపరుద్రుని కలలో కులదైవం ‘ఏకవీరాదేవి’ కనిపించి సమ్మక్క మానవ రూపంలో వచ్చిన దేవత అని ఆమెకు జాతర జరిపించాలని చెప్పిందట. వెంటనే రాజు తన పురోహితుడిని మేడారం పంపి జాతర ఏర్పాట్లకు ఆదేశించాడట.

జాతర జరిగే విధం : జాతరకు ప్రత్యేకంగా గిరిజన పురోహితులు ఉంటారు. వారు నియమనిష్టులతో జాతర కార్యక్రమం చేస్తారు. చిలకలగుట్టను గిరిజనులు పవిత్రమైనదిగా భావిస్తారు. ఆ గుట్టమైకి ఎవరూ పోరు.

జాతరకు ముందర ఒక కోయ యువకుడు చిలకలగుట్ట మీదికి పోయి పసుపు కుంకుమ ఉన్న బరిణు, వెదురుగడను తెచ్చి గద్దెలమై నిలపడంతో జాతర మొదలవుతుంది. అతడు పూనకంతో ఉంటాడు. సమ్మక్క గాయపడ్డ చోటును తల్లిగద్దె అని, సారలమ్మ వీరమరణం పొందిన చోటును పిల్లగద్దె అని అంటారు. ఈ తతంగాన్ని ‘దేవతలను ఆహ్వానించడం’ అంటారు. తర్వాత భక్తులు గద్దెలను దర్శించుకోవడం మొదలవుతుంది. మూడవనాడు దేవతల వనప్రవేశంతో జాతర ముగుస్తుంది.

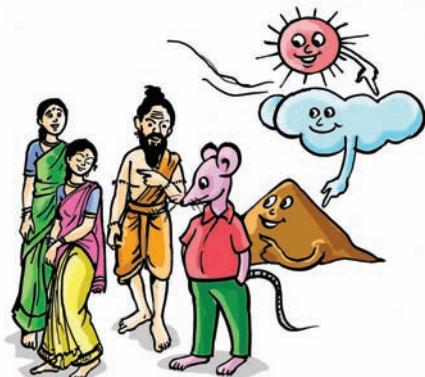

అమృవారి మొక్కలు : భక్తులు వివిధ రకాలుగా మొక్కలు చెల్లించుకుంటారు. ఈ జాతరలో బెల్లాన్ని ‘బంగారం’ అంటారు. భక్తులు నిలువెత్తు బంగారాన్ని అమృవారికి చెల్లించుకుంటారు. అంటే తమ బరువుకు సరిపోయిన బంగారాన్ని కొని అక్కడ పంచిపెడుతారు. అంతేకాకుండ ఒడి బియ్యం, తలవెంట్రుకలు ఇయ్యడం, వెదురుతొట్టె కట్టడం, కోడెలను కట్టేయడం ద్వారా తమ మొక్కలు చెల్లించుకుంటారు.

వందల సంవత్సరాల చరిత్ర ఉన్న ఈ జాతర 1940 నుండి ఎక్కువ ప్రాచుర్యంలోకి వచ్చింది. 1996 సంవత్సరం నుండి ప్రభుత్వం ఈ పండుగను అధికారికంగా నిర్వహిస్తున్నది. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన తర్వాత ఈ పండుగకు మరింత ప్రాచుర్యం ఏర్పడింది.

పర్యావరణాన్ని రక్షించండి : మానవ మనగడకు, అభివృద్ధికి ప్రకృతి ఎంతో ముఖ్యం. చెట్లు, గుట్టలు, వాగులు, పంకలు, ఏర్లు వీటిని కాపాడుకోవలసిన బాధ్యత మనమేద ఉన్నది. ఇవి లేకుంటే వర్షాలుండవు. వనరులు ఉండవు. కరువులు వచ్చి ప్రజలు ఇబ్బందులు ఎదుర్కొంటారు. ఇప్పుడు ప్లాస్టిక్ వాడకం ఎక్కువయింది. ఏ జాతరకు వెళ్లినా ప్లాస్టిక్ చెత్త కుప్పులు కుప్పులుగా తయారవుతున్నది. ప్లాస్టిక్ వాడకంతో పర్యావరణం దెబ్బతింటున్నది. జాతరలపేరట ప్లాస్టిక్ చెత్తను తయారుచేయడం, అడవులను నరకడం వంటి వాటిని నివారించాలి.

జాతరలతో సుఖసంతోషాలు పొందాలే కాని పర్యావరణాన్ని పాడుచేసుకోకూడదు. మీరు ఎప్పుడు ఏ జాతరకు వెళ్లినా పర్యావరణానికి హని కలిగించే పనులు చేయకూడదు.

మామిడి తోరణాలు... మంగళవాద్యాలు...
 పూలపందిళ్ళు... దీపాల వెలుగులు...
 విందుభోజనాలు... వివాహవేడుకలు...
 అన్ని సిద్ధం... ఇంతకూ ఎవరిదా పెళ్ళి...?

3. ఎలుకమ్మ పెళ్ళు

తుంగబ్రద్రానది ఒడ్డున ఒక ఊరుండేది. ఆ ఊరికి దూరంగా చిన్న కుటీరంలో బ్రహ్మాయ్య, అతని భార్య నివసిస్తా ఉండేవాళ్ళు. వాళ్ళకు పిల్లలు లేకపోవడంతో ఎవరినైనా తెచ్చి పెంచుకోవాలని భార్యకు కోరిక కలిగింది. భార్యమాట కాదనలేక చుట్టుపక్కల గ్రామాలకు వెళ్ళి అడిగినా పెంచుకోవడానికి పాపనిచ్చేందుకు ఎవ్వరూ ఇష్టపడలేదు.

ధనం లేకపోయినా బ్రహ్మాయ్యకు కొన్ని అపూర్వశక్తులున్నాయి. ఒకరోజున బ్రహ్మాయ్య కుటీరం ముందర కూర్చొని ఉన్నాడు. కాకి ఒకటి ఎలుక పిల్లను ముక్కున కరుచుకొని వెళ్ళుతుండగా జారి బ్రహ్మాయ్య ఇంచిముందర పడింది. వెంటనే బ్రహ్మాయ్య, అతని భార్య దాన్ని పైకి తీసి బళ్ళంతా తుడిచి చక్కగా నిమిరారు. భార్య భర్తను చూసి, “మనకు పిల్లలు లేరు కదా! మీ మంత్రశక్తిని ఉపయోగించి ఈ ఎలుకను పాపగా మార్చండి” అన్నది.

భార్య మాట కాదనలేక, “సరే, నీ ఇష్టం!” అన్నడు బ్రహ్మాయ్య. ఏదో మంత్రం జపించి కమండలంలోని నీళ్ళను ఆ చిట్టెలుకమీద చల్లాడు. వెంటనే ఆ ఎలుక చిన్న పాపగా మారిపోయింది. బ్రహ్మాయ్య భార్య ఆనందించింది. ఆ పాపను అల్లారుముడ్డుగా పెంచసాగింది. వాళ్ళిద్దరూ ఆ పాపకు ‘మూపిక బాల’ అని పేరు పెట్టారు.

కొంత కాలం గడిచింది. పాప పెరిగి పెద్దదయింది. ఎప్పుడూ ఒకచోట స్థిరంగా ఉండకుండా తిరగడం అలవాటయింది. కనిపించిన వస్తువులన్నీ కొరుకడం, చిరుతిండ్లకోసం వెతుకడం, పచ్చి కూరగాయలు తినడం, పప్పుడబ్బాలు వెతకడం, వడ్లబస్తాల దగ్గర, బియ్యం బస్తాల దగ్గర తిరుగడం, రంద్రాలున్న చోటనే ఆటలాడుకోవడం, పిల్లలు కనిపిస్తే భయంతో ఉరుకడం, మూపికబాలకు సహజలక్షణాలుగా మారిపోయాయి.

జదిట్లా ఉండగా హతాత్తుగా ఒకరోజున మూపికబాల కనబడకుండా పోయింది. రాత్రి పొద్దుపోయేదాక కూడ బాలిక కనిపించకుండపోవడంతో బ్రహ్మాయ్య దంపతులకు ఆందోళన అధికమయింది. ఉదయం లేవంగనే పరిసరాలన్నీ వెతికారు. ఎక్కడ కనబడలేదు. కనిపించినవాళ్ళందరినీ అడుగుతు ఊళోళీకి వెళ్ళారు. ఆనవాళ్ళనుబట్టి అటువంటి బాలిక శివాలయంలో కనిపించిందని ఒకాయన చెప్పాడు.

“మీరు చెప్పిన గుర్తులన్నీ ఉన్న బాలికను నేను శివాలయంలోనే చూశాను. ఆలయ ప్రాంగణంలో వినాయక నవరాత్రుల సందర్భంగా పెద్ద వినాయక విగ్రహం ఒకటి ఏర్పాటు చేశారు. నిన్న ఉదయంనుంచి ఆ బాలిక అక్కడే ఉన్నది” అని అసలు సంగతి చెప్పిందు ఆ మనిషి.

వెంటనే బ్రహ్మాయ్య, అతని భార్య శివాలయానికి పోయారు. అక్కడ మూపికబాల పూజారి దగ్గరే కూర్చొని, పూజలో అతనికి సాయం చేస్తున్నది. భక్తులకు ప్రసాదాలు ఇస్తున్నది. తదేకంగా వినాయకుణ్ణే చూస్తూ తన్నయమై పోతున్నది. తల్లిదండ్రులను చూసి, తననక్కడినుంచి తోలుకొనిపోతారేమోననే భయంతో దేవుడి విగ్రహం వెనుకకు పోయి దాక్కున్నది.

విషయం గ్రహించిన బ్రహ్మాయ్య, వినాయకుడిపట్ల మూపికబాలకున్న భక్తి నెరిగి, దగ్గరికి పిలిచాడు. భయం భయంగనే తండ్రి వద్దకు వచ్చిన మూపికబాల “నాన్నగారూ! నన్న ఇక్కడి నుంచి తీసుకుపోకండి. నవరాత్రులైపోయే దాకా నేను ఇక్కడే ఉంట” అని బతిమిలాడుకుంటూ కన్నీళ్ళు పెట్టుకున్నది.

తల్లి వద్దని మందలించబోయింది. కాని తండ్రి కూతురు జన్మవికేషాన్ని గ్రహించి, “సరేనమ్మా! ఉత్సవాలు అయ్యేదాకా ఇక్కడే ఉండు, కాని నిన్న చూడకుండా మేం ఉండలేము గదా! రోజూ ఉదయమే ఇంటికి వచ్చి స్నానం చేసి, మళ్ళీ పూజ సమయానికి ఇక్కడికి వచ్చేయ్య, సరేనా?” అన్నాడు.

ఇష్టం లేకపోయినా తండ్రి మాట వద్దనలేక సరేనన్నది మూపికబాల.

అయితే నవరాత్రుల తరవాత కూడ మూపికబాలలో మార్పు రాలేదు. వినాయక నిమజ్జనం తరవాత కూడ ఆ అమ్మాయి తెల్లవారుజామునుంచి, రాత్రి గుడిమూసే దాకా గుడిలోనే ఉండేది. శివాలయంలో వినాయకుడి విగ్రహం దగ్గరనే సమయమంతా గడిపేది. శివుడి కంటే గొప్పగా వినాయకుడికి పూజాదికాలు చేసేది. వినాయకుడికి సమర్పించిన నైవేద్యమే తినేది.

కూతురులోని ఈ విపరీత ధోరణి బ్రహ్మాయ్యకు సచ్చలేదు. బడిలో వేస్తే మార్పు వస్తుందని ఆశించి, స్థానిక ప్రాధమిక పారశాలలో చేర్చించాడు. అయినా రోజూ గుడికి వెళ్లి, బడిపేళ దాకా వినాయకుడి సేవలో గడిపేది. సెలవు రోజుల్లో అయితే ఇంటిముఖం కూడా చూసేది కాదు. బడిలో

కూడా బాగా అల్లరి చేసేది. ఎక్కడా స్థిరంగా ఉండేది కాదు. పుస్తకాలనీ కొరికేది.

మూడికబాల నాలుగో తరగతిలో ఉండగా ఒక సంఘటన జరిగింది. బడిపిల్లలను తీసుకొని వాళ్ళ టీచర్ అడవిలోని చెరువు దగ్గరికి పిక్కిక్కు పోయారు. దారిలో గీత అనే ఒక బాలిక ప్రమాదవశాత్తూ, ఆ అడవిలో వేటగాడు పన్నిన వలలో ఇరుక్కున్నది. ఎంతమంది ప్రయత్నించినా ఆ వలనుంచి గీతను తప్పించలేక పోయారు. అప్పుడు మూడికబాల తన పదునైన పండ్కతో ఆ వల తాళ్ళను క్షణాల్లో కొరికి, గీతను కాపాడింది. దాంతో పిల్లలందరికి మూడికబాలపట్ల ప్రత్యేక అభిమానం ఏర్పడింది. పరుగు పండంలో కూడా ప్రతిసారి మూడిక బాలదే మొదటి బహుమతి. మెల్లమెల్లగా మూడిక బాలకు చదువుపట్ల ఇష్టం పెరిగి కళాశాల విద్యకూడా నిరాఫూటంగా పూర్తిచేసింది.

పెళ్ళిడు రాగానే అమ్మాయికి పెళ్ళి చేయాలనుకున్నరు బ్రహ్మాయ్ దంపతులు. “మీ మంత్రశక్తిని మరోసారి ఉపయోగించి అమ్మాయికి యోగ్యుడైన భర్తను తీసుకొనిరండి” అన్నది అతని భార్య.

“నా కూతురు పెళ్ళి చేసుకుంటానంటే సూర్యుడినైనా తెచ్చి చేస్తా” అన్నాడు బ్రహ్మాయ్. ‘మీకు అంతశక్తి ఉందని నాకు తెలుసు. సూర్యుడే మన అల్లడొతాడంటే ఇంకేం కావాలి! నిజం చేయండి” అన్నది.

బ్రహ్మాయ్ సరేనని కళ్ళు మూసుకొని ధ్వనం చేయగా వెంటనే సూర్యుడు ప్రత్యేకమయ్యాడు. తన కూతుర్ని పెంచిచేసుకోమని సూర్యున్ని అడిగాడు.

“మీ అమ్మాయిని పెళ్ళిచేసుకోవడం నాకిష్టమే ! కాని అమెకు నేను నచ్చానో లేదో అడుగండి” అన్నాడు సూర్యుడు.

వెంటనే బ్రహ్మాయ్ కూతుర్ని పిలిచి అడిగాడు.

“నాన్నా, మీరు తెచ్చిన వరుడు బాగానే ఉన్నాడు. కాని మరీ వెలుగులు చిమ్ముతున్నాడు. ఇంతటి మిరుమిట్లు గొలిపే కాంతిని భరించలేను” అంటూ కళ్ళు మూసుకొని, “ఇంతకంటే మంచి వరుడు ఎవరూ లేరా?” అన్నది.

సూర్యుడికంటే గొప్ప వాడెవరా? అని ఆలోచించాడు బ్రహ్మాయ్. వెంటనే సూర్యుడు బ్రహ్మాయ్యును చూసి “నా కంటే మేఘుడు గొప్పవాడు” అన్నాడు.

“బక్కాక్కసారి దట్టమైన మేఘాలు, నేను పూర్తిగా భూమిమైకి కనపడకుండ మూసేస్తాయి” అంటూ సూర్యుడు పెళ్ళిపోయాడు. ఇంతలో మేఘుడొచ్చాడు. “మా మూడికబాలను పెళ్ళిచేసుకుంటావా?” అన్నాడు బ్రహ్మాయ్. కుమార్తెను కూడా అడిగాడు వెంటనే.

మూడికబాల ఒక్కనిమిషం ఆ మేఘుడి దిక్కుచూసి “నాన్నా! వరుడు అందగాడే గాని నల్లగా ఉన్నాడు. ఇంత కంటే గొప్ప వరుణ్ణి ఎవరైనా చూడండి” అన్నది.

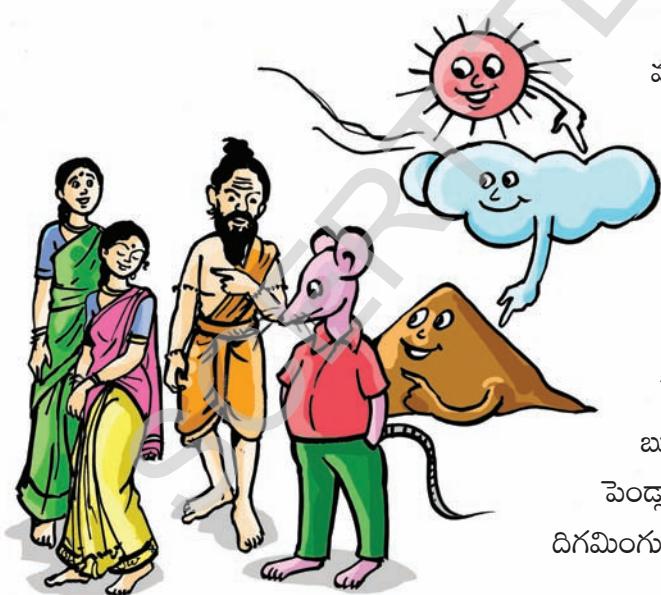
ఇఱవ్వాయ్ మేఘుడిక్కు చూశాడు. వెంటనే మేఘుడు “వాయుదేవుడు నాకంటే గొప్పవాడు. తన వేగంతో ఆకాశంలో దట్టంగా అలుముకున్న నన్ను నెట్టేస్తుంటాడు” అనుకుంటూ వెళ్లిపోయాడు మేఘుడు.

మేఘుడు పోగానే వాయుదేవుడిని రప్పించగా, అతడిని చూసిన మూడికబాల “అందగాడే కాని, ఇతనికి అస్సులు నిలకడలేదు. ఈయనకంటే మంచివాడూ గొప్పవాడూ లేదా?” అని తండ్రిని ప్రశ్నించింది.

ఇఱవ్వాయ్ అన్ని దిక్కులా చూశాడు. వెంటనే “వాయుదేవుడు” మీరేం బాధపడకండి. నాకంటే అన్ని విధాలా బలవంతుడైన “మేరుపర్వతుడు” ఉన్నాడు. నేను నా బలంతోని పెద్దవృక్షాలను, ఇండ్రునుకూడా ధ్వంసంచేయగలను. కాని నాకెంత బలమున్నా ఆ పర్వతాన్నిమాత్రం కదిలించలేకపోతున్నా. నీ కూతుర్లి ఆయన కిచ్చి పెండ్లిచేస్తే సంతోషిస్తుందన్న నమ్మకం ఉన్నది” అని వాయుదేవుడు వెళ్లిపోయాడు. ఆయన పోగానే మేరుపర్వతుడు ప్రత్యక్ష మయ్యాడు.

వెంటనే మూడికబాల అతడిని చూసి, “ఈయనేమంత బాగాలేదు; మృదుత్వం లేదు; బండబారినట్లున్నాడు. ఇంతకంటే గొప్పవరుడు లేదా?” అని ప్రశ్నించింది. వెంటనే మేరుపర్వతుడు, “మూడికరాజు ఉన్నాడు. బలమైన, కరినమైన బండలా ఉన్న నా పర్వతశరీరాన్ని కూడా కొరికి తూట్లు చేస్తాడు. ఆ శక్తి అతనికొక్కడికి ఉన్నది. నీ కూతుర్లికి అతనే సరియైన వరుడు” అని చెప్పి వెళ్లిపోయాడు.

అతడు వెళ్లిపోయాడి ‘మూడికరాజు’ అక్కడికి వచ్చాడు. అతడిని చూసి చూడగానే మూడికబాల సిగ్గుతో తలవంచుకొని వినయంగా నమస్కరించింది “ఈ వరుడు ఎంత బాగున్నాడో! ఇంత మంచివాడిని దగ్గర్లోనే ఉంచుకొని సూర్యుడనీ, వాయువనీ, మేఘుడనీ ఎవరెవర్నో ఎందుకు చూపించారు? ఏమైతేనేమి ఆలస్యం చేయకుండ ఈ అందగాళ్ళి పెండ్లిచేసుకోవడానికి అనుమతించండి” అన్నది.

వెంటనే తల్లిదండ్రులు మూడికరాజుకు మూడికబాలకు పెండ్లి చేసి వాళ్ళను తమ దగ్గరే పెట్టుకుండామనుకున్నారు. కాని మూడికబాల, పెండ్లికాగానే వాళ్ళను వదిలి భర్తతో వెళ్లిపోయింది.

ఇఱవ్వాయ్, అతని భార్య ఆశ్చర్యపోయి “అందరికంటే ధనవంతుడు, యోగ్యుడూ, చక్కటి అందగాడూ, చదువుకున్నవాడయిన వరుడిని తేవాలనుకున్నా, విధిని ఎవరు తప్పించగలరు? దీని బుద్ధి పోనిచ్చుకోలేదు. ఎలుకగా పుట్టింది, ఎలుకనే పెండ్లాడింది. “ఏమిటో ఈ మాయ?” అనుకుంటూ బాధను దిగమించుకొని ఉండిపోయారు.

మూలం : సరస వినోద కథలు,
నేపనల్ బుక్ట్రస్ట్, ఇండియా.

భాషలో యాసల సాగసులు...
 కట్టబొట్టులో సాంస్కృతిక విలువలు...
 పండుగల్లో ఆధ్యాత్మిక పరిమళాలు...
 పిలుపుల్లో బంధుత్వాల అనుబంధాలు...
 జాతరల్లో సామూహిక సంబురాలు...
 చేతల్లో ఆతిధ్యపు శారభాలు...
 ఇక్కడి రైతనులు, వృత్తికార్యికులు అన్నయ సామాన్య ప్రతిభా సంపన్నులు... మానవీయ విలువలకు దర్శణాలు...

ఒకపేమటి పల్లెల్లోని చేమా చెలకా... గడ్డి గాదం... గొడ్డూ గోదా... చెట్టూ పుట్టూ... ఇవన్నీ మన సంస్కృతికి చిరునామాలే... వాటిని వారసత్వంగా అందుకుండాం...

4. తెలంగాణ పల్లెలు-సంస్కృతి

తెలంగాణ సంస్కృతికి పల్లెలు పట్టుగొమ్మలు. ఆట, పాట, భాష, యాస, ఇప్పటికీ పల్లెల్లో సజీవంగా ఉన్నాయి. రైతులు, వివిధ వృత్తులవారు ఒకరికొకరు సహకరించుకుంటూ బతికేవాళ్ళు. పల్లెల్లో ప్రజలంతా ప్రధానంగా వ్యవసాయం మీద ఆధారపడి జీవించేవారు. ఊరిమీది చెరువుతో, ఊరి కింది వాగుతో వారు సహజీవనం చేసేవారు. వివిధ కులాలవారు తమ వృత్తికి సంబంధించిన వస్తువులు తయారుచేసేవారు. వస్తుమార్గిడి జరిగేది. రైతు పండించిన పంటలో అందరికీ భాగం డక్కేది. పండుగలు, జాతరలు, పెండ్లింధుకు అన్ని వృత్తులవారి భాగస్థాయ్యం ఉండేది. ప్రతి పండుగలో పాట ఒక భాగమైపోయేది. పాటలేని పండుగలు, వేడుకలు తెలంగాణలో లేనేలేవు.

కొత్త పంట :

‘కొత్తంత పండుగలేదు - అత్తంత ఆత్త లేదు’ - అన్నది తెలంగాణలో ఒక సామెత. పంట పండగనే ప్రతి ఇంట్లో చేసుకునే పండుగ ‘కొత్త’. వడ్డను దంచి, కొత్తబియ్యం తీసి, వండి, పదిమందిని పిలిచి, కడుపునిండా భోజనం పెట్టి పంపడమే కొత్త పండుగ. ఏడాదిలో రెండుసార్లు పంటను తీస్తారు కాబట్టి కొత్త పండుగను రెండుసార్లు చేసుకుంటారు.

యాసంగి కొత్తకు కూరగాయలు కరువు
 వానకాలం కొత్తకు పచ్చటాకులు కరువు అంటారు.

యాసంగి పంట ఏప్రిల్, మే నెలల్లో చేతికి వస్తుంది కాబట్టి అప్పుడే కొత్తను పెట్టుకుంటారు. అప్పుడు నీళ్ళలేక కూరగాయలు దొరుకువు కాని మోదుగాకులు దొరికి పచ్చటి విస్తరికు కరువుండదు. వానకాలంలో కూరగాయలు దొరుకుతాయి కాని పచ్చటి మోదుగు ఆకులు దొరకక విస్తరాకులకు కరువుంటుంది.

ఇప్పుడు గీర్మీలు వచ్చాయి కాబట్టి బియ్యం సులువుగా దొరుకుతున్నాయి కాని ఒకప్పుడు వద్దను ఇంట్లోనే దంచి బియ్యం తీసేవారు. కొత్తపండుగరోజు వద్దను దంచుతూ

అరువయారు రోకండ్లు ఆరు కుండెన్లు
ముప్పయారు రోకండ్లు మూడు కుండెన్లు
రారమ్మా చెలులారా రాజనాలు దంచ
రాజనాలు దంచినారు రాసివోసినారు
అడ్డగొప్పులవారు ఇద్దరుయారండ్లు
రామాలచ్చమనులాది లగ్గమెల్లుండి

అని పాట పాడుతారు. రోట్లో వడ్లుపోసి కుండెనపెట్టి రోకండ్లతో దంచుకుంటూ ఒకరు పాట పాడుతుంటే మిగతావారు పాటను అందుకుంటారు.

ఇప్పుడు కడుపునిండ తిండి దొరుకుతున్నది కాబట్టి ఆకలి విలువ, అన్నం విలువ మనకు తెలియడంలేదు కాని కడుపునిండ అన్నం దొరకని కాలంలో ప్రజలకు ‘కొత్త’ ఒక పెద్ద పండుగనే. ఐదురకాల కూరలతో కుటుంబ సభ్యులేకాక ఇంటి చుట్టుపక్కల వాళ్లతో బంతికూర్చుండి విస్తరినిండా అన్నంపెట్టుకుని ‘అవ్వా తింటున్న’, అక్కు తింటున్న, నాయినా తింటున్న’ అనుకుంటూ పేరుపేరున అందరికి చెప్పి మార్చుం పెట్టుకుని కడుపునిండ తినే ‘కొత్త పండుగ’ తెలంగాణ సంస్కృతిలో ఒక భాగం. కొందరైతే కొత్తనాడు తప్పకుండ చేపల పులుసు వండుకుంటారు. కుండను దేవుడిగా పూజించే సంస్కృతికూడా తెలంగాణలో ఉన్నది. పండుగలకు, శుభకార్యాలకు ‘కూరాడు’ పేరుతో కుండను పూజిస్తారు. కొత్త ఇల్లు కట్టుకొని ఇంట్లోకి వెళ్లినప్పుడు తప్పకుండా మట్టికుండతో కూరాడును నిలపుకుంటారు. ‘కొత్త’నాడు ఈ కూరాడుకు ఒక ప్రత్యేకత ఉన్నది. కూరాడును కడిగి పూదిచ్చి బంతి పూలదండ కట్టి కొత్త అన్నాన్ని వైవేద్యం పెడుతారు.

సాగువాటు :

“సాగువాటునాడు సాగకపోతే
సాలంతా ఆగిపోతది” అంటారు పెద్దలు.

సాగువాటు అంటే రైతు వ్యవసాయం పనులు మొదలుపెట్టేరోజున్నమాట. దీన్ని ఏరువాక (ఎరొంక) పండుగ అనికూడా అంటారు. రైతు వ్యవసాయం పని చేయని రోజంటూ ఉండదు. కాని సంవత్సరంలో ఒక మంచిరోజు చూసుకొని నాగలికట్టి నాలుగుసాళ్లు దున్ని పారతో నాలుగుసార్లు తవ్వి భూదేవతకు మొక్కుకుంటాడు. సాగువాటు అనేది రైతు జీవితంలో ఒక భాగంగా పల్లె సంస్కృతికి అద్దం పడుతుంది.

ఆరోజు రైతు దంపతులు కూరుకు రాత్రే నిద్ర లేస్తారు. తలంటుస్నానం చేస్తారు. దేవుడికి మొక్కుకుంటారు. అంతకుముందురోజే ఎద్దులను కడిగి కొమ్ములకు చమురు రాస్తారు. నాగలి, పార, తట్ట, చెక్కపార, కొడవలి, గడ్డపార పంటి పనిముట్టను శుభ్రంచేసి ఉంచుకుంటారు. మబ్బులనే రైతు పొలంలోకి వెళ్లాడు. వీలైతే తనతో కొడుకునో కూతురునో తీసుకుపోతాడు. తీసుకుపోయేటప్పుడు కానీ, పొలం నుంచి వచ్చేటప్పుడు కాని రైతు

ఎవరితోనూ మాట్లాడడు. పొలంలో నాగలి కట్టి దున్నతాడు. లేదంటే పారతో నాలుగుతట్టల మట్టిని తవ్విపోస్తాడు. ఇంట్లో ఉన్న అందరూ ఆరోజు నిద్ర లేచారంటే మళ్ళీ పొలం నుంచి రైతు ఇంచికి వచ్చేవరకు నిద్రపోరు. కొండరు రైతుదంపతులైతే ఆరోజు ‘బక్కపొద్దు’ ఉంటారు. వరికోత విషయంలో కూడా ఇట్లాంటి పద్ధతులనే పాటిస్తారు రైతులు.

ఇప్పుడు త్రాక్షర్ష వచ్చి వ్యవసాయ పద్ధతులు మారాయి కాని ఇంతకుముందు రోజుల్లోనైతే సాగువాటు భక్తిశద్గలతో చేసుకునే శుభకార్యం.

కులవృత్తులు :

డబ్బు వ్యాప్తిలోకి వచ్చాక గ్రామాల్లో వస్తువులను కొనుకోపడం మొదలయింది కాని అంతకుముందయితే వస్తుమార్పిదే ఉండేది. ఎవరికివారు తమ తమ కులాలకు సంబంధించిన వస్తువులు తయారుచేసి, ఆ వస్తువులను ఇచ్చి తమకు అవసరమైన వాటిని తీసుకునేవారు. ఈ కులవృత్తులన్నీ వ్యవసాయానికి అనుబంధంగా ఉండేవి.

రైతుకు కావలసిన నాగండ్లను, గొర్రులను ఇతర కర్ర పనిముట్లను వడ్రంగివాళ్ళ తయారుచేసి ఇచ్చేవారు. కట్టు, కొడవలి, పార, గడ్డపార, బండికమ్మలు మొదలైన ఇనుపవస్తువులను కమ్మరివాళ్ళు తయారుచేసి ఇచ్చేవారు. కుండ, గురిగి, పటువ, ఎసుల, కాగు, గూన వంతి మట్టివస్తువులను కుమ్మరి వాళ్ళు తయారుచేసి ఇచ్చేవాళ్ళు. బంగారు నగలను అవుసులవాళ్ళు తయారుచేసేవారు. మంగలివాళ్ళు సపరంపని చేస్తే; పద్మశాలివాళ్ళు బట్టలు నేసేవారు. మేదరివాళ్ళు, ఎరుకలవాళ్ళు తట్ట బుట్టలను అల్లేవారు. బుట్టలను మేరవాళ్ళు కుట్టేవాళ్ళు. కోమటివాళ్ళు అందరికి కావలసిన ఇతర సరుకులను అమ్మేవారు. రైతులు వీళ్ళనుంచి తనకు కావలసిన వస్తువులను తీసుకుని పొలం దున్ని పంటను పండించేవారు. పండించిన పంటను అన్నికులాల వారికి ‘ఎరం’ పేరుతో పంచేవారు. ఈ ధాన్యాన్ని ఆయా కులాలవారు తమ తిండికి సరిపోను నిలువ చేసుకుని మిగతాది పొవుకారికి అమ్మే ఇతర వస్తువులు తీసుకునేవారు.

రైతు ఏ వస్తువును కొనే అవసరం లేకుండా వివిధరకాల పంటలను పండించే వాడు. నూనెకోసం పల్లికాయలు, నువ్వులు, కుసుమలను పండించేవాడు. వాటిని గానుగ పడితె ఆటు మనుషులకు నూనె, ఇటు పశు వులకు మేత దొరికేది. చెరుకును పండించి బెల్లం తీసేవారు. బెల్లం తీపి వంటకాలకు ఉపయోగపడేది. అన్నిరకాల కూరగాయల్ని పండించేవారు. అపి వంటకోసం ఉపయోగ

తెగిపోయింది. ప్రతి వస్తువునూ రూపొయల్లో కొలిచే పద్ధతి మొదలయింది.

పాడి :

ఊర్లో నాలుగు పాడి బర్లుంటే చల్ల, చమురు ఊరందరికీ పంచబడేది. బర్లపాలను పిండి, పిడకలతో అగ్రజేసి కుండల్లో కాగబెట్టేవారు. పాలు కాగినంక తోడువేసి పెరుగును చేసేవారు. పాలకుండ అడుగున ‘పాలగోకు’ ఉండేది. కశికతో గేరి పిల్లలకు పెట్టేవారు. ఇది మహోరుచిగా ఉండేది.

తోడు కుదురుకుని పెరుగు తయారయ్యాక కుండలో పెరుగును పోసి కవ్వంతో చిలికి చల్లను తయారు చేసేవారు. ఈ చల్లను ఊరంతా పంచబడేది. చల్ల కావలసినవారు కొంత ‘తప్పడు’ తీసుకపోయి ఇచ్చి చల్లను తెచ్చుకునేవారు. తప్పడు బల్రెకు దాణాగ ఉపయోగపడేది. ఇంటికివచ్చిన చుట్టానికి కడుకోవడానికి నీళ్లు ఇచ్చి తాగటానికి మట్టి ముంతలో చల్లను ఇచ్చేవారు. ఇప్పుడు పాలకేంద్రాలు, పాల పాకెట్లోచ్చి ఊరినిండా బర్లున్నా చల్లకు కరువే వచ్చింది. పాలల్లో కూడ కల్గి కలిసి ఆరోగ్యం పాడయపోతున్నది.

ఆటపాటలు :

పల్లెల్లో ఆటపాటలు విభిన్నంగా ఉండేవి. గోటీలు, చిరుగోనె, కబడ్డి, గుడ్డిరాజు, ఓమసగుంటలు, గచ్చకాయలు, తొక్కుడుబిళ్ళ, పరమపదసోపానపటం, పచ్చిసు, అష్టాచెమ్మ, మట్టికుప్పలు, రేసు, కాశెపుల్ల, దాల్డి దస్సన్నపోడి వంటి ఆటలతో శారీరక దృఢత్వమే కాదు మానసిక ఎదుగుదల ఉండేది. కలిసి ఆడటం వలన స్నేహం బలపడేది. జీవితంలో పోటీతత్త్వం పెరిగేది. బతుకమ్మ, కోలాటం, జాజిరి, అలావా, చప్పట్లు వంటి ఆటల్లో పాటలు కూడా ఉండేవి. పాటను ఆటను కలిపి లయబడ్డంగా ఆడి పాడటంలో సంగీతం, సాహిత్యాల్లో ప్రవేశం లభించేది. గ్రహణశక్తి పెరిగేది. పాటల ద్వారా మంచి విషయాలు, చరిత్ర తెలిసేది. ఆలోచనా పరిధి విస్తరించేది. తరం నుంచి తరానికి ఆచార వ్యవహరాలు తెలిసేవి. భాషాపరిజ్ఞానం అలవడేది.

ఈ ఆటలన్నింటిని ఇప్పుడు క్రికెట్ మింగేసింది. సంప్రదాయపు ఆటలవోట అడుగుపెట్టిన క్రికెట్ పిల్లలకు అవేశాన్ని, కోపాన్ని తప్ప ఆనందాన్ని ఇవ్వలేక పోతున్నది. కనుక మన ఆటలలోని గొప్పదనాన్ని గుర్తించి శారీరక మానసిక ఆనందాలతోపాటు క్రీడాస్థార్టిని పెంపొందించుకోవాలి.

చెరువు :

తెలంగాణ సంస్కృతిలో చెరువు ఒక భాగంగా ఉండేది. చెరువు పంటలకు నీరు అందించడమే కాదు ఆటపాటులకు కూడా చెరువే చిరునామ. ఎండాకాలం వచ్చిందంటే చాలు పిల్లలంతా చెరువుగట్టున ఉండేవారు. బతుకమ్మ పండుగ వచ్చిందంటే చాలు ఊరంత చెరువుగట్టున ఉండేది. వర్షాకాలం చెరువులో చేపపిల్లల్ని పోసిన బెస్తువాళ్లు యాసంగి పంట తర్వాత చేపలకోసం చెరువులోకి దిగేవారు. ఊరి బర్లన్ని మేతకు వెళ్లేటప్పుడో ఇంటికి వచ్చేటప్పుడో చెరువులో ఒకసారి మునిగేవి.

చెరువు నీళ్లను పొలాలకు సమంగ పంచదానికి ‘పెద్ద నీరటికాడు’ ఉండేవాడు. ఇతడు తూములను జాగ్రత్తగా చూసుకుంటూ నీళ్లను కాలువలకు సమంగా పంచేవాడు. ఒక్కొక్క కాలువకు ఒక నీరటికాడు ఉండేవాడు. అతడు కాలువల్లోని నీటిని పొలాలకు సమానంగా పంచేవాడు. వీరిద్దరు కలిసి నీటిచుక్కను కూడా వృధా పోసియకుండా పంటచేలకు ఊపయోగించేవారు. ‘పెద్దనీరటికాడు’ పదవి పంశపారంపర్యాంగా వచ్చేది కాని చిన్ననీరటిగాళ్లను ఆయా పొలాల రైతులే నియమించుకునేవారు.

ఈ నీరటికాళ్లు వడ్డ కల్లాలమీద రైతులదగ్గర వడ్డను ఎరంగా తీసుకునేవారు.

చెరువుతో భూగర్భజలాలు పెరిగేవి. దానితో గ్రామంలో తాగునీటికి కొరత ఉండేది కాదు. పిల్లనివ్వాలంటే ఆ ఊరిలో చెరువు ఉండా లేదా అని చూసేవారంటే చెరువుకున్న ప్రాముఖ్యత ఎంతటిదో అర్థం చేసుకోవచ్చు. గొలుసు చెరువులు తెలంగాణకు ఒక వరం. ఒక ఊరిచెరువు నుండి అలుగువారి మరో ఊరి చెరువు నిండేది.

ఇప్పుడు చెరువులు ఎండిపోయినయి. కొన్ని ఊళ్లలో చెరువులు కబ్బాలకు గురయ్యాయి. చెరువు మాయం కావడంతో చెరువుతో అల్లుకున్న సంస్కృతికాడ మాయమయింది. నీళ్లకు కటకట ఏర్పడింది. చివరికి సీసాల్లో నీళ్లను నింపి అమ్ముతున్నరు. కనుక చెరువులను పునర్నిర్మించుకుందాం. ప్రకృతిని రాక్షించుకుందాం.

లగ్గాలు, పండుగలు :

ఒకరి ఇంట్లో లగ్గం జరుగుతుందంటే చాలు సబ్బండవర్షాలతో ఆ లగ్గం ముడిపడి ఉండేది. లగ్గంలో జరగాల్సిన కార్యక్రమాలకు, పనులకు వాళ్లు వచ్చేవారు. అప్పుడు పొమియానాలు ఉండేవి కావు. ఇరుగు పొరుగు వారొచ్చి పందిర్లు వేసేవారు. విస్తర్ష కుట్టేవారు. వడ్లు దంచి బియ్యం చేసేవారు. దంచిన బియ్యంలోనుంచి రాళ్లపెరి బియ్యం, సూకలు వేరుచేసేవారు. కుమ్మరివారు పోలుమంతలు, కూరాటి కుండలు ఇప్పటం, మంగలివారు మైలపోలు తియ్యటం, బత్తినివారు సన్నాయి వాయించడం, తమ్ములివారు ఫూలు అల్లిప్పటం, చాకలివారు పుత్రికలు పంచటం, సమాచారం చేరవేయటం, అపుసలివారు పుస్తేలు, మెట్టేలు తెచ్చిప్పడం చేసేవారు. బ్రాహ్మణులు సంప్రదాయబద్ధంగా వివాహం చేయించేవారు. ఊరిలో ఒకరింట్లో లగ్గం అయితే అందరికీ పని ఉండేది.

లగ్గాల్లో విందుభోజనాలు కూడా వేరుగా ఉండేవి. ఎవరింట్లో వాళ్లే కార్యక్రమాలు చేసుకునేవారు. ఇప్పటింటిరుగ ఘంక్కన్వహాళ్లు లేవు. ఇంట్లో చాప వేసి అందరిని కూర్చోబెట్టే వారు. ఇస్తర్షలో భోజనం పెట్టేవారు. స్టీలు, సత్తుగ్గాసుల్లో నీళ్లపోసేవారు. ఒక పెండ్లివంటకు సరిపోను బోళ్లు, సామాన్లు ఇండ్లల్లో ఉండేవి. లేనివాళ్లు ఇతరుల వడ్డనుంచి

నేకరించేవారు. బంతిలో కూర్చుండి భోజనం చేసినపుడు అన్నం సరిపోయినవారు విస్తరి అంచును మడిచేవారు. అందరు తిన్నతరువాతనే లేచి చెయ్యి కడుక్కునేవారు.

ఇప్పటి లగ్గాలన్ని పొట్టిక్ మయమైపోయాయి. పందిరికి కట్టే పువ్వులనుంచి నీళ్లతాగే గిలాసదాక పొట్టిక్ వస్తువులనే వాడుతున్నాము. ఇది పర్యావరణాన్ని బాగా కలుషితం చేస్తున్నది.

పిల్లలు పుట్టినపుడు పురుళ్లు, పుట్టెంచికలు వంటి పండుగల్లో కూడ ఊరందరికి భాగస్వామ్యం ఉండేది. కావలసిన వస్తువులు ఒకరు తీసుకునేవారు. ఉగాది, ఏకాదశి, పెత్తరమాస, దసర, వినాయకవితి, పీర్ల పండుగ, పెణాళీ వంటి పండుగల్లో ఎక్కుడా పర్యావరణానికి హసిచేసే వస్తువులను ఉపయోగించేవారు కాదు. చెట్టుమీద పూచిన పువ్వులు, మట్టితో చేసిన బొమ్మలు మాత్రమే ఉపయోగించేవారు.

కుటుంబ సంస్కృతి :

పల్లెల్లో ఉమ్మడి కుటుంబాలే ఎక్కువగా ఉండేవి. ఇంఢ్లు పెద్దగా ఉండేవి. కొందరి ఇండ్లల్లో దేవుని అర్థ, మన్మాల (మొగసాల), గరిషే అర్థ, బంకులు, వంటిల్లు అని వేరువేరు గదులుండేవి. ధాన్యాన్ని నిలువ చేయటానికి గరిషే అప్రసు ఉపయోగించేవారు. ఇంట్లో తాతలు, అమ్మమ్మలు, నాయినమ్మలు, పెద్దమ్మలు, చిన్నమ్మలు, పెద్దనాయినలు, చిన్నాయినలు, అత్తమ్మలు, మామయ్యలు అందరు కలిసి ఒకేచోట ఉండేవారు. కుటుంబపెద్దగా అవ్వనో నాయననో ఉండేవారు. ఎవరు ఏంపని చెయ్యాలన్నది చెప్పేవారు. చిన్నపిల్లల్ని పొద్దంతా పట్టుకుని ఉండడానికి ఇంట్లో అవ్వనో తాతనో ఉండేవారు. వాళ్లు పిల్లలకు అటలు, కథలు, పాటలు నేర్చేవారు. రామాయణం, భారతం పంటి పురాణాల్ని కథలతో నీతిబోధ చేసేవారు. తప్పు ఒప్పులను వివరించి చెప్పేవారు.

పొద్దన్నో, సాయంత్రమో, తీరికవేళల్లోనో అందరు ఒకచోట కూర్చుండి మంచిచెడ్డలు చెప్పుకునేవారు. పిల్లలు వారినుంచి ఎంతో నేర్చుకునేవారు. రాత్రిపూట పిల్లల్ని నిద్రపుచ్ఛడానికి అవ్వనో తాతనో మంచి మంచి కథలు చెప్పేవారు. ఒకరి బాధలు ఒకరు పంచుకునేవారు. కష్టం, సుఖం, శ్రమ, నీతి, వినయం, మర్యాదలు పిల్లలకు చిన్నప్పటి నుంచే అలవాటు పదేవి.

ఉమ్మడి కుటుంబాలు పోయి వ్యక్తిగత కుటుంబాలు వచ్చాక మనుషులు ఒంటరివారైపోయారు. కష్టసుఖాలను పంచుకొని, మంచిచెడ్డలు చెప్పుకునే సంస్కృతి మాయమైపోయింది.

వినోదాలు :

పల్లెల్లో ప్రజలు నాటకాలు, యక్కగానాలు, బుర్రకథలు, ఒగ్గుకథలు, చిందుబాగోతాలతో కాలక్షేపం చేసేవారు. వీటితో ప్రజలకు మంచి సందేశం అందేది. రాత్రంత మెలకువతో ఉండి నాటకాలు, బాగోతాలు చూసేవారు. ఎండకాలం వచ్చిందంటే చాలు ఏ చెట్టుకిందనో, కూలిన గోదలమధ్యనో బాగోతాలు ఆడేవారు. ఆ పాటలు విన్న పిల్లలు మరునాడు ఏ చూరుకిందనో అరుగులమీదనో అదే పాటలతో ఆటలను ఆడేవారు. ఇప్పుడు ఇంటింటా టీపీలు, సినిమాలు వచ్చాయి. టీపీల్లో అసభ్య సన్నివేశాలతో సీరియళ్లు వస్తున్నాయి. అవి మనుషుల్లో జుగుపును, దురాలోచనలను పెంచుతున్నాయి. కారణాలు ఏవైనా పల్లె సంస్కృతి కనుమరుగైపోతున్నది. ఆపదయిన, ఆనందమైనా సమిష్టిగా పంచుకునే జనం ఎవరికివారుగ విడిపోతున్నారు. దీనివల్ల లాభంకంటే నష్టమే ఎక్కువగా ఉన్నది.

“ఇదిగో భద్రాద్రి - గౌతమి అదిగో చూడండి
ముదముతో సీతా ముదిత లక్ష్మణులు
కదిని కొలువగా రఘుపతి యుండెడి” అంటూ
రాళ్ళను సైతం కరిగించే రాగాలతో
తేనెలూరె కమనీయ స్వరాలతో
కోసలేంద్రుని మదిగెలిచి
కోదండపాణికి కోవెలకట్టి
చరిత్రకెక్కిన చరితార్థుడు

5. వాగ్దేయకారుడు రావుదాను

గోదావరి - భద్రాచలం :

భారతదేశంలో పవిత్రమైన నదుల్లో గంగా యమునల తర్వాత చెప్పుకోదగ్గది గోదావరి. గోదావరి మానవులకు సకల సౌభాగ్యాలను ప్రసాదిస్తుంది. గోదావరి దక్షిణ భారతదేశంలోని నదుల్లోకిల్లా పొడవైనది. ఇది మహారాష్ట్రాలోని నాసికాత్రయంబకం క్షేత్రంలో పుట్టి ఎత్తైన కొండల మధ్య ఇరుకైన మార్గాలగుండా చిన్న చిన్న నదుల్ని కలుపుకుంటూ 900 మైళ్ళు ప్రయాణించి బంగాళాభార్తంలో కలుస్తుంది.

ఈ గోదావరికి ఉత్తరపుట్టాడ్డున దట్టమైన అడవుల మధ్య భద్రాచలం ఉన్నది. అయితే ఆ అడవుల మధ్యనే 16వ శతాబ్దిలో తర్వాత ప్రస్తుతం ఉన్న భద్రాచలం పుణ్యక్షేత్రం రూపుదిద్దుకున్నది. భద్రాచలాన్నే భద్రాద్రి లేక భద్రగిరి అని కూడా అంటారు.

గోల్మౌడ రాజ్యం - తానాషా :

దక్షిణ భారత రాజ్యాల్లో గోల్మౌడ రాజ్యం కూడా ఒకటి. గోల్మౌడను పాలించిన రాజులు ప్రజల హితం కోరినవారు. ధర్మబద్ధంగా పాలించారు. ఆ రాజుల మాతృభాష తెలుగు కాదు. అయినా వాళ్ళలో కొందరు తెలుగు నేర్చుకొని తెలుగు భాషను ప్రోత్సహించి తెలుగు కావ్యాల్ని అంకితంగా తీసుకున్నారుగూడా. తెలుగు చాటువుల్లో కనిపించే ‘మల్మిభ రాముడు’ గోల్మౌడ ప్రభువైన ‘శ్రుబాహీం కులీకుతుబ్బా’ అన్నది అందరికి తెలిసిన విషయమే.

కుతుబ్ షాహి పంశంలోని నాలుగోరాజు మహమ్మద్ కులీకుతుబ్బా కాలంలోనే నేటి ప్రాద్రాబాద్ నగరం నిర్మాణమయింది. గోల్మౌడ రాజ్యాన్ని పాలించిన చిట్టచివరి రాజు అబుల్ హసన్ కుతుబ్బా. ఎంతో ఉత్తముడై తన ప్రజల్యందర్నీ నిష్పకపొత బుద్ధితో పాలించి ప్రజలచేత ‘తానాషా’ అనే బిరుదును పొందాడు. ‘తానాషా’ అంటే మంచి రాజు అని అర్థం. తానాషానే సాధారణంగా తానీషా అని అంటారు.

అక్కన్న - మాదన్నలు :

అక్కన్న - మాదన్నలనే వాళ్ళు తానాపా కొలువలో ఉండేవాళ్ళు. వాళ్ళలో అక్కన్న మంత్రిగా, దండనాయకుడిగా కూడా బాధ్యతలు నిర్వహించాడు. మాదన్న ప్రధానమంత్రి. మాదన్న ఆసలు పేరు సూర్యప్రకాశరావు. ఈ అన్నదమ్ములిద్దరూ జెరంగజేబు దాడులనుంచి గోల్గౌండ రాజ్యాన్ని కాపాడటంలో ప్రధానపాత్ర వహించారు. మహారాష్ట్ర నాయకుడు శివాజీకి తానాపాకూ సంధి జరిపారు. అక్కన్న మాదన్నలు బతికి ఉన్నంతకాలం ధిల్లీ సుల్తాను, గోల్గౌండను ఆక్రమించుకోలేకపోయాడు. వాళ్ళు అన్నదమ్ములు కాకపోయినా ఒకరినుంచి మరొకరిని వేరుచేయలేనంత సన్నిహితంగా కలిసిపోయారు. వీరి హత్యజరిగిన అనంతరమే జెరంగజేబు తానాపాను బంది చేయగలిగాడు. ఒక ముస్లిం రాజ్యానికి మంత్రులుగా హిందువులుండటం జెరంగజేబు సహించలేకపోయాడు. అక్కన్న మాదన్నలను వదిలించుకొమ్మని జెరంగజేబు ఎంత చెప్పినా తానాపా వారిని వదులుకోలేదు. అక్కన్న మాదన్నలకు తానాపాతోగల అనుబంధం హిందూ, ముస్లింల పకుమత్యాన్ని, స్నేహసౌహిర్భూతలను చాటుతున్నది.

గోపన్న పుట్టుక :

ఖమ్మం జిల్లాలోని తాలూకా కేంద్రమైన నేలకొండపల్లి అనే గ్రామంలో క్రి.శ. 17వ శతాబ్దింలో లింగన్న, కామమ్మ అనే దంపతులుండేవాళ్ళు. వాళ్ళ ఇంటిపేరు కంచెర్ల. ఆ దంపతులిద్దరు ఎంతో అన్యోన్యంగా అనురాగంతో కాలం గడిపేవాళ్ళు. సుమారు 1620 ప్రాంతంలో వాళ్ళకు ఒక మగవిడ్డ పుట్టాడు.

భాల్యం :

తల్లితండ్రులు ఆ బిడ్డకు 'గోపన్న' అనే పేరు పెట్టారు. అయిదో ఏట అక్కరాభ్యాసం చేశారు. గోపన్నకు తగిన వయస్సు రాగానే ఉపనయనం చేశారు. శాస్త్రపండితులయిన రఘునాథబట్టాచార్యుల వంటి వైష్ణవదీక్షా గురువులు గోపన్నకు బాల రామాయణాన్ని తాత్పర్య సహితంగా చెప్పటం జరిగింది. అందువల్ల చిన్నతనంనుంచే గోపన్న మనసులో శ్రీరాముడి మహిమలు నాటుకొనిపోయాయి. ఎప్పుడూ సీతారాముల విగ్రహాలకు భక్తితో పూజలు చేసేవాడు. తన స్నేహితులతో రామభజనలు చేసేవాడు. రామకోటి రాసేవాడు. ఐదేళ్ళ వయసులోనే గోపన్నకు ఎంత రామభక్తి ఉండేదంటే, తాను గూడా ఆ రాముడున్న కాలంలోనే పుట్టి ఉంటే సుగ్రీవుడు, ఆంజనేయుడు వలె భక్తితో శ్రీరాముడిని సేవించే భాగ్యం లభించేది గదా అని అనుకునేవాడు. ఈవిధంగా ఎంత రామభక్తిపరాయణ దైనా, గోపన్న సర్వశాస్త్రాలను నేయుకొని తల్లిదండ్రులను తృప్తిపరిచాడు. కాని విద్యావంతుడు, దైవభక్తియుక్కడైన పుత్రుడి ఆభివృద్ధిని చూసి అనందించే భాగ్యం ఆ తల్లిదండ్రులకు లేదు. కొడ్ది రోజులకే వారు కన్నమూశారు.

తారకమంత్రోపదేశం :

ఇంటిభారమంతా గోపన్నమీద పడింది. బంధుమిత్రుల సలహమీద గోపన్న పెండ్లి చేసుకున్నాడు. భార్య కమల సాందర్భయతి. సకలసద్గుణాలు గల ఉత్తమ ఇల్లాలు. సంసారభారాన్ని ఎంతో జాగ్రత్తగా మోసుకుంటూ భద్ర మనసును అనుసరించి నడుచుకునేది. ఆ దంపతులిద్దరూ ఇంటికి వచ్చే అతిథులను సేవించుకుంటూ అస్ఫ్రుదానం చేసేవారు. ఒకనాడు కబీరుదాను గోపన్న ఇంటి సమీపంలోకి హరినామ సంకీర్తన చేసుకుంటూ వచ్చాడు.

ఇంట్లోనుండి బయలీకి వచ్చి గోపన్న కబీరును చూశాడు. అతడు కూడా గోపన్నను చూచి చేతులు చాచి పిలిచాడు. గోపన్నలో భగవద్గృతీ లక్ష్మణాలు కనిపించాయి కబీరుకు. “గోపన్నా! నీలో శాంతి, సౌమనస్యం వంటి సద్గుణాలున్నాయి. నీకు అఖండయోగం, శ్రీరామచంద్రుడి అనుగ్రహం కలుగుతాయి. నేను చెప్పిన విధంగా నీవు “ఓం రామాయ నమః” అనే ఆరక్షరాల తారకమంత్రాన్ని నియమంతో పారాయణ చెయ్యి. నీకు త్వరలో ఆ భగవంతుడు ప్రత్యక్షమవుతాడు” అని కబీరు గోపన్నకు తారకమంత్రోపదేశం చేశాడు. కబీరువల్ల తారకమంత్రోపదేశం పొందిన గోపన్న “శ్రీరామ నామం మరువాం మరువాం. సిద్ధము యమునికి వెరువాం వెరువాం” అని కీర్తనలు పొడటం ప్రారంభించాడు.

కొంత కాలానికి గోపన్నకు ఒక కుమారుడు పుట్టాడు. తల్లిదండ్రులు ఆ బిడ్డకు రఘురాముడు అనే పేరు పెట్టారు. ఆ విధంగా తన బిడ్డలో రాముడిని రోజూ చూసుకోవచ్చ అనుకున్నాడు. ఆ బిడ్డను గూడ గోపన్న సంప్రదాయ పద్ధతిలోనే పెంచుతున్నాడు. ఒకనాటి రాత్రి కలలో గోపన్నకు రాముడు కన్పించి ‘త్వరలో నీవు భద్రాచలానికి తహసీలుదారుగా వస్తావు’ అని అన్నాడు.

భద్రాచలానికి తహసీలుదారు కావడం :

గోపన్న నిరుపేదలకు సహాయం చేసుకుంటూ, అన్నసంతర్పణచేసుకుంటూ, నియమనిష్టులతో, భజన కార్యక్రమాలతో కాలం గడిపేవాడు. కాలక్రమేణ పూర్వులు సంపాదించి ఇచ్చిన ఆస్తి తగ్గిపోయింది. దీనికితోడు 17వ శతాబ్దిలో దక్కిణభారతదేశంలో ఏర్పడ్డ కరువుకాటకాలు గోపన్నను బాగా కుంగదీశాయి. దాని ఫలితంగా ఏదైనా ఉద్యోగం చెయ్యాల్సిన అవసరం ఏర్పడింది. అక్కన్న మాదన్నలు గుర్తుకొచ్చారు. వారి సహాయంతో తానాపొ కొలువులో ఏదైనా నొకరీ సంపాదించాలనుకున్నాడు.

ఒకనాడు గోల్యాండకు పోయి అక్కన్నమాదన్నలతో తన పరిస్థితి చెప్పుకున్నాడు. వాళ్ళు గోపన్నను తానాపొ దగ్గరికి తీసుకొనిపోయారు. గోపన్నకు ఏదైనా మంచి ఉద్యోగం ఇవ్వాలని తానాపొ అనుకున్నాడు. అక్కన్న మాదన్నల సూచనమేరకు గోపన్నను భద్రాచలం తుకిడీకి (తాలూకా) తహసీలుదారుగా నియమించాడు తానాపొ. ఉద్యోగానియామక ఉత్తర్వులను తీసుకొని, అక్కన్న మాదన్నలకు, తానాపొకు కృతజ్ఞతలు చెప్పుకొని గోపన్న భద్రాచలం చేరుకున్నాడు.

గోపన్న రామదాసుకావడం :

రైతులతో కలుపుగోలుగా ఉంటూ గోపన్న తన బాధ్యతలను చక్కగా నిర్వహిస్తున్నాడు. అట్లాగే భద్రాచల రామచంద్రునికి వేళతప్పక సేవలు కూడా చేస్తున్నాడు. రామకోటి రాయడం మానలేదు.

ఒకసారి రామకోటి పూర్తిచేసిన శుభసమయంలో అన్నసమారాధన కార్యక్రమాన్ని ఏర్పాటు చేశాడు. వంటవాళ్ళు ఎవరి పనుల్లో వాళ్ళు నిమగ్గుమై ఉన్నారు.

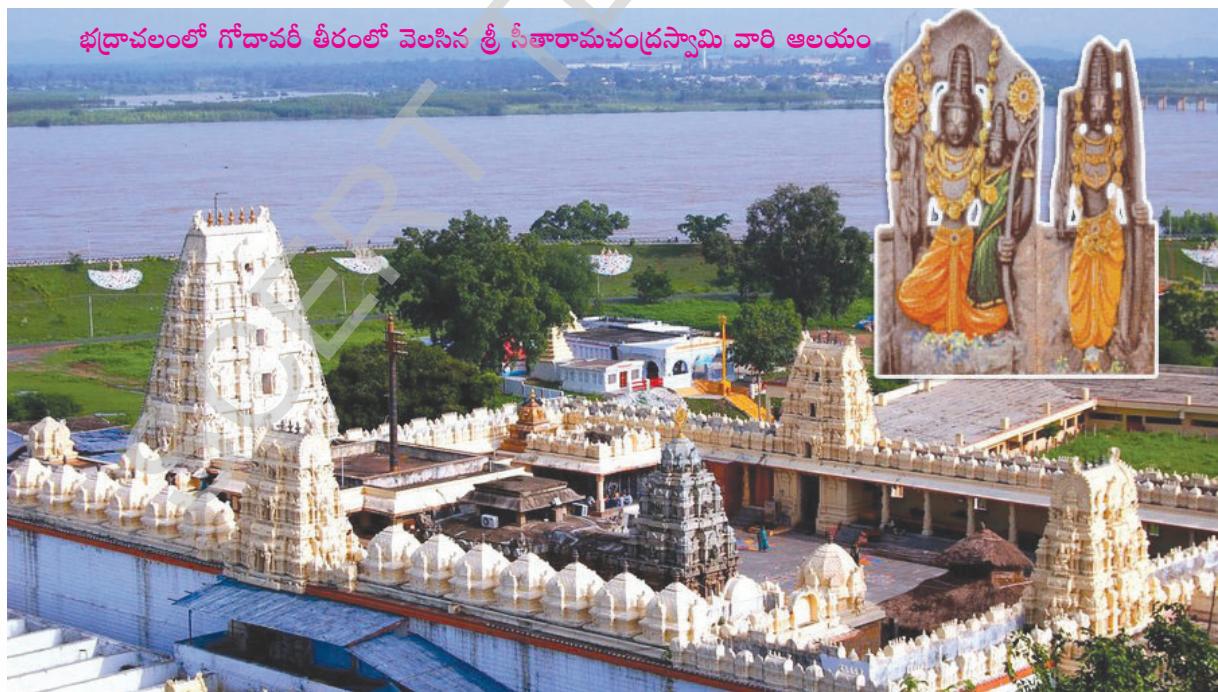
ఇంతలో సంతర్పణ కోసం వండిన అన్నపు గంజి వార్షాదానికి తవ్విన గంజిగుంటలో నుంచి కెవ్వున కేక వినిపించింది. గోపన్నభార్య కేక వినిపించినవైపు పరుగెత్తి చూసింది. వాళ్ళ కుమారుడు వేడి గంజిగుంటలో పడినప్పుడు వేసినకేక అది! కొద్ది క్షణాల్లోనే కుమారుడు మరణించాడు.

విషయం తెలిసి గోపన్య కూడా లోపలికి పరుగెత్తుకొని వచ్చాడు. అన్నింటికీ రాముడే ఉన్నాడని నమ్మినవాడు అయిన. ఆ రాముడినే ప్రార్థించి బిడ్డను బతికించుకోవాలనుకున్నాడు. భార్య కమల, ఊరి జనం వెంటరాగా భద్రాది రాముడిని సమీపించాడు. ఆ బిడ్డను భగవంతుడి పాదాల దగ్గర పడుకోబెట్టాడు. “నేనే అపరాధం చేశాను? వేళ తప్పక నిన్ను సేవిస్తున్నానుగదా; ఏనాడూ తెలిసి నీకు ఏ లోటూ చెయ్యలేదు. ఒక్కగానొక్క బిడ్డదు. ఈ బిడ్డని నీ వద్దకు అప్పుడే తీసుకెళ్ళావా?” అంటూ అనేకవిధాలుగా రాముడిని వేడుకున్నాడు. రాముని మనసు కరిగింది. ప్రసన్నుడయ్యాడు. చనిపోయిన బిడ్డ నిద్రనుండి లేచినట్లు లేచాడు. గోపన్య భక్తికిమెచ్చి ప్రజలందరూ చేతులు జోడించారు. నిజమైన రామభక్తుడని కొనియాడారు. ఆనాటి నుంచే గోపన్యను అందరు రామదాసని పిలవడం ప్రారంభించారు.

బందిభానాలో రామదాసు :

భద్రాచలంలో ఉన్న శ్రీరామచంద్రుడిని చూడటానికి జనం తండ్రోపతండ్రాలుగా రావటం మొదలయింది. అందువల్ల యాత్రికులకు సాకర్యాలు కలగజేయువలసిన బాధ్యత తమాసీలుదారుగా తనమీద ఉన్నది. అట్లాగే రాముని ఆలయానికి ఒక గోపరం, ప్రాకారం, మండపం కట్టించి ఆలయాన్ని బాగు చెయ్యవలసిన అవసరం ఏర్పడింది. దీనికోసం ఒకనాడు గోపన్య ఆ ఊళ్ళో రైతులను పిలిపించి “మనమంతా ఒక మంచిపని చేద్దాం. మీరు నాతో సహకరించండి” అని గోపన్య విషయం చెప్పాడు. ఊరిజనం అట్లాగే అని అంగీకరించారు. ఎవరి శక్తికొద్ది వారు సహాయం చెయ్యటానికి సిద్ధమయ్యారు. ఆలయానిర్మాణం మొదలయింది.

ఆరులక్ష్ల వరహాలు ఖర్చుపెట్టి దేవతా విగ్రహాలకు ఆభరణాలను కూడా చేయించాడు. అయితే ఊళ్ళోవాళ్ళు కొందరు గోపన్య చేసినదాన్ని మెచ్చలేదు. పైగా కోపగించారుగూడ. సర్పారు పైకాన్ని ప్రభుత్వం

అనుమతి లేకుండా ఖర్చు చెయ్యటం రాజదోహం అన్నారు. కానీ గోపన్న మాత్రం భయపడలేదు. “నా కోసమో ఇంటి అవసరానికో ప్రభుత్వ సొమ్ము ఖర్చు పెట్టలేదు గదా! ఖర్చుపెట్టినదంతా ఆ భగవంతుడి కోసమే కదా!” అని అనుకున్నాడు గోపన్న విషయం తానాషా వరకు చేరింది. తానాషా ఆజ్ఞ మేరకు హర్షారులు గోపన్నను తానాషావధకు కట్టి తెచ్చారు. అపరాధిగా తన ముందు నిలుచున్న గోపన్నను చూసి తానాషా ఎందుకీ పని చేశావని ప్రశ్నించాడు.

“ప్రభూ! నేను ప్రభుత్వధనాన్ని మీ అనుమతి లేకుండ ఖర్చుపెట్టిన మాట వాస్తవం. అయితే దాన్ని నేను నా సొంతానికి వాడలేదు. తమ ఏలుబడిలో ఉన్న భద్రాది రామాలయాన్ని పునరుద్ధరించి తమ కీర్తి ప్రతిష్టలను దిగంతాలకు వ్యాపింపచేయ్యాలనే ఆ పని చేశాను. ఇక్కె ప్రభువుల వారి చిత్తం” అని గోపన్న సమాధానమిచ్చాడు.

ఈ మాటలకు తానాషా లోపల్లోపల సంతోషించాడు. కాని గోపన్నను వదిలిపెడితే తక్కిన తహసీలుదార్లు గూడ ఏదో ఒకవిధంగా ప్రభుత్వపు డబ్బును ఖర్చుపెట్టి ఇట్లాగే క్షమాభిక్ష వేడుకుంటే ప్రభుత్వానికి వచ్చేది సున్నే. కనుక గోపన్నను విడిచిపెట్టకూడదనుకున్నాడు. గోపన్నను చెరసాలలో ఉంచి డబ్బు కట్టేవరకు కలినంగా శిక్షించుమని సరదార్లను ఆజ్ఞాపించాడు. సరదార్ల రామదాసుని చెరలోపెట్టి బాధించడం మొదలుపెట్టారు.

రామదాసుని తానాషా కష్టపెట్టడం :

చెరసాలపాలైన రామదాసు భద్రాది రాముడినే నమ్ముకుని కీర్తనలు పాచుకుంటూ, రామభజన చేసుకుంటూ ఉన్నాడు. బందిభానావాళ్ళు పెట్టే బాధలు పడలేక “నావల్ల కాదు రామా!” అని మొరపెట్టుకునేవాడు. ప్రతిరోజు సరదారులచే కొరదా దెబ్బలు తినేవాడు. ఆ దెబ్బలకు తట్టుకోలేక రామదాసు “అబ్బాబ్బ దెబ్బలకు తాళలేర : రామప్పా గొబ్బున నన్నాదుకోరా” అని దేవుడిని ప్రొర్థించేవాడు.

జైలులో ఉన్న ఈ 12 సంవత్సరాల కాలంలో రామదాసు రాముడిపై అనేక కీర్తనలు రాశాడు. వాటిలో భక్తి, అవేదన, ఆర్తి, ప్రేమ మొదలైనవి కనిపిస్తాయి. ఆ కీర్తనలలో కొన్ని సందర్భాలలో రాముడిని దెప్పిపొడువడం కూడ జరిగింది.

ఇక్కాడు కులతిలక ఇక్కనెన పలుకవే రామచంద్రా...

నన్న రక్షింపకున్నను రక్షకులెవరింక రామచంద్రా!

భరతునకూ చేయస్తి పచ్చలపతకమూ రామచంద్ర

ఆ పతకమునకూ పట్టే పదివేలవరహోలు రామచంద్రా!

శత్రుఘ్నునకు నేను చేయస్తి మొలత్రాడు రామచంద్ర

ఆ మొలత్రాటికి పట్టే మొహరీలు పదివేలు రామచంద్రా!

లక్ష్మణునకు చేయస్తి ముత్యాల పతకము రామచంద్ర

ఆ పతకమునకూ పట్టే పదివేలవరహోలు రామచంద్రా!

సీతమ్ముకు చేయస్తి చింతాకుపతకము రామచంద్ర

ఆ పతకమునకూ పట్టే పదివేలవరహోలు రామచంద్రా!

కలికితురాయి మెలుపుగచేయిస్తి రామచంద్ర
నీవు కులుకుచు తిరిగెదవు ఎవరబ్బసామ్యని రామచంద్రా!
నీతండ్రి దశరథ మహారాజుపెట్టొనా రామచంద్ర
లేక మీమామ ఆ జనకమహారాజు పంపెనా రామచంద్రా!

అబ్బా తిట్టితినని ఆయాసపడవద్దు రామచంద్ర
ఈ దెబ్బలకోర్వుక అబ్బా! తిట్టితినయ్యా రామచంద్రా!

భక్తులందరినీ పరిపాలించెడి శ్రీరామచంద్ర
నీవు క్షేమముగా శ్రీరామదాసుని ఏలు రామచంద్రా! రామచంద్ర.

ఇంత జరిగినా రాముడు కరుణించలేదు. ఇక లాభంలేదనుకొని తల్లియైనా చెవ్వందన్న నమ్మకంతో “నను శ్రీవమని చెప్పవే సీతమ్ము తల్లి: ననుబ్రోవమని చెప్పవే” అని సీతమ్మను ప్రార్థించాడు. దయగల ఆ సీతమ్ము తల్లి శ్రీరామునితో “స్వామీ! పూర్వం మీరు ప్రఫ్ఫోదుణ్ణి, గజరాజుని రక్షించలేదా! నా మనవి విని తొందరగ రామదాసుని చెరసాలనుండి విడిపించండి. పైకం చెల్లించి రామదాసుని రక్షించండి” అని ప్రార్థించింది. అప్పుడు రాముడు, లక్ష్మీఱునితో కలిసి మారువేపంలో గోల్గొండకు ప్రయాణమయ్యాడు.

తానాషా రామలక్ష్మణుల సంవాదం :

చెరలో 12 సంవత్సరాలుగా బాధలు పడుతున్న రామదాసును విడిపించాలని రాముడు నిశ్చయించుకున్నాడు. తానాషాకు ఆరులక్కల వరహోలు చెల్లించడమే తక్కణ కర్తృవ్యంగా భావించి సేవకుల వేషాలతో రామలక్ష్మణులిద్దరు తానాషా ఆంతఃపురంలోకి ప్రవేశించారు.

మారువేషాలతో ఉన్న రామలక్ష్మణులు తానాషా గదిని సమీపించి “తలుపు తియ్యవయ్య తానాషా! నీ కియ్యేడ పైకమునియ్య వచ్చితిమయ్య” అని తలుపు కొట్టారు. తానీషా తలుపు తీసి నివ్వేరపోయాడు. ఇంత రాత్రివేళ తన అంతఃపురంలోకి ప్రవేశించే దైర్యం గల వ్యక్తులెవరా? అని ఆశ్చర్యపోయాడు. జగన్నాహనాకారులైన రామలక్ష్మణులను కనిపెట్టలేకపోయాడు. వాళ్ళ మధ్య సంభాషణ ఇట్లు జరిగింది.

తానాషా : ఏ దేశమున నుండువారూ - మీరు ఎందుండి యిట వచ్చినారూ?

రామలక్ష్మణులు : తొలుత గోదావరియందూ - మా స్థలము భద్రాచలమందూ.

తానాషా : ఎవరి జవానులు మీరూ - మిమ్మెవరు పంపగ వచ్చినారు?

రామలక్ష్మణులు : దాన జవానులు మేమూ - రామదాసు పంపఁగ వచ్చినాము.

తానాషా : ఏమి కులమువారు మీరూ - మీరిద్దరు నే పరుస వారూ?

రామలక్ష్మణులు : ఇనవంశమునఁ బుట్టినామూ - మేమిద్దఱ మన్మహమ్ములము.

తానాషా : ఏమి నామము గలవారూ - మీరేమి నియమము గలవారు?

రామలక్ష్మణులు : రామోజి లక్ష్మీజి నామం - వహ్ని మేము రామానుజమతము వారం.

తానాషా : ఎందుకు పంపించినారూ - మీరేమి పనిగ వచ్చినారు?

రామలక్ష్మణులు : సర్వార్జుకీ పయికం - మాచేత పంపగ వచ్చినాము.

తానాషా : పంపిన పయికము తెండి - యాపయిన తమాషా చూడండి.

అని తానాషా అంటుండగానే అతని ముందర నేలపై బంగారు వరహోలరాశి పడి ఉంది. తానాషాకు నోట మాట రాలేదు. ఆ పైకం తీసుకొని తానాషా రాజముద్రవేసి రసీదు ఇవ్వగానే దానిని తీసుకొని వెంటనే రామలక్ష్మణులు చెరలోపన్న రామదాసుకు రసీదు ఇద్దామని తానాషా వేషంలో బయలుదేరారు. చెరలో ఉన్న రామదాసు ఆ సమయంలో “అయ్యా ఆ శ్రీరామచంద్రుడు ఎంతోమందిని కాపాడిందే. నన్న మాత్రం రక్షించడం లేదే” అని దిగులుపడుతున్నాడు. ఇంతలో రామలక్ష్మణులు చెరవద్దకు వచ్చారు. తానాషా వేషంలో రాముడు “రామదాసు! బాకీపైకం ముట్టింది. ఇదిగో రసీదు” అని రసీదు ఇచ్చి మాయమయ్యాడు లక్ష్మణుడితోసహా. ఇదంతా రామమహిమే అనుకుంటూ కృతజ్ఞతాపూర్వక భక్తి కీర్తనలాలపించాడు రామదాసు.

గోల్కూడకోటు లోని ఇందీఖానాలో రామదాసు

పొద్దున తానాషా మేల్కొని, తనముందున్న వరహోలరాసిని చూశాడు. రాత్రి జరిగింది కలకాదు నిజమని నిశ్చయించుకున్నాడు. భార్యను చూసి ఇదంతా రామమాయ అని చెప్పాడు. అయ్యా! ఆ దేవదేవునికి సేవలు చెయ్యలేదే అని కుంగిపోయాడు. రామదాసు భక్తికి ముగ్గుడయ్యాడు. సకల మర్యాదలతో రామదాసును గౌరవించాలనుకున్నాడు. రామదాసును విడిపించి కొలువుకు తీసుకొనిరమ్మని ఆజ్ఞాపించాడు. అక్కన్న మాదన్నులు చెరసాలకు వెళ్ళి రామదాసుతో జరిగిందంతా చెప్పారు. రామదాసు ఆశ్చర్యపోయాడు. తనకంటే తానాషా అధృష్టపంతుడని మెచ్చుకున్నాడు. రాజమర్యాదలతో రామదాసును కొలువుకు తీసుకొచ్చారు. తానాషా తాను ఇంతకుముందే రామలక్ష్మణులకు రసీదు ఇచ్చానన్న సంగతి గూడ భక్తి పారవశ్యంలో మర్చిపోయి మరలా రామదాసుకు రసీదు ఇవ్వబోయాడు.

శ్రీరామదర్శనంతో ధన్యదైన తానాషాను రామదాసు, భక్తిపారవశ్యంతో భగవంతుని దాసునిగా చేసుకున్న రామదాసును తానాషా పరస్పరం అభినందించుకున్నారు. తర్వాత రామదాసును ఇన్నాళ్ళు కష్టపెట్టినందుకు తానాషా పశ్చాత్తాపడి రామలక్ష్మణులు తనకు చెల్లించిన డబ్బుతో పాటు పట్టువస్తూలు గూడ ఇచ్చి భద్రాచలాన్ని శ్రీరామచంద్రునికి మాస్యంగా ప్రకటించాడు. భక్తరామదాసు తానీషాకు కృతజ్ఞతలు చెప్పుకొని భద్రాచలానికి బయలుదేరాడు.

రామదాసు భద్రాచలం చేరడం :

భద్రాచలానికి చేరుకున్న రామదాసు తానాషా ఇచ్చిన పట్టువస్తూలను దేవునికి సమర్పించి, దర్శనం చేసుకొని ఇంటికి వెళ్ళాలనుకున్నాడు. చెరనుండి రామదాసు విడుదలైవచ్చాడన్న సంగతి తెలిసి ఊరి జనం గంధపుపు

భద్రాచలంలో శ్రీ సీతారామచంద్ర స్వామివారి కల్యాణాప్రాప్తవం

తాంబూల చందనాది పూజాద్రవ్యాలతో ఎదురొచ్చి రామదాసుకు సాష్టాంగ దండప్రణామం చేశారు. రామదాసు రామభజన చేసుకుంటూ ఆలయానికి ప్రయాణమయ్యాడు. రామదాసు మంది మార్పలంతో ఆలయానికి వస్తున్నాడన్న విషయం ముందే తెలుసుకున్న ఆలయ పూజారూలు తలుపులు తీయించి సమస్త పూజాద్రవ్యాలు సిద్ధంచేసి ఎదురుచూస్తూ ఉన్నారు. రామదాసు రాగానే గోపురద్వారాలు తెరుచుకున్నాయి. ఆనందబాష్పాలతో రామదాసు “రామ నామము బల్యాచే పాపపు జిహ్వో! రామ నామము బల్యాచే” అంటూ రామనామ కీర్తనం చేశాడు. అనంతరం రామదాసు ఆధ్వర్యంలో సీతారామకల్యాణం కన్నులపండుగగా జరిగింది.

తర్వాత గర్భగృహంలో ప్రవేశించి సీతాలక్ష్మణ సమేతుడైన రాముళ్లి చూసి ఆనందబాష్పాలు కారుతుండగా సర్పం మరచిపోయి రామభక్తిలో లీనమై గద్దద స్వరముతో “కంటి నేడూ మా సీతారాముల కనుగొంటి నేడు” అని గానం చేశాడు.

పరమభక్తుడైన రామదాసు ఇట్లా అనేక కీర్తనలతోపాటుగా దాశరథి శతకాన్ని కూడా రాశాడు. అందులో “దాశరథి కరుణాపయోనిధి” అన్న మకుటంతో పద్మాలుంటాయి.

జురైద నీకథామృతము, జురైద నీపద కంజతోయమున్
జురైద రామనామమున్ జొఖ్మిలుచున్న సుధారసంబు నే
జురైద జూరజూర్జుగ రుచుల్ గనువారి పదంబుఁ గూర్పవే
తర్చులతోడి పొత్తిడక దాశరథి! కరుణాపయోనిధి!

ఈవిధంగా రామదాసు భద్రాద్రిలో ఉంటూ హరినామస్తరణతో కాలం వెళ్ళి బుచ్చుతూ జీవన్సుక్తుడయ్యాడు.

మంగళం కోసలేంద్రాయ మహనీయగుణాత్మనే ।

చక్రవర్తితసూజాయ సార్వభౌమాయ మంగళం ॥

- (తెలుగు విష్ణవిద్యాలయం ప్రచురణ ఆధారంగా)

పదాలు - అర్థాలు

	ఆ		ఉ	
అంప్రీ	= కాలు	ఉచ్చు	= వల	
అంజనం	= కాటుక, ఎక్కుడో ఉన్న వస్తువును కండ్లముందు చూపే విద్య	ఉదధి	= సముద్రం	
అంతలేని	= లెక్కలేని, చివరలేని	ఉబ్బు	= పొంగిపోవు	
అజ్ఞాతవాసం	= ఇతరులు గుర్తుపట్టకుండా బతకడం	ఉరుశక్తి	= గొప్పశక్తి	
అడలుకొను	= ఏడ్చు	ఎకావికిన	= అకస్మాత్తుగా, తొందరగా, వెంటనే	
అనఘ!	= పాపము లేనివాడా!	ఎగడక	= పొంగిపోకుండ, గర్వపడకుండ	
అనుజుడు	= తమ్ముడు	ఎగుమతి	= చేరవేయడం	
అపారమైన	= చాలా ఎక్కువైన, అంతలేని	ఎదద	= హృదయం, ఎద	
అభిసందన	= మెచ్చుకోలు, ప్రోత్సాహం	ఎత్తుగడ	= ఉపాయం, ప్రయత్నం	
అభిరతి	= అపేక్ష, కోరిక	ఎలమి	= సంతోషం	
అమరు	= ఒప్పు	ఎండ్లు	= సంవత్సరాలు	
అమరులు	= మరణంలేనివారు, దేవతలు	ఎరు	= పెద్దవాగు (నదిలాంటిది)	
అలయించు	= బొధపెట్టు, కష్టపెట్టు	ఒప్పు	= ప్రకాశించు, వెలుగు	
అలుసు	= తక్కువ, చిన్నచూపు	ఓరిమి	= ఓపిక	
అవరజుడు	= తమ్ముడు	కంచె	= రక్కణగా ఏర్పరిచిన కంప	
అవశేషం	= మిగులు	కదనం	= యుధం	
అవిశ్రాంతం	= విశ్రాంతిలేని	కందుకం	= బంతి	
	ఆ	కబ్బ	= దురాక్రమణ, తనది కాని వాటిని	
అనవాళ్ళు	= గుర్తులు	కయ్యం	ఆక్రమించడం	
అమద	= ఎనిమిదిమైళ్ళ దూరం	కరోటుకుడు	= కొట్టాట, గొడవ	
అరగించు	= తిను		= కలినమైనవాడు, కరోటుకుడనే పేరుగల సర్పం	
	ఇ			
ఇంగితజ్ఞులు	= ఇతరుల అభిప్రాయాలు తెలుసుకోగలిగినవారు			
	= ఇవ్వకుండా			
ఇడక				

క కర్మలు

కలిత	= పనులు
కల్లం	= పొందబడిన
కలుగు	= ధాన్యపు కుప్పులను కొట్టే చోటు
కవచం	= రంధ్రం
	= రక్షణకొరకు ఒంటిపై ధరించునది
కార్యం	= పని
కాలుఘ్యం	= మలినం
కీర్తి	= గొప్పతనం, యశస్వి, వేరు
కుంచం	= నాలుగు మానికల కొలమానం (మానికకు నాలుగు సోలలు) (దాదాపు ఏడున్నర కిలోలకు సమానం)
కృషికుడు	= దైతు
కొప్పెర	= తలపైనుండి కప్పుకొనే గొంగడి, నీళ్ళను కాగ పెట్టడానికి వాడే పాత్ర
కొలువు	= ఉద్యోగం, ఆస్థానం
కోనేరు	= చుట్టూ మెట్లుకలిగిన నలుచదరపు నీటిప్రదేశం (పుష్టిరిణి)
	ఖ
ఖడ్డం	= కత్తి
ఖేదం	= దుఃఖం, ఏడుపు, బాధ
	గ
గడియ	= ఇరవై నాలుగు నిమిషాల కాలం
గాసం	= ఆవోరం, గడ్డి
గీరలు	= గీతలు
గొబ్బును	= శీఫ్రుంగా, వెంటనే, హతాత్తుగా
గోపురం	= దేవాలయపు వాకిలి ద్వారం
గ్యానం	= జ్ఞానం, బుద్ధి

చందనం

చంద్రహసం

ఛత్రపతి

చిత్తం

చిల్లు

చూడులు

జమాబంది

జరూర్

జల్లి

జవాను

జిద్దు

జీవజాలం

జెప్ర

తడయక

తనర్చు

తప్పం

తరి

తలగొట్టి

తాఖీదు

తాటిజెగ్గ

తాపదం

తూనికరాళ్ళు

తృణము

తెరుంగులు

తేటల్లం

త్రిరేఖలు

చ

= గంధం

= కత్తి (ఒక ప్రత్యేకమైన ఖడ్డం)

= రాజలాంఛనంగా గొడుగును ధరించినవాడు (రారాజు)

= మనసు

= రంధ్రం

= చూపులు

ఇ

= భూమిశిస్తుకు సంబంధించిన లెక్కల వివరాలు

= తప్పకుండా

= వెంటనే, తొందరగా

= బంటు, పైనికుడు

= మొండివైభారి

= ప్రాణుల సమూహం

= కొంచెం, కొద్దిగా

త

= అలస్యం చేయక

= ప్రకాశించు

= కాలిన

= సమయం

= తలనరికి

= ఆజ్ఞాపత్రం

= తాటిమట్ట

= అతికించడం

= కొలతరాళ్ళు

= గడ్డి

= విధాలు

= మిక్కిలి స్పష్టం

= మూడుగీతలు

దాపనం

= దాచడం

దుర్గమం

= వెళ్లురానటువంటి

దుర్బేద్యము

= పగులకొట్టలేనట్టి

దొడ్డి

= పశువులకొట్టం

(ధ)

ధర

= వెల, మూల్యం

ధార

= పైనుండి కిందకు ఒక వరుసలో
పడే నీరు

(స)

నారి

= ట్రీ

నిరంకుశం

= అడ్డులేనటువంటిది

నిర్మలం

= మురికిలేనిది, స్వచ్ఛమైనది

నిర్మాలించు

= రూపుమాపు

సుడుగులు

= మాటలు

నెమికించుట

= వెతికించుట

నెరియలు

= నేలపగుళ్ళు

నైపుణ్యం

= నేర్పరితనం

నళినీదళం

= తామరాకు

(ప)

పత్తా

= చిరునామా

పయ్యెర

= గాలి

పరముడు

= ఉన్నతుడు, గొప్పవాడు

పాదయుగళం

= రెండుపాదాలు

పారితోషికం

= బహుమానం

పాలికాపు

= పంటకాపరి

పుడమి

= నేల

పుడిసెడు

= సగానికి మడిచిన అరచేయి

అంత (చేర)

పురోగతి

= అభివృద్ధి

పులకరింత

= గగుర్చాటు

పొడగాంచి

= రూపుచూసి

పొల్లుపోకుండ

= ఏదీ వదలకుండా

ప్రగతి

= అభివృద్ధి

ప్రతిధ్వని

= మారుమోత

ప్రతోభం

= దురాశ, ఎక్కువ ఆశపెట్టటం

ప్రస్తుతి

= ఎక్కువగా పొగడటం

ప్రాచీనం

= పూర్వం, వెనుకటి

ప్రాయమాలి

= సోమరితనం

ప్రాతిపదిక

= మూలం, ఆధారం

(ః)

బలీయులు

= బలంకలవారు, వీరులు

బావుటా

= జెండా

బిత్తరపోవు

= ఆశ్చర్యపోవు, బీరిపోవు

(భ)

భూసతి

= భూమి అనే ట్రీ

(మ)

మజా

= సంతోషం, సంబురం

మడుగు

= నీచికుంట

మనీషి

= బుద్ధిమంతుడు

మలుపుట

= మళ్ళించుట

మార్గదర్శకుడు

= దారిని చూపించేవాడు

మాధవుడు

= విష్ణువు

మారుమనువు

= ఇంకోపాండ్లి

మాస్య

= గొప్పదైన

మిన్ను

= ఆకాశం

మున్నారు

= మూడువందలు

ముదము

= సంతోషం

మూక

= సమూహం, గుంపు

మూర్యజియం

= వస్తు ప్రదర్శనశాల

మృత్పిండము

= మట్టిముద్ద

మృత్యువు

= మరణం, చావు

మేను

= శరీరం, ఒళ్ళు

మొగులు

మోదము	= మేఘం, మబ్బు
	= సంతోషం
	య
యవీయనుడు	= తమ్ముడు
యుగ్మము	= జంట
	ర
రిపులు	= శత్రువులు
రుధిరం	= రక్తం, నెత్తురు
	ల
లేమి	= దారిద్యం
	వ
వడ	= వేడి (వేసవికాలపు తీవ్రతాపము)
వడగండ్లు	= వానరాళ్లు
వడి	= వేగం
వరిపిడి	= వరిపొట్టి
వార్ధి	= సముద్రం
విదుల్చు	= విదుల్చుట (దులుపు)
విధి	= కర్తవ్యం, చేయవలసింది
వనధి	= సముద్రం
వనవాసం	= అడవిలో నివాసం ఉండడం
విష్ణవం	= మార్పు, తీరుగుబాటు
విభూతి	= ఐశ్వర్యం, బూడిద
విరించి	= బ్రహ్మ
విల్లు	= ధనుస్సు
వివేకం	= తెలివి
విస్మయం	= ఆశ్చర్యం
వెతలు	= బాధలు, కష్టాలు
వెలవెలబోవు	= కళ తప్పడం, తెల్లబోవు
వెల్లడిచేయు	= వ్యక్తపరుచు, తెల్లు
వేడుక	= సంతోషం (పండుగవలె జరుపుకోవడం)

శక్తి

శతాబ్దిం

శానా

శిల

శక్తి

శీఘ్రం

శ్రవణాభిరతి

సవారీచేయుట

సమూహం

సముజాయించుట

సాధువు

సారథి

సుద్యులు

సుషుప్తి

సుశ్రార్తి

సేతువు

స్వేదం

సౌధం

సౌభ్రాత్రం

సంపన్ములు

సంబురం

హర్షం

హాలికులు

హుంకరించుట

శ

= బలం

= వంద సంవత్సరాల కాలం

= చాలా

= రాయి

= ముత్యపుచిప్ప

= వెంటనే

= వినాలనే కోరిక

స

= ఎక్కితిరుగుట/అధికారాన్ని

చెలాయించుట

= గుంపు

= నచ్చజెప్పటం

= మంచివాడు

= రథాన్ని నడిపేవాడు

= ముచ్చట్లు, కథలు

= ఒళ్లుమరచిన గాఢనిద్ర

= ఆదర్శం, ప్రేరణ

= వంతెన

= చెమట

= భవనం, మేడ

= సోదరభావం

= ధనవంతులు

= ఆనందం

హ

= సంతోషం

= రైతులు

= హుమ్మని ధ్వని చేయుట

పర్యాయపదాలు

ఆడవి	= వనం, కాన, అరణ్యం	నేత	= నాయకుడు, సారథి, నడుపువాడు
ఉదధి	= సముద్రం, రత్నాకరం, సాగరం	నేత్రం	= నయనం, కన్సు, అక్షి, చక్కను
ఏనుగు	= కరి, హాస్టి, గజం	పసిడి	= బంగారం, పుత్రడి, సువర్ణం, కనకం
కప్ప	= మండూకం, భేకం, దర్శరం	పురం	= పట్టణం, నగరం, స్థానియం
కథ	= గాఢ, వృత్తాంతం, ఉదంతం	పులి	= పుండరీకం, వ్యాఘ్రం, శార్హాలం
కడుపు	= కుక్కి, ఉదరం, పొట్ట	పుప్పం	= పువ్వు, సుమం, విరి
కదనం	= యుద్ధం, రణం, సమరం	పుడమి	= హృద్య, వసుధ, ధరణి
కపి	= కోతి, మర్కుటం, వానరం	పెనిమిటి	= భర్త, మొగుడు, పతి
కరము	= చేయి, హాస్టం, పొణి	పొలం	= చేను, క్షేత్రం, సీమ
కొండ	= గుట్ట, పర్వతం, గిరి, నగరం	పండుగ	= పబ్బం, ఉత్సవం, వేడుక
కోవెల	= గుడి, దేవళం, దేవాలయం	బాపుటా	= జెండా, పతాక, ధ్వజం
కండ్లు	= నేత్రాలు, నయనాలు, అక్షులు	బాట	= తోప, మార్గం, దారి
ఖడ్డం	= కత్తి, అసి, కృపాణం	భానుడు	= సూర్యుడు, రవి, ఇనుడు, అర్ణుడు
గాలి	= పవనం, మారుతం, గాడ్పు	భార్య	= సతి, పెండ్లాము, కళత్రం
గుంపు	= మంద, సమూహం, బృందం	భామి	= అవని, హృద్యి, వసుంధర
చీకటి	= అంధకారం, ఇరులు, ధ్వంతం	మగువ	= త్రీ, ఇంతి, పడతి, వనిత
చెలిమి	= స్నేహం, నెయ్యం, మైత్రి, సోపతి	మేఘం	= మొగులు, జీమూతం, వారిదం
చెరువు	= తటాకం, కొలను, మడుగు	యుద్ధం	= రణం, సమరం, సంగరం
చేప	= మీనం, మత్స్యం, రుషం	వనధి	= వార్ధి, సముద్రం, అంబుధి
జలం	= నీరు, ఉదకం, సలిలం	వారధి	= వంతెన, సేతువు, కట్ట
జీతం	= వేతనం, బత్తెం	వంశం	= సంతతి, గోత్రం, కులం
తాబేలు	= కూర్చుం, కమరం, కచ్చపం	సదనం	= ఇల్లు, నివాసం, మందిరం
తృణం	= గడ్డి, పచ్చిక, గజిక	సింహం	= కేసరి, మృగరాజు, పంచాస్యం
దుర్గ	= చండి, అంబ, పొర్పుతి	హర్షం	= సంతోషం, ముదం, సంబురం
దేహం	= తనువు, శరీరం, మేను, పెయ్యి	హోలికుడు	= రైతు, కర్మకుడు, కృషీపలుడు
నింగి	= మిన్ను, ఆకాశం, గగనం		
నిజం	= సత్యం, వాస్తవం, నిష్ఠద్రి		
నైపుణ్యం	= నేర్చు, పనితనం, కౌశలం		

ప్రకృతి-వికృతులు

అటవి	-	అడవి		పృష్ఠు	-	పుడవి
అంబ	-	అమ్మ		పర్వము	-	పబ్బం
ఆహారం	-	ఓగిరం		ప్రతిజ్ఞ	-	ప్రతిని
కథ	-	కత		ప్రయాణం	-	పయనం
కార్యం	-	కర్షం		ప్రాణము	-	పానము
కీర్తి	-	కీరితి		భక్తి	-	బత్తి
కుండం	-	కుండ		భాష	-	బాస
కులము	-	కొలము		భోజనం	-	బోనం
గర్వము	-	గరువము		బృంగారం	-	బంగారం
గుణము	-	గౌనము		మాన్యము	-	మన్మేం
గ్రాసం	-	గాసం		మేఘము	-	మొగులు
చంద్రుడు	-	చందురుడు		ముఖం	-	మొగం
చిత్రం	-	చిత్రరువు		మౌక్కికం	-	ముత్యం
త్యాగము	-	చాగము		రాత్రి	-	రేతిరి
ధర్మము	-	దమ్మము		రాజు	-	రాయడు
దూరం	-	దవ్వ		విద్య	-	విదై
దీపం	-	దివ్య		శక్తి	-	సత్తువ
దిశ	-	దెస		శ్రీ	-	సిరి
నిజము	-	నిక్కము		సముద్రం	-	సంద్రం
నిద్ర	-	నిదుర		సహాయం	-	సాయం
నిమిషం	-	నిముసం		సింహం	-	సింగం
పశువు	-	పశువు		సంతోషం	-	సంతసం
పత్తనం	-	పట్టం		స్నానం	-	తానం
పూర్ణిమ	-	పున్నమ		స్ఫోమి	-	సామి

నానారాలు

అవ్వ	= తల్లి, అమృతమ్మ, నాయనమ్మ	ధర	= భూమి, వెల
ఆశ	= కోరిక, దిక్కు	దహనం	= కాల్చుట, జీడి
ఉత్తరం	= లేఖ, ఒకదిక్కు	దిక్కు	= దిశ, శరణం, దారి
కథ	= కత, గౌరి	నిజం	= సత్యం, విధము
కరం	= చేయి, తొండం, కప్పము, కిరణం	నిగ్గి	= ఉత్కృష్ట కాంతి, కిరణం, సారం
కపి	= వానరం, సూర్యుడు, ఏనుగు, విష్ణువు	పొలు	= జీరం, భాగం
కర్మ్మంకం	= నాగుపాము, మారేడు, విషభేదం	ప్రాణం	= ఉసురు, గాలి, బలిమి
కాలము	= సమయం, నలుపు, చావు	మతం	= అభిప్రాయం, సమృతి, శాస్త్రం
కాపు	= కాయలు కాయుట, రైతు, రక్షణ	రాజు	= చంద్రుడు, భూపాలుడు
కారు	= కాలం, నలుపు	రీతి	= విధము, మేర, ఇత్తడి
కీడు	= అపకారం, ఆపద, అశుభం	వర్షము	= అక్షరం, రంగు, ఆకారం, జాతి
కులం	= వంశం, తెగ, శరీరం, ఇల్లు, ఊరు	వర్షము	= సంవత్సరం, వాన, మబ్బు
కొలువు	= ఉద్యోగం, ఆస్థానం, సేవ	సాధువు	= సజ్జనుడు, ముని
గుణము	= స్వభావం, అల్లెత్తాడు	సిరి	= సంపద, లక్ష్మీదేవత
గోవు	= ఆవు, కన్ను, బాణం, సరస్వతి, భూమి	సీమ	= దేశం, వరిమడి, గుర్తు
చిత్రం	= చిత్రరువు, బొట్టు, ఆశ్చర్యం	హంస	= శ్రేష్ఠం, ఒకపక్షి, పరమాత్మ

విశేషాంశాలు

నలుడు : విశ్వకర్మ అంశతో పుట్టిన ఒక వానరుడు. ఇతడు వానరసేన లంకకు పోవడానికి సముద్రానికి సేతువు కట్టాడు.

గండభేరుండపక్షి : రెండు తలలుగల పక్షి. ఇది ఏనుగులను తన్నుకొనిపోవు శక్తిగలది.

జానపద సాహిత్యం : జనపదం అంటే గ్రామం. జనపదాలలో నివసించేవారు జానపదులు. జానపద సాహిత్యం ఎప్పుడు, ఎక్కడ ఎట్లా పుట్టిందో చెప్పడం కష్టం. జానపద సాహిత్యం మాఖికంగా ప్రసారమవుతూ ఉంటుంది. జానపద సాహిత్యానికి కర్త ఎవరో తెలియదు. సామూహిక కర్మత్వం, సామూహిక ప్రచారం దీని లక్షణం. జానపద సాహిత్యాన్ని అధ్యయనం చెయ్యడంవల్ల ప్రజల ఆచార వ్యవహారాలు, సంస్కృతీ, సంప్రదాయాలు తెలుసుకోవచ్చు.

జినవల్లభుని శాసనం : వేములవాడ చాళుక్య రాజైన రెండవ అరికేసరి ఆస్థానకవి పంపడు. పంపని తమ్ముడు జినవల్లభుడు. ఈయన క్రీ॥శ॥ 940 లో ‘కుర్మాలశాసనం’ వేయించాడు. ఇది తెలంగాణలో తొలి

విద్యశాసనం. దీనిలో మూడు కందపద్మాలు ఉన్నాయి. కుర్క్కుల శాసనాన్నే జినవల్లభుని శాసనం అంటారు. కుర్క్కుల గ్రామం కరీంనగర్ జిల్లాలోని గంగాధర మండలంలో ఉన్నది.

అజ్ఞాతవాసం : కౌరవులు పాండవులతో పాచికలు ఆడేటప్పుడు పందెం కాస్తారు. పందెంలో ఓడిపోయినవారు పన్నెండు ఏండ్లు వనవాసం, ఒక యేడు అజ్ఞాతవాసం చేయాలి. మాయాజూదంలో పాండవులు ఓడిపోతారు. పన్నెండెండ్లు వనవాసం పూర్తయ్యాక ఒక యేడు అజ్ఞాతవాసం చేస్తారు. అజ్ఞాతవాసంలో ఎవరూ పాండవులను గుర్తుపట్టొద్దు. అట్లా ఎవరైనా గుర్తుపడితే తిరిగి పన్నెండెండ్లు వనవాసం, ఒక సంవత్సరం అజ్ఞాతవాసం చేయాలి. పాండవులు విరాటరాజు రాజ్యంలో అజ్ఞాతవాసం చేస్తారు.

కస్తుమ్మ కష్టాలు : ‘కష్టాలమీద కష్టాలు పెట్టడం’ లేదా ‘రాచిరంపానపెట్టడం’ అనే సందర్భంలో ఈ జాతీయాన్ని వాడుతుంటారు.

రామవారథి : తమిళనాడులోని ధనుష్కాటికి, శ్రీలంకకు మధ్యన రాముడు వారథిని నిర్మించాడని ప్రతీతి. అమెరికాలోని నాసా అంతరిక్ష పరిశోధన సంస్థ ఉపగ్రహం ద్వారా భూమి ఛాయాచిత్రాన్ని తీసింది. ఈ ఛాయాచిత్రంలో సముద్రంలో కట్టబడిన సేతువు స్పృష్టంగా కనబడుతుంది. ఈ వారథి మూలంగా భారతదేశానికి “సునామీ”ల ప్రభావం అంతగా ఉండడం లేదు. దీనికి ఆంగ్లములో “ఆడమ్స్ బ్రిడ్జ్” అని పేరు.

కాకతీయ శిలాతోరణం : తెలంగాణ చరిత్రలో సువర్ణ అధ్యాయం కాకతీయుల కాలం. వారు చాలా కాలంపాటు ఓరుగల్లు కోటనుండి పాలన సాగించారు. 1199 లో కోట నిర్మాణానికి గణపతిదేవుడు శ్రీకారం చుడితే అరివీర భయంకర వీరనారి అయిన ఆయన కూతురు రుద్రమదేవి కాలంలో కోట నిర్మాణం పూర్తయింది. కోట ఒక అద్భుత నిర్మాణం. కోట ద్వారంగా కీర్తితోరణాలు ఉన్నాయి. ఆ కీర్తితోరణమే ఇప్పటి తెలంగాణ రాష్ట్ర అధికార చిహ్నం. ఈ శిలాతోరణం కాకతీయ శిల్పకళా వైభవానికి వన్నెతగ్గని ఆనవాలు.

కొన్ని మన సామెతలు

పొమ్మనలేక పొగపెట్టినట్టు
ఉరుమురిమి మంగళంమీద పడ్డట్టు
ఊరందరిదో దారి ఉలిపికట్టేదో దారి
సందిట్లో సదేమియా అన్నట్టు
గుమ్మడికాయలదొంగ అంటే భుజాలు తడుముకున్నట్టు
అంగట్లో అన్నే ఉన్నా అల్లుడినోట్లో శని అన్నట్టు
పుణ్యంకొద్ది పురుషుడు దానంకొద్ది బిడ్డలు
తప్పెడిస్తే తంగెళ్ళు పీకాలె
ఇంటింటికో మంటిపొయ్యి
అడిగినట్టిస్తే కడిగినట్లవుతది
కిందపడ్డా మీదికాలు నాదే

ధిలీకి రాజైనా తల్లికి కొడుకే
కుండ పగిలినా కుక్కగుణం తెలిసె
చావుతప్పి కన్న లొట్టపోయినట్టు
పోచమ్మ కుండపెడ్దే మైసమ్మ మాయంచేసె
పిల్ల పయలం ములై పయలం
విత్తు చిన్న విచారం పెద్ద
సుఖమొస్తే మొహంకడుగ తీరికలేదన్నట్టు
ఎక్కినోంది గుర్తం ఏలినోంది రాజ్యం
చుట్టుమై వచ్చి దయ్యమై పట్ట
ఉయ్యాల్లో బిడ్డనుపెట్టే ఊరంతా వెతికినట్టు

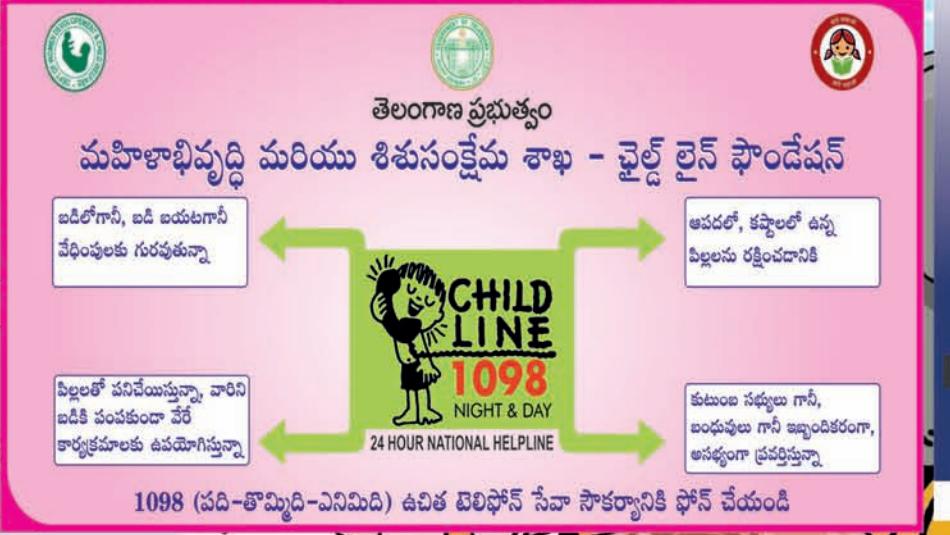
వెన్నెల - 1

తెలుగు వాచకం

ఆరోగ్య తరఫతి

(ఇతర మాధ్యమాల వారికోసం)

Free

తెలంగాణ రాష్ట్ర చివ్వీలు

రాష్ట్ర అధికార ముద్ర

రాష్ట్ర జంతువు 'జింక'

రాష్ట్ర పక్షి 'పాలపిట్ట'

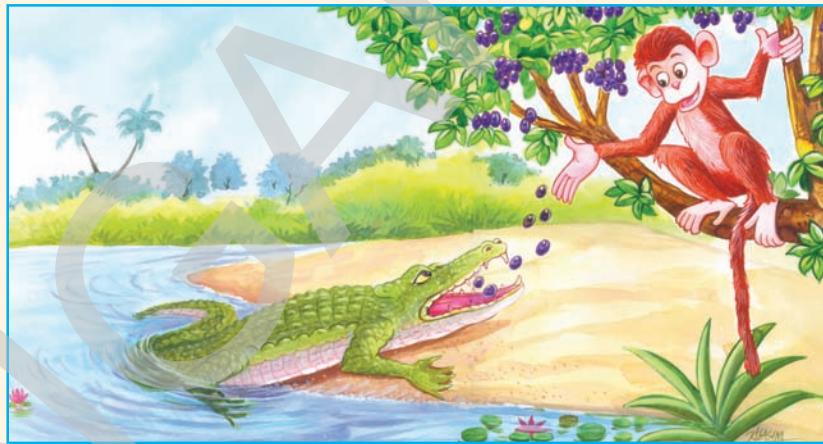
రాష్ట్ర వృక్షం 'జమ్ముచెట్ట'

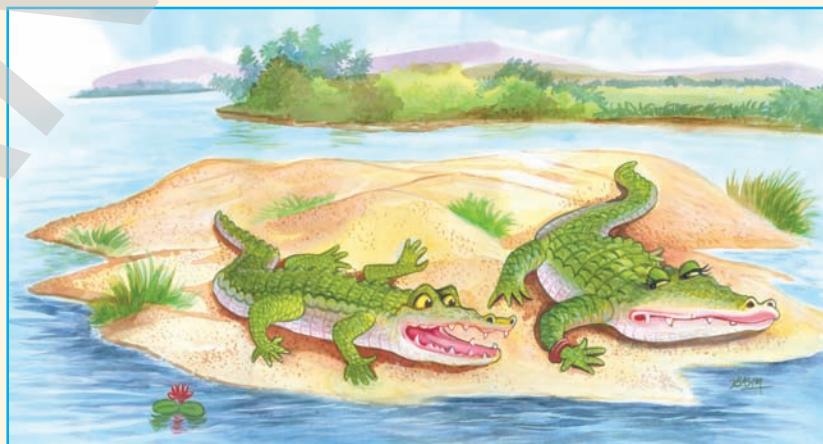
రాష్ట్ర పుష్పం 'తంగేడుపువు'

బొమ్మలు చూసి కథ చెప్పండి.

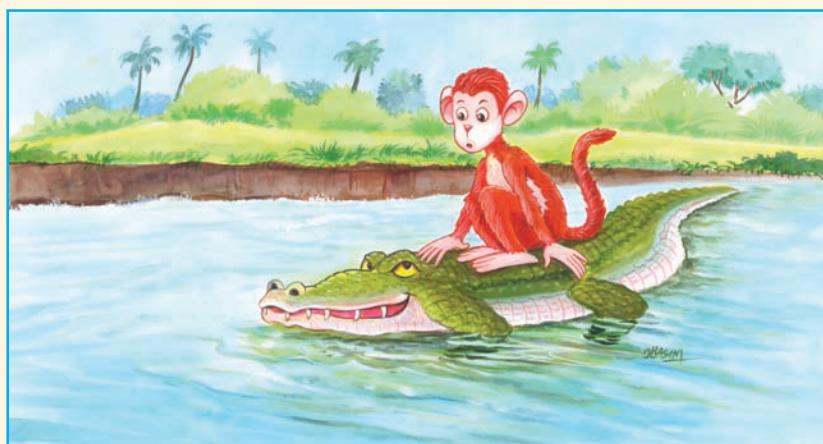
1

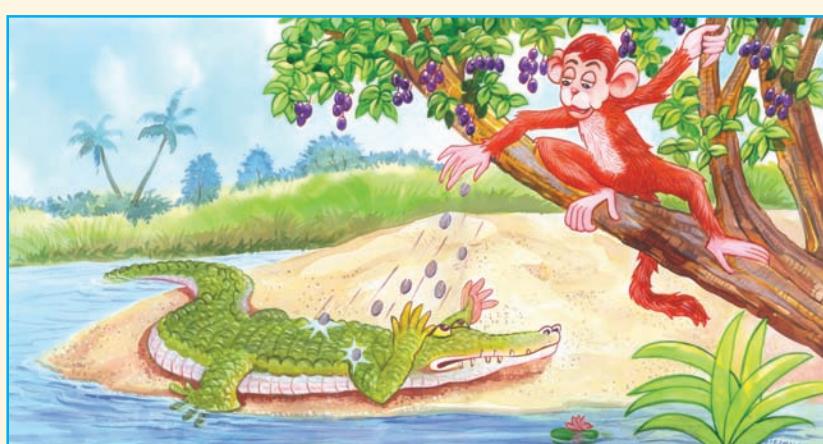
2

3

4

తెల్పుల - 1

తెలుగు వాచకం (ఇతర మాధ్యమాల వాలికోసం)

ఆరో తరగతి

సంపాదకమండలి

- డా॥ సంబిని సిథారెడ్డి.** అధ్యక్షులు, తెలంగాణ సాహిత్య అకాడమీ, హైదరాబాద్.
- ఆచార్య ఎస్.ఐ.సత్యనారాయణ,** ఉపకులపతి, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్, తెలంగాణ.
- శ్రీ దేశపతి శ్రీనివాస్.** ప్రత్యేకాధికారి, ముఖ్యమంత్రి కార్యాలయం, హైదరాబాద్, తెలంగాణ.
- ఆచార్య బస్స అయిలయ్య,** ప్రధానాచార్యులు, ఆర్ట్ కళాశాల, కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయం, వరంగల్.
- డా॥ దహగాం సాంబముల్లు,** విశ్రాంత ప్రధానాచార్యులు, ప్రభుత్వ ఉపాధ్యాయవిద్య కళాశాల, వరంగల్.

సమస్యలు, విషయాలు

డా॥ ఎం.రమాదేవి

ఉపన్యాసకులు,
భాషావిభాగం, ఎస్.ఐ.ఎల్.టి.,
హైదరాబాద్, తెలంగాణ.

సువర్ణ వినాయక్,

ప్రధానోపాధ్యాయుడు, తెలుగు పార్యవుస్తకాల కో-ఆర్డినేటర్,
ప్రా.పా., కన్నాల, మంథని (మం),
పెద్దపల్లి జిల్లా.

- చిత్రాలు :**
- 1) కూరెళ్ళ శ్రీనివాస్.** ప్రధానోపాధ్యాయుడు, జి.ఎ.ఎస్.పా. కుర్చైడు, నల్గొండ జిల్లా.
 - 2) ఉత్తమీ.** చిత్రకారుడు, కార్పొనిస్టు, స్టార్ ఫీచర్స్, హైదరాబాద్.

చార్ట్పుస్తక ప్రచురణ సమితి

బి. శేషుకుమారు

సంచాలకులు,
రాష్ట్ర విద్యాపరిశోధన, శిక్షణాసంస్థ,
తెలంగాణ, హైదరాబాద్.

పి.వి.శ్రీహరి

అదనపు సంచాలకులు,
సమగ్ర శిక్షా అభియాన్,
తెలంగాణ, హైదరాబాద్.

ఎస్. వెంకటేశ్వర శర్మ

సంచాలకులు,
ప్రభుత్వ పార్యవుస్తక ముద్రణాలయం
తెలంగాణ, హైదరాబాద్.

విద్యవల్ల ఎదగాలి
వినయంతో మెలగాలి

చట్టాలను గౌరవించాలి
హక్కులను పొందాలి

“నా తెలంగాణ కోటి రత్నాల వీణ”

తెలంగాణ ప్రభుత్వం ప్రచురణ, హైదరాబాద్

తెలంగాణ ప్రభుత్వంచే ఉచిత పంచిసే 2020-21

© Government of Telangana, Hyderabad

*First Published 2016
New Impressions 2017, 2018, 2019, 2020*

All rights reserved

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior permission in writing of the publisher, nor be otherwise circulated in any form of binding or cover other than that in which it is published and without a similar condition including this condition being imposed on the subsequent purchaser.

The copy right holder of this book is the Director of School Education, Hyderabad, Telangana.

This Book has been printed on 70 G.S.M. Maplitho
Title Page 200 G.S.M. White Art Card

తెలంగాణ ప్రభుత్వంచే ఉచిత పంపిణీ 2020-21

Printed in India
at the Telangana Govt.Text Book Press,
Mint Compound, Hyderabad,
Telangana.

తెలంగాణ ప్రభుత్వంచే ఉచిత పంపిణీ 2020-21

ముందుమాట

ప్రజల ఆకాంక్షలకునుగణంగా తెలంగాణ రాష్ట్రం 2014 జూన్ 2వ తేదీన ఆవిర్భవించింది. మన సంస్కృతి, మన సాహిత్యం, మన చరిత్ర, మన వైభవం గురించి పిల్లలు తెలుసుకోవలసిన అవసరం ఉన్నది. తెలుగు-ప్రజల దైనందిన వ్యవహారాల్లో తెలుగు భాషావినియోగం తప్పనిసరి. తెలంగాణలో నివసిస్తున్నవారందరూ తెలుగు భాషలో పట్టు సాధించాలి. తెలంగాణలో తెలుగు మాతృభాషగా కలిగినవారితోపాటు ఉర్దూ, కన్నడం, మరాఠి, గుజరాతీ, తమిళంతో పాటు ఎన్నో గిరిజన భాషలు మాతృభాషగాగల వారు నివసిస్తున్నారు. వీరందరూ తెలుగును తప్పనిసరిగా నేర్చుకోవాలనే ఉద్దేశంతో తెలంగాణ ప్రభుత్వం తెలుగును తప్పనిసరి బోధనంశంగా నేర్చాలని 2018 మార్చిలో చెంచిని. 2018-19 విద్యా సంవత్సరం నుండి రాష్ట్రంలోని అన్ని పారశాలల్లో తెలుగును విధిగా బోధించడం కోసం ఇతర మాధ్యమాలకు చెందిన, ఇతర మాతృభాషల విద్యార్థులను దృష్టిలోపట్టుకొని సరళమైన తెలుగువాచకాన్ని రూపొందించాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. అందుకోసం ఈ వాచకం రూపొందింది.

పిల్లలందరికి జన్మతః భాషను నేర్చుకునే సామర్థ్యం ఉన్నదని భాషాకాస్తవేత్తలు తమ పరిశోధనల ద్వారా నిరూపించారు. ఏకకాలంలో ఒకబి కంబే ఎక్కువ భాషలును నేర్చుకొని వినియోగించే సామర్థ్యం పిల్లలందరికి ఉంది. ఏ భాషకైనా సంక్లిష్టమైన నియమాలు, కట్టుబాట్లు ఉన్నాయి, తమ పరిసరాలలో అర్థవంతమైన, సందర్భీచిత సన్నిఖేతాలలో భాగస్వాములైన పిల్లలు తమకున్న భాషాసామర్థ్యాన్ని వినియోగించుకుని, పిల్లలందరూ భాష(ల)ను అత్యంత సహజంగా, సులవుగా ఆయా భాషల్లో తమ భాషా వ్యవహారాన్ని నిర్మించాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది.

ప్రాధమికోస్తు స్థాయిలో పిల్లలు వారి వారి మాతృభాషా సామర్థ్యాలతో వే తరగతిలోకి ప్రవేశిస్తున్నారు. పీరికి మొదట తెలుగు భాషను పరిచయం చేయాలి, అనగా విని అర్థం చేసుకోవడం, మాట్లాడడం నేర్చాల్సి ఉంటుంది. ఆ తడుపరి చదువడం, రాయడం నేర్చాల్సి ఉంటుంది. వీటిని దృష్టిలో పెట్టుకొని ‘వెన్నెల-1’ అనే పేరుతో ఆరో తరగతికి ఈ పార్యపుస్తకాన్ని రాష్ట్ర విద్యాపరిశోధన, శిక్షణాసంస్థ రూపొందించింది. ఈ వాచకంలో నాలుగు విభాగాలో పిల్లలు విని ఆనందించడానికి ‘అమ్మ’, ‘సాన్న’, ‘మనమంతా ఒకటే’, గురించి అభినయ గేయాలు, ‘నీతి పద్మాలు’ ఉన్నాయి. రెండో విభాగంలో పిల్లలు మాట్లాడడానికి వీలుగా ఔనందిన జీవితానికి చెందిన సన్నిఖేత చిత్రాలున్నాయి. వీటి ద్వారా పిల్లలతో తమ గురించి, కుటుంబం గురించి, పండ్లు, పూలు, కూరగాయలు, తీనుబండారాలు, పక్కలు, జంతువులు, ఇంట్లో పసుపులు, చిత్ర కథ మొదలగువాటి ద్వారా మాట్లాడించవచ్చు. మూడో విభాగంలో పిల్లలు చదువడం అభ్యాసం చేయించడానికి బొమ్మలు-పదాలు, వర్షమాల, పదాలున్నాయి. నాలుగో విభాగంలో పిల్లలు అర్థవంతంగా చదువడం, రాయడం నేర్చుకోవడానికి సన్నిఖేత చిత్రాలతోకూడిన అభినయ గేయాలున్నాయి. ప్రతి పారంలో భాషా సామర్థ్యాలను, ఆశిస్తున్న అభ్యసన ఫలితాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని అభ్యాసాలను చేర్చారు. ఇది వాచకంగా, అభ్యాస పుస్తకంగా కూడా ఉపయోగపడుతుంది.

ఆరో తరగతి పూర్తయ్యేసరికి విద్యార్థులు సాధించాల్సిన సామర్థ్యాలు, అభ్యసన ఫలితాల జాబితా ఈ వాచకం ప్రారంభంలో ఉంది. ఇది ఉపాధ్యాయులకు, తల్లిదండ్రులకు మార్గదర్శిక ఉంటుంది. ఉపాధ్యాయులు ఈ వాచకాన్ని అర్థవంతంగా, సమర్థంగా ఉపయోగించడానికి వీలుగా ‘ఉపాధ్యాయులకు సూచనలు’ ఉన్నాయి. ఆరో తరగతిలో తెలుగునేర్చుకునే పిల్లలు సంవత్సరాంతానికి తెలుగును విని అర్థం చేసుకోవడం, మాట్లాడడం, సరళగుచింత పదాలు చదువడం, రాయడం పంచివి చేయగలగాలి. వీటిని సాధించడానికి ప్రతి పారంలోను వినడం, మాట్లాడడం, చదువడం, రాయడం, స్పృజనాత్మకత అనే పేర్లతో అభ్యాసాలు ఉన్నాయి.

మాతృభాషను బోధించుకన్నా పిల్లలకు ఇతర భాషను నేర్చడంలోనే ఉపాధ్యాయుల బాధ్యత మరింత ఎక్కువ. కాబట్టి తప్పనిసరిగా పిల్లలచేత మాట్లాడించడం, అవసరమైన బోధనాభ్యసన సామగ్రిని వినియోగించి వీలైనంతమేరకు వాళ్ల మాతృభాషతో అన్వయిస్తూ అర్థమయ్యేట్లు, స్నేహిగా మాట్లాడే భాషావాతావరణాన్ని కల్పించాలి. అందుబాటులోని బాలసాహిత్యాన్ని పిల్లలచేత చదివించాలి.

ఈ పార్యపుస్తక రూపకల్పనకోసం దిశా నిర్దేశం చేసిన గౌరవ ఉపముఖ్యమంత్రి, విద్యార్థామాత్యుల శ్రీ కడియం శ్రీహరి గారికి, ప్రత్యేక ముఖ్య కార్యాద్ధర్మ శ్రీమతి రంజీవ్ అర్. అవార్ధ గారికి, సంపాదకమండలి సభ్యులకు ధన్యవాదాలు. దీని రూపకల్పనలో విషయానిపులుగా సేవలందించిన భాషావిభాగ ఉపన్యాసకురాలు డా॥ ఎం.రమాదేవి గారికి, కో-ఆర్డీనేటర్ శ్రీ సువర్ణ వినాయక్ ప్రధానోపాధ్యాయుల గారికి, పాల్గొన్న ఉపాధ్యాయులు, చిత్రకారులు, డి.ఎస్.పి., లేటేజ్ చేసిన వారికి అభినందనలు. ఈ పార్యపుస్తకం భవిష్యత్తు అభ్యసనానికి అవసరమైన పాటవాన్ని, సామర్థ్యాలను పెంపాందించడానికి తోడ్పుడుతుందని ఆశిస్తున్నాం.

తేది : 18-06-2018

సంచాలకులు

స్థలం : హైదరాబాద్.

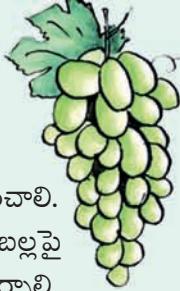
రాష్ట్ర విద్యాపరిశోధన, శిక్షణాసంస్థ, తెలంగాణ, హైదరాబాద్.

తెలంగాణ ప్రభుత్వంచే ఉచిత పంచిసే 2020-21

ఉపాధ్యాయులకు సూచనలు

- ❖ ఈ వాచకాన్ని బోధించడానికి ముందు ‘ఉపాధ్యాయులకు సూచన’ల ఆధారంగా సాధించాల్సిన సామర్థ్యాలను, అభ్యసనా ఫలితాలను చదివి అర్థం చేసుకోవాలి. పాతాలను పరిశీలించి ప్రణాళిక రూపొందించుకొని బోధన ప్రారంభించాలి.
- ❖ ఈ పార్యపుస్తకంలో నాలుగు విభాగాలున్నవి. మొదటి విభాగంలో పిల్లలకు తెలుగు భాషను పరిచయం చేయడానికి వీలుగా ‘పాడుదాం’ పేరుతో అభినయ గేయాలున్నవి. వీటిని పిల్లలతో పాడించాలి, అభినయం చేయించాలి. వాటిలో ఇచ్చిన ప్రశ్నల ఆధారంగా మాట్లాడించాలి. ఈ విభాగానికి 10 పీరియక్షు అవసరమౌతాయి. జూన్ మాసంలో వీటిని బోధించాలి.
- ❖ రెండవ విభాగంలో పిల్లలతో మాట్లాడించడం కోసం ‘మాట్లాడుదాం’ అనే పేరుతో నాలుగు సన్నిహిత చిత్రాలు, చిత్ర కథ ఉన్నవి. వాటిలో ఇచ్చిన ప్రశ్నల ఆధారంగా పిల్లలతో మాట్లాడించాలి. వీటిని బోధించడానికి 15 పీరియక్షు అవసరమౌతాయి. జూన్, జూలై మాసాల్లో వీటిని బోధించాలి. ఇవి పూర్తయ్యేసరికి పిల్లలు తమ గురించి, తమ కుటుంబం, కుటుంబ సభ్యుల గురించి, తినుబందారాలు / ఆహార పదార్థాలు, పండ్లు, పూలు, కూరగాయలు, పక్కలు, జంతువులు, ఇంటిలోని వస్తువులు మొదలగువాటి గురించి చెప్పగలగాలి.
- ❖ మూడవ విభాగం పిల్లలకు చదువడాన్ని పరిచయం చేయడానికి ఉద్దేశించినది. ఇందుకోసం ‘చదువుదాం’ పేరుతో బోమ్మలు-పదాలు, వర్షమాల, పదాల జాబితాను ఇచ్చారు. వీటిని బోధించడానికి 15 పీరియక్షు అవసరమౌతాయి. జూలై మాసంలో వీటిని బోధించాలి. ఇందుకోసం తప్పనిసరిగా వర్షమాల, అక్కరాలు, పదాల కార్పులను, పదజాల పట్టికలను రూపొందించుకొని పిల్లలకు భాషాక్రీడలు, కృత్యాల ద్వారా అభ్యాసం కల్పించాలి. ఇది పూర్తయ్యేసరికి పిల్లలు వర్షమాలలోని అక్కరాలను, సరళగుణింత పదాలను చదువగలగాలి. ఆ తరువాతనే నాలుగవ విభాగాన్ని బోధించాలి.
- ❖ నాలుగవ విభాగం పిల్లలు అర్థవంతంగా చదువడం, రాయడం నేర్చుకోవడానికి ఉద్దేశించినది. దీంట్లో 15 పాతాలున్నవి. ఇందుకోసం సరళ పదాలను రూపొందించడానికి వీలుగా దృశ్యాలతో కూడిన కీలక పదాలను ఎంపికచేసి పారాలుగా పొందుపరిచారు. వీటిని బోధించడానికి 80 పీరియక్షు అవసరమౌతాయి. వీటిని ఆగష్ట మాసం నుండి ఫిబ్రవరి మాసాంతం పరకు బోధించాలి. ఒక్కొక్క పాతానికి సగటున 5 పీరియక్షు వినియోగించుకోవచ్చు.
- ❖ మొదటి పీరియడ్లో బోమ్మ గురించి మాట్లాడించడం. గేయాన్ని అభినయంతో పాడించడం నేర్చాలి. గేయాన్ని చార్పుపై రాసి ప్రదర్శించాలి. ప్రాజెక్టర్ ఉంటే దాని ద్వారా మాపించవచ్చు.
- ❖ రెండవ పీరియడ్లో గేయంలోని కీలక పదాన్ని, కీలక పదంలోని అక్కరాలను గుర్తింపచేయాలి. ఇందుకోసం గేయంతో పాటు, కీలక పదం, కీలక పదంలోని అక్కరాలకు చెందిన పదాల కార్పులు (ఫ్లోష్ కార్పులు) వినియోగించాలి. ‘వినడం-మాట్లాడడం’లోని ప్రశ్నల ద్వారా పిల్లల్ని మాట్లాడించాలి. అదనపు ప్రశ్నలు కూడా అడగాలి.
- ❖ మూడవ పీరియడ్లో ‘చదువడం’ అభ్యాసాలను నల్లబల్లను ఉపయోగించి నేర్చాలి. ఆ తదుపరి పార్యపుస్తకంలోని అభ్యాసాలను చేయించాలి. ఈ పీరియడ్లో తప్పనిసరిగా వర్షమాలను వినియోగించాలి. ఈ పాఠంలో గుర్తించిన కీలక పదంలోని అక్కరాలను వర్షమాలలో గుర్తింపచేయాలి.

- ❖ నాలుగవ పీరియడ్లో 'రాయడం' అభ్యాసాలు చేయించాలి. వీటిని నేర్చడానికి నల్లబల్లను ఉపయోగించాలి. రెండు గీతల మధ్యలో ఎలా రాయాలో పిల్లలకు నల్లబల్లపై రాసి చూపించాలి. విద్యార్థులను నల్లబల్లపై రాయమనాలి. ఆ తరువాత చుక్కలు కలుపుతూ రాయడం, అభ్యాసాలలో వ్యక్తిగతంగా రాయడం నేర్చాలి.
 - ❖ ఐదవ పీరియడ్లో 'సృజనాత్మక' అభ్యాసాన్ని చేయించాలి. ఐతే రెండవ రోజు నుండి మొదటి ఐదు నిమిషాలు పిల్లలతో మాట్లాడించడం, గేయాన్ని పాడించి అభినయం చేయించిన తరువాతనే అభ్యాసాలను ప్రారంభించాలి.
 - ❖ ఈ పార్ట్యుస్టకాన్ని ఉపయోగించడం ద్వారా విద్యాసంవత్సరాంతానికి సాధించాలిన సామర్థ్యాల జాబితా పార్ట్యుస్టకంలో (viii) పేజీలో ఉంది. వీటిని పిల్లలు సాధించేలా చూడాలి.
 - ❖ ప్రారంభంలో పిల్లలు వారి మాత్రుభాషలో మాట్లాడుతారు. ఐతే మనం వాటిని తెలుగు భాషలో ఏమంటారో పరిచయం చేయాలి. సాధారణంగా పిల్లలు పదాలతో ప్రారంభించి క్రమంగా వాక్యాలను మాట్లాడడానికి అలవాటుపడతారు. పిల్లలు ఇలా మాట్లాడేటప్పుడు దోషాలను ఎత్తిచూపకూడదు. వారి భాషతో పోల్చి తెలుగులో ఎలా మాట్లాడాలో అర్థం చేయించాలి.
 - ❖ తెలుగు పార్ట్యుస్టకంతో పాటు తప్పనిసరిగా పిల్లలదగ్గర ఒక నోటు పుస్తకం కూడా ఉండాలి. ప్రతి రోజు పిల్లలతో పదాలు రాయించాలి. ఉక్కలేఖనం చేయించాలి.
 - ❖ నిత్యజీవితంలో వినియోగించే పదాల ఆధారంగా చదువడం, రాయడంకోసం అభ్యాసాలున్నాయి. తెలిసిన పదాలలోనీ అక్షరాలతోనే నూతన పదాలను చదివించడం, రాయించడానికి అభ్యాసాలు ఉన్నాయి.
 - ❖ పాతాలను బోధించేప్పుడు పిల్లలతో వీలైనన్ని పదాలు, వాక్యాలు చెప్పించాలి. వాటిని నల్లబల్లపై రాసి చదివించాలి.
 - ❖ ఉపాధ్యాయులు ప్రణాళికబద్ధంగా బోధించాలి. ప్రతి పాతానికి కింది విధంగా పార్ట్యుప్రణాళిక రాయాలి.
1. పారంపేరు
 2. అవసరమైన పీరియళ్ళ సంఖ్య
 3. సాధించాలిన సామర్థ్యాలు
 4. పీరియళ్ళ వారీ విభజన

పీరియడ్ సంఖ్య	బోధనాంశం	బోధనా వ్యాపం	సామగ్రి / విపరాలు	మూల్యాంకనం

5. ఉపాధ్యాయుని తయారీ, అదనపు సమాచారసేకరణ 6. ఉపాధ్యాయుల ప్రతిస్పందనలు

- ❖ నిరంతర సమగ్ర మూల్యాంకనానికి అనుగుణంగా పార్ట్యుస్టకాలు ఉన్నాయి. నిరంతర సమగ్ర మూల్యాంకనాన్ని నిర్వాణాత్మక, సంగ్రహణాత్మక మూల్యాంకనాలుగా నిర్వహిస్తారు.
- ❖ మొదటి నిర్వాణాత్మక మూల్యాంకనాన్ని మౌఖికంగా అనగా వినడం, మాట్లాడడం, వర్ణమాల, సరళ పదాలను చదువడం ఆధారంగా నిర్వహించాలి. సంగ్రహణాత్మక మూల్యాంకనంలో భాషాసామర్థ్యాలకు చెందిన అభ్యాసాల ఆధారంగా ప్రశ్నలు రూపొందించాలి.
- ❖ పిల్లలకు తెలుగు భాషపైన పట్టు రావడానికి తప్పనిసరిగా వార్తాపత్రికలు, మేగజైనలు, బాలసాహిత్యం అనగా చిత్ర కథలు, కార్టూన్లు, అభినయ గేయాలు మొదలగువాటిని చదివించాలి. పిల్లలకు చదువడం రాదు అని అనుకోకూడదు. వాటిని మొదట ఉపాధ్యాయులు చదివి వినిపించాలి, అనిపించాలి, ఆ తదుపరి చదువమనాలి.

తెలంగాణ ప్రభుత్వంచే ఉచిత పంచిసే 2020-21

జాతీయ గీతం

వందేమాతరం

- బంకించండ్ర ఛట్టీ

వందేమాతరం, వందేమాతరం
సుజలాం సుఫలాం మలయజ శీతలాం
సన్యామలాం మాతరం; వందేమాతరం
శుభ్రజ్యోత్స్మాన్ పులకిత యామినీం
పుల్లకుసుమిత ద్రుమదళ శోభినీం
సుహసినీం సుమధుర భాషిణీం
సుఖదాం వరదాం మాతరం వందేమాతరం.

- రంధ్రనాథ్ రాగుర్

జనగణమన అధినాయక జయహే !
భారత భాగ్య విధాతా !
పంజాబ సింధ్ గుజరాత మరాతా,
ద్రావిడ ఉత్కృష్ట వంగా !
వింధ్య హిమాచల యమునా గంగా,
ఉచ్చల జలధి తరంగా !
తవ శుభనామే జాగే !
తవ శుభ ఆశిష్ మాగే !
గాహే తవ జయ గాఢా !
జనగణ మంగళదాయక జయహే !
భారత భాగ్య విధాతా !
జయహే ! జయహే ! జయహే !
జయ జయ జయ జయహే !

ప్రతిజ్ఞ

- పైదిమురి వేంకట సుబ్బారావు

భారతదేశం నా మాతృభూమి.
భారతీయులందరూ నా సహోదరులు.
నేను నా దేశాన్ని ప్రేమిస్తున్నాను.
సుసంపన్నమైన, బహువిధమైన నా దేశ వారసత్వ సంపద నాకు గర్వకారణం.
దీనికి అర్థత పొందడానికి సర్వదా నేను కృషి చేస్తాను.
నా తల్లిదండ్రుల్ని, ఉపాధ్యాయుల్ని, పెద్దలందర్ని గౌరవిస్తాను.
ప్రతివారితోను మర్యాదగా నడుచుకొంటాను.
జంతువులపట్ల దయతో ఉంటాను.
నా దేశంపట్ల, నా ప్రజలపట్ల, సేవానిరతి కలిగి ఉంటానని ప్రతిజ్ఞ చేస్తున్నాను.
వారి శ్రేయోభిష్టులే నా అనందానికి మూలం.

రూపకల్పనలో పాల్గొన్నవారు

శ్రీ సువర్ణ వినాయక్, ప్రధానోపాధ్యాయుడు,
ప్రా.పా. కన్నాల, మంథని (మం), పెద్దపల్లి జిల్లా.

గాజల రవీందర్, యస్.ఎ., తెలుగు,
ప్ర.ఉ.పా. కార్థానగడ్డ, కరీంనగర్.

అవసుల భానుప్రకాశ్, యస్.ఎ., తెలుగు,
జి.ప.ఉ.పా. లోనికలాన్, సంగారెడ్డి.

దా॥ వోజుల శరత్తబాబు, యస్.ఎ., తెలుగు,
ప్ర.ఉ.పా. రాజీభవన్, హైదరాబాద్.

ఎల్.ఎం.ప్రసాద్, భాషోపాధ్యాయుడు,
ప్ర.ఉ.పా. హిమాయత్ నగర్, హైదరాబాద్.

దా॥ గట్టు త్రివేణి, భాషోపాధ్యాయుని,
జి.ప.ఉ.పా. చెన్నారు, ఆదిలాబాద్.

ఎస్. జోతి, భాషోపాధ్యాయుని,
ప్ర.ఉ.పా. టి.డి.సింగ్, హైదరాబాద్.

దా॥ సాహెబ్ జాద విజయభాస్కర్, భాషోపాధ్యాయుడు,
ప్ర.ఉ.పా. చంద్రాయణగుట్ట, హైదరాబాద్.

బెజ్జారపు వినోద్కుమార్, యస్.ఎ.,
జి.ప.ఉ.పా. గాగిల్లాపూర్, బెజ్జంకి, కరీంనగర్.

పల్లెర్ రామమోహన రావు, యస్.ఎ., తెలుగు,
జి.ప.ఉ.పా. వేముల, మహబూబ్‌నగర్ జిల్లా.

కె.కె.వెంకటశర్మ, భాషోపాధ్యాయుడు,
ప్ర.ఉ.పా. మొగల్‌పుర్-1, హైదరాబాదు.

చక్రవర్తుల శ్రీనివాస్, భాషోపాధ్యాయుడు,
జి.ప.ఉ.పా. చర్చపల్లి, వరంగల్ రూరల్.

పల్లి మాధవి, భాషోపాధ్యాయుని,
భారతీయ విద్యాభవన్, జూబ్లీహిల్స్, హైదరాబాద్.

సంబరాజు రవిప్రకాశ రావు, ఉపాధ్యాయుడు,
ప్రా.పా. గోవిందాయపల్లి తండ్రా, కడ్డాల్, రంగారెడ్డి.

వురిమళ్ సునంద, ఉపాధ్యాయుని,
కె.వి.ఎం.జి.ప.ఉ.పా. ఆళ్ళపాడు, బోనకల్ (మం), ఖమ్మం.

కోట సుకస్య, ఉపాధ్యాయుని,
ప్ర.ప్రా.పా. జవహర్‌నగర్, ముహీరాబాద్-1, హైదరాబాద్.

పసుల ప్రతాప్, ఉపాధ్యాయుడు,
ప్రా.పా. గిమ్మ, జైనత్, ఆదిలాబాద్.

సనా ఫాతిమా, ఉపాధ్యాయుని,
ఎం.ఎస్.క్రిమ్మేటీవ్ సుల్తాన్, మలక్‌పేట, హైదరాబాద్.

డి.టి.పి., లే బెటు & డైజైనింగ్ : ప్రతిమ పాతూలి, హైదరాబాద్.

విద్యార్థులు సాధించాల్నిన సామర్థ్యాలు, అభ్యసన ఫలితాలు

I. విని అర్థం చేసుకోవడం, స్వేచ్ఛగా మాట్లాడడం

- ◆ గేయాలు, కథలు విని అర్థం చేసుకోగలగాలి.
- ◆ విన్న అంశం గురించి ఎవరు? ఏమిటి? ఎక్కడ? వంటి ప్రశ్నలకు జవాబులు ఇవ్వగలగాలి.
- ◆ సూచనలు విని అర్థం చేసుకొని ఆ ప్రకారం చేయగలగాలి.
- ◆ వింటున్నప్పుడు అక్షరాలమధ్య ధ్వని భేదాలు గుర్తించగలగాలి.
- ◆ తెలిసిన, చూసిన వాటి గురించి స్వేచ్ఛగా మాట్లాడగలగాలి.
- ◆ బొమ్మల ఆధారంగా మాట్లాడగలగాలి అనగా ఎవరున్నారు? ఏం జరుగుతున్నది? ఏం చేస్తున్నారు? వంటి అంశాలు చెప్పగలగాలి.
- ◆ గేయాలను అభినయంతో పాడగలగాలి.
- ◆ తెలిసిన కథలు సొంతమాటల్లో చెప్పగలగాలి.
- ◆ వర్షమాల, గుణింతాల పదాలు, అక్షరాలను స్పష్టాచ్చరణతో పలుకగలగాలి.

II. ధారాళంగా చదువడం, అర్థం చేసుకొని చెప్పడం

- ◆ గేయాలు, పాటలు వంటి వాటిలో వాక్యాలు గుర్తించగలగాలి.
- ◆ ఇచ్చిన అంశంలో కీలకపదాలు, వాటిలోని అక్షరాలు గుర్తించగలగాలి.
- ◆ పదాలలోని అక్షరాలను వర్షమాల, గుణింతాల చార్పులో గుర్తించగలగాలి.
- ◆ సరళపదాలు, గుణింత పదాలు, సరళమైన వాక్యాలు ధారాళంగా, తప్పుల్లేకుండా చదువగలగాలి.
- ◆ చదువుతున్న పదాలలో లోపించిన అక్షరాలను గుర్తించి రాయగలగాలి. బొమ్మలతో పదాలు జతచేయగలగాలి.

III. రాయడం.

- ◆ నేర్చుకున్న అక్షరాలు ఉపయోగించి సొంతంగా పదాలు రాయగలగాలి.
- ◆ వర్షమాల ఆధారంగా సరళపదాలు రాయగలగాలి.
- ◆ గుణింత పదాలు రాయగలగాలి.
- ◆ బొమ్మల ఆధారంగా సరళ, గుణింత పదాలు, వాక్యాలు రాయగలగాలి.
- ◆ తప్పుల్లేకుండా, అందంగా రాయగలగాలి.
- ◆ ఉక్కలేఖనం రాయగలగాలి.

IV. సృజనాత్మకత.

- ◆ గేయాలు అభినయంతో పాడగలగాలి.
- ◆ బొమ్మలుగేసి, రంగులువేసి పదాలు రాయగలగాలి.
- ◆ బొమ్మ ఆధారంగా వాక్యాలు / కథను / సంభాషణను ఊహించి చెప్పగలగాలి.

తెలంగాణ ప్రభుత్వంచే ఉచిత దంపిసే 2020-21

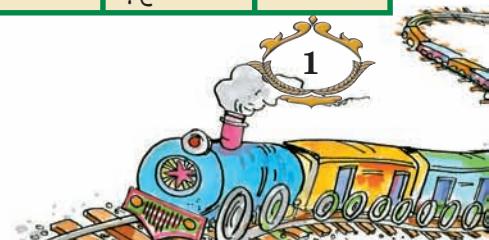
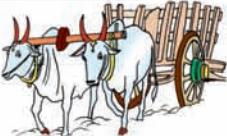

విషయ సూచిక

క్ర.సం.	పాఠం	నేర్చుకోవాలినవి	పీరియట్ సంఖ్య	మాసం	పుట్
I.	పాఠదాం 1) అమ్మ 2) నాన్న 3) మనమంతా ఒక్కటే 4) నీతి పద్యాలు	వినడం, ఆర్థం చేసుకోవడం, మాట్లాడడం, అభినయం చేయడం.	10	జూన్	2 3 4 5
II.	మాట్లాడుదాం 1) ఇల్లు 2) అంగడి 3) అడవి 4) చెరువు 5) చిట్టిమొక్క	విని ఆర్థం చేసుకోవడం, మాట్లాడడం.	15	జూన్ జూలై	6 8 10 12 14
III.	చదువుదాం i) బొమ్మలు-పదాలు ii) వర్షమాల iii) పదాలు	వర్షమాల, పదాలు చదువడం, అక్కరాలు గుర్తించడం	15	జూలై	16 18 19
IV.	చదువడం - రాయడం 1. అరక 2. కమలం 3. తఃక 4. పడవ 5. శనగ 6. తబల 7. చదరంగం ఆట 8. హంస 9. రంజన్ 10. అంగూరు పండు 11. మూసీనది 12. గండిపేట చెరువు 13. గోలకొండ కోట 14. గౌతమి సైకిలు 15. మహాప్రాణాలు	అ, ర, క క, మ, ల, ఽ తః ప, ద, వ, ఊ, య శ, న, గ, జ త, బ చ, ద, ఆ, ట హ, స, ఱ, ష, త, క్ష ~, ~ ఁ, రా, ఇ, ఉ, ఎ, ఏ, ఐ ం, ం, ఒ, ఔ, ఔ ~, ~ ~, ~ ~, ~ ఖ, ఘ, ఛ, రు, ర, ధ, థ, థ, ధ, ఘ, భ	5 5 5 5 5 5 5 5 5 5 5 5 5 5 5 5 5 10	ఆగష్టు ఆగష్టు ఆగష్టు సెప్టెంబరు సెప్టెంబరు ఆక్టోబరు నవంబరు నవంబరు నవంబరు డిసెంబరు డిసెంబరు జనవరి జనవరి ఫిబ్రవరి ఫిబ్రవరి	23 27 31 35 39 43 47 51 55 60 65 70 75 79 83

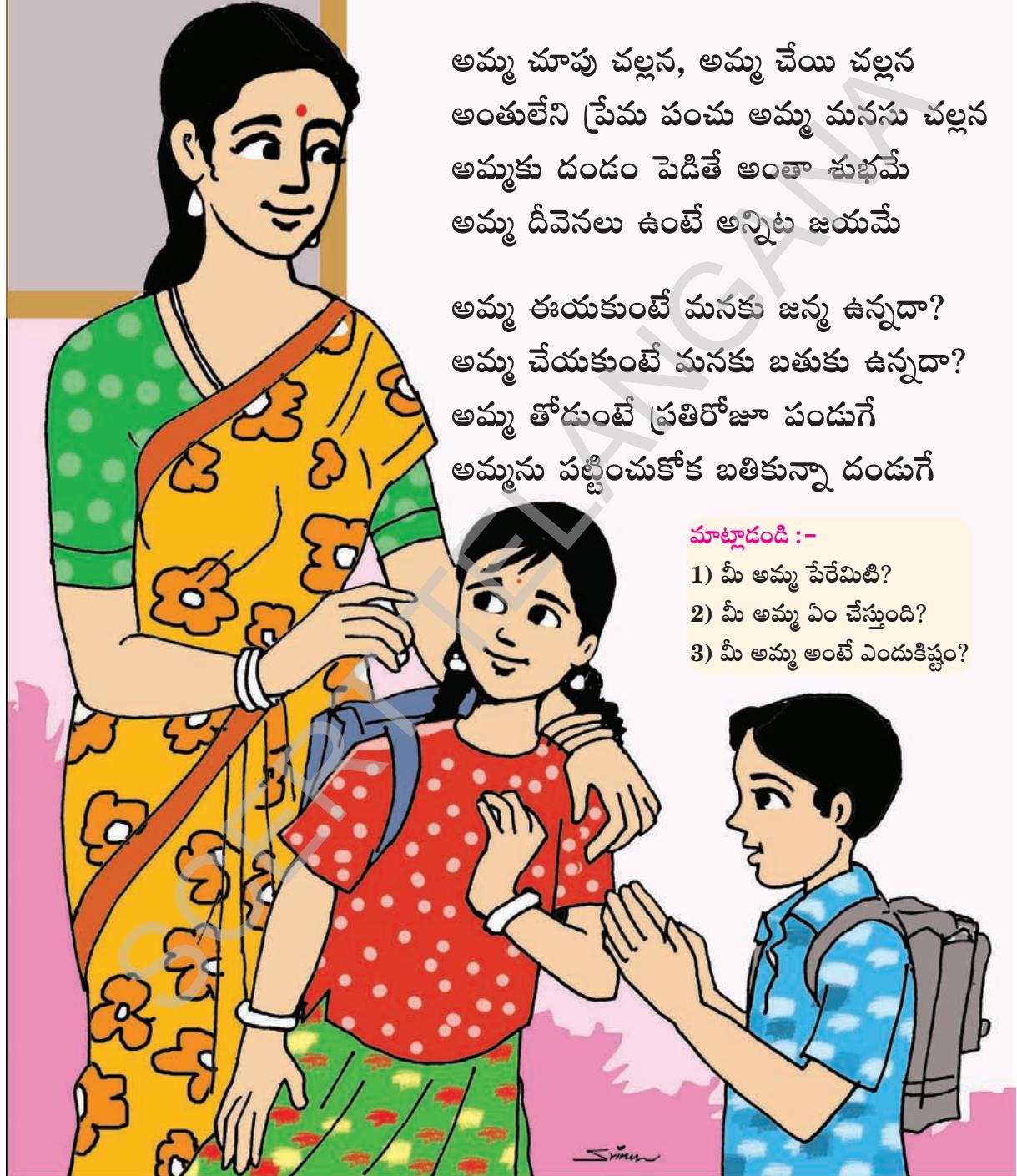
తెలంగాణ ప్రభుత్వంచే ఉచిత పంపిణీ 2020-21

I. పాడుదాం

1) అమృత

అమృత వంటి దైవము లేనే లేదు
అమృకు ఏదీ సరికానే కాదు

అమృత చూపు చల్లన, అమృత చేయి చల్లన
అంతులేని ప్రేమ పంచు అమృత మనసు చల్లన
అమృకు దండం పెడితే అంతా శుభమే
అమృత దీవెనలు ఉంటే ఆన్నిట జయమే

అమృత ఈయకుంటే మనకు జన్మ ఉన్నదా?
అమృత చేయకుంటే మనకు బతుకు ఉన్నదా?
అమృత తోడుంటే ప్రతిరోజూ పండుగే
అమృతును పట్టించుకోక బతికున్నా దండుగే

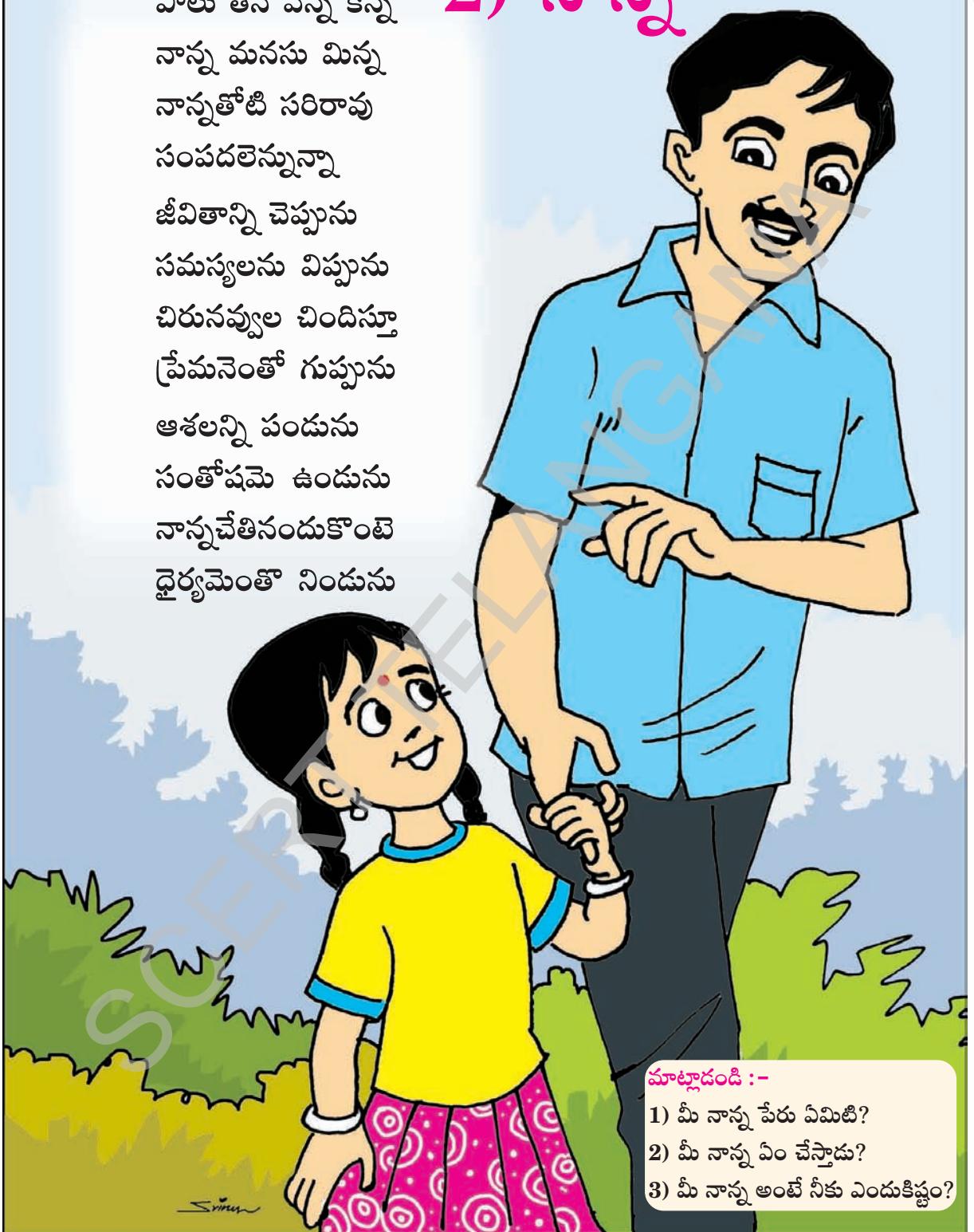
మాట్లాడండి :-

- 1) మీ అమృత పేరేమిటి?
- 2) మీ అమృత ఏం చేస్తుంది?
- 3) మీ అమృత అంటే ఎందుకిష్టం?

2) నాన్న

పాలు తేనె వెన్న కన్న
 నాన్న మనసు మిన్న
 నాన్నతోటి సరిరావు
 సంపదలెన్నున్న
 జీవితాన్ని చెప్పును
 సమస్యలను విప్పును
 చిరునవ్వుల చిందిస్తూ
 ప్రేమనెంతో గుప్పును
 ఆశలన్ని పండును
 సంతోషమే ఉండును
 నాన్నచేతినందుకొంటే
 దైర్యమెంతో నిండును

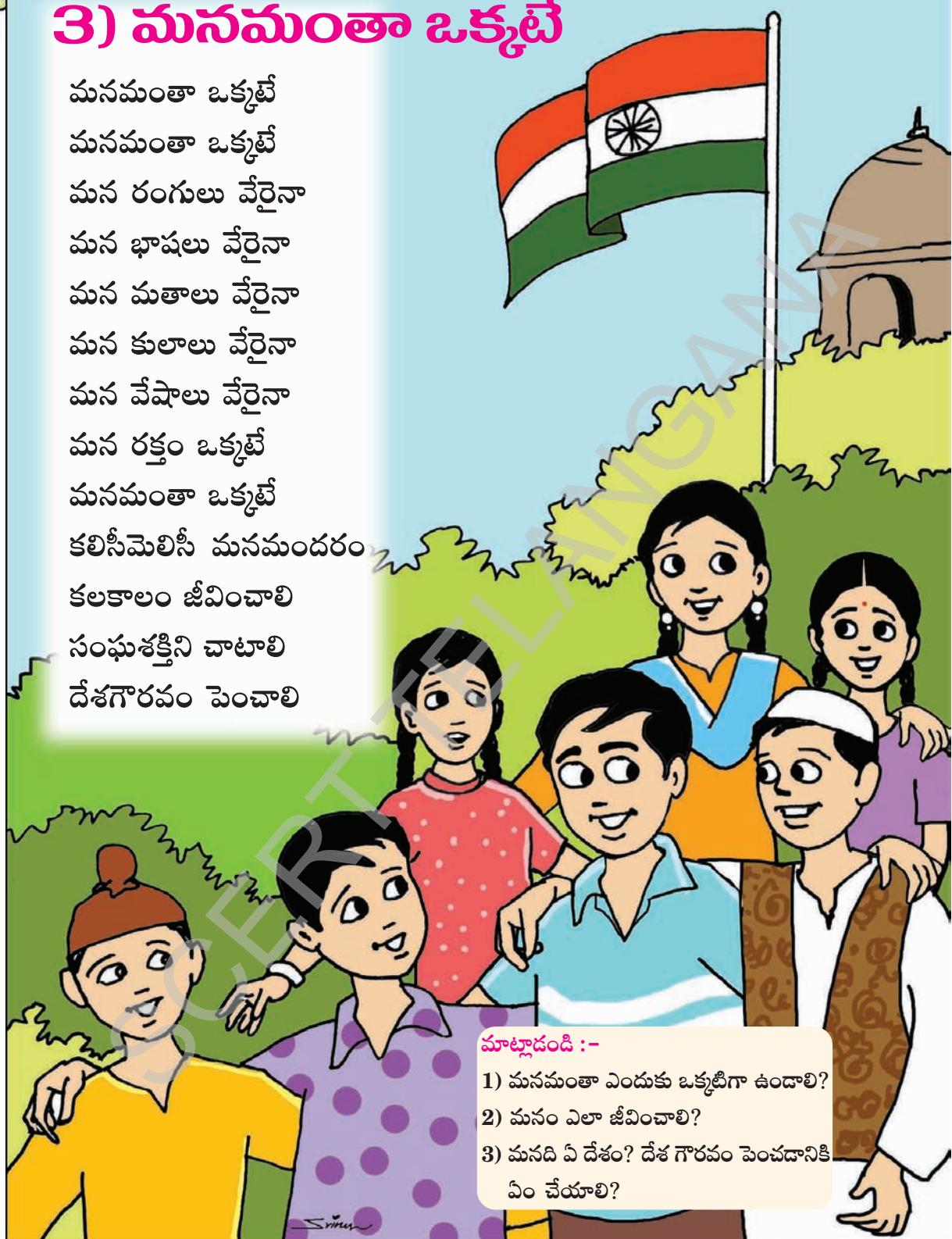

మాట్లాడండి :-

- 1) మీ నాన్న పేరు ఏమిటి?
- 2) మీ నాన్న ఏం చేస్తాడు?
- 3) మీ నాన్న అంటే నీకు ఎందుకిష్టం?

3) మనమంతా ఒక్కటే

మనమంతా ఒక్కటే
 మనమంతా ఒక్కటే
 మన రంగులు వేరైనా
 మన భాషలు వేరైనా
 మన మతాలు వేరైనా
 మన కులాలు వేరైనా
 మన వేషాలు వేరైనా
 మన రక్తం ఒక్కటే
 మనమంతా ఒక్కటే
 కలిసీమెలిసీ మనమందరం
 కలకాలం జీవించాలి
 సంఘశక్తిని చాటాలి
 దేశగౌరవం పెంచాలి

4) నీతి పద్మాలు

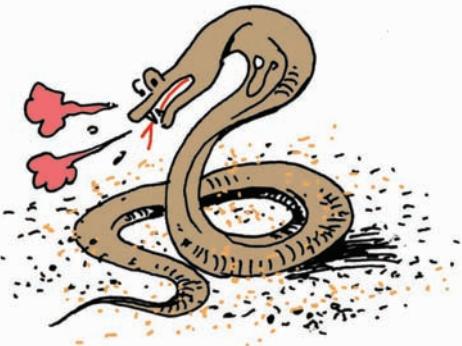

* తన కోపమె తన శత్రువు
తన శాంతమె తనకు రక్క దయ చుట్టంబో
తన సంతోషమె స్వగ్రము
తన దుఃఖమె నరకమండ్రు తథ్యము సుమతీ!

* కష్టపెట్టబోకు కన్నతల్లి మనసు
నష్టపెట్టబోకు నాన్న పనులు
తల్లిదండ్రులన్న దైవ సన్నిభులురా
లలిత సుగుణజాల తెలుగుబాల!

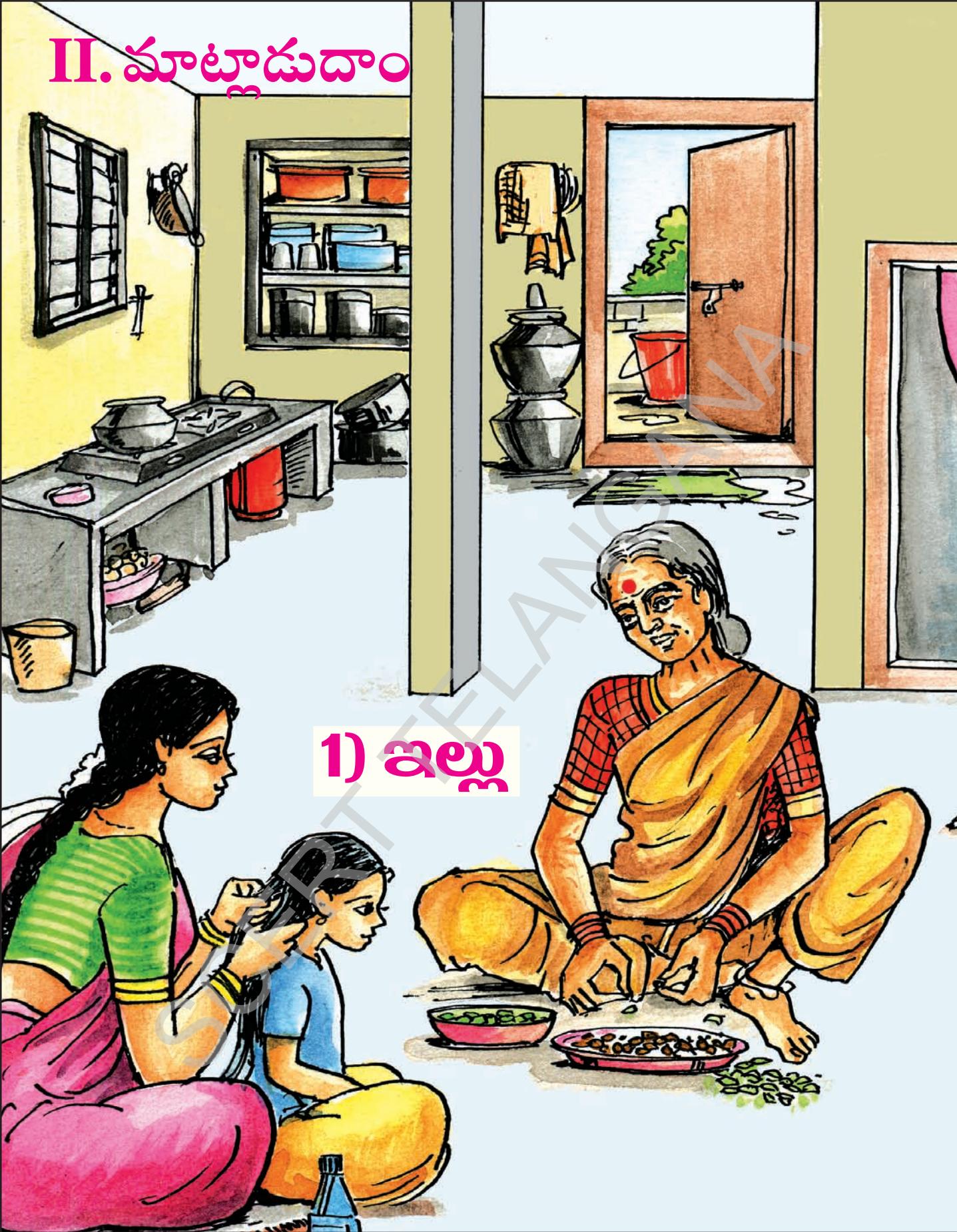
* బలవంతుడ నాకేమని
పలువురతో నిగ్రహించి పలుకుట మేలా?
బలవంతమైన సర్పము
చలిచీమల చేతజిక్కి చావదె సుమతీ!

* అనగననగ రాగ మతిశయల్లుచునుండు
తినగ తినగ వేము తియ్యనుండు
సాధనమున పనులు సమకూరు ధరలోన
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

II. మాట్లాడం

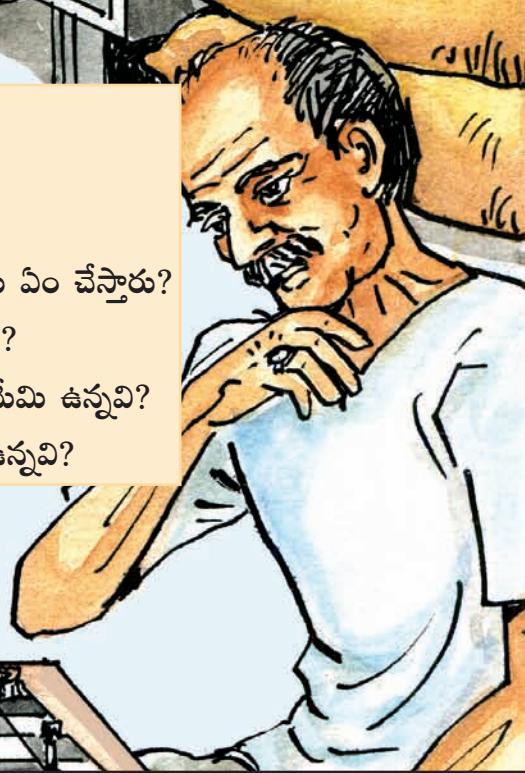

1) ఇల్ల

మాట్లాడండి :

- ◆ బొమ్మలో ఎవరెవరు ఉన్నారు?
- ◆ వారు ఏం చేస్తున్నారు?
- ◆ మీ ఇంట్లో ఎవరెవరు ఉన్నారు? వారు ఏం చేస్తారు?
- ◆ బొమ్మలో ఇంకా ఏమేమి కనిపిస్తున్నది?
- ◆ బొమ్మలో ఉన్నవాటిలో మీ ఇంట్లో ఏమేమి ఉన్నది?
- ◆ బొమ్మలో లేనివి మీ ఇంట్లో ఏమేమి ఉన్నది?

2) అంగడి

మాట్లాడండి :

- ◆ బొమ్మలో ఎవరెవరు ఏమేమి చేస్తున్నారు?
- ◆ అంగడిలో ఏమేమి ఉన్నవి?
- ◆ అంగడిలో ఇంకా ఏమేమి దొరుకుతవి?
- ◆ ఏకు తెలిసిన పండ్లు, పూలు, కూరగాయల పేర్లు చెప్పండి.

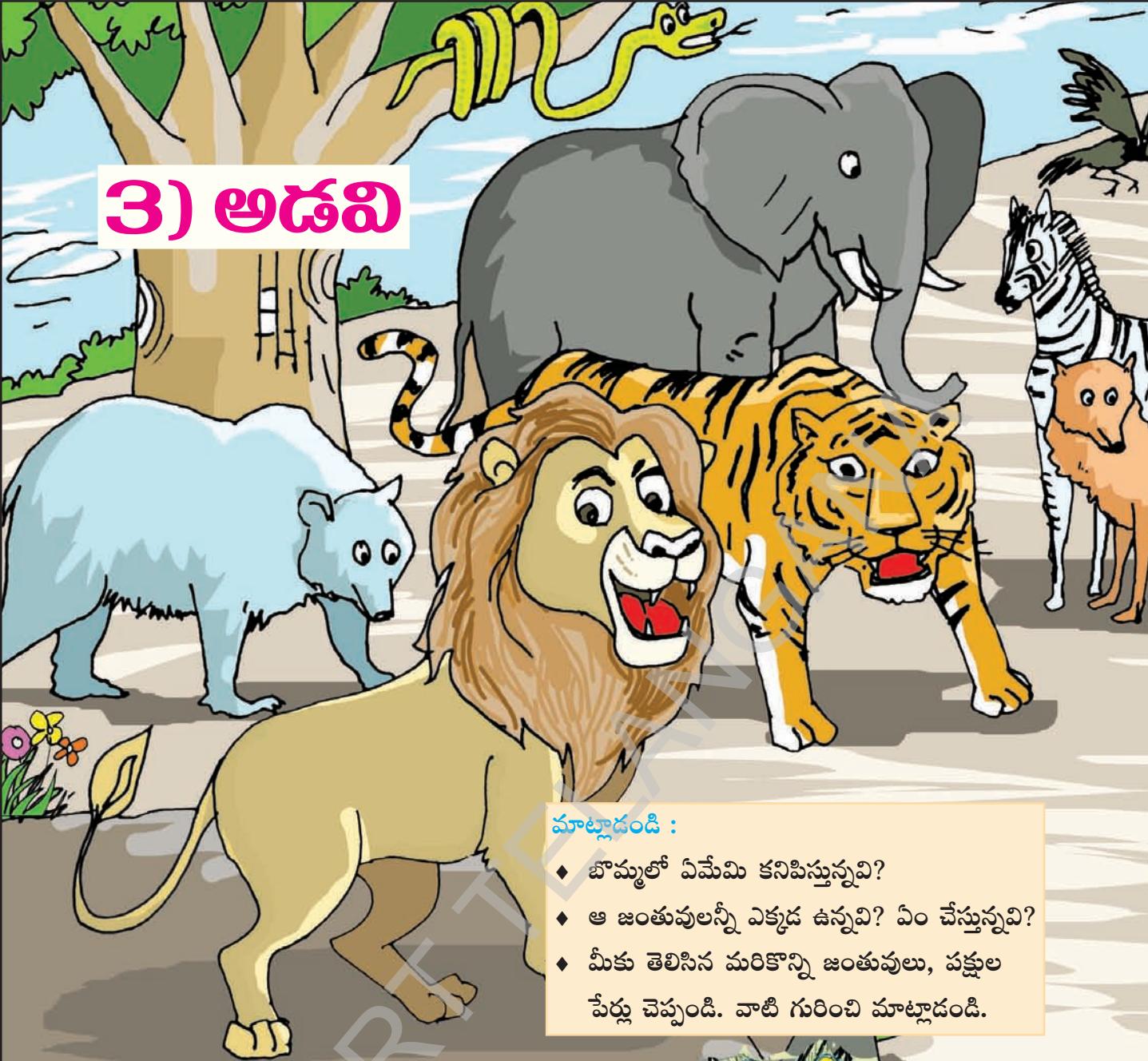

ತೆಲಂಗಾಣ ಪ್ರಭುತ್ವದ್ವಿನೇ ಉಚಿತ ಹಂಪಿನೇ 2020-21

9

3) అడవి

మాట్లాడండి :

- ♦ బొమ్మలో ఏమేమి కనిపిస్తున్నవి?
- ♦ ఆ జంతువులన్నీ ఎక్కడ ఉన్నవి? ఏం చేస్తున్నవి?
- ♦ మీకు తెలిసిన మరికొన్ని జంతువులు, పక్కల పేర్లు చెప్పండి. వాటి గురించి మాట్లాడండి.

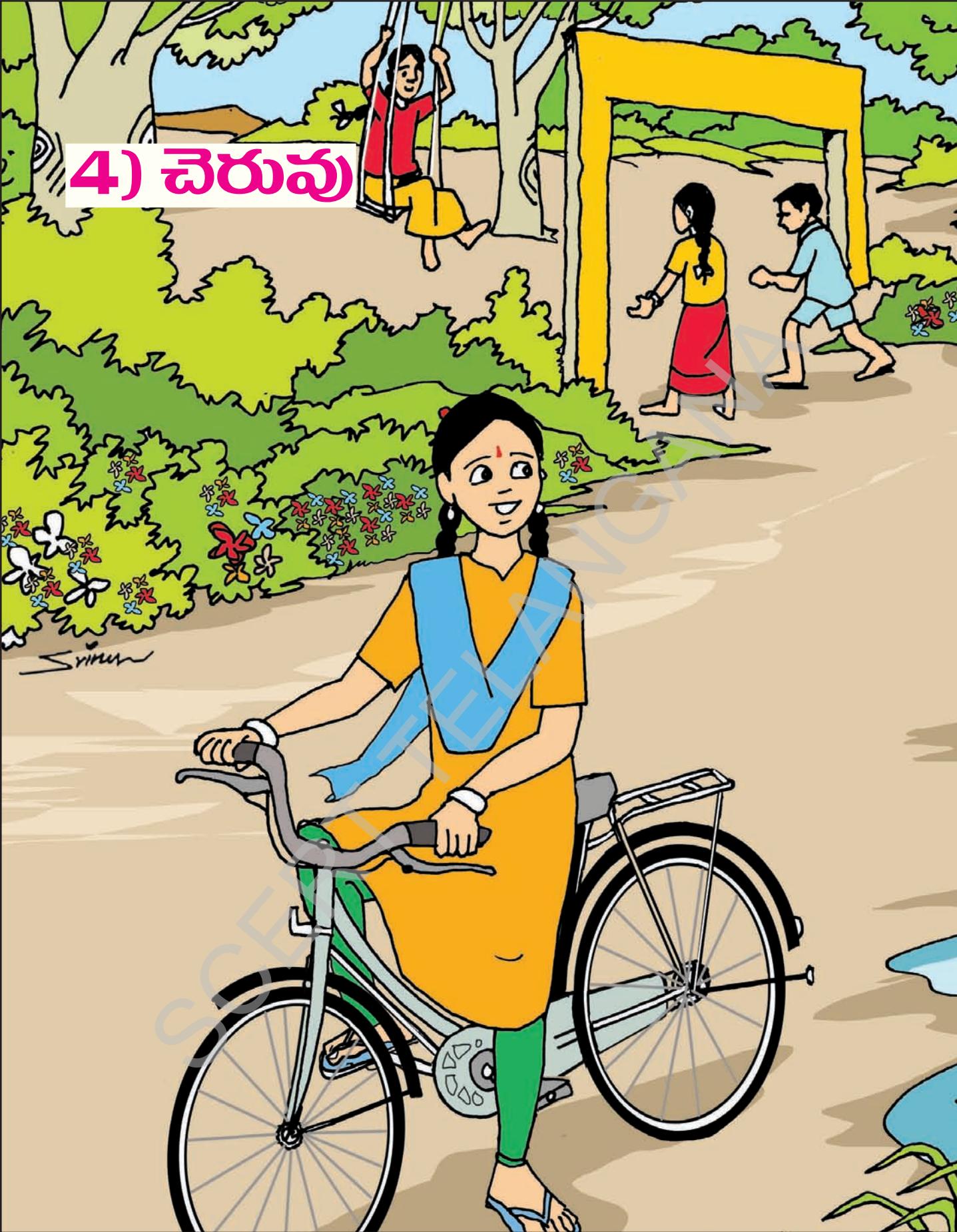

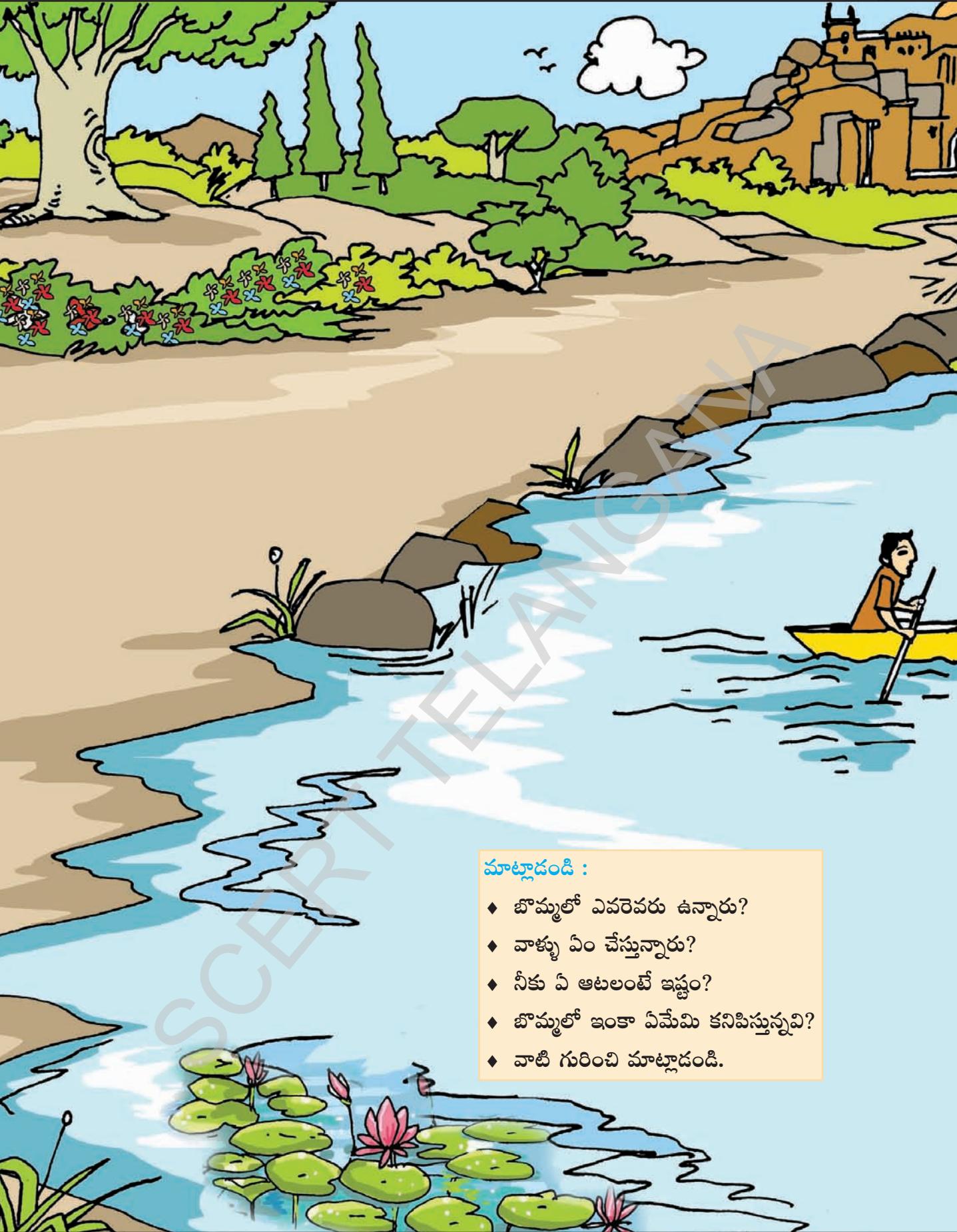
ತೆಲಂಗಾಣ ಪ್ರಭುತ್ವದ್ವಿನೇ ಉಚಿತ ಧರ್ಮಾಂಶೆ 2020-21

11

4) చెరువు

మాట్లాడండి :

- ◆ బొమ్మలో ఎవరెవరు ఉన్నారు?
- ◆ వాళ్ళు ఏం చేస్తున్నారు?
- ◆ నీకు ఏ ఆటలంటే ఇష్టం?
- ◆ బొమ్మలో ఇంకా ఏమేమి కనిపిస్తున్నవి?
- ◆ వాటి గురించి మాట్లాడండి.

5) చిట్టిమొక్క

బామ్మలు చూసి కథ ఉపాంచి చెప్పండి.

1

2

3

4

మాట్లాడండి :

- ◆ నీకు ఏవి మొక్కలంటే ఇష్టం?
- ◆ నీవు మొక్కలను పెంచడానికి ఏం చేస్తావు?
- ◆ మొక్కలను ఎందుకు పెంచాలి?

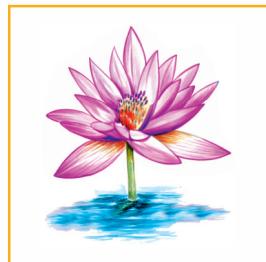

III. చదువుదాం 1. బొమ్మలు-పదాలు

కింది బొమ్మలు చూడండి. వాటి పేర్లు చెప్పండి. ఈ బొమ్మల గురించి మాట్లాడండి.

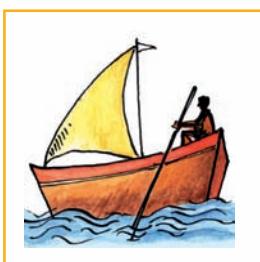
అరక

కమలం

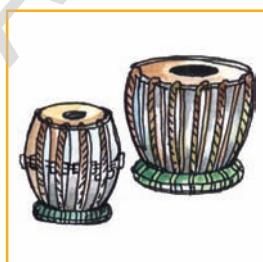
తసక

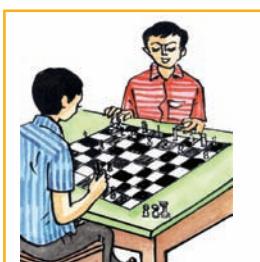
పదవ

శనగ

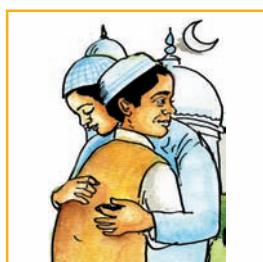
తబల

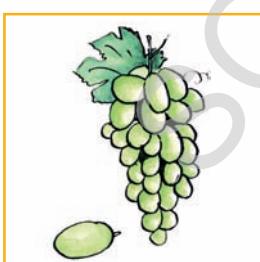
చదరంగం ఆట

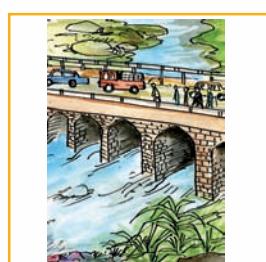
హంస

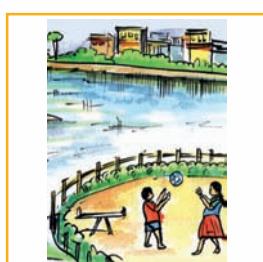
రంజాన్

అంగూరు

మూసీనది

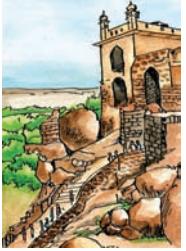
గండిపేట

పండు

చెరువు

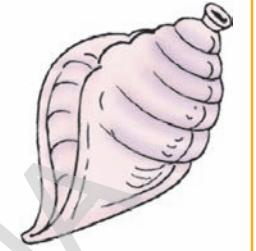
ఇంతకు ముందు బొమ్మల్లో ఏటిలో ఏవి ఉన్నవో వెతకండి.

గోల్కొండ కోట

గౌతమి సైకిలు

శంఖం

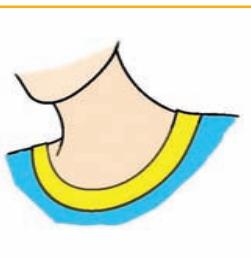
మేఘం

పించం

రుషం

కంరం

ధంక

రథం

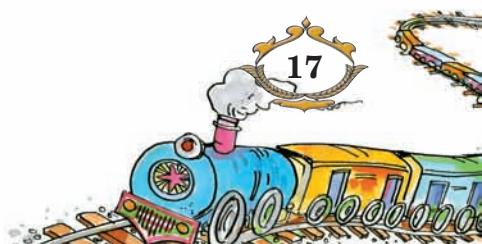
ధనం

ఫలం

భవనం

2. వర్ణమాల

కింది వర్ణమాలను చూడండి. అక్షరాలను చదువండి.

అచ్చులు

అ	ఆ	ఇ	ఈ	ఉ	ఊ	ఋ	్య
ఎ	ఏ	ఐ	ఒ	ఔ	౦	:	

హల్లులు

క	ఖ	గ	ఘ	ష	జ
చ	చె	ఖ	జ	జె	రు
ట	ఠ	డ	డు		ణ
త	థ	ద	ధ		న
ప	ఫ	బ	భ		మ
య	ర	ల	వ	శ	ష
				స	హ
				ష	క్ష

- ముందు పారంలోని ‘బొమ్మలు పదాల’లోని అక్షరాలను వర్ణమాలలో చూపండి.
ఉదా : ‘అరక’లో అ, ర, క వర్ణమాలలో ఎక్కడ ఉన్నవి?

3. పదాలు

అ) కింది పదాలను చూడండి. వీటిలోని గులాబి రంగు అక్షరాలను వర్ణమాలలో చూపండి.

అల	ఎద	కళ	జలం
అర	ఏక	కథ	ర్యాషం
అట	ఏల	ఖరం	ర్యార
అన	ఐన	ఖగం	టంకం
ఇల	ఐర	గద	రవర
ఇక	ఐక	గంప	డంబం
ఈగ	ఓడ	ఘుటం	ధంక
ఈల	ఓర	ఘునం	తబల
ఉమ	బౌర	చదరం	తడక
ఉష	బౌదల	చలం	దవడ
ఊడ	అంబ	చందం	దండ
ఊట	అండ	జడ	ధనం
ఎర	కల	జత	ధర

నగ	యవన	సంత	తళతళ
నవల	రథం	హలం	పాపజడ
పడవ	రజతం	హంస	కరకర
పలక	లవణం	కళ	లబలబ
ఘలం	లవంగం	క్షుమ	దబదబ
బలం	వనం	క్షణం	తహతహ
బలపం	వరం	ఉమజడ	చకచక
భజన	శరం	చదరంగం	గలగల
భవనం	శనగ	కలవరం	పకపక
మర	షండం	టపటప	తలగడ
మంచం	షడంగం	కలకల	మకరందం
యమ	సవరం	జలజల	నందనవనం

అములపలక

ఊడల ఊయల

మనం ఆడగలం

మనం చదవగలం

ಅ) ಕಿಂದಿ ಪದಾಲಲ್ನೋನಿ ಮೊದಲೆ ಅಕ್ಷರಾನ್ನಿ ಎಲಾ ಪಲುಕುತ್ತಾರು. ಆ ಶಬ್ದಂತೋ ಮೊದಲಯ್ಯೆ ಮರಿಕಾನ್ನಿ ಪದಾಲನು ಚೆಪ್ಪಂಡಿ.

ಅರಕ

- ‘ಅ’ ಶಬ್ದಂತೋ ಮೊದಲಯ್ಯೆ ಮರಿಕಾನ್ನಿ ಪದಾಲು ಚೆಪ್ಪಂಡಿ.
- ‘ರ’ ಶಬ್ದಂತೋ ಮೊದಲಯ್ಯೆ ಮರಿಕಾನ್ನಿ ಪದಾಲು ಚೆಪ್ಪಂಡಿ.
- ‘ಕ’ ಶಬ್ದಂತೋ ಮೊದಲಯ್ಯೆ ಮರಿಕಾನ್ನಿ ಪದಾಲು ಚೆಪ್ಪಂಡಿ.

ಕಮಲಂ

- ‘ಮ’ ಶಬ್ದಂತೋ ಮೊದಲಯ್ಯೆ ಮರಿಕಾನ್ನಿ ಪದಾಲು ಚೆಪ್ಪಂಡಿ.
- ‘ಲ’ ಶಬ್ದಂತೋ ಮೊದಲಯ್ಯೆ ಮರಿಕಾನ್ನಿ ಪದಾಲು ಚೆಪ್ಪಂಡಿ.

ಶೃಂಕ

- ‘ಂ’ ಶಬ್ದಂತೋ ಮೊದಲಯ್ಯೆ ಮರಿಕಾನ್ನಿ ಪದಾಲು ಚೆಪ್ಪಂಡಿ.
- ‘ವ’ ಶಬ್ದಂತೋ ಮೊದಲಯ್ಯೆ ಮರಿಕಾನ್ನಿ ಪದಾಲು ಚೆಪ್ಪಂಡಿ.
- ‘ಡ’ ಶಬ್ದಂತೋ ಮೊದಲಯ್ಯೆ ಮರಿಕಾನ್ನಿ ಪದಾಲು ಚೆಪ್ಪಂಡಿ.
- ‘ವ’ ಶಬ್ದಂತೋ ಮೊದಲಯ್ಯೆ ಮರಿಕಾನ್ನಿ ಪದಾಲು ಚೆಪ್ಪಂಡಿ.

ಶನಗ

- ‘ಂ’ ಶಬ್ದಂತೋ ಮೊದಲಯ್ಯೆ ಮರಿಕಾನ್ನಿ ಪದಾಲು ಚೆಪ್ಪಂಡಿ.
- ‘ನ’ ಶಬ್ದಂತೋ ಮೊದಲಯ್ಯೆ ಮರಿಕಾನ್ನಿ ಪದಾಲು ಚೆಪ್ಪಂಡಿ.
- ‘ಗ’ ಶಬ್ದಂತೋ ಮೊದಲಯ್ಯೆ ಮರಿಕಾನ್ನಿ ಪದಾಲು ಚೆಪ್ಪಂಡಿ.

ತಬಲ

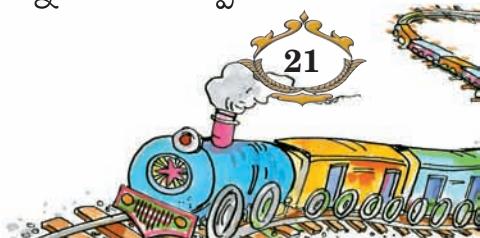
- ‘ತ’ ಶಬ್ದಂತೋ ಮೊದಲಯ್ಯೆ ಮರಿಕಾನ್ನಿ ಪದಾಲು ಚೆಪ್ಪಂಡಿ.
- ‘ಬ’ ಶಬ್ದಂತೋ ಮೊದಲಯ್ಯೆ ಮರಿಕಾನ್ನಿ ಪದಾಲು ಚೆಪ್ಪಂಡಿ.

ಚದರಂಗಂ ಆಟ

- ‘ಚ’ ಶಬ್ದಂತೋ ಮೊದಲಯ್ಯೆ ಮರಿಕಾನ್ನಿ ಪದಾಲು ಚೆಪ್ಪಂಡಿ.
- ‘ದ’ ಶಬ್ದಂತೋ ಮೊದಲಯ್ಯೆ ಮರಿಕಾನ್ನಿ ಪದಾಲು ಚೆಪ್ಪಂಡಿ.
- ‘ಅ’ ಶಬ್ದಂತೋ ಮೊದಲಯ್ಯೆ ಮರಿಕಾನ್ನಿ ಪದಾಲು ಚೆಪ್ಪಂಡಿ.

ಹಂಸ

- ‘ಹ’ ಶಬ್ದಂತೋ ಮೊದಲಯ್ಯೆ ಮರಿಕಾನ್ನಿ ಪದಾಲು ಚೆಪ್ಪಂಡಿ.

ఇ) కింది పదాలలో చివరి అక్షరాన్ని ఎలా పలుకుతారు.

అరక - పదంలో ‘క’ చివరగా వచ్చే మరికొన్ని పదాలు చెప్పండి.

పడవ - పదంలో ‘వ’ చివరగా వచ్చే మరికొన్ని పదాలు చెప్పండి.

హంస - పదంలో ‘స’ చివరగా వచ్చే మరికొన్ని పదాలు చెప్పండి.

ఆట - పదంలో ‘ట’ చివరగా వచ్చే మరికొన్ని పదాలు చెప్పండి.

ఈ) ‘అచ్చులు - గుర్తులు’ చూడండి. పదాలు చదువండి. గులాబి రంగు అక్షరాలను చెప్పండి.

అ	ఁ	గద	తడక	పడవ
ఆ	్య	జామ	తాత	పాప
ఇ	ం	గిలక	మిరప	కిటికి
ఈ	్శ	శీట	తీగ	మీగడ
ఉ	ఁ	మునగ	పులుపు	గురువు
ఊ	్రా	కూర	మూట	పూజ
ఎ	్చ	వెల	మెడ	గెల
ఏ	్చె	వేల	చేప	మేత
ఒ	్చై	షైసు	రైతు	మైలు
ఓ	్చొ	దొర	మొసలి	పొగ
ఔ	్చో	తోట	గోడ	మోత
ఔ	్చా	పొడరు	నోకరు	తోడు

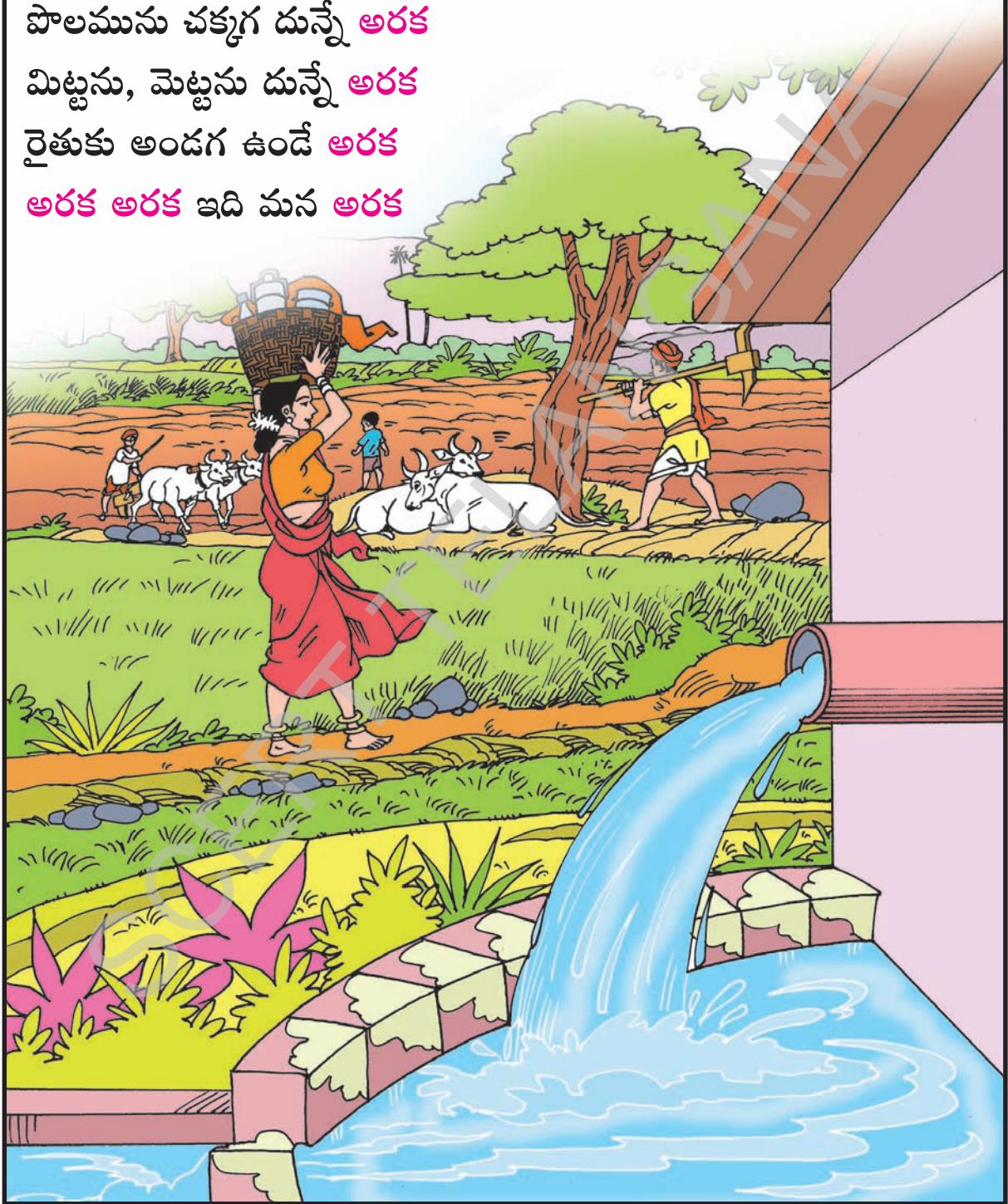

1. అరక

అరక అరక ఇది మన అరక
కలపతో చేసిన చక్కని అరక
పొలమును చక్కగ దున్నే అరక
మిట్టను, మెట్టను దున్నే అరక
రైతుకు అండగ ఉండే అరక
అరక అరక ఇది మన అరక

I

వినంది - మాట్లాడండి

- అ) పాతం బొమ్మలో ఎవరెవరు ఉన్నారు? ఇంకా ఏమేమి ఉన్నవి?
- అ) వారు ఏంచేస్తున్నారు?

II

చదువండి

- అ) గేయంలో ‘అరక’ పదాన్ని గుర్తించి ‘○’ చుట్టుండి.
- అ) కింది బొమ్మను చూడండి. పదాన్ని చదువండి. అక్షరాలను చదువండి. ఈ అక్షరాలను వర్ణమాలలో గుర్తించండి.

ఆ	ర	క
---	---	---

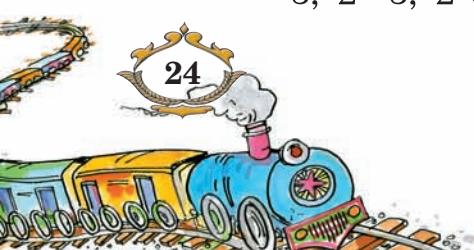
ఆ	ర	క
1	2	3

- ఇ) ‘అరక’ లో ఎన్ని అక్షరాలు ఉన్నవి? 1వ అక్షరం ఏది? 2వ అక్షరం ఏది? 3వ అక్షరం ఏది?

1, 2 అక్షరాలు కలిపి చదువండి.

3, 2, 3 అక్షరాలు కలిపి చదువండి.

3, 2, 3, 2 అక్షరాలను వరుసగా చదువండి.

ఈ) కింది బొమ్మలు చూడండి ఏటిలో ‘అ’, ‘ర’, ‘క’ శబ్దాలతో మొదలయ్యే బొమ్మలను అక్షరాలలో జతపరచండి.

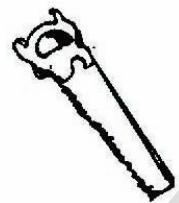

అ

ర

క

అ

III

రాయండి

గ) కింది అక్షరాలను గీతల మధ్యలో రాయండి.

అ

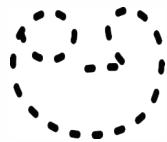
ర

క

అ) కింది అక్షరాలను చుక్కలు కలుపుతూ రాయండి.

ఇ) కింది పదాలను చూసి రాయండి.

అర

కరక

కరకర

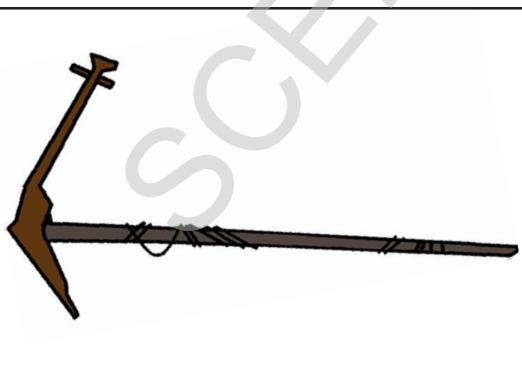
IV

సృజనాత్మకత

అ) గేయాన్ని అభినయంతో పొడండి.

ఇ) కింది బొమ్మను చూడండి. మీరు గేయండి. రంగులు వేసి దాని పేరు రాయండి.

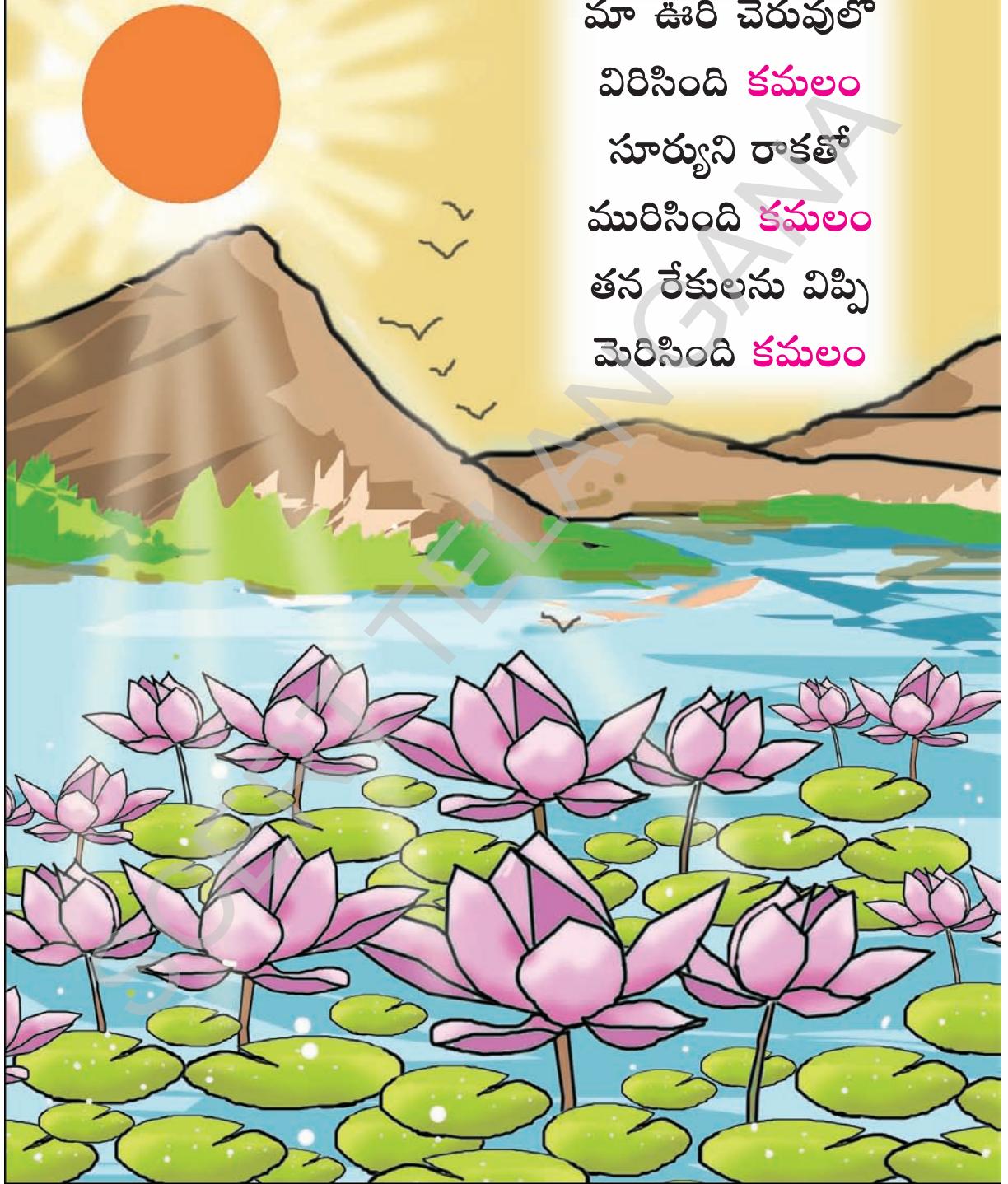

2. కమలం

మా ఊరి చెరువలో
విరిసింది కమలం
సూర్యుని రాకతో
మురిసింది కమలం
తన రేకులను విప్పి
మెరిసింది కమలం

I

వినంది - మాట్లాడండి

- అ) పారం బొమ్మలో ఏమేం కనిపిస్తున్నవి? వాటి గురించి చెప్పండి.
- అ) ‘కమలం’ ఏ రంగులో ఉంటుంది? మరికొన్ని రంగురంగుల పూలపేర్లు చెప్పండి.

II

చదువండి

- అ) గేయంలో “కమలం” పదాన్ని గుర్తించి ‘○’ చుట్టుండి.
- అ) కింది బొమ్మను చూడండి. పదాన్ని చదువండి. అక్షరాలు చదువండి.

కమలం

క మ లం

క

మ

లం

ఇ) కింది అక్షరాలను చదువండి.

1వ అక్షరం ఏమిటి?

2వ అక్షరం ఏమిటి?

3వ అక్షరం ఏమిటి?

4వ అక్షరం ఏమిటి?

3, 4 అక్షరాలు కలిపి చదువండి.

2, 1 అక్షరాలు కలిపి చదువండి.

4, 5, 3 అక్షరాలు కలిపి చదువండి.

2, 1, 3 అక్షరాలు కలిపి చదువండి.

ఈ) కింది పదాలను చదువండి.

అర	అమల	కరం	మరల
అల	కమల	రకం	కలకల
కల	కలం	మరక	అంకం
రమ	లంక	అలక	కమలం

III రాయండి

అ) కింది అక్షరాలను గీతల మధ్యలో రాయండి.

ఆ) కింది అక్షరాలను చుక్కలు కలుపుతూ రాయండి.

ఇ) కింది పదాలను చూసి అందంగా రాయండి.

కలం

మరక

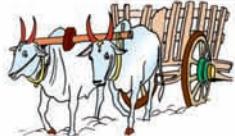
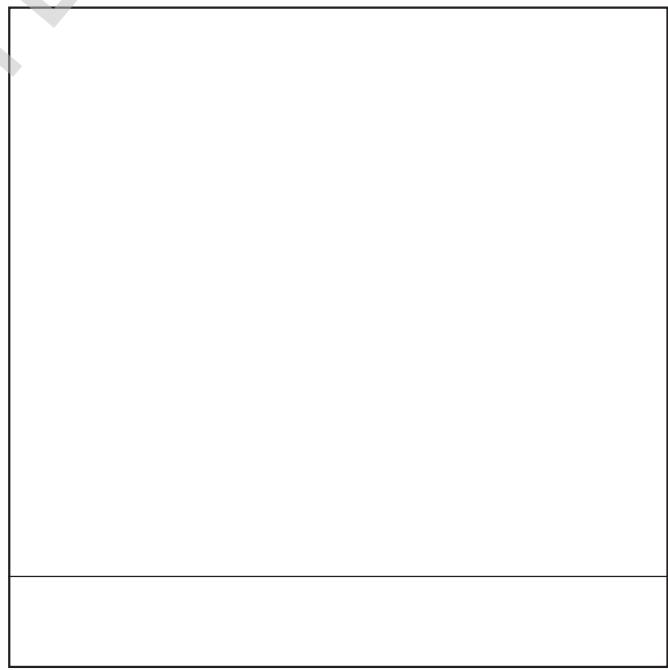
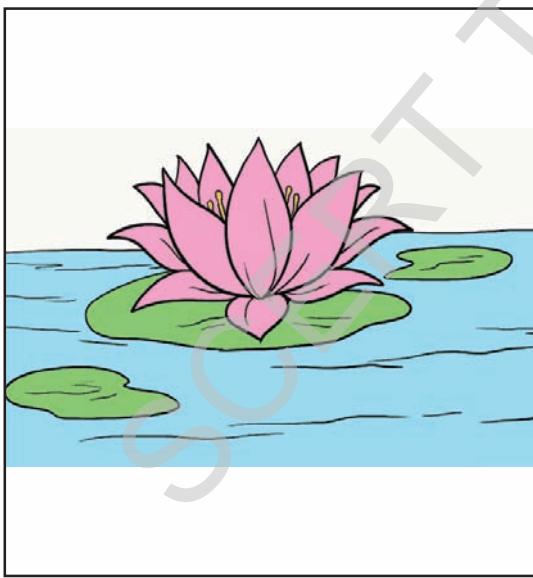
కమలం

IV

సృజనాత్మకత

కింది బొమ్మను చూడండి. మీరూ గీయండి. రంగులు వేయండి. పేరు రాయండి.

3. ఈక

రంగు రంగుల ఈక

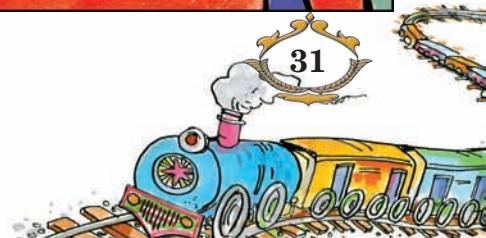
రమ్యమైన ఈక

నెమలి ఇచ్చిన ఈక

నాకు నచ్చిన ఈక

పుస్తకంలో దాచుకొని

మురిసిపోయె ఈక

I

వినంది - మాట్లాడండి

అ) పాతం బొమ్మలో ఎవరెవరు ఉన్నారు?

అ) వారు ఏం చేస్తున్నారు?

ఇ) నెమలి ఈకలతో ఏం చేస్తారు?

II

చదువండి

అ) గేయంలో 'ఈక' పదాన్ని గుర్తించి '○' చుట్టుండి.

అ) కింది బొమ్మను చూడండి. పదాన్ని చదువండి. అక్షరాలను చదువండి.

ఈక

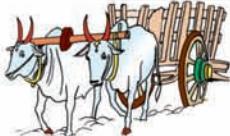
ఈ

క

ఈ

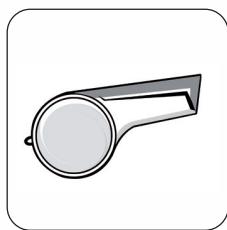
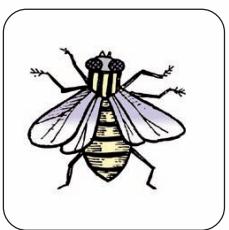
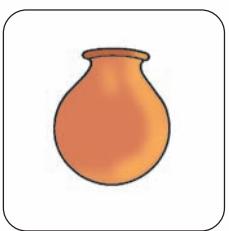
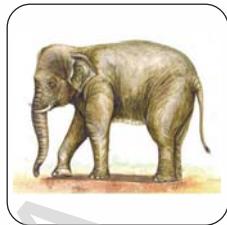
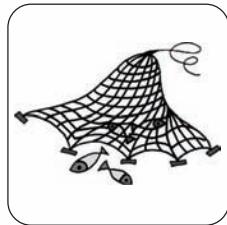
క

ఇ) ఇప్పటి వరకు మీరు నేర్చుకున్న అక్షరాలు ఏవి? వాటిని వర్ణమాలలో గుర్తించండి.

ఈ) కింది బొమ్మలు చూడండి. వీటిలో 'ఈ' తో మొదలయ్యే బొమ్మలు ఏవి?

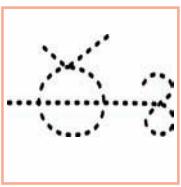

III

రాయండి

గ) కింది అక్షరాలను గీతల మధ్యలో రాయండి. తరువాత చుక్కలు కలుపుతూ రాయండి.

అ) కింది పదాలను గీతల్లో అందంగా రాయండి.

శక

శల

శత

IV

సృజనాత్మకత

కింది బొమ్మను గీసి రంగులు వేయండి. పేరు రాయండి.

4. పదవ

అలలపై సాగింది - అందాల పదవ

పెండ్లి సందడినెంతో - పెంచింది పదవ

పదవ నడిపేవాని - పాటలోని లయకు

అలలతో జతగూడి - ఊగింది పదవ

ఊరి వారందరిని - ఊరించి ఊరించి

నయముగా గట్టుకు - చేరింది పదవ

I

వినంది - మాట్లాడండి

అ) పారం బొమ్మలో ఎవరెవరు ఏం చేస్తున్నారో
చెప్పండి.

అ) పదవ కాకుండా ఇంకా వేబిలో ప్రయాణం చేస్తాము?

II

చదువండి

అ) కింది అక్షరాలను పారంలో గుర్తించండి. వాటికి ‘O’ చుట్టుండి.
ప, ద, వ, ఊ, య

అ) కింది బొమ్మలను చూడండి. పదాన్ని చదువండి. వాటిలోని అక్షరాలను వర్ణమాలలో
గుర్తించండి.

పదవ

ప	ద	వ
---	---	---

ప	ద	వ
---	---	---

ఊయల

ఊ	య	ల
---	---	---

ఊ	య	ల
---	---	---

ఇ) కింది గత్యలోని అక్షరాలను చదువండి. ఆ అక్షరాలతో ఏర్పడే పదాలను చెప్పండి.

ఊ య ల వ ద వ

1వ అక్షరం ఏమిటి?

1 2 3 4 5 6

2వ అక్షరం ఏమిటి?

4

6

4వ అక్షరం ఏమిటి?

1

5

5వ అక్షరం ఏమిటి?

3

6వ అక్షరం ఏమిటి?

6, 5 అక్షరాలు కలిపి చదువండి.

6, 3 అక్షరాలు కలిపి చదువండి.

1, 5 అక్షరాలు కలిపి చదువండి.

ఈ) కింది పదాలను చదువండి.

ఊడ

పడక

కలప

ఊక

రయం

పలకడం

కంప

కడవ

కరవడం

వడ

కడవ

అరవడం

లయ

పడవ

కలవడం

వరం

పడమర

పకపక

III రాయండి

అ) కింది అక్షరాలను గీతల మధ్యలో రాయండి.

ఊ

య

వ

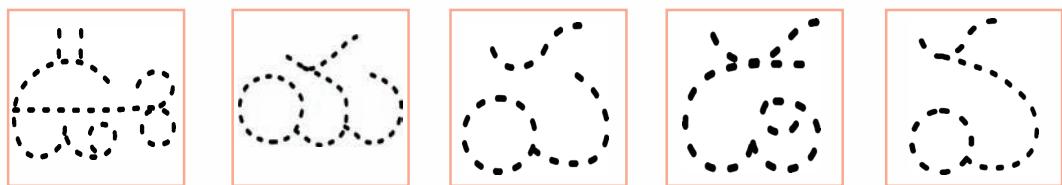
స

స

అ) కింది అక్షరాలను చుక్కలు కలుపుతూ రాయండి.

ఇ) కింది పదాలను గీతల్లో అందంగా రాయండి.

ఊయల

పదవ

IV

సృజనాత్మకత

అ) పారం గేయన్ని అభినయంతో పాడండి.

అ) కాగితం పడవ తయారుచేసి ఇక్కడ అతికించండి. దానికి మీకు నచ్చిన వేరుపెట్టండి.

5. శనగ

శనగల బండి చూశాను
 శనగలు చాలా కొన్నాను
 జలజ శనగలు అడిగింది
 కొన్న శనగలు పెట్టాను
 నేనే ఎక్కువ తిన్నాను
 కడుపులో నొప్పి వచ్చింది
 అమృ మందు ఇచ్చింది
 కడుపులో నొప్పి తగ్గింది

I

వినంది - మాట్లాడండి

- అ) గేయం పాడండి. అభినయించండి.
- అ) గేయం బోమ్మను చూడండి. మాట్లాడండి.
- ఇ) బండ్లపై ఇంకా ఏమేమి అమ్ముతారు?
- ఈ) శనగలతో ఏమేమి వండుతారు?

II

చదువండి

- అ) గేయంలో ‘శనగ’, ‘జలజ’ పదాలను గుర్తించి ‘O’ చుట్టండి.
- అ) కింది బోమ్మలకు చెందిన పదాలను చదువండి. వాటిలోని అక్షరాలను వర్ణమాలలో గుర్తించండి.

శనగ

శ న గ

శ న గ

జదు

జ ద

జ ద

ఇ) కింది గత్యలో ఉన్న అక్షరాలను చదువండి. ఆ అక్షరాలతో ఏర్పడే పదాలు చెప్పండి.

1వ అక్షరం ఏమిటి?

2వ అక్షరం ఏమిటి?

6వ అక్షరం ఏమిటి?

1, 2, 5 అక్షరాలు కలిపి చదువండి.

4, 2, 1 అక్షరాలు కలిపి చదువండి.

3, 4, 2, 5 అక్షరాలు కలిపి చదువండి.

1, 2, 2, 5 అక్షరాలు కలిపి చదువండి.

ఈ) కింది పదాలను చదువండి.

నగ	నరం	జలం	వనం	జనం
జమ	శంకరం	పంకజం	గండం	పండగ
తిశ	వంశం	ఊగడం	పవనం	గమనం
గయ	పయనం	నగరం	కలశం	మలగడం
పరవశం	కవనం	శయనం	జయం	అలగడం
జరపడం	సదవడం	నరకం	పంజరం	ఊదవడం

ఉ) పై పదాలలో ఏ అక్షరం ఎక్కువ సార్లు వచ్చింది? ఏ అక్షరం తక్కువ సార్లు వచ్చింది?

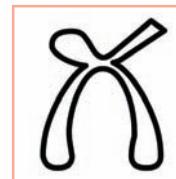

III

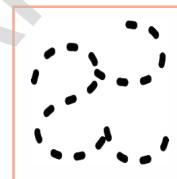
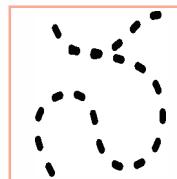
రాయండి

అ) కింది అక్షరాలను గీతల మధ్యలో రాయండి.

అ) కింది అక్షరాలను చుక్కలు కలుపుతూ రాయండి.

ఇ) కింది పదాలను గీతల్లో అందంగా రాయండి.

శనగ

జలజ

జద

IV

సృజనాత్మకత

కింది బొమ్మను చూడండి. బొమ్మలో పిల్లలు ఏం మాట్లాడుకుంటున్నారో సంభాషణ ఉపాంచి చెప్పండి.

తెలంగాణ ప్రభుత్వంచే ఉచిత దంపిసీ 2020-21

6. తబల

తబల తబల తబల

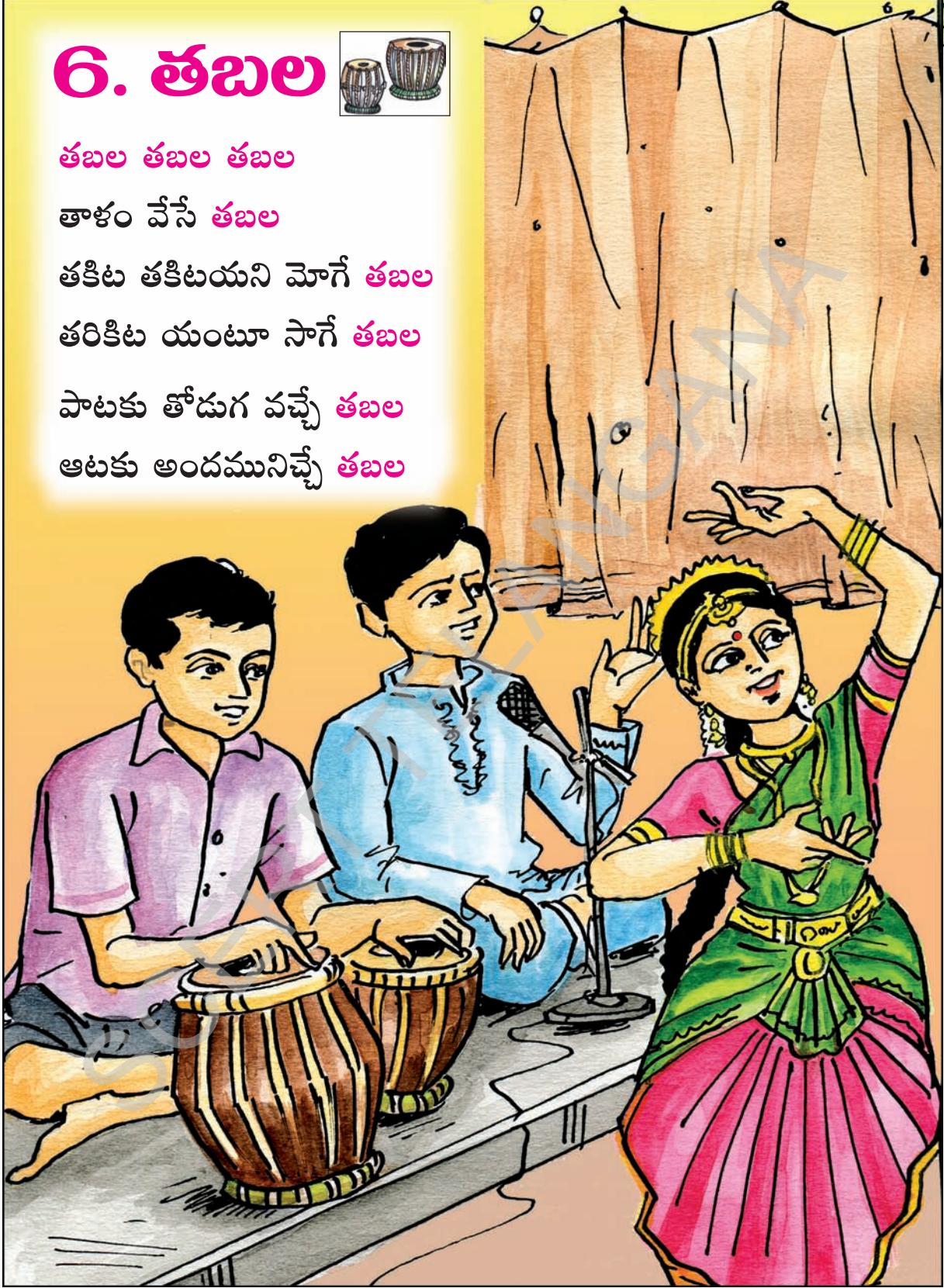
తాళం వేసే తబల

తకిట తకిటయని మోగే తబల

తరికిట యంటూ సాగే తబల

పాటకు తోడుగ వచ్చే తబల

ఆటకు అందమునిచ్చే తబల

I

వినంది - మాట్లాడండి

- ఆ) పారం బొమ్మలోని వారు ఏం చేస్తున్నారు?
- ఆ) మీకు తెలిసిన వాయిద్యాల పేర్లు చెప్పండి.
- ఇ) మీకు ఏ వాయిద్యమంటే ఇష్టం? ఎందుకు?

II

చదువండి

- ఆ) గేయంలో ‘తబల’ పదాన్ని గుర్తించి ‘○’ చుట్టుండి.
- ఆ) కింది బొమ్మను చూడండి. పదాన్ని చదువండి. అక్షరాలను చదువండి.

తబల

త బ ల

త బ ల

- ఇ) ఇప్పటి వరకు మీరు నేర్చుకున్న అక్షరాలను వర్ణమాలలో చూపండి.

44

తెలంగాణ ప్రభుత్వంచే ఉచిత దంపిసే 2020-21

ఈ) కింది పదాలను చదువండి.

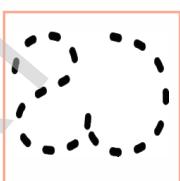
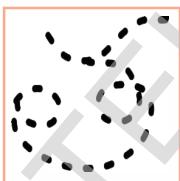
శిత	తడక	బతకడం	తలగడ	తపన
జత	నలత	లత కలం	అంబరం	గతం
ఊత	బలగం	కనబడడం	సంతకం	తరంగం
తల	అబల	అవతల	పంతం	తగరం
తరం	గబగబ	అజంత	తగలడం	కమతం
జనత	బలపం	శతకం	అంతరం	మమత

III

రాయండి

అ) కింది అక్షరాలను గీతల మధ్యలో రాయండి, తరువాత చుక్కలు కలుపుతూ రాయండి.

ఆ) కింది పదాలను గీతల్లో అందంగా రాయండి.

తబల

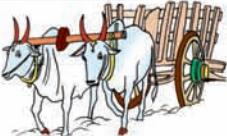
లతజడ

బలపం

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

ఇ) బొమ్మలను చూసి కింది ఖాళీల్లో సరైన పదాలు రాయండి.

- 1) పలకపై తో రాస్తున్నాడు.

పలకపై తో రాస్తున్నాడు.

- 2) చెరువులో సల్చాన్ కొడుతున్నాడు.

చెరువులో సల్చాన్ కొడుతున్నాడు.

- 3) సుమన్ వాయస్తున్నాడు.

సుమన్ వాయస్తున్నాడు.

IV

సృజనాత్మకత

కింది బొమ్మను చూడండి. మీరూ గీయండి. రంగులు వేయండి. పేరు రాయండి.

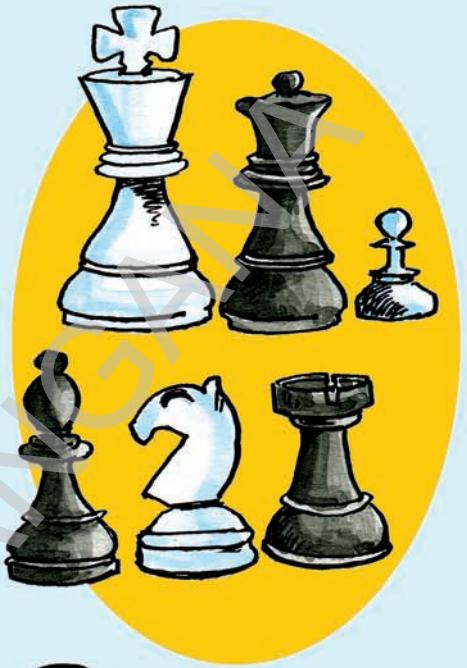

7. చదరంగం ఆట

ఆట ఆట చదరంగం ఆట
 తెల్లని నల్లని గడులకు నడుమ
 పావులు కదుపుతు ఆడే ఆట
 ఆట ఆట చదరంగం ఆట
 ఒంటె, గుర్రం, రాజు, మంత్రి
 వినుగు, భటులతో ఆడే ఆట
 ఆట ఆట చదరంగం ఆట
 ఎత్తుకు పై ఎత్తులు వేస్తూ
 అదను చూసి ఓడించే ఆట
 ఆట ఆట చదరంగం ఆట

I

వినంది - మాట్లాడండి

అ) పారం బొమ్మను చూడండి. పిల్లలు ఏం చేస్తున్నారో చెప్పండి.

ఆ) మీకు తెలిసిన ఒక ఆట ఎట్లా ఆడతారో చెప్పండి.

II

చదువండి

అ) కింది గళ్లోని అక్షరాలను చదువండి. పారంలో వీటిని గుర్తించి 'O' చుట్టుండి.

1వ అక్షరం ఏమిటి?

2వ అక్షరం ఏమిటి?

5వ అక్షరం ఏమిటి?

6వ అక్షరం ఏమిటి?

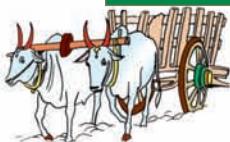
5, 2, 3 అక్షరాలు కలిపి చదువండి.

3, 4 అక్షరాలు కలిపి చదువండి.

4, 6 అక్షరాలు కలిపి చదువండి.

1, 2, 3 అక్షరాలు కలిపి చదువండి.

ఆ) ఇప్పటి వరకు మీరు నేర్చుకొన్న అక్షరాలను వర్ణమాలలో గుర్తించండి. వాటితో మొదలయ్యే పదాలను చెప్పండి.

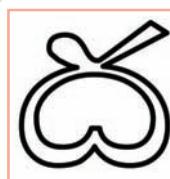
ఇ) కింది పదాలను చదువండి.

దండ	ఆట	ఆశ	ఆవ	ఆన	ఊట
చంపక	దయ	చవక	గజం	జంట	వంట
మంట	గంట	దవడ	పంట	దండన	చలం
కంచం	మంచం	దండ	నటన	నందనం	చదరం
ఆగడం	జగం	దండకం	ఆశయం	ఆలయం	చందనం
వందనం	వంచన	అందటం	ఆచమనం	దంచడం	గడపడం
పంచడం	వచనం	ఈదగలం	చదవడం	చకచక	చరచర

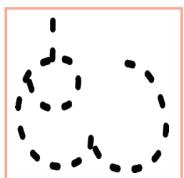
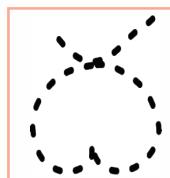
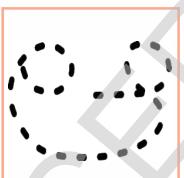
III రాయండి

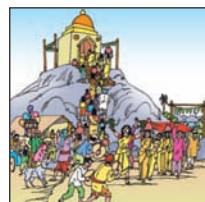
అ) కింది అక్షరాలను గీతల మధ్యలో రాయండి.

ఆ) కింది అక్షరాలను కలుపుతూ రాయండి.

ఇ) కింది బొమ్మల ఆధారంగా లోపించిన అక్షరాలను రాయండి. పదాలను చదువండి.

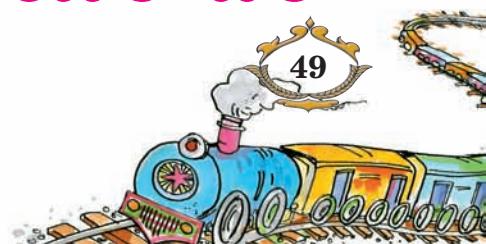

మం

ండ గం

లయం వం

తెలంగాణ ప్రభుత్వంచే ఉచిత పంపిణీ 2020-21

ఈ) బొమ్మలను చూసి భారీలలో స్వరేన పదాలను రాయండి.

- 1) తాత మీద పడుకున్నాడు.

తాత మీద పడుకున్నాడు.

- 2) మమత కొడుతున్నది.

మమత కొడుతున్నది.

- 3) ఫరీద చేస్తున్నాడు.

ఫరీద చేస్తున్నాడు.

- 4) ఏనగు తెలుపు రంగులో ఉంటుంది.

ఏనగు తెలుపు రంగులో ఉంటుంది.

IV

సృజనాత్మకత

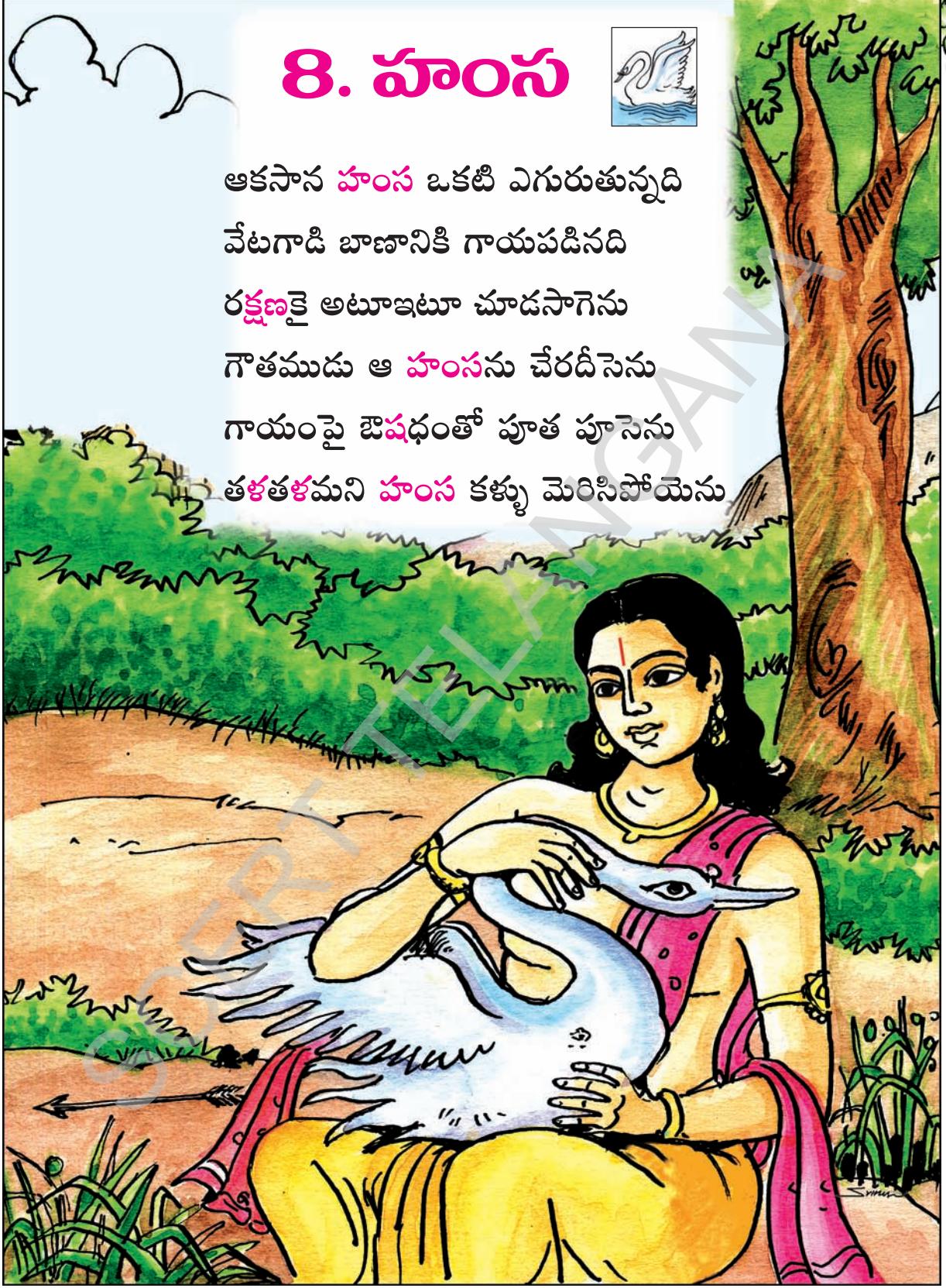
‘చదరంగం’ బోర్డును తయారుచేయండి. రంగులు వేయండి. దాన్ని ప్రదర్శించండి.

8. హంస

ఆకసాన హంస ఒకటి ఎగురుతున్నది
వేటగాడి బాణానికి గాయపడినది
రక్షణకై అటూఇటూ చూడసాగెను
గౌతముడు ఆ హంసను చేరదీసెను
గాయంపై జౌపథంతో పూత పూసెను
తళతళమని హంస కళ్ళు మెరిసిపోయెను

I

వినంది - మాట్లాడండి

అ) పక్కనున్న బొమ్మలో ఎవరెవరు ఉన్నారు? వారు ఏం చేస్తున్నారు?

ఆ) మనం ఎవరెవరికి ఎలాంటి సహాయం చేయవచ్చే చెప్పండి.

II చదువండి

అ) పారంలో ‘హ, స, ష, త, ణ, క్ష’ అక్షరాలకు ‘○’ చుట్టుండి.

ఆ) కింది పదాలను చదువండి. గడిలో ఉన్న అక్షరాన్ని పదాలలో గుర్తించి ‘○’ చుట్టుండి.

- 1) హలం, హంస, హతం, హరం
- 2) సహజం, సరళ, సహనం, సమత
- 3) చషకం, షడంగం, షండం
- 4) కళ, తళతళ, గళం, దళం
- 5) క్షమ, అక్షరం, పక్షం, రక్ష

హ
స
ష
త
క్ష

ఇ) కింది పదాలను చదువండి.

అహం	హలం	హంస	కలహం	దహనం	హవనం
సంత	సమంత	సంపద	సకలం	సవరం	సహనం
డఃత	కళ	గళం	సరళ	కళంకం	గరళం
లక్ష	కక్ష	క్షయ	అంక్ష	దక్షత	రక్షణ
చషకం	షండం	షడంగం	రణం	గణం	అరణం

III రాయండి

అ) కింది అక్షరాలను గీతల మధ్యలో రాయండి.

ఓ

ఔ

సు

హా

తృ

క్షు

అ) కింది పదాలను చూసి అందంగా రాయండి.

హంస

రక్షణ

గణన

సరత్త

ఇ) వర్షమాల ఆధారంగా రెండక్కరాల పదాలు, మూడక్కరాల పదాలు, నాలుగక్కరాల పదాలను రాయండి.

రెండక్కరాల పదాలు	మూడక్కరాల పదాలు	నాలుగక్కరాల పదాలు

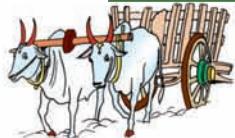
ఈ) కింది గత్తులోని అక్షరాలతో పదాలు రాయండి.

క	త	హ	ల
య	క	త	ర
జ	ష	ణ	గ
చ	శ	స	ం

IV సృజనాత్మకత

కింది బొమ్మను చూడండి. కథ చెప్పండి.

9. రంజన్

రంజన్ పండుగ వచ్చింది
సంబరమెంతో తెచ్చింది
కొత్త బట్టలు తొడిగాము
బంటికి సెంటు పూరాము
భక్తితో నమాజ్ చేశాము
దోస్తులందరిని కలిశాము
ఈద్ ముబారక్ చెప్పాము
పీరిఖుర్మ పంచాము

I

వినంది - మాట్లాడండి

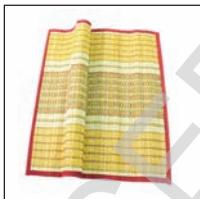
- అ) మీరు కొత్త బట్టలు ఎప్పుడెప్పుడు వేసుకుంటారు?
- అ) మీరు జరుపుకొనే పండుగలు ఏవి?
- ఇ) నీకు ఏ పండుగ అంటే ఇష్టం? ఎందుకు?
- ఈ) మీరు ఆ పండుగను ఎలా జరుపుకుంటారో చెప్పండి.

II

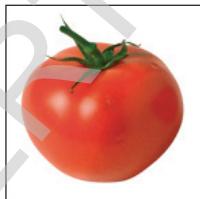
చదువండి

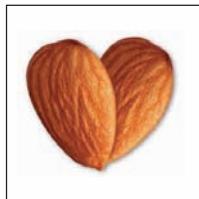
- అ) పారంలో ‘→’ ఉన్న అక్షరాలను గుర్తించి చదువండి.
- అ) కింది బొమ్మలను చూడండి. వాటి కింద పేర్లను చదువండి. వాటిలో ‘→’ ఉన్న అక్షరాలను గుర్తించండి.

చాప

టమాట

బాదాం

జామకాయ

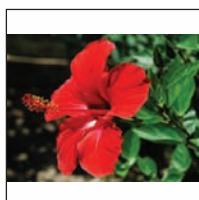
తామర

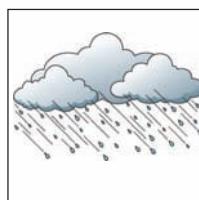
గాలం

కాగడా

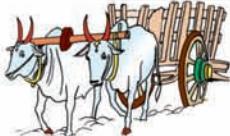
మందారం

వాన

పాప

ఇ) గళ్లో ఉన్న అక్షరాలను చదువండి. వీటితో పదాలు తయారుచేసి చెప్పండి.

క	గ	చ	జ	ట	డ	త	ద	న	ప	బ	మ	య	ర	ల	వ	శ	ష	స	హ	ళ	క్ష
కా	గా	చా	జా	టా	డా	తా	దా	నా	పా	బా	మా	యా	రా	లా	వా	శా	షా	సా	హా	ళా	క్షా

ఈ) కింది పదాలను చదువండి.

మాట	వాన	జామ	చాచా	కాయు	గాలం
చాప	శారద	టమాట	కాగదా	గాయం	తాత
దానం	నావ	పాప	బాట	మాత	హరం
యాగం	రాగం	దాత	గలాట	కళాశాల	పారశాల
తారక్	సాగర్	కలామ్	నమాజ్	చాయ్	కాగజ్నగర్
అలహబాద్	రాజన్	రామ్	నవాబ్	హల్చల్	దన్బాద్

ఇ) కింది పదాలను జతపరిచి చదువండి. రాయండి.

తామర	కాలం	1) _____
కాకర	మాట	2) _____
సాయం	కాడ	3) _____
మామ	పాట	4) _____
వాన	కాయ	5) _____

III

రాయండి

అ) కింది అక్షరాలకు ‘~’, ‘=’ చేర్చి రాయండి.

~	క	గ	చ	జ	ట	డ	త	ద	న	ప	బ	మ	య	ర	ల	వ	శ	ష	స	హ	ళ	తు
~	కా																					
=	క్ర																					

ఆ) కింది పదాలను చదువండి. ఆ పదాలలోని మొదటి అక్షరానికి ‘~’ పెట్టి రాయండి.

ఉదా:	కలం	కాలం	పదం	_____	నదం	_____
	గలం	_____	జడ	_____	దనం	_____
	వరం	_____	దరం	_____	డబా	_____
	రమ	_____	జతకం	_____	తర	_____

ఇ) కింది పదాలను చదువండి. ఆ పదాలలోని చివరి అక్షరానికి ‘పాల్చు’ (=) పెట్టి రాయండి.

బజార	: _____	చాయ	: _____
చమక	: _____	గరమ	: _____
కంగన	: _____	పంచ	: _____
పాయల	: _____	కాగజ	: _____

ఈ) కింది గళ్లలోని అక్షరాలతో పదాలు రాయండి.

న	ప	కా	ఆ	బా
స	ట	క	న	దం
ట	మ	ర	ప	ఆ
జా	మ	కా	య	వ

ఉదా: కాకరకాయ _____

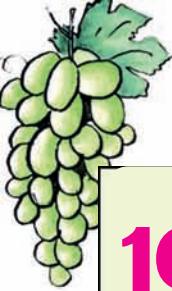
IV

సృజనాత్మకత

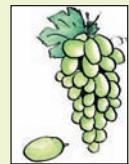

- అ) తెలుగులో కొన్ని గ్రీటింగు కార్డులు సేకరించండి. వాటిని చార్టుపై అతికించండి.
అవి వేటికి సంబంధించినవో చెప్పండి.
- ఆ) మీకు ఇష్టమైన పండుగ సందర్భంగా శుభాకాంక్షలు తెలుపుతూ ఒక గ్రీటింగ్ కార్డు తయారుచేయండి. ఇక్కడ అతికించండి.

10. అంగూరు పండు

ఒక అడవిలో ఒక నక్క అంగూరు పండు తినాలని అనుకున్నది. ఎక్కడెక్కడో తిరిగింది. ఐదారు తోటలు చూసింది. చివరకు అంగూరు తోటకు పోయింది. అంగూరులను చూసింది. పండ్ల కోసం ఉరికింది. అంగూరు పండ్లను అందుకుండామని ఎగిరింది. ఎంత ఎగిరినా ఒక్క అంగూరు పండు కూడా అందలేదు. ఏడుపు వచ్చింది. “అంగూరు పండు మలువు” అనుకుని వెనుకకు తిరిగింది. ఇంతలో ఒక ఉడుత అంగూరు పండ్లను కిందికి వేసింది. నక్క ఆ అంగూరు పండ్లను తిన్నది. “అంగూరు పండు ఎంతో పసందు” అనుకుంటూ ఇంటికి పోయింది.

I

వినంది - మాట్లాడంది

- అ) “అంగూరు పండు” కథను సొంతమాటల్లో చెప్పండి.

- ఆ) అంగూరులు కాకుండా మీకు ఇంకా ఏమే పండ్లంటే ఇష్టం?
- ఇ) ఏమే పండ్లతో ఏమి తయారు చేస్తారు?

II

చదువంది

- అ) కథలో ‘ఁ, ః’ ఉన్న పదాలను గుర్తించండి. వాటిలో ‘ఁ’ ఉన్న అక్షరాలకు ‘○’ చుట్టండి. ‘�’ ఉన్న అక్షరాలకు ‘□’ గీయండి.
- ఆ) కథలో ‘ఇ, ఉ, ఎ, ఏ, ఐ’ ఉన్న పదాలను గుర్తించండి. వాటికి ‘□’ గీయండి.
- ఇ) బొమ్మలను చూడండి. దాని పక్కనున్న పదాలలో ఏది సరైనదో గుర్తించి ఆ పదం కింద గీత గీయండి.

1)

ఐగు

ఐదు

ఐదు

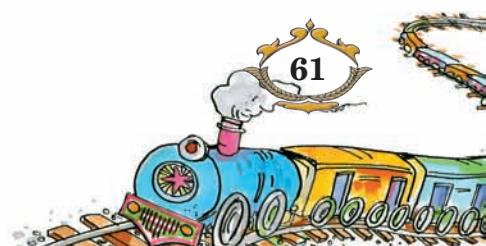
2)

ఎగును

ఎనుగు

ఎనగు

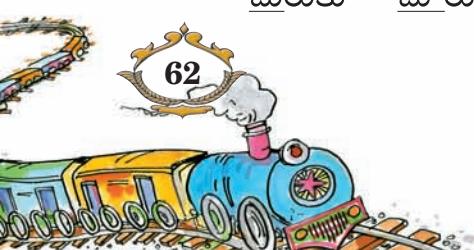
- 3) ఎలిక ఎకుల ఎలుక
- 4) ఇటుక ఇకట్ట ఇకట
- 5) ఉడతు ఉడుత ఉతడు

ఈ) కింది పదాలను చదువండి. వాటిలో ‘ ఇ, ఉ, ఎ, ఏ, ఐ ’ లను గుర్తించి ‘ O ’ చేట్లుండి.

ఇల	ఇటుక	ఇరుసు	ఇనుక	ఇంపు
ఉమ	ఉరుము	ఉడుము	ఉరుకు	ఉంగరం
ఎర	ఎద	ఎండ	ఎవరు	ఎరుపు
ఏరు	ఏడు	ఏకం	ఏనుగు	ఏకాంతం
ఐదు	ఐసు	ఐదవ	ఐదుగురు	ఐరావతం
పాము	ఆరు	నాలుక	నాలుగు	పదహోరు
నూరు	మూడు	కూడు	దూడ	పదమూడు
కాలు	ఊరు	కలువ	ఎలుక	నలుగురు

ఉ) కింది పదాలలో గీత గీసిన అక్షరాలలోని తేడాను గుర్తిస్తూ చదువండి.

క్రూడ - క్రూజ్యా	త్తురుము - త్తుము	శునకం - శూలం
గ్రుడి - గ్రూడు	ద్దురద - ద్దూరం	రుచి - రూపం
రాజ్య - జ్యాలు	మ్మునుగు - మ్ములుగు	య్యువత - య్యూరప్
న్నదురు - న్నారు	బ్బురద - బ్బుటు	ప్పులుసు - ప్పూలు
చ్చరుకు - చ్చారు	బ్బుడమ - బ్బుర	మ్ముర - మ్మూర

III

రాయండి

అ) గళ్లోని అక్షరాలకు ‘ఎ, ఐ, ఉ, ఋ’ చేర్చి రాయండి.

ఎ	క	గ	చ	జ	ట	ద	త	ద	న	ప	బ	మ	య	ర	ల	వ	శ	ష	స	హ	ళ	ఝ
ఐ																						
ఉ																						
ఋ																						

అ) కింది పదాలలో గీత గీసిన అక్షరానికి ‘ఎ’ చేర్చి రాయండి.

1) తా ర్ డ్ =

5) వ ద ల్ =

2) ఉ ర్ క్ =

6) ఉ త్ క్ =

3) ప్ ల ప్ =

7) అ త్ క్ =

4) న మ్ ల్ =

8) క ల ప్ =

ఇ) కింది పదాలలో గీత గీసిన అక్షరానికి ‘ఋ’ చేర్చి రాయండి. చదువండి.

1) చ్ రు =

6) ప్ వు =

2) మ్ కు డు =

7) న్ క లు =

3) మ్ డు =

8) బ్ ర =

4) క్ తు రు =

9) త్ క ము =

5) ద్ ర ము =

10) గ్ డు =

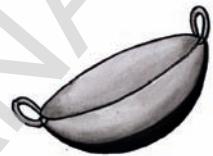

ఈ) కింది బొమ్మలను చూడండి. వాటి పేర్లను రాయండి.

7

IV సృజనాత్మకత

కింది బొమ్మ ఆధారంగా కథ చెప్పండి.

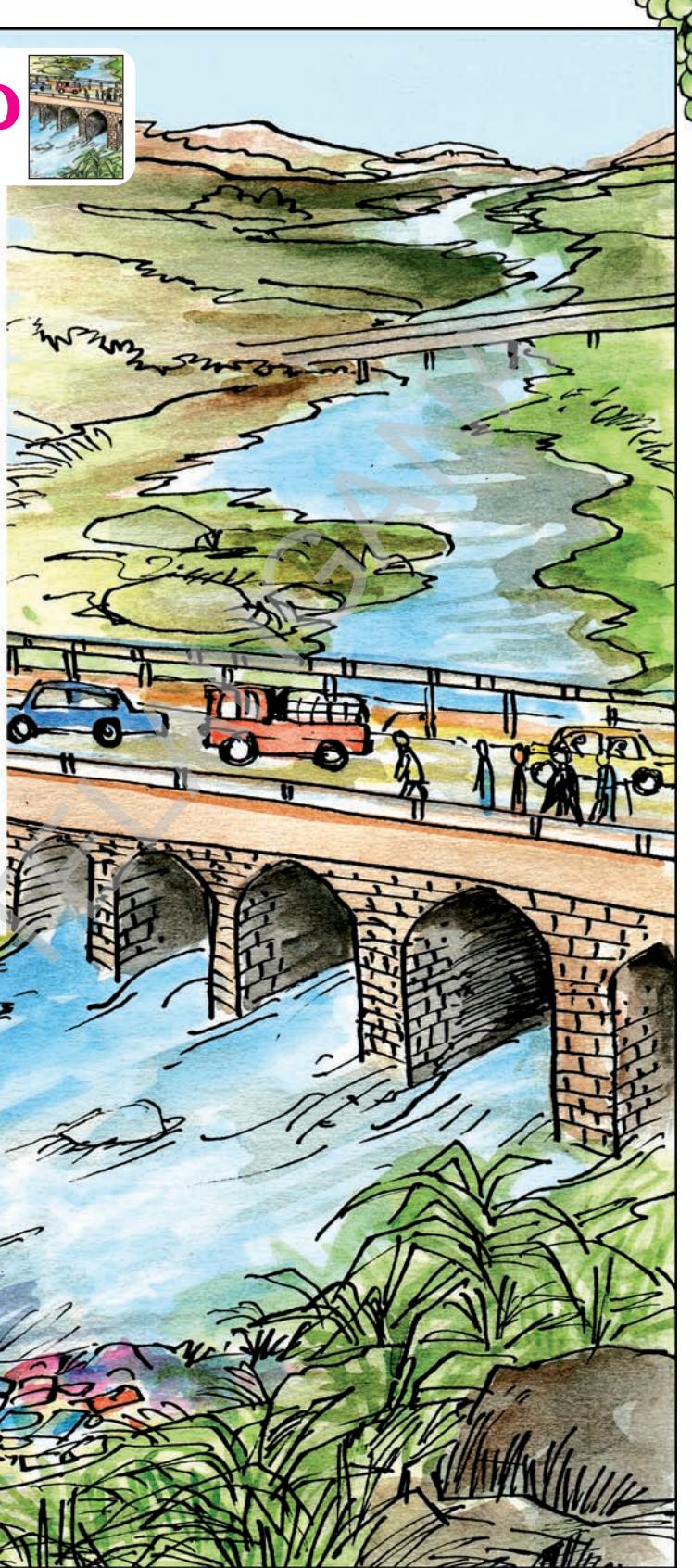
తెలంగాణ ప్రభుత్వంచే ఉచిత దంపిసీ 2020-21

11. మూసినది

అందమైన మూసినది
 వన్నెతెచ్చ ఒకనాడు
 ఒంపులతో సొంపులతో
 ముచ్చుటేన మలుపులతో
 గలగలమను పరుగులతో
 అలలతోని ఓలలాడె
 మురికినీరు చెత్తుచేరి
 కలుషితమయే ఈనాడు
 ఔదార్యం చూపి మనము
 మూసినది నాదరించి
 మురికినంత తొలగించి
 ఔరా! అనిపించుదాం

I

వినంది - మాట్లాడండి

అ) మీకు తెలిసిన నదుల పేర్లు
చెప్పండి.

ఆ) నదుల వల్ల కలిగే లాభాలు
ఏమిటి?

ఇ) నదులు కలుపితమైతే కలిగే నష్టాలు
ఏమిటి?

II

చదువండి

అ) గేయంలో కింది వాక్యాలను గుర్తించండి. వాటి కింద కింద గీత గీయండి.

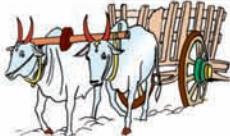
- 1) మూసీనది నాదరించి
- 2) అలలతోని ఓలలాడె
- 3) ఔరా! అనిపించుదాం
- 4) మురికినీరు చెత్తచేరి

ఆ) గేయంలో ‘ఎ, తి, ఉన్న పదాలను గుర్తించండి వాటిలో ‘ఎ, తి, ఉన్న అక్షరాలకు ‘ఉ’ చుట్టండి. ఆ అక్షరాలను గుణింతాల చార్పులో గుర్తించండి.

ఇ) గేయంలో ‘ఒ, ఓ, ఔ’ ఉన్న పదాలకు ‘_____’ గీయండి. వాటిని పలుకండి.

66

తెలంగాణ ప్రభుత్వంచే ఉచిత దంపిస్తే 2020-21

ఈ) కింది గుణింతాక్షరాలను చదువండి. పదాలలోని ఖాళీలలో సరైన అక్షరాలను రాయండి.

(గీ, తీ, సి, చి, నీ, తీ, సీ, వి, చీ)

1) అర _____

2) సం _____

3) _____ త

4) _____ నడం

5) _____ రు

6) ఆ _____ రి

7) ఉ _____ రికాయ

8) _____ కటి

9) ర _____ దు

ఊ) కింది గళ్ళలోని అక్షరాలను స్వప్తంగా చదువండి. వీటితో పదాలు చెప్పండి.

ఇ	క	గ	చ	జ	ట	డ	త	ద	న	ప	బ	మ	య	ర	ల	వ	శ	ష	హ	ఝ	క్ష
ఊ	కీ	గి	చి	జి	టి	డి	తి	ది	ని	పి	బి	మి	యి	రి	లి	వి	శి	షి	హి	ఝి	క్షి
ఊ	క్కి	గీ	చీ	జీ	టీ	డీ	తీ	దీ	నీ	పీ	బీ	మీ	యా	రీ	లీ	వీ	శీ	షీ	హీ	ఝీ	క్షీ

ఊ) గీత గీసిన అక్షరాలలోని తేడాను గుర్తిస్తూ పదాలు చదువండి. ఆ అక్షరాలను పై గుణింతాల పట్టికలో ‘O’ తో గుర్తించండి.

కిటికి - కీటకం

గిలక - గీత

జింక - జీడి

తిలకం - తీగ

సినిమా - సీసా

టింకు - టీకా

శీరం - శీతలం

హిమం - హీనం

నిజం - నీడ

పిలక - పీట

మిరప - మీగడ

రింగు - రీలు

లివరు - లీటరు

పసిడి - మనీదు

దివి - దీవి

III

రాయండి

అ) కింది అక్షరాలకు ~, ౦, ే, ు, ా జతచేసి రాయండి.

~	క	గ	చ	జ	ట	డ	త	ద	న	ప	బ	మ	య	ర	ల	వ	శ	ష	స	హ	ళ	క్ష
౦																						
ే																						
ు																						
ా																						

ఆ) బొమ్మకు బదులు పదం చేర్చి పూర్తి వాక్యం రాయండి.

1)

పండును తినాలని

కు ఆశ.

2)

వంటిది.

3)

కలిసి ఉంటాయి.

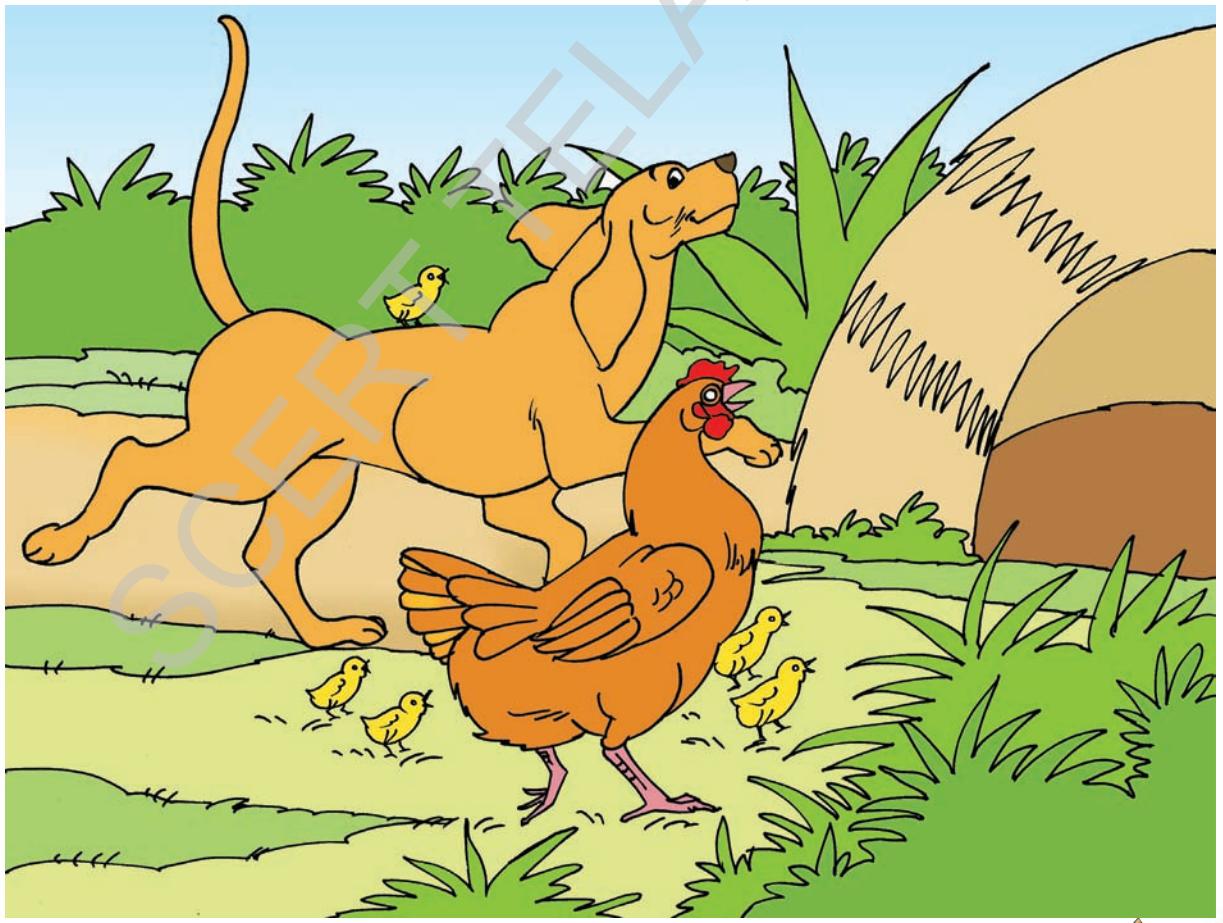
ఇ) కింది బొమ్మలను చూడండి. వాటి పేర్లను బొమ్మల కింద రాయండి.

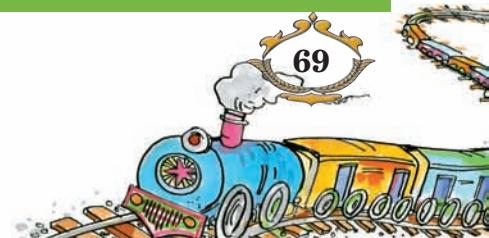
IV సృజనాత్మకత

కింది బొమ్మ ఆధారంగా కథ చెప్పండి.

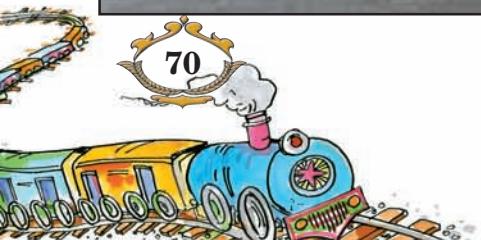
తెలంగాణ ప్రభుత్వంచే ఉచిత ధంపిణీ 2020-21

12. గండిపేట చెరువు

గండిపేట చెరువు హైదరాబాదులో ఉంది. గండిపేట చెరువు దగ్గరలో ఓషియన్ పార్కు ఉంది. వేసవి సెలవులలో పిల్లలూ, పెద్దలూ ఆనందంగా గడపడానికి ఇక్కడికి వస్తారు. గండిపేట చెరువు దగ్గర అమృవారి గుడి ఉన్నది. ఆషాధమాసంలో అమృవారికి బోనాలు సమర్పిస్తారు. గండిపేట చెరువులాంటి పెద్ద పెద్ద చెరువులు తెలంగాణలో ఎన్నో ఉన్నాయి. గండిపేట చెరువులాంటి తాగునీటి వనరులను కలుపితం కాకుండా కాపాడుకోవాలి.

I

వినండి - మాట్లాడండి

- అ) మీరు చూసిన చెరువు గురించి చెప్పండి.
- అ) చెరువుల వల్ల ఉపయోగాలు ఏమిటి?
- ఇ) చెరువులను కలుపితం కాకుండా ఎలా కాపాడుకోవాలి?

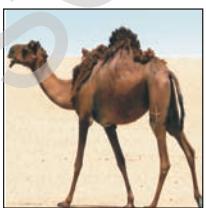

II

చదువండి

- అ) పారంలో కింది వాక్యాలు, పదాలను గుర్తించండి. వాక్యాల కింద గీత గీయండి. పదాలకు ‘○’ చుట్టుండి.
- 1) గండిపేట చెరువులాంటి పెద్ద పెద్ద చెరువులు
 - 2) వేసవి సెలవులలో పిల్లలూ, పెద్దలూ
 - 3) పేరు, తెలంగాణ, చెరువు, గండిపేట
- అ) కింది బొమ్మలను చూడండి. వాటి కింద పేర్లను చదువండి. ‘- , - ’ ఉన్న అక్షరాలకు‘○’ చుట్టుండి.

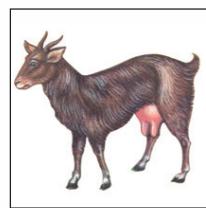
బంట

తేనెటీగ

చేప

మేక

చెవి

ఇ) కింది గళ్లలో ఉన్న అక్షరాలను చదువండి. వీటితో పదాలు చెప్పండి.

ఁ	క	గ	చ	జ	ట	డ	త	ద	న	ప	బ	మ	య	ర	ల	వ	శ	ష	స	హ	శ	శ్చ
ఁ	కె	గె	చె	జె	టె	డె	తె	దె	నె	పె	బె	మె	యె	రె	లె	వె	శె	షె	సె	హె	శె	శ్చె
ఁ	కే	గే	చే	జే	టే	డే	తే	దే	నే	పే	బే	మే	యే	రే	లే	వే	శే	షే	సే	హే	శే	శ్చే

ఈ) కింది పదాలను చదువండి. వీటితో ‘=’, ‘≠’ అక్షరాల కింద గీత గీయండి.

నెల	ఆమె	అందె	ఒంటె	రంకె	రెండు
వెల	తెగ	తెలుపు	పెరుగు	కంచె	సెలపు
మెరుపు	అరిసె	గారెలు	కెరటం	దండెం	వెలుగు
చెరుకు	మెంతికూర	నెలవంక	బెండకాయ	తెలంగాణ	అరటిగెల
కేక	గేదె	చేను	జేబు	టేకు	డేగ
తేలు	దేవుడు	నేల	పేరు	బేరం	మేడ
సెలయేరు	రేగు	లేగదూడ	వేప	శేరు	సేవ
పేమం	దేవకి	జేజేలు	తేనెటీగ	మేడిపండు	పేదరికం

ఉ) కింద గీత గీసిన అక్షరాలలో తేడాను గుర్తిస్తూ పదాలను చదువండి.

చెలక - చేను	బెండ - బేరం	పెరుగు - పేరు
మెడ - మేడ	రెండు - రేగుపండు	నెల - నేల
టెంక - టేకు	పందెము - కుందేలు	కెరటం - కేక
జెండా - జేజేలు	గెలుపు - గేలి	వెదురు - వేరు
గుండె - ఫిడేలు	సెలపు - సేరు	తెలుపు - తేలు

III

రాయండి

అ) కింది అక్షరాలకు ‘న’, ‘స’ ఉంచి రాయండి.

న	క	గ	చ	జ	ట	డ	త	ద	న	ప	బ	మ	య	ర	ల	వ	శ	ష	హ	ళ	ఘ
స																					
ఎ																					

ఆ) పై అక్షరాలతో ఏర్పడే పదాలు రాయండి.

ఉదా: నేల

నేల

.....

.....

.....

.....

ఇ) బొమ్మకు బదులు పదం చేర్చి పూర్తి వాక్యం రాయండి.

1) సంతలో ను అమ్ముతారు.

.....

2) కూర రుచిగా ఉంటుంది.

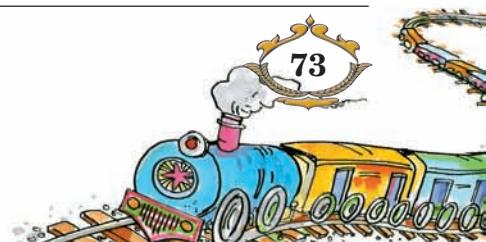

.....

3) చెరువులో లు ఉంటాయి.

.....

4) కు కు పరుగుపందెం.

ఈ) కింది గళలోని అక్షరాలతో పదాలు రాయండి.

వే	త	రి	సె	లు
యి	రా	బం	ల	టె
నే	కే	టె	వు	కం
ల	క	గె	లు	పు
వం	ప	ది	హే	ను

ఉదా: ఒంటె

IV

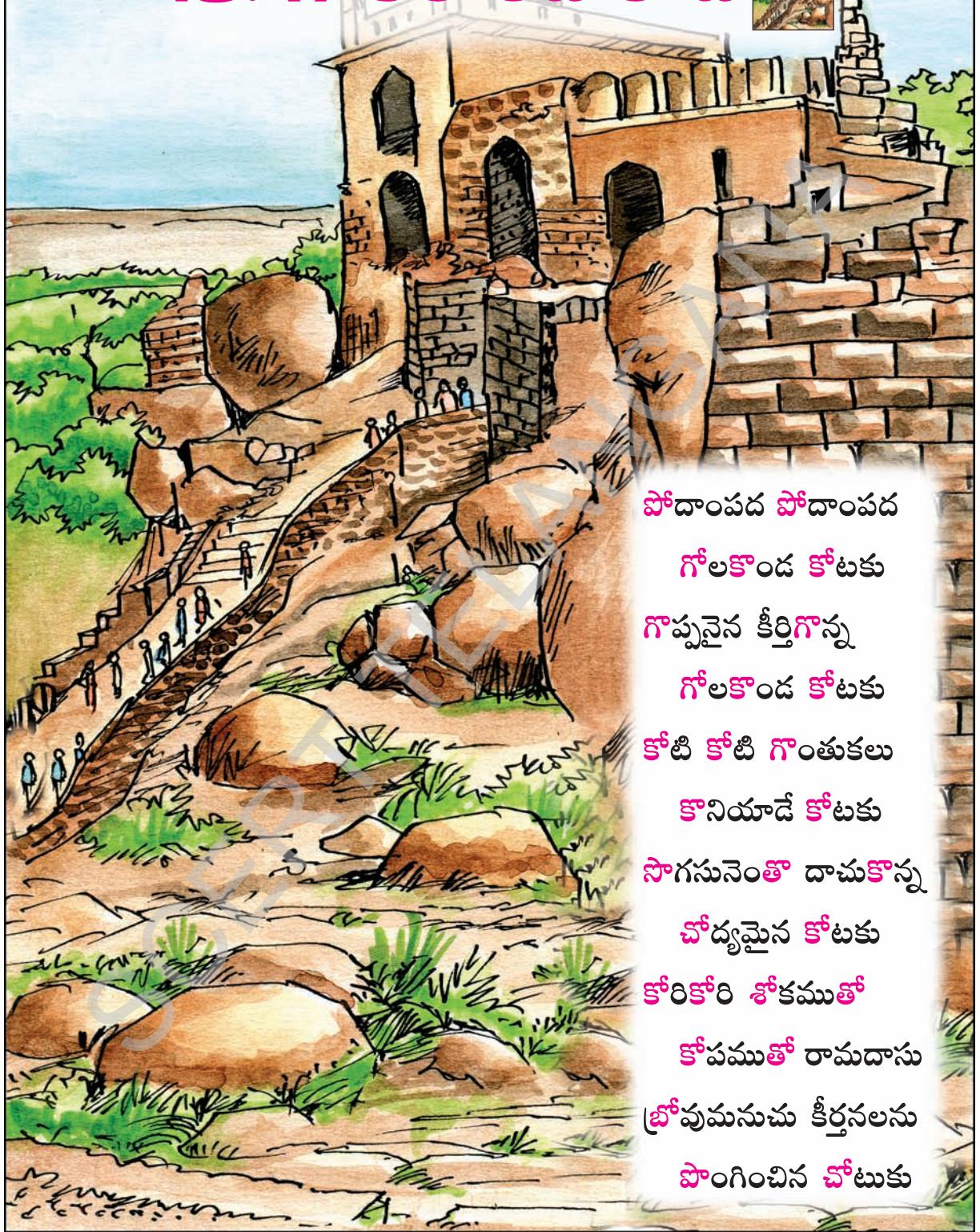
సృజనాత్మకత

కుందేలు, తాబేలుకు మధ్య పరుగుపందెం జరుగుతున్నది. కుందేలు, తాబేలు ఏమి మాట్లాడుకుంటున్నాయో ఊహించి సంభాషణలు చెప్పండి.

13. గోలకొండ కోటు

పోదాంపద పోదాంపద
 గోలకొండ కోటుకు
 గొప్పనైన తీర్తిగొన్న
 గోలకొండ కోటుకు
 కోటి కోటి గొంతుకలు
 కొనియాడే కోటుకు
 సాగసునెంతూ దాచుకొన్న
 చోద్యమైన కోటుకు
 కోరికోరి శోకముతో
 కోపముతో రామదాసు
 బ్రహ్మవుమనుచు కీర్తనలను
 పొంగించిన చోటుకు

I

వినంది - మాట్లాడండి

- అ) గోలకొండ గురించి ఏమి తెలుసుకొన్నారు?
- అ) ఇప్పటి వరకు మీరు ఏయే ప్రదేశాలు చూశారు?
- ఇ) వాటిలో మీకు నచ్చిన దాని గురించి చెప్పండి.

II

చదువండి

- అ) గేయంలో కింది వాక్యాలను గుర్తించండి. వాటి కింద గీత గేయండి.

- 1) కోటి కోటి గొంతుకలు
- 2) కోపముతో రామదాసు
- 3) గోలుకొండ కోటకు

- అ) గేయంలో ‘ా’, ‘ాఁ’, ‘ాఁ’ అక్షరాలు ఉన్న పదాలు గుర్తించి వాటికి ‘○’ మట్టండి.
- ఇ) కింది పదాలలో గీతగీసిన అక్షరాలలో తేడా గుర్తిస్తూ చదువండి.

కొడుకు - కోడలు

దొర - దోస

లొసుగు - లోటు

గొడుగు - గోడ

నొసలు - నోరు

సొగసు - సోమరి

చౌరవ - చోటు

పొగరు - పోరు

కొంగ - కోతి

డొంక - డోలు

మొనలి - మోనం

బొంగరం - బోనం

తొందర - తోట

రొద - రోకలి

హొయలు - హోరు

III

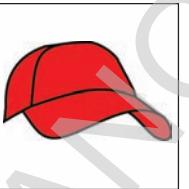
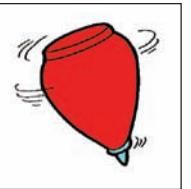
రాయండి

అ) కింది అక్షరాలకు ‘ా’, ‘ాఁ’, చేర్చి గడులలో రాయండి.

✓	క	గ	చ	జ	ట	డ	త	ద	న	ప	బ	మ	య	ర	ల	వ	శ	ష	స	హ	జ	ఝ
ా																						
ాఁ																						

ఆ) కింది బొమ్మలకు పేర్లు రాయండి.

ఇ) బొమ్మకు బదులుగా పదం చేర్చి వాక్యాలు రాయండి.

1) కాటు రోగాలకు మూలం.

.....
.....

2) తో దంచుదాము.

.....
.....

3) పొడవు.

.....
.....

4) గోపి తలమీద ఉంది.

.....
.....

5) నీటిలో ఉంటుంది.

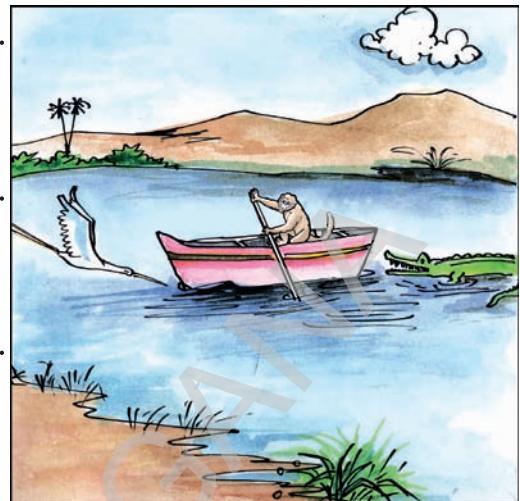
.....
.....

ఈ) బొమ్మను చూసి ఖాళీలు పూరించండి.

లో	ఉంది.
ముందు	ఉంది.
మీద	ఉంది.
వెనుక	ఉంది.

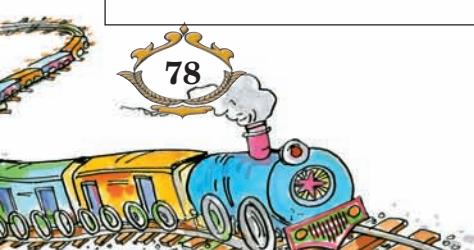
IV

సృజనాత్మకత

‘ఔ’, ‘ఔ’ గుణింతాక్షరాలతో పేరు ఉండే జంతువు / పక్కి బొమ్మ గీయండి. దానికి రంగులు వేయండి. పేరు రాసి దాని గురించి రెండు వాక్యాలు రాయండి.

SCERT

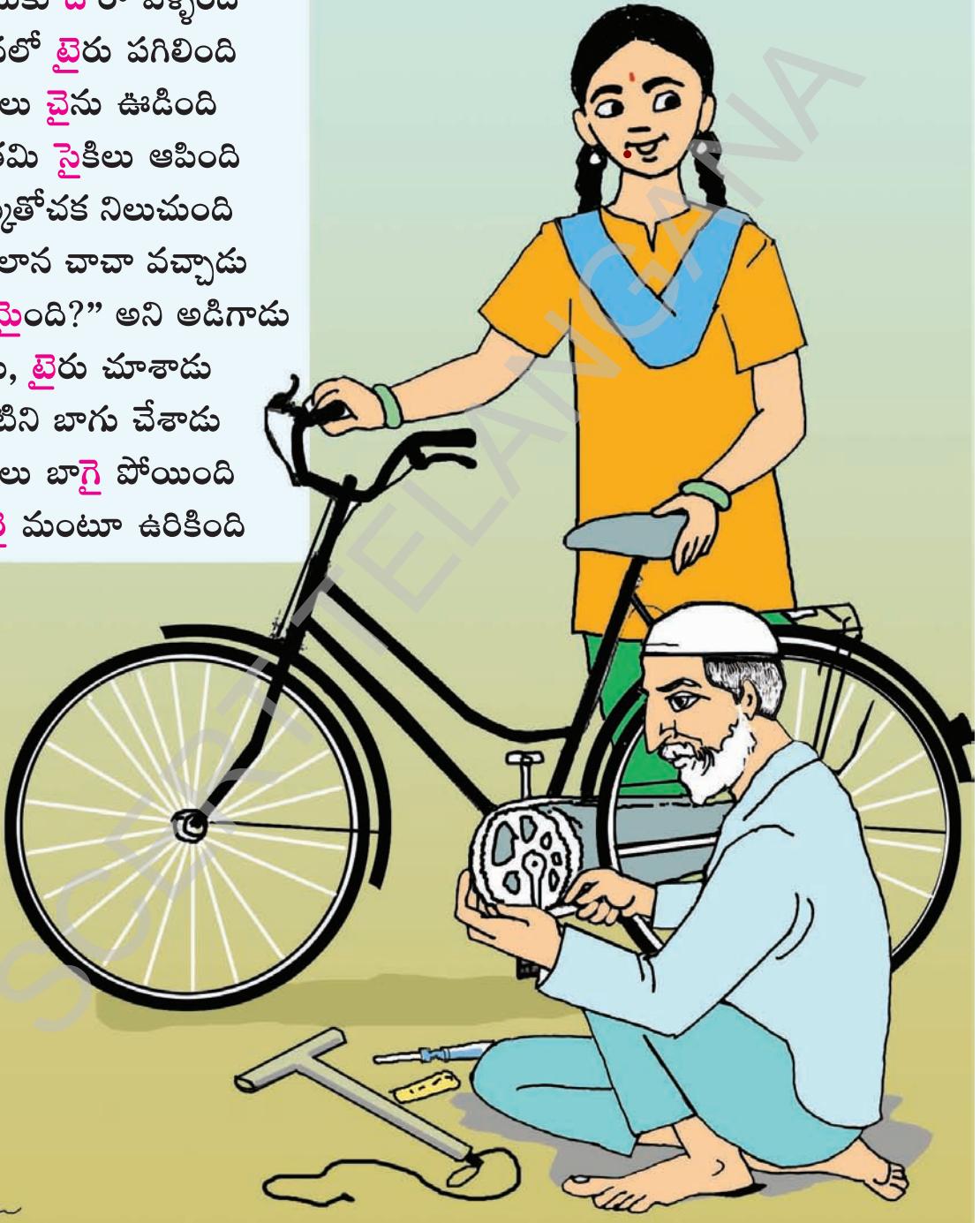

14. గౌతమి సైకిలు

గౌతమి సైకిలు ఎక్కింది
 తొనుకు దోరా వెళ్లింది
 తోవలో ట్రైరు పగిలింది
 సైకిలు చైను ఊడింది
 గౌతమి సైకిలు ఆపింది
 దిక్కుతోచక నిలుచుంది
 మాలాన చాచా వచ్చాడు
 “వీష్మంది?” అని అడిగాడు
 చైను, ట్రైరు చూశాడు
 రెంటిని బాగు చేశాడు
 సైకిలు బాగై పోయింది
 రై రై మంటూ ఊరికింది

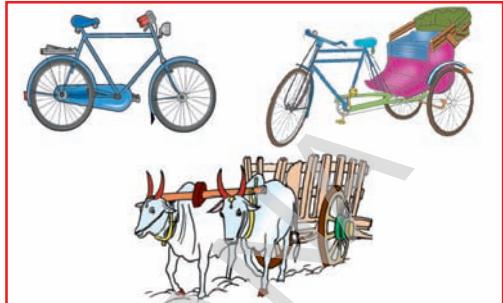

I

వినంది - మాట్లాడండి

- అ) సైకిలుకు, మోటర్‌సైకిల్‌కు మధ్య తేడాలు చెప్పండి.
- అ) పెత్తోలు లేకుండా నడిచే వాహనాలు ఏవి? వాటివల్ల లాభాలేమిటి?

II

చదువండి

- అ) కింది వాక్యాలను గేయంలో గుర్తించి. వాటి కింద గీత గేయండి.
- 1) రై రై మంటూ ఉరికింది
 - 2) టొనుకు దోరా పోయింది
 - 3) మౌలాన చాచా వచ్చాడు
- అ) గేయంలో ‘నై’ ఉన్న పదాలకు ‘○’ చుట్టుండి. ‘స్ట’ ఉన్న పదాలకు ‘□’గేయండి.
- ఇ) కింది పదాలను చదువండి. గీత గీసిన అక్షరాలను విడిగా స్ఫుర్తింగా పలుకండి.

కైక - కైముది

శైలజ - శైరి

రైతు - రైతు

గైడు - గౌరి

తైలము - తౌడు

జైలు - జౌళి

చైనా - చోక

నైజాము - నోకరు

డైరీ - డౌటు

దైవము - దోడు

పైసలు - పోడరు

మైదాకు - మౌనము

పైంచానా - పూరా

సైదులు - సౌదామిని

టైరు - టోను

ఈ) కింది వాక్యాలను చదువండి. ఈ వాక్యాలలోని గుణింతాక్షరాలను గుర్తించండి.

- 1) నేను రోజుా బడికి పోతాను.
 - 2) మనీష్, శివ మైదానంలో అటలు ఆడుతారు.
 - 3) గౌసియా సైకిల్పై అంగడికి పోయింది.
 - 4) దైతులు పొలంలో వరిని పండించారు.
 - 5) రోజుా ఆకుకూరలు, కూరగాయలు తినాలి.
- ఉ) పై వాక్యాలలో ఏ గుణింతాక్షరాలు ఎక్కువగా ఉన్నవి? ఆ గుణింతపు గుర్తును, సంఖ్యను రాయండి.

III

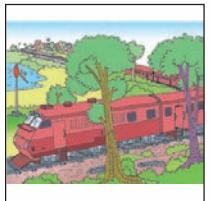
రాయండి

అ) కింది అక్షరాలకు ౦, ఔ చేర్చి రాయండి.

ఁ	క	గ	చ	జ	ట	డ	త	ద	న	ప	బ	మ	య	ర	ల	వ	శ	ష	స	హ	జ	క్ష
ఁ																						
ఁ																						

ఆ) కింది బొమ్మలను చూడండి. వాటి పేర్లను బొమ్మల కింద రాయండి.

.....

.....

.....

.....

.....

ఇ) గీత గీసిన అక్షరాలకు సరియగు గుణింతము (‘ఔ’ లేదా ‘ా’) చేర్చి వాక్యాలు తిరిగి రాయండి.

- 1) స్కిలు చను డిడింది. _____
- 2) గరి పసుపు రంగు గను వేసుకుంది. _____
- 3) టనుకు పోదామా. _____
- 4) రూపాయికి సూరు పసలు. _____
- 5) వరి ఫరు ఏపుగా పెరిగింది. _____

IV సృజనాత్మకత

కింది బొమ్మను చూసి కోతి ఏమనుకుంటున్నదో ఊహించి చెప్పండి. రాయండి.

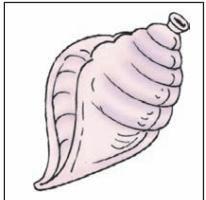
ప్రాజెక్టుపని

- ◆ ఇప్పటి వరకు మీరు నేర్చుకున్నా , ఽ , ఽ , ఁ , ఁ , రా గుణింతాలకు చెందిన బొమ్మలు సేకరించండి. వాటిని చార్టుపై అతికించండి. వాటి పేర్లు రాయండి. వాటిని చదివి వినిపించండి.

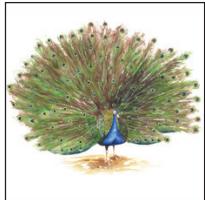
15. మహాప్రాణాలు

శంఖం

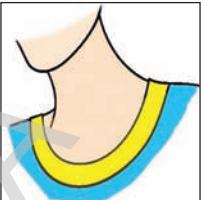
మేఘం

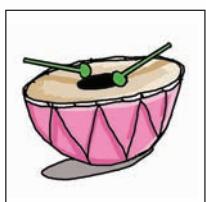
పించం

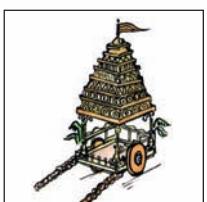
రుషం

కంతం

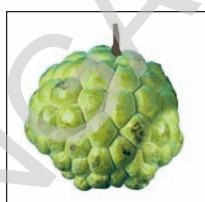
ధంకా

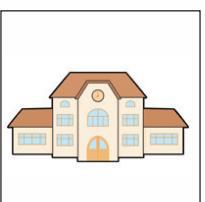
రథం

ధనం

ఫలం

భవనం

I

వినండి - మాట్లాడండి

పై బొమ్మల గురించి మాట్లాడండి.

II

చదువండి

అ) పారం బొమ్మలలో గులాబి రంగులోని ఆక్షరాలను విడిగా పలుకండి. వీటిని ‘మహాప్రాణాలు’ అంటారు. వర్షమాలలో వీటిని గుర్తించండి.

బ) కింది పదాలను చదువండి. వీటిలో మహాప్రాణాక్షరాలకు ‘O’ చుట్టుండి.

ఖగం, రేఖ, మఖ

ధమరుకం, గూడచారి, ధంకా

ఘనం, ఘుటన, ఘుటం

దశరథుడు, కథ, రథం

ఛాయ, వాంఛ, ఛేదన

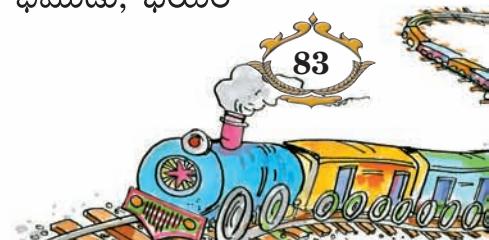
ధనం, ధరణి, రాధ

రుఖి, రుంకారం, రుషం

ఘణి, ఘలం, ఘలితం

పరనం, మరం, కంతం

భారతదేశం, భీముడు, భయం

ఇ) కింది పట్టికలోని గుణింత పదాలను చదువండి. ఏయే గుణింతాక్షరాలకు పదాలు లేవో చెప్పండి.

గుణింతం		పదాలు									
తలకట్టు	ఁ	క	గ	చ	జ	ట	డ	త	ద	న	
దీర్ఘం	ఁ	కాడ	గాలం	చాయ	జామ	టాక	డాబా	తాత	దానం	నావ	
గుడి	ఁ	కిటికి	గిలక	చివర	జింక	బకటి	డింగరి	తిలకం	దివిటి	నిజం	
గుడిదీర్ఘం	ఁ	కీటకం	గీత	చీర	జీడి	టీకా	దీలా	తీగ	దీపం	నీడ	
కొమ్ము	ఁ	కుండ	గుడి	చురుకు	రాజు	కాటు	శిఫ్పుడు	తురుము	దురద	నుదురు	
కొమ్ముదీర్ఘం	ఁ	కూజా	గూడు	చూరు	జూలు	టూరు	గూహారు	తూము	దూరం	నూరు	
ఎత్వం	ఁ	కెరటం	గెలుపు	చెలిక	జెండా	టెంక	దండెం	తెలుపు	పండెం	నెల	
ఎత్వందీర్ఘం	ఁ	కేక	గేదె	చేను	జేబు	టేకు	దేరా	తేలు	దేవుడు	నెల	
ఐత్వం	ఁ	కైక	గైడు	చైనా	జైలు	తైరు	డైరీ	తైలం	దైవం	నైజం	
ఒత్వం	ఁ	కొడుకు	గొడుగు	చొరవ	జొ	టొ	డొంక	తొందర	దొర	నొసలు	
ఖత్వందీర్ఘం	ఁ	కోడలు	గోడ	చోటు	జోల	టోపి	డోలు	తోట	దోస	నోరు	
చెత్వం	ఁ	కొముది	గొరి	చెక	జొళి	టొను	డెటు	తెండు	దెండు	నెకరు	
సున్న (అసున్నారు)	ఁ	కంప	గంప	చండనం	జంతువు	టంకం	డంబం	తంగేడు	దంచు	నంది	

పదాలు

ప	బ	మ	య	ర	ల	వ	శ	స	హ	త
పాట	బాజా	మామ	యాగం	రాగం	లాభం	వాన	శాపం	సాగర్	హరం	భళా
పిలక	చిరడా	మిరప	హయి	రింగు	లివరు	వింత	శిరం	సినిమా	హిమం	తాళి
పీట	బీర	మీగడ	బియా	రీలు	లీటరు	వీధి	శీతలం	సీసా	హీనం	భూటీ
పులుషు	బురద	మునుగు	యువత	రుచి	లుంగి	వాయుపు	పునకం	సుందరం	హుండి	తశ్చకు
పులు	బూటు	మూలుగు	యూరప్	రూపం	లూటీ	మావూరు	పూలం	సూది	హూనం	భూ
పెరుగు	బెరడు	మెడ	పోయెను	రెండు	లెంప	వెదురు	కాశె	సెలవు	పొలెన్	చె
పేరు	బెడీలు	మేడ	యే	రేసపుడు	లేత	వేరు	శేషం	సేరు	హేమం	కచ్చేబరం
పైసలు	బైరాగి	పైదాకు	యై	రైతు	లైను	వైరం	శైలి	సైకిలు	బైరానా	చై
పొగరు	బొంగరం	మొసలి	యొక	రొద	లొసుగు	వొ	శొంటి	సొగసు	హొయలు	ఛొ
పోరు	బోనం	మోసం	యోగి	రోకలి	లోటు	పోవోయి	శోభ	సోమరి	హోరు	కాచోజి
పోదరు	బో	మోనం	యో	రోతు	లోకికం	వో	శోరి	సోధం	హోరా	చో
పండెం	బంతి	మందం	యంత్రం	రంపం	లంక	పంద	శంఖం	సంబురం	హంస	తాళం

తెలంగాణ ప్రభుత్వంచే ఉచిత పంపిణీ 2020-21

ఈ) గీత గీసిన అక్షరాలలో తేడా గుర్తిస్తూ చదువండి.

కరం - ఖరం

జడ - రురి

గతం - రథం

గంట - ఘుటం

పటం - పతనం

దయ - ధనం

మంచం - పించం

డజను - ధుమరు

బడి - భజన

కంటకం - కంతం

పరం - ఘలం

గద - ఘనం

ఉ) కింది వాక్యాలను ధారాళంగా చదువండి. ఏటిలో మహాప్రాణాక్షరాల కింద గీత గీయండి.

- 1) భారతదేశం విశాలమైనది. ఇది ఆసియా ఖండంలో ఉన్నది.
- 2) భోజనము తరువాత ఘలములు తింటే మంచిది.
- 3) రాధ భజన చేసింది.
- 4) శంకరుడు శంఖం ఊడాడు. ధుమరుకం మోగించాడు.
- 5) పండుగరోజు దేవుడిని రథము మీద ఊరేగించారు. ఆలయానికి నిధిని సేకరించారు.
- 6) మేఘులు ఉరిమి వాన కురిసింది. నెమలి పించంతో ఆడింది.

ఊ) పై పదాలలోని మహాప్రాణాక్షరాల పదాలను కింద రాయండి.

III

రాయండి

అ) కింది అక్షరాలకు గుణింతాలు రాయండి.

ఐ	ఎ	ఉ	ఉ	ఁ	ా	ా	ా	ా	ా	ా	ా	ా	ా
ఖు													
ఫు													
చు													
రు													
శు													
షు													
ధు													
ఫు													
భు													
ణు													

అ) గళ్ళ నుండి పదాలను వెతికి రాయండి.

ఉదా: రథము

ర	థ	భో	ర
ణ	మ	జ	థ
ము	రు	న	ము
ఫ	ల	ము	ఫో
ణి	శి	ఖ	రం

ఇ) కింది బొమ్మను చూడండి. బొమ్మ ఆధారంగా వాక్యాలు రాయండి.

IV స్వజనాత్మకత

కింది బొమ్మను చూడండి. కథను డోహించి చెప్పండి.

